

ÎNSCRISURI DIN CEALALTĂ VIAȚĂ

ȘTEFAN MAKO

Înscrisuri din cealaltă viață

2005-2022

de Ștefan Mako

copertă de George Roman

Cuvânt

De când trăim în lumea amintirilor surprinse cu telefonul, orice moment e la un scroll distanță. Putem să revedem oricând cum ne vedea obiectivul într-un anumit moment al vieții din ultimii țășpe ani. Dar cât de mult ne amintim din lucrurile pe care le gândeam, din durerile prin care treceam, de bucuria unei țigări și a unei sticle de pepsi pe trotuarul din fața casei unui necunoscut, de oamenii cărora le acordam atenția noastră în spatele acelor momente imprimare virtual?

Scrisul a fost întotdeauna felul în care mi-am documentat viața, încă din primii ani în care am dibuit taina literelor: de la poezioare naive la intrări de jurnal, de la poezii criptice de adolescent depresiv la blog, de la notițe de pe teren, din vise sau din gânduri în care m-am pierdut ani la rând, la reportaje naive și investigații jurnalistice premiate.

Dacă poza e o ușă către moment, textul e ceea ce te așteaptă în spatele ei.

Am încercat să-mi recompun trecutul adunând laolaltă textele care au supraviețuit: cele care-mi plac, cele pe care le pot asuma și azi, cu adnotările de rigoare, cele pe care le-am păstrat sau pe care am reușit să le regăsesc. Multe altele s-au pierdut. Și mai multe nu sunt pentru ochii altora. Iar unele nu merită să obosească ochii nimănui.

Am selectat textele din peste 100 de materiale de pe blog și aproape 300 de articole de presă, publicate și nepublicate, scrise între 2005 și 2022 pentru România liberă, Casa Jurnalistului, RISE Project și alte platforme cu care am colaborat ocazional, precum și din sute de postări de Facebook.

M-am gândit inițial să le grupez în funcție de interese sau temă, însă după câteva încercări mi-am dat seama că singura variantă onestă e să le las în ordinea scrierii, ca să se vadă felul în care m-am schimbat odată cu lumea sau în dezacord cu ea.

În unele locuri sunt ridicol, în altele naiv, în altele nu mă recunosc deloc, iar în câteva par insuportabil. Îmi pare rău pentru cei care au fost lângă mine în momentele respective. Nu de puține ori am simțit rușine față de lucruri pe care le-am scris, dar ele arată felul în care gândeam cu ani în urmă și schimbările prin care am trecut. Mă bucur să văd că m-am schimbat atât de mult.

Pe măsură ce adunam materialul, mi-am dat seama că, ah, ăsta e portofoliul meu. Dar, în același timp, mi-am dat seama că nu am nevoie de un portofoliu. Viața pe care am ales s-o trăiesc nu caută aprobarea nimănui. Așa că, într-un final, „Înscrieri din cealaltă viață” e mai degrabă un album de selfiuri scrise: îmi amintește de natura schimbătoare a vieții, de barierele care mi-au părut impenetrabile și peste care am trecut, până la urmă, și de anii pe care i-am crezut iroșiți, dar care nu s-au pierdut chiar de tot.

Nu în ultimul rând, e o despărțire de acest trecut publicistic. Un vapor care pleacă de pe un mal îngust al lumii scrisului către continente noi ale exprimării.

Și, poate cel mai important, e primul test pentru următoarele încercări editoriale pe care vreau să le public.

Textele au fost păstrate, pe cât posibil, în ordinea și forma lor de atunci. Am intervenit unde era nevoie pentru corecturi gramaticale, ortografice sau factuale și am adăugat note acolo unde contextul, limbajul sau timpul scurs cer explicații.

Nu suport cuvântul „așază”, așa că folosesc „așează”.

Înainte să știu ce fac

Demonic, să iubești

24 septembrie 2005, agonia.net

Suflet negru de priviri curate,

Înger profeției ne-mplinite,

Îți dorești să nu mai fii, poate,

Îți dorești să nu mai fii, în van...

Ponegrit de rănile-ți sărate

Te rogi pentru ecuații finite,

Dar nimeni ruga-ți asculta nu poate,

Dar nimeni,

Satan rănit de iubire...

Roz

24 septembrie 2005, agonia.net

Moartea trăiește prin suferință

Curmând viața care se înfruptă

Din nesfârșitele izvoare ale durerii.

Dar viața fără suferințe ce sădește

În sufletul pustiu și negru...

Decât o moarte nevinovată lipsită

De savoarea regretului de-a nu fi

Cunoscut durerea?

Elixirul iubirii

4 martie 2006, agonia.net

Avântul tinereții, beție epurată

Trăită dimineața... un chin.

O nouă zi străină de dorul picăturii

Un vis amar de turbă într-un butoi cu vin...

Când plec tu râzi și plângi și zbieri

De dorul amintirii, te înconjori de ziduri gri,

De tainele plăcerii resimțite-n vis...

O noapte,

Un sărut,

O îmbrățișare sufocată de sudoarea

unui chin de dimineață.

Furnicuța

18 decembrie 2009, facebook

Poezie compusă în clasa întâi:

Într-o zi răcoroasă, o furnică ieși din casă.

Se uita după mâncare, dar nici urmă de gustare...

Dar deodată ce văzu?

În fața ei o umbră maaare.

Era oare un uriaș?

Nu, era un copilaș

Dar din neatenția lui o călcă pe furnicuță.

Vai ce trist a fost atunci copilașul

Când văzu, fugi foarte departe

Nu voia să vadă o furnică pe moarte!

Cinci minute pe geam

16 septembrie 2007, blog

Este încă o zi caldă în Gruia. Trilul păsărilor este disturbat doar de bătaia măturii unei vecine. Paiele măturii împing apa de ploaie printr-un mic canal de beton. O pisică tărcată doarme liniștită în iarba de-o palmă.

Acoperișul casei din dreapta zace neterminat de câteva zile. Mă întreb dacă ploile din ultima vreme nu au afectat calitatea lucrării.

Florile rozalii ale vecinei de vizavi sunt înclinate de vântul domol care le mângâie. Fondul sonor se schimbă brusc. Muzica secuiască acompaniată de vocea bătrânului Lukacs bácsi, (spre indignarea soției acestuia), vin în completarea sunetului de farfurii strânse.

La demisolul casei de vizavi se vede o lumină aprinsă. Intrarea este decorată cu ghivece de flori multicolore. În ciuda luminii n-am văzut pe nimeni să intre sau să iasă. Nu doar astăzi, ci de când locuiesc aici. Pe factura de la apă apare numele Kiss. Lukacs bácsi oprește muzica.

Atila, care adormise cu capul pe masa din curte, în ciuda recitalului oferit de vecinul mai vârstnic, se trezește, speriat de nevastă-sa. Nervos, își aprinde o țigară. Astăzi iarăși lucrează de după-masă.

Mailat(i) și mai înguști la minte

8 noiembrie 2007, blog

Singura crimă care a contat în România și Italia ultimei săptămâni a fost cea comisă, aparent, de Romulus Nicolae Mailat.

Cel pe care personaje din presa românească nu s-au sfiit să-l catalogheze drept violatorul și criminalul rrom (*sic) (oare nu primează cetățenia?) al Giovannei Reggiani, a aprins paiele în capul comunității românești din Italia, fără a avea parte de un proces prin care să i se dovedească vinovăția. Expertizele medicale nu au arătat niciun semn al unor agresiuni sexuale. De unde tragem concluzia ca în Uniunea Europeană (în care suntem membri mândri și cu drepturi depline) nu funcționează prezumția de nevinovăție?!?

„Clasa” politică a avut reacții și gesturi întârziate, care s-au rezumat la acuze lansate la adresa administrației centrale și a autorităților. De parcă instrumentele legale de care dispun acestea din urmă nu ar fi rezultatele „muncii” politicienilor sârguincioși.

Poporul s-a complăcut în a acuza minoritatea rromă (ar trebui aceasta privată de cetățenia română???) de distrugerea imaginii României prin actele săvârșite în străinătate și nu numai,

preferând să ignore fraudele și crimele comise de români „adevărați” mai aproape de casele lor.

Fanaticii italieni au dat frâu liber xenofobiei, pana acum latente, și au pus la zid românii, care nu mai au curaj să vorbească în limba maternă în locuri publice.

Mirajul European se apropie de sfârșit pentru românii stabiliți în Italia, care riscă să fie victimele unui decret care i-ar trimite „la pachet” în țara mamă, ignorând prevederi din Declarația Universală a Drepturilor Omului și principii de bază ale Uniunii Europene. Situația ar fi putut fi ușor evitată prin implementarea unor programe bilaterale eficiente realizate de administrații eficiente, care să reglementeze problema emigrării respectiv a imigrării.

Cum soluțiile întârzie să apară, cum italienii nu-și dezmint natura mediteraneană, cum acuzele sunt singurele trucuri cunoscute într-o Românie aflată permanent în campanie electorală, nu putem să nu ne gândim la egoismul și îngustimea unor minți care ne guvernează, într-o epocă în care toată lumea aștepta o deschidere către occident, nu doar economică, ci și la nivel logistic și de mentalitate.

Cu cheia la gât...

22 noiembrie 2007, blog

Mi-am amintit, întâmplător sau nu, de un moment al copilăriei... undeva în școala primară. Erau acele vremuri în care televizoarele color erau o adevărată minune tehnologică, în care ciocolata de casă o făcea vecina de la doi și în care apa minerală se numea sifon. Școala se termina repede, iar părinții veneau târziu acasă. Aventurile se petreceau în brazii din parcul central, sau în pădurea de la UGSR. Bicicletele erau mici și verzi, iar mingile din plastic. Jocurile cu teroriști aveau ca scenă un șantier comunist, iar picnicurile le făceam pe tabla verde și fierbinte a acoperișului de tribună din parcul cu castani. Toți aveam chei la gât. Buncărul nostru era o betonieră dezafectată, iar înghețata era din belșug când tata venea acasă răpus de munca... de la barul hotelului, și-și lăsa pantalonii burdușiți cu bancnote de 1000 pe mâna noastră. Genunchii erau zdreliți și negri, unghiile purtau doliu... Tenișii erau găuriți mereu, iar blocurile mai gri ca oricând. Vara era aromată și fierbinte, iarna alunecoasă și plină de vânătași... Inamicul public numărul unu... învățătoarea... feblețea tuturor, colega din prima banca de pe rândul din mijloc. Balta Dracului era plină cu draci împieliați, iar pâ râul

era un adevărat Amazon. Calculatorul era ceva din filmele cu nave spațiale, și cărțile povesteau mai multe ca oricând. Crăciunul era bogat și vesel, iar pe 15 iunie mâncam banane și ne lăudam cu diplomele. Fotbalul era viața... viitorul era o fantezie.

Viitorul a devenit astăzi, fotbalul a rămas fantezie, iar noi... generația care a crescut cu cheia la gât...

074cautfericire.com

1 decembrie 2007, blog

Fotbal cu băieții: 4 telefoane, 3 mesaje instant

Ceartă cu prietena: 8 sms-uri, 2 telefoane

Laptop nou: 5 clickuri, un telefon de confirmare

Tehnologia: de neprețuit!

Sunt în tren. Este ora 13 și abia aștept să ajung acasă. Nu mi-am verificat mailul de la ora 8:36. Ascult muzică de pe telefonul cu mp3. Radiohead – Weird fishes. Am descărcat albumul de pe net. Era gratis.

În gară mi-am cumpărat 2 ziare. Nu-mi place printul. E greu de citit și costă. Cumpăr doar când călătoresc. În rest, am reader RSS și primesc informațiile care mă interesează de îndată ce au fost uploadate pe site. Cursurile sunt pe un folder pe Desktop. Nu am scris pe hârtie de două luni. Am 4 GB de poze. Doar din vara asta.

Mă uit la clipuri pe youtube. Mă amuz cu Jeg-uri și Gropari. Înjur și comentez în stânga și dreapta. Nu mă poate atinge nimeni.

Joc fotbal. Tot pe calculator. și, culmea, sunt cel mai bun. Între timp vorbesc la telefon. Am 1000 de minute și 1000 de mesaje în rețea.

Zâmbesc sec, nu mai pot să beau, dorm puțin și rău, dar zic că trăiesc. și încerc să mă bucur. Nu reușesc. Aștept vacanța. O să vorbesc mai mult la telefon și o să stau 12 ore la calculator.

Adică vreau să zic că e SUUPEEER!

Am revenit la neviață!

Domnu' de la vaci

16 aprilie 2009, blog

Este cel mai greu articol pe care l-am redactat vreodată. Mereu am visat să scriu o carte despre acest om, însă acum tastele fug de sub degete, cum au fugit anii copilăriei către odaia prăfuită cu amintiri.

L-am cunoscut pe când aveam doar un an și ceva. Era o reuniune de familie, și cineva m-a întrebat pe cine iubesc cel mai și cel mai mult. Nedumerit, am căutat împrejurimile cu privirea și după câteva clipe am rostit, arătând spre ușa grajdului: „pe domnu' de la vaci”. Cu toții s-au amuzat pe seama situației, dar între noi s-a format o legătură specială. Care a ținut vară după vară, când mă purta pe umeri peste pâraie învolburate, când îmi dădea colțul lui de pâine, văzându-mi strălucirea ochilor, când îmi împărtășea lucruri pe care nu le mai mărturisise nimănu. Despre război, mașini și drăguțe. Cel mai mare regret al său era că părinții nu l-au lăsat să meargă la liceu. Citise toate cărțile care-i picaseră în mână vreodată, și putea recita din memorie orice poezie. Ne îndemna mereu să învățăm în loc să ne pierdem vremea jucându-ne, dar ne făcea toate damblalele. Deborda de înțelepciune și mă uimea de

fiecare dată cu remarcile sale despre politică sau fotbal. Ne veghea cuminte ca o fecioară de pe veranda casei.

Nu pot să mă gândesc la copilărie fără să rememorez mirosul fânului fierbinte de august, gustul laptelui proaspăt muls, atingerea umedă a rouăi în diminețile la câmp. Sunt toate pe un raft din odaia prăfuită cu amintiri. Acum s-a dus și el acolo...

București, teren de antrenament

„După 22 decembrie lumea a murit absolut inutil”

6 decembrie 2010, România liberă

„Revoluția nu va fi televizată” spunea Gil Scott-Heron în 1970, recitându-și poeziile în acompaniamentul a două surori cubaneze, bongo și conga, instrumente de percuție ce dădeau mesajului politic al artistului afro-american o notă gravă. În anii '90, cel care era deja considerat părintele rap-ului explica ce-a vrut să spună poetul, „faptul că prima schimbare care se întâmplă, este în mintea ta. Trebuie să schimbi felul în care gândești înainte să schimbi felul în care trăiești. Când noi am spus că revoluția nu va fi televizată, voiam să spunem că acel lucru care va schimba lumea este ceva ce nimeni nu va putea surprinde pe peliculă. E pur și simplu ceva ce vezi și-ți dai seama: *sunt pe pagina greșită*, sau *sunt pe pagina potrivită, dar pe nota nepotrivită și trebuie să mă sincronizez cu ceilalți ca să-mi dau seama ce se întâmplă cu țara asta.*”

Începutul „Revoluției”

În 1989, Mihai Iordache lucra ca desenator tehnic la un birou de proiectare pentru industria chimică. „Mă angajaseră destul de ușor și fără să fiu prea competent în meseria asta. Mă rog, știam... dădusem la arhitectură (n.a. nu a intrat), aveam note bune la desen. Și mă angajaseră foarte... lejer, pentru că acolo lucrase taică-meu și când a murit el, în '87, toți au zis: *vino aici*. Și era înainte de armată, mi-au spus *îți faci vechime*, era chestia aia.”

Terminase armata în primăvara lui 1989. Avea deja „vechime” la locul de muncă, „unde va pe Calea Griviței. Un bloc albastru, era albastru la un moment dat. Îl vezi din tren. Desenam cazane pentru nu știu ce uzină din Ucraina”. Mihai era căsătorit din 1988 și stătea pe la Sala Polivalentă cu soția lui.

„Când a căzut zidul Berlinului (n.a. după 9 noiembrie 1989), un prieten din Timișoara m-a sunat – era pe vremea aia cu stresul că-s telefoanele supravegheate, toți ne temeam că suntem ascultați – și ne-a spus: *a căzut Zidul Berlinului. Voi la București ce naiba faceți?*...”

Mihai Iordache e un bărbat trecut de 40 de ani. Dacă îl vezi într-un local nu ai nevoie de mult timp să-ți dai seama cu ce se ocupă. Aerul său boem îi trădează vocația de artist. Are părul grizonat, ușor neîngrijit, iar ochii îi sunt ascunși în spatele unor rame de ochelari groase, maro, marca RayBan. Poartă o helancă cenușie, largă, de sub gâtul căreia își face loc o cămașă. Își pipăie țigara mult, în timp ce povestește în detaliu cum a trăit ultimele zile sub Ceaușescu, apoi și-o aprinde, între două cuvinte rostite.

„Pe 21 decembrie știam deja ce se întâmplase la Timișoara. Știam că a început la Timișoara, pentru că ascultam Europa Liberă. Toată lumea, din cercul meu de cunoscuți, știa ce se întâmplă. Simțeam că suntem pe marginea unei chestii foarte serioase și speram să se întâmple cumva și la noi. Nu credeam foarte tare, dar speram să fie o schimbare. Nu

îndrăzneam să sper că o să pice comunismul. Eram atât de deprimați încât nici nu speram că o să se schimbe cu totul.”, povestește Mihai.

De la resemnare la speranță

Nu era o fire rebelă. Nu înțelegea pe atunci, când vorbea cu tatăl său, în ce măsură era legată viața lor de situația țării. „Eram puștan. Taică-meu era foarte supărat, nu suporta să-l vadă pe Ceaușescu la televizor. Îi spuneam să nu se mai streseze. Noi cu viața noastră, ei cu chestia lor. Eram cu preocupările vârstei. Îmi făcusem prima trupă. Eram conștient de ce se întâmplă, dar n-am fost un militant de niciun fel. N-am avut nicio problemă și n-am zis nici cea mai mică chestie împotriva regimului. Eram atât de sigur că nu pot să fac nimic cu viața mea, în condițiile alea, încât asta m-a făcut să pierd niște ani dintre cei mai utili din viață. Gândindu-te că în România n-o să faci nimic, nu prea aveai o motivație. De-asta nu-i înțeleg pe cei care sunt nostalgici acum”, spune el ușor iritat.

„Am auzit la radio de ce se întâmpla la Timișoara. Nu am avut trăirea să mă duc eu pe stradă să mă răzvrătesc. Știam că au omorât lume, mi-era oarecum frică. Poate am avut cinci minute o trăire de *hai și noi*, da pe urmă mi-am zis *pe ăia i-au împușcat, nu-i foarte OK*...”, își amintește Mihai.

„Pe 20 seara, a fost ceva la tv, o emisiune de condamnare a acțiunilor diversioniste și antiromânești de la Timișoara. Erau interviuri aranjate cu oameni ai muncii. Erau foarte indignați. Deci pe 20 a fost prima confirmare oficială că s-a întâmplat ceva. Și pe 21 s-a organizat un mare miting de condamnare a acțiunilor din Timișoara. A fost mitingul lui Ceaușescu cu oamenii muncii. Nu știu dacă a fost ideea lui, oricum a fost o idee proastă să adune mulți oameni la un loc, ca să arate că lumea e cu el.”, își continuă calm povestea.

Locul de muncă al lui Mihai Iordache era lângă uzina Grivița Roșie. Cu vreo doi ani înainte de '89, îi amintește Mihai, Ceaușescu fusese în vizită la uzină, fiind întâmpinat cu

huiduieli. În urma evenimentului, angajații de la Grivița Roșie au fost „scutiți” de manifestațiile organizate cu diferite ocazii, fiind considerați un pericol. Partidul le-a cumpărat tăcerea prin mărirea salariului. Mihai și colegii săi fiind puțini, cam 100, ar fi trebuit să meargă la manifestații cu cei de la uzină.

„Nu ne-au scos nici pe noi. De la mine de la serviciu n-a mers nimeni! Noi am stat la muncă. Zi de lucru normală. Până pe la ora 14-15, când cineva s-a gândit să dea drumul la radio. Se simțea în aer că se va întâmpla ceva la mitingul ăsta, nu pot să explic cum, dar așa era, că nimeni nu era nebun să-l asculte pe Ceaușescu spunând aceleași prostii pe care le spunea de obicei. Și toată lumea a zis *da, da, hai să dăm drumul la radio*. Era o tensiune, o chestie, se simțea. Discursul, la un moment dat s-a întrerupt. Am aflat dup-aia că s-a întrerupt și la TV. S-a dat muzică simfonică, ceea ce era evident un semn că s-a întâmplat ceva nasol. Nu băgai muzică simfonică, ca redactor de radio, peste discursul lui Ceaușescu. Deci era evident ceva. Fiecare a venit cu ipotezele lui, unii cu jumătate de gură, după care au început telefoanele. Telefoane de la soți, soții, prietene care lucrau în altă parte și fuseseră duși cu forța la miting. Și în telefoanele alea se spunea *vai, a fost groaznic la miting; s-a împrăștiat mitingul; mi-am rupt tocul; am fugit, era să mă calce în picioare*. Erau povești de la oameni care au fost la miting și s-a întâmplat ceva, nimeni nu știa ce, a fost o busculadă. Era deja ora 16, sau nici nu mai știu, că nu m-am uitat la ceas... pe la sfârșitul programului.”

Cum a devenit Iordache revoluționar

Când pleca de la serviciu, Mihai obișnuia să treacă pe Calea Victoriei. În zilele de salariu, se mai oprea în dreptul magazinului Muzica, unde își cumpăra, la negru, discuri. „Am plecat de la serviciu, puteam s-o iau pe la Gară, sau prin centru. Am zis s-o iau prin centru, n-aveam bani de discuri, dar voiam să merg prin centru că eram sigur că se întâmplă ceva. M-am gândit: e orașul meu, se întâmplă ceva, vreau și eu să văd. Bun, ăia au plecat de la miting, și-

au rupt tocurile, da' sigur mai trebuie să fie cineva, ceva s-a ales de miting", rememorează firul evenimentelor. Odată ajuns în centru, își amintește că era „multă, multă, multă poliție, armată, mașini blindate – taburi sau cum se cheamă. Pe la colțuri la Piața Palatului, zona asta. Lume nu prea, nu prea multă. Mai unu cu bradul, cu sacoșa... Până am ajuns la intersecția cu Magheru și Rosetti. Acolo erau în jur de 50 de oameni pe stradă, în mijlocul străzii. Străzile erau blocate, nu mergeau mașini. Erau cordoane de poliție și armată. Era foarte straniu. Nu era traficul de acum, dar în mod normal mai circulau mașini. Acum era liniște și pace. Și acolo, oameni în mijlocul străzii care cântau *Deșteaptă-te române!*, prima strofă, că atâta știau.”

Era schimbarea pe care o aștepta Mihai Iordache. „Am zis: clar! Se întâmplă! Revoluție, schimbare. Gata! Mă duc și eu! Și m-am dus acolo, am început și eu să cânt *Deșteaptă-te române*, cu lumea, prima strofă fiindcă doar atât știam și eu. Și din nou!”, spune râzând. „De jur împrejur poliție, dar nu făceau nimic. Calmi, se uitau, noi ne uitam la ei. Cântam despre *barbarii de tirani*. Mă simțeam foarte bine. Prima atitudine civică din viața mea. Am zis că o să fie ceva în genul *Primăverii de la Praga*. Mai stăm, se mai strânge lume, facem mult scandal și ăsta (n.a Ceașescu) pleacă. Asta a fost ideea mea din prima. Ce păcat că e puțină lume, dar lasă că mai vin. Mi se părea că pot să fiu în centrul acțiunii și să mă simt bine că pot să fac ce trebuie fără prea mult efort și fără prea mult pericol. Mă gândeam că nu ne face nimeni nimic, că nici ăstora, soldaților, nu le convine ce se întâmplă, sărăcia etc. La un moment dat a venit o mașină cu un tun de apă și ne-a udat. Era cald în seara aia, pentru decembrie era destul de cald. Ne-a udat, am zis că asta e, așa se face și în țările civilizate, când vrei să împrăștii o manifestație dai cu apă, nu dai cu tunul. Cu atât mai mult am zis că le e frică să tragă.”

După un duș rece, o ploaie de gloanțe

Pentru a scăpa de dușul rece, Mihai și alți câțiva oameni s-au adăpostit în scara unui bloc de pe Rosetti. O voce din grup le-a spus să meargă la Sala Dalles, că acolo ar fi mai mulți oameni adunați.

„Am luat-o prin spate, că nu ne mai lăsau să trecem, sau ne era frică, nu mai țin minte. Între timp lumea trecea liniștită cu brăduțul, cu sacoșa. La 50 de manifestanți, sau 200-300 câți erau la Dalles, erau de două ori mai mulți care n-aveau nicio treabă. Mergeau pe trotuare ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Am ajuns pe o stradă care dă fix lângă sala Dalles, la librăria Noi. Și acolo la Dalles erau mai mulți, mai hotărâți. Și era cordon de militari spre Universitate, în dreptul gurii de metrou de la Batiștei, și cordon de polițiști spre Romană. Ăștia încadrau lumea.”

Câteva sute de protestatari, ceva mai hotărâți și mai uniți, strigau slogane împotriva lui Nicolae Ceaușescu: „*Jos dictatorul*, erau niște chestii de carton, făcute acasă cu pixul”, își amintește Mihai Iordache. „*Timișoara* mai scria. *La Timișoara au murit oameni*. Și erau câțiva oameni, care conduceau. Oameni care s-au impus natural ca lideri, nu știu cum. Erau doi-trei din ăștia. Polițiștii se uitau la noi, stăteau liniștiți, nu făceau nimic, nu păreau agresivi. Eu stăteam lângă trotuar, în dreptul intrării în Librăria Noi, unde e și o scară de bloc. Ziceam și eu acolo *Jos tiranul*, ce se striga.”

În minutele ce au urmat, Mihai avea să fie martor unor evenimente care i-au schimbat complet părerea. Sărbătoarea pașnică a celor câteva sute de oameni care formau corul din mijlocul străzii urma să fie întreruptă brusc.

„La un moment dat, unul din oamenii ăștia (n.a. dintre liderii grupului) a zis să îngenunchem să ne rugăm pentru morții de la Timișoara. La care lumea, sau o mare parte a lumii, a îngenuncheat, acolo în mijlocul străzii. În momentul ăla a ieșit un camion de pe

Câmpineanu, a făcut la stânga, i-a speriat și pe militarii care erau acolo. Era un camion militar și a trecut peste lume, nu exagerez. A trecut peste toată lumea aia care era îngenuncheată, mă rog, peste cei din mijloc. A trecut ca nebunu' pe mijlocul străzii peste ei. Sălta camionul. Și a luat-o în continuare spre Romană. Imediat după, au început să tragă cu mitralierele de pe cele două mașini blindate, taburi, care erau cu fața la noi dinspre universitate.”

În panica și confuzia create, Mihai s-a refugiat în cea mai apropiată scară de bloc. Ca într-o scenă de film, vedea gloanțele cum zboară haotic înspre pereții clădirii. „M-am ascuns acolo, odată cu mulți oameni care au nimerit și ei acolo, repede.”, spune el. Unii, mai puțin inspirați, încercaseră să sară prin geamurile de la parter, fără succes. Preț de câteva minute, au stat tremurând în scara blocului. Și-au dat seama că se făcuse liniște și nu se mai trăgea. Totul se întâmplase foarte repede.

Liniștea de după furtună

„A zis cineva că nu se mai trage. Eram speriat. Mi-am zis *ce dracu' facem?* Normal că aș fi vrut să merg acasă, dar cineva a zis să-i ajutăm pe ăștia. Era evident că unii n-au reușit să... Am ieșit în stradă, polițaii stăteau liniștiți, nu ei trăseseră. Soldații stăteau liniștiți, nu mai trăgeau mizeriile alea. Și pe lângă toată librăria Dalles, toată clădirea aia din stânga, și în stradă erau tot felul de oameni răniți... nasol. Erau tot felul de oameni care stăteau și cereau ajutor. Erau pocniți, călcați de mașină, împușcați.”

Cineva a venit cu ideea să fie luați răniții și duși într-un apartament, în bloc. Nu știau pe cine să ia, „era un fel de ruletă. I-am luat și noi pe ăia care țipau mai tare. Nu judeci foarte mult în clipele alea. I-am suit în bloc, câte doi oameni duceam un rănit.”, relatează Mihai.

Au bătut la ușile din scara blocului, fără succes. Voiau să le acorde răniților primul ajutor, dar nimeni nu deschidea ușa.

„Până la urmă, unu a spart o ușă. S-a enervat și a spart-o. A înjurat *criminalilor*, nu deschideți?!? și s-a trântit cu umărul într-o ușă, ca în filmele americane. Zdrang! A spart ușa.”

Intraseră la o doamnă în vârstă, pe care au speriat-o îngrozitor. Cineva încerca să-i explice doamnei aflate în stare de șoc, că nu vor să-i facă nimic rău. Cereau fașă ca să îngrijească rănilile. Un tip dintre cei care intraseră în apartamentul femeii, avea cunoștințe de acordare a primului ajutor.

„Ăsta m-a trimis. Mi-a zis să merg în baie, nu știu ce-i trebuia... o foarfecă?!? Amintirea mea cea mai vie, în afară de faptul că se umpluse casa și canapelele de oameni sângerânzi, e că eu căutam în dulapul ăleia și nu găseam nicio foarfecă. Am găsit-o în altă parte. Te duci în casa unuia care nu te-a invitat și cauți... Era genul ăla de situație. Femeia era acolo, tremura într-un colț. Zicea că nu mai suportă, că ea nu a făcut nimic.”

A găsit foarfeca și l-a ajutat pe celălalt bărbat să lege rănilile victimelor. Au coborât din nou în stradă, moment în care apăruseră niște salvări. Pe unii oameni i-au pus în salvări, care, avea să afle mai târziu, au ajuns la Spitalul Colțea. I s-a părut normal să pună răniții în salvare, era lucrul cel mai normal de făcut. Nu a mai urcat în apartamentul femeii.

„Am mai pus câțiva oameni în salvări, după care am zis că trebuie să mă car, mi-e frică.”, spune Iordache. Nu știe ce s-a întâmplat cu victimele. Cineva i-a povestit că la Colțea nu a fost tocmai bine. Au venit polițiști, i-au interogat pe cei răniți, sub amenințarea armei.

În drum spre casă a fost oprit de poliție. Traficul se reluase, între timp, pe arterele din centru. Mai treceau și alți oameni. Le-a spus polițiștilor că fusese la mitingul lui Ceaușescu și s-a pierdut de soție, nu știa unde e. A scăpat. A ajuns în Piața Rosetti. Aflat acolo, vedea lumini la Universitate. Se auzea scandal, gloanțe. Nu a văzut prea multe, însă crede că era vorba despre episodul cu Baricada de la Universitate. Era mai rău ca la Sala Dalles. Fum, lumina de la „ceva care ardea”.

Descătușarea

Apoi a luat-o pe Hristo Botev, a urmat un labirint pe străduțele din zonă, până a ajuns pe Mântuleasa. Voia să ajungă la Unirea ca să ia metroul. Pe strada Mântuleasa, înainte să ajungă în strada Călărași, s-a așezat pe treapta unei case vechi și și-a aprins o țigară.

„Am plâns, cred, vreo zece minute. Nu știam de ce. De stres. Cât a fost acolo acțiunea cu răniți, cu dus pe scări, am fost destul de vioi. Eram impresionat, dar am făcut chestiile pe care credeam că trebuie să le fac. Pe strada aia, unde era liniște și pace, m-a apucat o groază și-o tristețe de tot ce văzusem. Nu mai plânsesem de când eram copil, așa, în hohote.”

A ieșit în strada Călărași, după care s-a îndreptat spre metroul de la Unirea. Umbla cu mâinile în buzunar, iar când a scos mâna să plătească metroul a constatat că era plin de sânge. Neonul de la metrou pâlpâia. Când fusese oprit de poliție, puțin mai devreme, nu-și dăduse seama că are mâinile însângerate.

A doua zi s-a întors la serviciu

„Ca să vezi cât de spălat pe creier eram”, spune amuzat Mihai, „a doua zi (n.a. pe 22 decembrie) m-am dus la serviciu. Prima chestie, l-am chemat pe colegul meu (...) – fiul unei familii de comuniști greci, refugiați cu ani în urmă în România – la țigară. Voiam să-i zic ce s-a întâmplat. Numai cu el puteam să povestesc. – *Aseară știi ce a fost? Eu am fost la Dalles.* – *Știu, eu am fost la Romană*, a răspuns acesta.”

Era resemnat. Credea că tot ce se întâmplase cu o zi în urmă era inutil. Era speriat că cineva de la serviciu ar putea afla ce făcuse. Auzise că în centru se făcea deja curat, semnele confruntărilor erau șterse. Își spunea „asta e, am încercat!”.

După ce s-a întors în birou, a avut un șoc. O colegă îi șoptise că ceea ce a făcut cu o seară din urmă fusese minunat. Suspicios, nu i-a răspuns nimic. După două ore la serviciu, ușa de la birou s-a trântit de perete. Era doamna de la UTC care îi anunța că dictatorul a căzut.

„Lumea, cu mai mult sau mai puțin entuziasm, a început să se care”, își amintește fostul desenator tehnic în industria chimică. „Nu înțelegeam nimic. De unde naiba atâta sentiment anticomunist la tanti care era cu UTC-ul. Știu că eu și cu încă unul mai fricos am rămas ultimii la birou. A venit femeia de serviciu să ne întrebe dacă închide. Colegul a zis că merge acasă. Am plecat, am zis că mă duc și eu până în centru. Toată lumea mergea în centru. Era un exod general din marginile orașului, unde erau fabrici și uzine spre centru. Erau mii de oameni care se duceau spre centru. Erau de mii de ori mai mulți decât ăia din seara de dinainte. Parcă în dimineața lui 22 îi apucase pe toți Revoluția.”

A ajuns în centru unde a văzut elicopterul cuplului dictatorial. De la un telefon public și-a sunat soția, care îi povestea că la televizor sunt Dinescu și Doina Cornea. Știa de ei de la Europa Liberă. Mai erau unii la televizor, pe care nu-i știa. Se terminase. A hotărât să meargă acasă, unde s-a postat în fața televizorului.

Manipularea

Implicarea sa activă în evenimentele din acele zile s-a terminat. A continuat să fie martor din fața televizorului. Urmărea „telenovela în direct, din studioul 4.” A vrut să iasă din nou în stradă când cei din studio au chemat bucureștenii să vină să apere televiziunea.

„Am dat să plec de acasă, mi-am pus canadiana și i-am zis soției că merg să apăr televiziunea. S-a pus în ușă și mi-a zis *nu pleci nicăieri*. Eu nu, că e nevoie de mine la televiziune. Nu știu cum de a simțit că nu-i OK. A fost o manipulare genială.”

Ulterior s-a întâlnit cu oameni care răspunseseră apelului de a apăra televiziunea. Primiseră puști și li s-a spus că trebuie să împuște teroriștii, „niște oameni negricioși și care arată suspect.”, mărturisește Mihai.

„Românii sunt un neam mai curând negricios, nu sunt prea mulți blonzi. S-au împușcat între ei ca cretinii. Îți dau o pușcă și-ți spun că ăla care vine e dușmanul. Ăla probabil a venit

și el să-și ia pușcă că așa a auzit la televizor. Acolo a fost lume care a murit în mod absolut gratuit.”

S-ar fi dus și el apere televiziunea, dacă nu era soția sa. Zilele următoare a rămas în fața micului ecran, încercând să înțeleagă ce se întâmplă. A fost și la serviciu, unde se produceau deja schimbări la nivel de conducere. Oameni despre care credea până atunci că sunt securiști se declarau anticomuniști. Nu a mai lucrat mult acolo. A plecat pe la jumătatea anului 1990.

După revoluție, o nouă viață: saxofonul

După 21 de ani de la acele evenimente, crede că „revoluția a fost ce s-a întâmplat în 21 decembrie. Marea majoritate a populației a văzut ce s-a întâmplat în 22 la televizor. Chestia de pe 21 nu a fost la televizor. Îl știi pe Gil Scott-Heron? Un fel de tătuc al hip-hopului, de fapt un poet american, care a avut primul ideea să recite ceva versuri acompaniat de ceva beat-uri. Țsta are o piesă destul de celebră, „The revolution will not be televised”. Cam asta a fost, pe 21 a fost partea aia care n-a fost televizată. 22 a fost, din punctul meu de vedere, cu voie de la poliție, oficial, manipulat. Au fost atâta de puțini pe 21, de fapt, încât nu a avut cine să le spună oamenilor *stai că nu e chiar așa*. Pe 22 a devenit Iliescu salvatorul națiunii și de acolo tot ce s-a întâmplat. Același Iliescu care ne-a salvat de teroriști, teroriști dintre care nu s-a găsit niciunul. Lui îi trebuia o legitimitate, niște lume care să moară și după ce a venit el la putere. Să fie și el în film cumva. Să nu rămână pur și simplu un tip care a fost pe val și s-a trezit acolo. Să facă și el ceva. El și cu prietenii săi a făcut tot cercul până în nu-știu-cât ianuarie. Cred că după 22 lumea a murit absolut inutil, Ceaușescu nu mai era la putere.”

După anul nou, Mihai și cu soția lui s-au dus la Timișoara, la prietenul care îl anunțase de căderea Zidului din Berlin. În ianuarie încă se mai trăgea noaptea în Timișoara, își amintește el. Se întreținea „atmosfera de revoluție”. Când ieșeau să fumeze mai auzeau împușcături. Nu au ieșit în oraș.

Revoluționar fără certificat

Câteva luni mai târziu, Mihai a devenit membru al Asociației „21 decembrie 1989”. Nu și-a făcut certificat de revoluționar. Nu era un militant pentru drepturile revoluționarilor, însă avea nevoie de un loc unde să poată repeta la saxofon. Spațiul pentru repetiții era condiționat de înscrierea în asociație. Cu totul, erau vreo 50 de oameni. Pe unii îi văzuse în stradă. Nu-i cunoștea. Renunțase la desenul tehnic pentru industria chimică ca să se dedice studiului la saxofon.

Asociația organiza adesea manifestații împotriva regimului Iliescu. Până la un moment dat, când guvernul le-a oferit, ca armistițiu, spații comerciale în centrul Capitalei. S-a supus votului și cei mai mulți, de condiție precară, au acceptat. Mihai nu-i condamnă. Actele lor din acele zile de decembrie nu erau anulate de acest compromis. Spune că dacă ar fi fost sărac, probabil ar fi profitat și el de ocazia oferită de guvernanți.

Mihai Iordache a lăsat în urmă viața din comunism. S-a dedicat muzicii. A renunțat și la calitatea de membru al asociației. Prima reprezentație ca saxofonist profesionist s-a materializat într-un solo pe o melodie a formației Timpuri Noi, după cum notează pe site-ul personal. A urmat apoi o colaborare cu Harry Tavitian. A continuat aventura cu „Sarmalele Reci”, până în 1999. A revenit la jazz. Din 2001 a început să compună. A scos mai multe albume. Mai pregătește unul pentru martie 2011. Nu a renunțat nici la rock. De șapte ani iubitorii de muzică îl pot vedea și asculta în formația clujeană Kumm.

Cei 25 de copii ai părintelui Cazacu

28 ianuarie 2011, România liberă

Aproape de Piața Iancului, paralel cu Bulevardul Pache Protopopescu, se deschide Ilarie Chendi, o stradă mică, flancată de case nu foarte înalte, tocite de vreme, însă ferite de zgomotul și vârtoarea aglomerației din Capitală. În capătul opus al străzii, perpendicular, se întinde un bloc lung. Neoficial, este cel mai lung bloc din București, cu 14 scări.

Un gard roșu, înalt și mâncat pe alocuri de rugină stă de strajă la numărul 14. În spatele lui, două clădiri galbene, ieșite din tiparul străzii, se înalță în stânga și în dreapta unei curți lungi, care se termină cu un garaj ce adăpostește un microbuz și cu un teren sintetic de fotbal și baschet. Foișorul, folosit vara ca loc pentru servirea mesei, este plin ochi cu rufe întinse la uscat.

Doi școlari gălăgioși apasă butonul unei sonerii zgomotoase, iar ușa se deschide, scârțâind. Îi urmăresc pe băieți într-un hol îngust, unde o scară urcă în spirală până la biroul directorului executiv.

Biserica „vie” de pe Ilarie Chendi

Preotul Gabriel Cazacu este un bărbat înalt, athletic, care-și poartă părul grizonat scurt, aproape la fel de scurt ca și barba. Te fixează cu privirea, obligându-te să răspunzi contactului vizual. Anul acesta împlinește 38 de ani. Este îmbrăcat în blugi, un pulover tineresc cu fermoar la gât, care acoperă aproape în totalitate tricoul fuchsia cu gulere. La mâna stângă poartă un ceas metalic argintiu, iar în picioare are încălțăminte sport, din piele neagră. Ne roagă să nu-l fotografiem îmbrăcat în civil, deoarece trebuie să apară în cadre oficiale doar în straiile preoțești.

Suntem invitați în „capelă”, o încăpere aflată vizavi de biroul său.

„Ce vedeți aici e lucrarea lui Dumnezeu, care a pornit din nimic. În zidurile astea nu vedeți un leu de la statul român... un leu de la statul român nu este investit aici, aici sau aici”, spune preotul Cazacu, bătând cu palma în pereții „Capelei”.

„Capela” este o cameră nu mai mare de 10 metri pătrați în care o canapea, o măsuță și câteva fotolii sunt înghesuite de un mobilier din lemn maro închis, cu mânere aurite. De pe unul dintre pereți veghează Iisus și Fecioara Maria, pe altul este surprinsă scena nașterii Mântuitorului, toate pictate de copii. Mobilierul este „sufocat” de plante dezmiardate de soarele ale cărui raze își fac loc prin geamurile mari. O chitară western stă uitată într-un colț al încăperii, răsând știrbă cu cele două corzi funcționale care i-au mai rămas. „Capela” este locul în care sunt primiți musafirii, dar și locul în care preotul Cazacu îi spovedește pe copii, de sărbători.

Gabriel Cazacu este parohul bisericii Cașin. Enoriașii îl găsesc acolo vinerea și sâmbăta. De luni până vineri, însă, petrece câte 14 ore la Fundația Ajutor și Recuperare Medico-Socială pentru copii în dificultate Sfânta Macrina, un centru de asistență socială creat de Asociația Ecumenică a Bisericilor Creștine din România în 1996. A venit la fundație acum 11

ani, după șapte ani petrecuți la sectorul Diaconia al Patriarhiei, unde avea sarcina de a ajuta centre sociale. Pe atunci, la Sfânta Macrina funcționa un centru de zi pentru copiii străzii. Se ocupau de ei șapte persoane.

Acum sunt 16 salariați: asistenți sociali, psihologi, economiști, învățătoare, o asistentă medicală, bucătărese, paznici „plătitori de taxe și impozite, e bine de menționat. Nu avem nici o înlesnire fiscală”, spune părintele Gabriel. Fundația are în derulare trei programe: un centru rezidențial (de plasament), unul de zi și locuințe protejate pentru băieți și fete peste 18 ani. În total sunt implicați peste 100 de copii și tineri.

„Avem nevoie de lumină”

La început exista o singură clădire cu o curte lată de doi metri și un gard mare de tablă. Între timp proprietatea s-a extins, printr-o donație a Bisericii Catolice.

„Proprietatea cea nouă, adică 1200 de metri pătrați de teren, este donată de Cardinalul de Milano, Dionigi Tettamanzi. Noi, la vremea aia, aveam doar doi metri de curte, o curte sufocată de copii. Și m-a întrebat «Părinte cu ce să te ajut: alimente, medicamente, îmbrăcăminte, încălțăminte?» Și i-am spus: «ajutați-mă să avem lumină». Era un gard de vreo 4 metri, de tablă. Omul ăsta, cât a stat trei zile în România, a venit cu mine la cei șapte frați coproprietari care ne-au vândut terenul și am făcut precontractul de vânzare-cumpărare. Și ne-a dat 150.000 de euro și am cumpărat proprietatea, ne-a făcut-o cadou. Iată, ajutor interbisericesc în lucrarea socială.”

Clădirile sunt ridicate din materiale de construcție refolosite, nimic nu a fost aruncat, ne spune părintele: „Jumătate din casa asta înseamnă cărămidă recuperată de la demolări din casele vechi. Cărămidă mai veche de o sută de ani, pe care dacă o trânteași n-avea nimic.”

Începutul a fost dificil, ne povestește acesta: „M-am întâlnit cu râia, râie suprainfectată, cu păduchi cum nu mai văzusem până atunci... colonie de păduchi, sărăcie, foame, un cadru neorganizat, un cadru legislativ total ostil fundațiilor.”

„N-am știut la început în ce m-am băgat. Pe parcurs s-a creat însă acest vârtej al faptelor bune, în care odată ce intri te contaminezi de el și nu mai ieși. În lumea asistenței sociale ori ești și accepți condițiile, ori nu mai ești. Atmosfera de aici trebuie să fie în armonie cu Dumnezeu, cu omul, cu copiii, cu ce se întâmplă aici, astfel încât munca noastră să aibă valoare”, povestește preotul.

„Închisoarea” bucuriei

Majoritatea copiilor care locuiesc la fundație merg la școala nr. 85, aflată chiar în spatele centrului. Pentru a nu fi expuși pericolelor de pe străzile capitalei, curtea școlii comunică direct cu cea a fundației. Libertatea de care se bucură acești copii nu poate fi altfel decât limitată, deoarece fundația, mai exact preotul Cazacu, este răspunzător în fața legii în caz că se întâmplă ceva.

Cei 22 (23 cu ultimul venit, Andrei) de copii care locuiesc la fundație au un program strict, spune Laura Molnar, unul dintre psihologii centrului: la 06:45 trezirea, 15 minute pentru igiena personală și punerea camerelor în ordine, micul dejun este servit la ora 7:00, iar după jumătate de oră pleacă la școală.

Procesul educativ este unul permanent, nu se termină odată cu ultimul clopoțel pe care copiii îl aud la școala 85. Există șapte grupe de copii. „Vin mai întâi piticii, clasele 1-4, intră la cursuri pentru că avem două învățătoare care îi ajută la pregătirea temelor”, spune Laura. După masa există alte activități: meditații la matematică, la română, la engleză, informatică, sport, iar la sfârșit de săptămână au cursuri de arte marțiale și pictură. În plus, marți există un program de educație prin joc, cu sprijinul SOS! Satele Copiilor.

„Aceste activități au fost gândite să-i ajute atât pe cei care stau aici, cât și pe cei din familiile sărace, pe care părinții nu pot să-i ajute la teme, asta fiind una dintre cauzele abandonului școlar.” mai spune Laura.

Ieșirile la film sau la teatru sunt și ele puse la loc de cinste. În anotimpurile mai călduroase copiii se plimbă prin parc, învață să întrețină o grădină cu legume bio, joacă fotbal, merg în tabere.

Fiind ora 14, suntem invitați la masa de prânz. Cantina aflată la parter are trei mese metalice, lungi și late, cu băncuțe din lemn. Înainte de fiecare masă, copiii se spală pe mâini cu apă și săpun, după care spun o rugăciune, cu fața către un perete pe care este pictată, tot de copii, „Cina cea de taină”. Cercurile sfinților sunt făcute din aurolac, ne surprinde părintele Cazacu.

Meniul de prânz include o supă, mazăre cu carne, un măr și o eugenie. Doamna asistentă Doina Grigore îi supraveghează pe copii, și îi apostrofează atunci când sunt prea gălăgioși, sau nu vor să mănânce.

După ce și-a terminat porția, fiecare copil aruncă resturile la gunoi, sortat în resturi alimentare și menajere, după care-și duce farfuria la spălat și o zbughește către următoarele activități.

Best-sellerul din fiecare

Copiii de la centru „vin din zone gri ale societății, vin din zone întunecate, din con de umbră. Precum vedeți la Sfânta Macrina este soare. Dacă e soare afară, e soare și în inimile noastre”, spune metaforic părintele.

Toți copiii de la Sfânta Macrina au în spate o poveste tristă: au fost abandonați în maternitate, abuzați, malnutriți, lăsați singuri acasă de părinții care au plecat să muncească în

străinătate, povestește Simona Iordăchescu, asistentul social care coordonează activitatea centrului rezidențial.

Mergem în camera băieților mici. „El este Ricardo, el e Valentin, George, Marian” îi prezintă pe rând preotul Gabriel pe copii.

„Sunt înconjurat” spune părintele, în încercarea de a-i face pe copii să se deschidă în fața noastră. „Ei sunt majoritatea steliști, eu sunt dinamovist” continuă el, până când Marian, un copil nu mai înalt de un metru, îl întrerupe: „Nuuu, eu sunt...”. Rapidist, strigă unul dintre copii. „Nuuu, sunt...” Brazilia? Barcelonist? Întreabă un altul. „Nuuu... aveam eu adidașii ăia.” Messi, spun vreo două voci. „Da, sunt Messi”, râde satisfăcut Marian cu gura până la muchia căciulii ce-i acoperă fruntea.

Camera băieților mici are patru paturi suprapuse, un birou cu câteva scaune și un grup sanitar.

Părintele ni-l prezintă pe Valentin, „veteranul”. „Salut! Vali. Sunt în centru de șapte ani jumate. Am 12 ani. Sunt clasa a șaptea. Îmi place să joc fotbal. Sunt reprezentantul școlii 85. Am făcut un proiect cu Mihai Eminescu și am făcut și unul cu Tudor Arghezi.” Cu două mișcări iuți își descheie fermoarul jachetei și îmi arată cravata roșie în carouri pe care o poartă la gât. Recunoaște că nu îi place poezia în mod deosebit și că a făcut proiectele pentru că trebuia.

Andrei, noul venit în centru, este invitat de părinte să ia loc pe scaunul din fața noastră. Are 11 ani și de patru zile s-a mutat la Sfânta Macrina. E ușor timorat și pare tocmai venit de pe stradă. Cu greu își stăpânește lacrimile când îmi povestește cum a ajuns aici. „Mă cheamă I.M. Andrei și învăț la școala nr. 5 și...” Se oprește ca să-și stăvilească emoțiile, în timp ce își freacă mâinile. „Am fost la București, dar familia mea e la Călărași. Nu mai aveau unde să mă țină și m-au dus la un cămin prima dată și după-aia m-a luat o doamnă de la o fundație și

dup-aia m-a adus aici.” Andrei are zece frați. Doi dintre ei sunt prin diferite cămine de copii.

Își păstrează cumpătul și umezeala din ochi îi dispare: „trebuie să rezist!”

Spune că se simte bine și se distrează, chiar dacă abia a ajuns. Încă nu merge la școală alături de ceilalți copii. Nu are timp să se plictisească. Se uită la televizor, face curat în debara, în baie. „E casa lor. Noi aici suntem în vizită.” spune directorul executiv al fundației.

Îl cunosc și pe Georgică, un băiat de-o șchioapă, căruia nu-i poți lua zâmbetul de pe buze. E în clasa a doua și se balansează de pe un picior pe altul, ținând mâinile la spate.

„Fiecare poate fi un best-seller. Dacă veniți într-o zi să faceți un material despre Vali, sau despre Iancu, despre George sau Andrei, despre fiecare puteți să umpleți pagina de social. Trei luni de zile puteți să scrieți despre George”, spune preotul Cazacu, încercând să sublinieze dramele individuale ale fiecărui copil. „Fiecare dintre ei este mai puternic decât dumneavoastră, sau decât mine. Fiecare a îndurat mult mai mult decât veți trăi toată viața, vorbesc serios.” Copiii au amuțit ascultând cuvintele părintelui lor.

De regulă, copiii din centrul rezidențial au vârste școlare. Acum, cea mai mică este Cristina, o fetiță de cinci ani, care este încă la grădiniță. A venit de la Cireșarii cu fratele ei, Marian. Ambii erau subnutriți și urmează acum un regim hipercaloric, ne spune asistenta Doina Grigore. Centrul are și un cabinet medical, unde se face triajul celor care vin la centru. Copiii sunt consultați zilnic și sunt tratați în cazul problemelor minore. Dulapul cu medicamente este plin. Preotul Gabriel reușește să strângă de la enoriașii bisericii bani pentru doctorii, vitamine, dar și legume și fructe.

Printre rezidenți există și copii foarte talentați. Câțiva au îmbrățișat pictura. Una dintre fete cântă la vioară fiind premiată în nenumărate rânduri la diverse concursuri, o laudă Simona, coordonatoarea centrului rezidențial.

De altfel, una dintre fostele rezidente, cu rezultate excepționale la învățătură, a reușit să obțină o bursă în Statele Unite, unde acum studiază medicina.

Centrul de zi îi ajută pe copii să rămână la școală

Eugen Pârvan este unul dintre psihologii care lucrează cu copiii de la centrul de zi, în medie 80 în fiecare zi. Atmosfera îmi aduce aminte de primii ani de școală. Ciorchini de copii stau aplecați asupra caietelor, planșelor de colorat sau cărților și „dezbat” subiectele zilei cu entuziasm, sub îndrumarea învățătoarelor. Vin la Sfânta Macrina să mănânce și să-și facă temele, participă la terapii prin joc. Provin din familii sărace, expuse criminalității.

„Unii părinți se exclud total din activitățile copiilor”, spune psihologul. Consideră că fundația, din moment ce și-a arătat interesul față de copii, este obligată să facă totul, potrivit lui Pârvan. „Un părinte care a terminat, sau nu a terminat nici măcar o clasă, arată copilului că acesta ar fi drumul de urmat. Copilul nu urmează ceea ce spune părintele, ci ceea ce vede că face părintele”. Acești copii sunt expuși unor modele greșite, crede psihologul.

Mulți dintre părinți au antecedente penale sau sunt încarcerați. Modelul creat în sânul fundației este greu de exportat în familiile copiilor. De aceea și părinții beneficiază de consultanță din partea centrului.

„Asistența socială este un război de uzură”, continuă Eugen.

Părintele cu 25 de copii

Preotul Cazacu s-a căsătorit la 24 de ani și are doi copii. Cu toate acestea, familia sa este mai mult decât ceea ce-l așteaptă acasă.

„Știți cum e să vezi o casă? O casă pe care ai făcut-o din nimic. Le îmbinăm. Copilul meu cel mare avea șase luni când am venit la fundație. A învățat să meargă aici, în curtea asta.

Toată vacanța de vară el stă cu mine aici, are pat. Stă aici, doarme aici, mănâncă aici, mergem

în tabere. Familia mică, a mea, a fost comasată, înglobată în familia mare. Așa se întâmplă și cu ceilalți pentru că stăm foarte mult aici. Nimeni nu stă opt ore. Sunt oameni cu suflet care muncesc aici și dăruiesc foarte mult. Și primim foarte mult.”

Centrul rezidențial este casa celor 22 de copii, încredințați legal fundației. Preotul Gabriel este reprezentatul legal al acestora, practic tatăl lor.

„Nu facem nimic special. E o atmosferă normală. Avem grijă cei mai mari de cei mai mici, și invers.”

„Renunțarea” mică după buget

Lumea organizațiilor, a fundațiilor non-profit nu este una colorată, din punct de vedere financiar. Bugetul pentru susținerea unei asemenea activități se compune în mare din donații, pentru care preotul și echipa sa trebuie să alerge, să bată la uși neîncetat. Au reușit să fidelizeze câteva companii de la care primesc mezeluri sau detergenți, ne spune Dorina Râbu, economistul fundației. În plus, prin natura activității, sunt obligați să asigure permanență. Există trei ture de lucru prin care angajații contribuie la bunul mers al unei zi din viața copiilor. Costurile pentru o lună de activitate sunt de circa 15.000 de euro, bani care acoperă salariile angajaților, hrana și facturile la utilități. Anul trecut, Sfânta Macrina a funcționat cu un buget de circa 200.000 de euro, dar din fericire buna administrare le-a permis să termine anul fiscal cu un ușor excedent.

Defalcăt, costul mediu pentru un copil din centrul de zi este de 10-12 euro. În plus, fundația susține și cheltuielile apartamentelor sociale, în care cei care împlinesc 18 ani se mută până când reușesc să se pună pe picioare în viața din afara porților Sfintei Macrina. „Trebuie să chibzuim foarte bine fiecare leu pentru a putea exista pe termen lung”, afirmă doamna Râbu.

Cu toate acestea nu a existat zi fără mâncare pe masă, sau lună în care copiii să stea pe întuneric sau în frig.

„Avem o subvenție din partea statului care se acordă fundațiilor și asociațiilor care activează în domeniul asistenței sociale.” Este vorba de sume care le conferă o oarecare siguranță financiară pe termen mediu. „Siguranța asta ne-a prins bine”, spune doamna. „Avem o siguranță pentru hrană, pentru o parte din regii, pentru materiale didactice, pentru că sunt restricționate sumele. Numai pe anumite categorii de cheltuieli poți să aplici.”, adaugă economistul fundației.

În loc de donații în dulciuri și jucării, cu ocazia diverselor sărbători, fundația le cere celor cu suflet să le dăruiască haine sau alte bunuri care pot fi folosite întregul an. Preotul Cazacu este un bun promotor al cauzei copiilor, la biserica pe care o păstorește.

„O șansă pentru copiii români”

Fondurile europene sunt o pâine de mâncat și pentru copiii crescuți la fundație. Administrația a reușit să acceseze un proiect POSDRU, „O șansă pentru copiii români” prin care se primesc fonduri pentru activități educative, artistice și sportive, dar și consiliere specială pentru copii și familiile lor, toate axate pe reducerea abandonului școlar, spune psihologul Laura Molnar. În pofida ajutorului european, problematică rămâne chestiunea birocrăției și a procedurilor extrem de stufoase prin care banii ajung în cele din urmă în activitățile dedicate copiilor.

Preot înainte de toate

Deși este director al unei fundații non-profit, are studii în comunicare și este student la drept, Gabriel Cazacu este înainte de toate preot.

„Dincolo de demnitățile lumești, noi suntem preoți și trebuie să reprezentăm Biserica în tot ce facem. Deci în primul rând sunt preot. Am fost preot și când am venit aici.”

Părintele ne-a invitat în biroul său, și s-a schimbat în straiile bisericesti pentru a ne permite să-l fotografiem. Un ceas vechi, cu pendul, este atârnat pe perete, lângă o ușă de altar ce-l înfățișează pe Arhanghelul Gavriil.

Din difuzoarele calculatorului de pe birou, în surdină, se aud acordurile melodiei *With or without you*, a celebrei trupe irlandeze U2.

Fundația funcționează cu binecuvântarea Patriarhiei, aflasem cu puțin timp în urmă. Îl întreb, în acest context, cum este ajutat de Biserică, însă răspunsul este unul plin de tact și diplomatie:

„Biserica Ortodoxă învață să aplice în România niște principii ale carității, ale activității sociale, pe care timp de 50 de ani le-a cam pierdut. Noi ne reinventăm în perioada asta. Asistența socială face casă bună cu rugăciunea, cu slujirea liturgică. În biserică le vorbim credincioșilor despre fapte bune, despre milostenie. Aici le punem și în practică, nimic altceva. Unii fac ceea ce fac eu, alții se ocupă de bătrâni, alții de persoane cu handicap, de copii olimpici, fiecare într-o zonă de intervenție socială, acolo unde găsește o breșă, un filon de exploatat în sensul misiunii, unde este un ogor care trebuie lucrat. Ar fi de dorit să existe mai multe așezăminte, sau... ar fi de dorit ca problemele sociale de natura aceasta să dispară și să ne ocupăm fiecare de altceva. Așa cum v-am spus, aici e o biserică vie.”, spune cu convingere preotul-director.

„Biserica a investit în noi, în cei care, în modul nostru smerit, putem face lucrul ăsta și putem împinge lucrurile mai departe, fiecare din perspectiva noastră. Eu reprezint fundația în calitate de director executiv, dar întotdeauna calitatea este dublată de faptul că sunt preot. Eu zic că preotul dă o plusvaloare acestui loc. Biserica m-a trimis pe mine să propovăduiesc și

asta este o formă de propovăduire, modernă, actuală, a zilelor noastre, pe înțelesul copiilor.”
ne explică Gabriel Cazacu.

Tot ce se întâmplă la Sfânta Macrina e firesc, crede preotul. Ar vrea ca problemele cu care se confruntă acești copii să nu mai existe și fiecare să își vadă de propriile vieți, dar nu se poate.

„Alejandro, Alejandro”, se aude din curte vocea veselă a unui copil. „Uite, avem și Lady Gaga aici. Vedeți? E biserica vie de care vă povesteam. Atâta timp cât îi aud pe copiii ăștia așa, misiunea mea este îndeplinită”, conchide părintele.

Ne conduce până la ieșirea din instituție, povestindu-ne planurile de viitor. Poarta metalică de la Sfânta Macrina rămâne deschisă în urma noastră, cu Lady Gaga, Messi și U2 în spatele ei. Ne strângem mâna și ne despărțim cu un „Doamne ajută!”.

„Prietenul meu”

La Sfânta Macrina este o familie mare, așa îi place părintelui să creadă. Cu toate acestea copiii au nevoie și de contact cu exteriorul. Pentru asta există un program special, prin care oamenii cu posibilități, dispuși să-și rupă din timp, pot scoate unul dintre copii în oraș la o plimbare, la film, teatru sau orice activitate își pot închipui.

Marco Polo de Transilvania

25 martie 2011, România liberă

Puțină lume știe că primul dicționar englez-tibetan și prima carte de gramatică a limbii tibetane, precum și bazele tibetologiei și studiilor budiste moderne, au fost opera lui Kőrösi Csoma Sándor, un ardelean născut acum mai bine de două secole într-un sat de lângă orașul Covasna.

Povestea lui Csoma, filolog, orientalist și fondator al tibetologiei (se semna cu numele Alexander Csoma de Kőrös), despre care se afirmă că știa 13 limbi, este destul de cunoscută în universitățile din întreaga lume în care se studiază tibetologia, dar memoria lui este păstrată firav în țara noastră: grupul școlar din Covasna îi poartă numele, în timp ce un tablou mare, ce reproduce traseul său către Tibet, tronează în holul școlii, iar tabla de la intrarea în satul natal, denumit românește Chiuruș, îi conferă în traducerea bilingvă un mic spațiu pe care scrie Csomakőrös.*

Bustul său este prezent în mijlocul satului compus din câteva zeci de gospodării, dar și în centrul orașului Covasna, de care aparține și Chiurușul. Alte câteva străzi din județele locuite

preponderent de etnici maghiari au străzi ce-i poartă numele. Chiar și după două secole, în India, „orice librărie respectabilă are în rafturi ediția revizuită a dicționarului său tibetan”.

Drumul lui Csoma dintr-un mic sat ardelean către Tibet

Potrivit scrierilor lui Tivadar Duka (*Viața și lucrările lui Alexander Csoma de Kőrös*, Londra, Trubner&Co, Ludgate, 1885), Csoma Sándor s-a născut la 4 aprilie 1784 (1787 sau 1788 după alte izvoare istorice), în Chiuruș, județul Trei Scaune. Familia sa, deși săracă, provenea din rândul nobilimii militare care de-a lungul secolelor a apărat frontierele Transilvaniei de invaziile otomane.

Întreaga viață s-a pregătit, chiar și inconștient, notau biografii săi, pentru călătoria sub semnul căreia avea să-și trăiască existența: drumul către originile asiatice ale limbii maghiare. Cu o constituție robustă, specifică grănicerilor de la poarta Transilvaniei, s-a antrenat pentru a face față condițiilor extreme: dormea invariabil pe podea și mânca puțin. Vorbea la fel de puțin și nu se înverșuna în susținerea punctelor sale de vedere.

Verișorul său, Jozsef, povestea în cartea lui Duka: „eu dacă merg mult, îmi place să mă odihnesc din când în când, dar vărul meu Alexander, dacă a pornit nu se mai oprește până nu termină călătoria. Când eram băieți, nu-l puteam concura. Dacă ajungea în vârful unui deal, era nemulțumit. Voia să afle ce este după următorul deal, și după celălalt și astfel bătea la pas distanțe imense.” Avea să facă același lucru până în îndepărtata Indie, la Darjeeling.

Înainte de a porni în extraordinara sa călătorie, Csoma a avut un parcurs academic excepțional. După încheierea ciclului primar în satul natal, tatăl său a decis să-l trimită la Colegiul din Aiud. Pentru a putea studia aici, Csoma a făcut mici servicii colegilor săi bogați, în schimbul hranei și cazării. Totodată, el oferea meditații și făcea curățenie. Departe de a fi considerat un geniu, ardeleanul era un exemplu de disciplină și perseverență. A deprins tainele limbilor latină și greacă, româna, bazele francezei și germanei, perfecționându-și

totodată cunoștințele de maghiară. S-a îndrăgostit de istorie, făcând un legământ împreună cu doi colegi: urmau să întreprindă o călătorie științifică, cu scopul de a descoperi originile limbii și poporului maghiar.

În 1817 era deja în Germania, la Universitatea Göttingen. Aici învață limbile engleză și ebraică, iar sub îndrumarea profesorului Eichorn, celebru orientalist, descoperă o serie de manuscrise arabe ce ascundeau informații despre istoria asiatică a nației maghiare. Își dedică studiul limbii arabe, pentru a putea descifra tainele manuscriselor și decide să nu-și înceapă călătoria înainte de a studia la Constantinopol toată bibliografia arabă pe acest subiect (acest demers îi este „respins” de o epidemie).

Se întoarce, la sfârșitul anului 1818 în Transilvania unde i se propune să devină profesor cu drepturi depline la Colegiul din Aiud. Refuză onoarea acordată, și în ciuda împotrivirilor celor apropiați, pornește în călătoria vieții. Pleacă mai întâi pe jos în Croația, la Agram (Zagreb), pentru a învăța limba slavonă.

Marea călătorie

Părăsește așadar Transilvania, în noiembrie 1819. Prima oprire este la București, potrivit însemnărilor sale. La începutul lui ianuarie 1820, ajunge la Sofia și Plovdiv. Dorea să ajungă la Constantinopol, însă o epidemie de ciumă l-a obligat să-și schimbe traseul. A mers la Enos, de unde a luat drumul apei, prin Chios și Rodos, până la Alexandria, în Egipt. Plănuia să-și perfecționeze araba, însă epidemia de ciumă, ajunsă și în Egipt, l-a forțat să pornească mai departe. Un vas sirian l-a purtat până în Cipru, de unde a ajuns în Beirut.

A continuat prin Latakia și Aleppo (Siria, aprilie). În luna mai s-a alăturat unei caravane cu destinația Bagdad, unde a ajuns la finalul lunii iulie. În septembrie a plecat către Teheran, unde a petrecut patru luni, perfecționându-și engleza și persana, sprijinit de ambasadorul britanic Henry Willock. Primăvara lui 1821 îl găsește pe Csoma în Uzbekistanul de astăzi, la

Bukhara. Deși dorea să stea acolo câteva luni, războiul Asiei Centrale l-a împins mai departe după doar cinci zile. Cu o altă caravană ajunge la Kabul (Afganistan) și Peshawar (Pakistan).

Aici îi întâlnește pe ofițerii francezi Jean-Francois Allard și Jean-Baptiste Ventura, cu care își continuă aventura până la Lahore (Punjab, Pakistan, martie 1822). La jumătatea lui aprilie ajunge în Cașmir, iar în mai pleacă la Leh (regatul Himalayan Ladakh). Scopul călătoriei sale a fost „deturnat” când l-a întâlnit pe ofițerul britanic William Moorcroft. Acesta i-a dăruit o copie a primei cărți despre Tibet, *Alphabetum Tibetanum*, de Agostino Antonio Georgi. Sperând să găsească referiri despre maghiara antică în scrierile tibetane, rămâne la Leh pentru a studia limba, o *terra incognita* (tărâm necunoscut), prin intermediul persanei.

După ce își însușește bazele tibetanei, decide să studieze „volumele interesante conservate în mănăstiri.” Ajutat de același Moorcroft, ajunge la mănăstirea budistă Zangla, unde petrece mai mult de un an (iunie 1823-octombrie 1824). Aici se familiarizează cu literatura tibetană, în ciuda unor condiții extrem de aprige de viață. Descoperă colecția de canoane tibetane, scrisă în sanscrită, limbă esențială în studiile sale. În cele 16 luni petrecute la Zangla, învață să stăpânească la perfecțiune tibetana, și întocmește un glosar cu 30.000 de cuvinte.

Din motive necunoscute părăsește mănăstirea și ajunge la Sabathu, districtul Solan din India. Este tratat cu ostilitate de guvernul britanic, temător cu privire la spionii ruși ce se puteau infiltra în zonă, dar este ajutat în cele din urmă să ajungă la Societatea Asiatică din Bengal, pentru a-și continua cercetările. Devine astfel angajatul Imperiului Britanic, fiind recompensat cu o soldă lunară de 50 de rupii.

În 1825, Csoma Sándor se întoarce în Tibet, pentru a putea desluși misterele tibetane de la sursă. Se stabilește la mănăstirea Phugtal, însă constată lipsa de interes din partea localnicilor în a-l ajuta. Dezamăgit, dar încrezător în cunoștințele acumulate, se întoarce în 1827 la

Sabathu, pentru a redacta gramatica limbii tibetane. Nu reușește să-și îndeplinească promisiunile față de Imperiu, care îi retrage ajutorul financiar. Ajutat de guvernatorul general, se întoarce în Tibet pentru a treia oară, dorind să petreacă alți trei ani pentru a termina dicționarul început.

În august 1828 ajunge la mănăstirea Kanam, unde reușește să termine cu succes primul dicționar și prima gramatică ale limbii tibetane. Merge la Calcutta pentru a-și publica munca și este angajat ca bibliotecar al Societății Asiatice. Reușește să-și publice lucrările, trimițând 25 de copii și în Transilvania. Totodată, din banii economisiți trimite echivalentul fondurilor strânse în Ardeal pentru călătoria sa, bani din care este fondată o bursă de merit la Colegiul din Aiud. Nu renunță la visul său de a găsi originile maghiarilor și pleacă din nou la drum în 1842, cu destinația Mongolia. Lovit de boală, moare la 11 aprilie fără a-și îndeplini visul, dar deschizând drumul unor noi și vaste studii.

Venerat de străini, prea mic pentru români

Reputatul orientalist maghiar Bethlenfalvy Géza, profesor la Universitatea Eotvos Lorand din Budapesta, membru al prezidiului Societății Csoma de Körös, autor și coautor al mai multor cărți despre Tibet, spune pentru romanioliberal.ro că Csoma „a fost adevăratul fondator al studiilor tibetane și budiste, publicând primul Dicționar și prima Gramatică a limbii tibetane, descriind totodată sfintele cărți ale tibetanilor.”

Dicționarul său nu oferă pronunția modernă a cuvintelor tibetane, însă reprezintă bazele citirii tuturor cărților și scrierilor tibetane, afirmă profesorul maghiar. „Toate dicționarele ulterioare îl citează pe cel al lui Csoma, iar în India, orice librărie care se respectă vinde dicționarul său în ediții revizuite”, adaugă Bethlenfalvy.

Profesorul american Matthew T. Kapstein (Profesor invitat la Universitatea Numata de Studii Budiste, cadru al Divinity School la Universitatea din Chicago, și director de studii la

școala Practică de Studii Înalte de la Paris), ne-a supus atenției un text scris de el în anii 1980. Csoma este caracterizat ca „un om cu totul neobișnuit”, care „și-a părăsit pământul natal pentru a urma o vocație științifică.” Performanțele sale trebuie să fie subiect de „mândrie națională”, nota Kapstein.

Am apelat și la domnul Charles Ramble, profesor la Facultatea de Studii Orientale a prestigioasei universități britanice Oxford. Acesta îl cataloghează pe Csoma drept „o figură majoră, fondator al disciplinei studiilor tibetane. A existat și o serie de conferințe ce i-au purtat numele”. Părerea acestuia este împărtășită și de Robbie Barnett, asistent universitar al catedrei de studii tibetane contemporane a universității Columbia, din New York. „Cu siguranță, este foarte stimat în domeniul studiilor tibetane, fără discuție. A fost un pionier intelectual printre cei care s-au dedicat studiului acestui domeniu”, declară, de peste oceanul Atlantic, cercetătorul american.

Dincolo de cercurile științifice, munca de o viață a lui Csoma pare ne semnificativă și nedemnă de interes. Românii sunt mult mai preocupați de orice altceva, pare să spună Ministerul Culturii (MC).

Radu Enache, purtătorul de cuvânt al ministerului declară că „eminentul lingvist Kőrösi Csoma Sándor este relativ puțin cunoscut în rândurile publicului larg. Este, pe de-o parte, oarecum firesc pentru că opera sa a fost focalizată pe un domeniu îngust – am spune astăzi de „supraspecializare”.

Reprezentantul MC spune că lingvistica nu se află printre preocupările de maxim interes social în ziua de astăzi. „Pe de altă parte, științele și oamenii de știință tind să fie apreciați mai degrabă în domeniul lor științific și în comunitatea științifică mondială, spre deosebire de artiști sau sportivi, de pildă, care, în afara unei mult mai ridicate notorietăți, sunt apreciați îndeosebi în comunitățile lor naționale sau locale.”, spune Radu Enache.

Dacă nu ne putem aștepta ca Csoma să fie la fel de cunoscut ca Mihai Eminescu sau Petofi Sándor, adaugă Radu Enache, „în lumea culturală ardeleană (la un prim nivel, local), românească și maghiară (la nivel național) el este cunoscut și omagiat cum se cuvine. În localitatea sa de naștere, Chiuruș, există Casa memorială Kőrösi, există Asociația culturală Kőrösi și, anual, au loc Zilele Kőrösi Csoma Sándor, organizatori fiind asociația amintită și Consiliul Județean Covasna.”

În 2010, sub auspiciile Anului UNESCO al Apropierii între Culturi, Ministerul Culturii și Patrimoniului Național a realizat proiectul internațional „Three Stations” (cel mai bine s-ar traduce prin „Trei popasuri”). În cadrul proiectului, la Chiuruș – localitatea natală, la Göttingen – locul studiilor universitare și la Darjeeling, în India, au fost realizate conferințe științifice despre opera savantului ardelean, relatează reprezentantul MC.

Kőrösi Csoma Sándor

S-a născut la 4 aprilie 1784 în satul Chiuruș, astăzi, județul Covasna

A studiat la Colegiul din Aiud și la Universitatea Göttingen din Germania

Este cert că a învățat română, latină, greacă, germană, franceză, engleză, ebraică, slavonă, arabă, tibetană

A călătorit singur până în India și Tibet

A câștigat diferite burse, în special din partea Imperiului Britanic, care i-au permis să-și urmeze visul

A realizat primul dicționar englez-tibetan și prima gramatică a limbii tibetane

A realizat primul dicționar sanscrit-tibetan

A pus bazele tibetologiei și a studiilor budiste

Este respectat și omagiat în prestigioase universități de pe mapamond

**Între timp, s-a construit un centru memorial în Covasna*

Șantajul de presă, mic ghid practic

21 decembrie 2011, blog

[Pentru cei care încă nu știu cum, dar vor să afle]

Bun. Textul ăsta deloc jurnalistic mi-a rulat în cap luni la rândul, însă am fost prea comod, leneș, laș etc. pentru a-l scrie. Poate și pentru că subiectul este atât de puțin important pentru majoritatea oamenilor pe care-i cunosc. Și pentru că am pornit de la premisa greșită că toată lumea știe și pe nimeni nu interesează.

Am minimalizat însă importanța sa pentru mine. Îmi aduc aminte cum visam, în perioada în care mă rodea, doar conspirații – am tendința de a exagera pentru căcături ridicole – și aveam accese de paranoia în care mă așteptam să fiu linșat de gorilele mogulilor care dictează cursul presei românești. Eh, mă închipuiam un fals erou. Și asta și sunt, un mic scrib care nu a făcut niciodată ceva notabil în presă, asumându-și secret niște idealuri pe care „marii” presari se pișă cu grație la orice oră.

Se face că în scurta mea carieră de „jurnalist” (complexitatea acestui cuvânt m-a făcut să îl evit pe cât posibil în prezentarea propriei persoane) am avut un periplu pe la minunata

instituție de presă România liberă, departamentul online. O aventură minunată, îmi spuneam în primele săptămâni în redacție, când eram dispus să stau oricât era nevoie ca să mai cac un subiect, fie el cât de mic și penibil. Dar nu despre perioada petrecută acolo voi vorbi, ci despre perioada care m-a determinat să plec, scârbit, unde am văzut cu ochii.

Pe scurt, cuibușorul de nebunii era departe de a fi locul minunat în care mi se părea că ajunseseam, unde oameni cu aceleași idealuri aveau să facă lucruri mărețe pentru patrie, bla bla...

După câteva luni renunșasem să îmi mai susțin punctul de vedere privitor la felul în care ar trebui să se facă jurnalism online (n-am înțeles niciodată de ce trebuia să fac exact ce făceau toți ceilalți onlineri de la concurență). Ajunsesem în punctul acela în care funcționezi ca o secretară cu program fix de lucru, care abia așteaptă să meargă acasă să se spele la gură și la șezut și să se pună la un film de doi bani.

Nu înțelegeam cum o firmă care nu e în stare să-și plătească angajații la timp niciodată, își permite luxul de a cumpăra un nume fără conținut și infrastructură cu un căcălău de bani. Și nu înțelegeam cum un grup de lingăi incompetenți îmi dictează cum să gândesc și să acționez.

Dar să trec la subiect. Într-o minunată zi de vară, în care ne scurgeam sub birouri în lipsa unui sistem normal de aerisire, redactorul-șef Dan Turturică l-a convocat în mare liniște pe superiorul meu direct, șef de departament Cristian Curus. După câteva minute, cel din urmă iese din gheretă și mă cheamă frumos la un triumvirat. Turturică-mi dă o fițuică cu un număr de telefon, super-sursă venită pe filiera Adamescu jr. – ză mogul. Cineva de la AVAS (Autoritatea pentru Valorificarea Activelor Statului).

Idea era ca eu să mă întâlnesc cu sursa pentru a primi niște supercalifragilistice informații despre președintele instituției, Aurelian Popa. Material de primă pagină, marțea

următoare. Totul să rămână între noi, evident. Dau telefonul și înghit biletul. Dracu' pe mine dacă află vreunu' de la ziar, mi s-a șoptit*. Menționez că nu aveam la activ nicio investigație și nici nu era unul dintre genurile în care visam să activez, în timp ce printul avea câțiva băieți chiar buni.

Cred că sunt bineștiute popririle și executările silite pe care AVAS-ul le-a făcut Unirii, firmă deținută de fostul meu mogul. Numele de pe fițuică mi-era cunoscut. Nu de mirare mi-a fost că persoana în cauză fusese subiectul unei anchete scrise cu puțin timp înainte de unul dintre colegii de la print.

Deși treaba putea de la început, am decis să mă văd cu sursa. „Poate chiar are ceva bun”, mă gândeam în naivitatea mea. Nefiind obișnuit cu astfel de întrevederi, totul mi se părea foarte palpitant. Ne-am întâlnit, eu cu sursa, pe o bancă de la Piața Alba Iulia. O fază din aia din filme, în care vine unu, îți dă un plic, și vă vedeți amândoi de drum. Nu m-am putut abține să întreb de ce a venit cu informațiile tocma' la RL, după ce fusese multă vreme de colegii mei. „ăă... n-am venit să discutăm despre mine. Mi le-a cerut Alex (Adamescu, n.a.). Vorbește cu el detaliile”. Ignorând orice idee de șantaj mizerabil între cele două personaje, am zbughit-o acasă cu plicul maro, nerăbdător să văz ce mă-sa ascundea Popa ăsta.

În intimitatea colibeii, am desfăcut agitat plicul. ȘOC și GROAZĂ. Niște printuri cu date de la Registrul Comerțului, niciuna la zi, după cum aveam să constat și o înșiruire de acuzații fără dovezi, nesuținute de declarațiile și documentele ulterioare.

Prezint situația superiorului: „singura chestiune necurată ce reiese din hârtiile pe care le-am primit de la om este că “incriminatul” are 87 de acțiuni x 2,5 lei la o firmă (0.0074416918 % din acțiuni), ca și asociat privat.” ăsta era subiectul meu. În rest acuzații cum că Popa ăsta ar fi atribuit contracte directe unor case de avocatură, că și-a numit pe nu-știu-cine în CA, că încasează mai mulți bani decât are voie de la Eximbank etc. Repet, niciuna dintre astea n-a

ieșit la numărătoare. I-am transmis lui Curus că refuz să-mi asum asemenea informații și nu voi semna. Citez (din mailul meu) „Sursa a fost în vizorul RL, recent, printr-un articol în care era acuzată că, deși potrivit unui raport guvernamental la fostul job a dat dovadă de “management defectuos”, a fost numită VP în instituția despre care vorbim mai sus. Am întrebat sursa de ce a apelat la RL, în aceste condiții. Mi s-a spus că patronatul nostru a apelat la ea, cerându-i-se informațiile respective și ea le-a furnizat. De asemenea mi s-a spus că pentru detalii să vorbesc cu “Alex”. [...]Ce interes are ea nu știu. Știu sigur însă că patronatul nostru are niște conturi blocate de către instituția condusă de incriminat, pentru datorii neplătite. Suspiciuni am avut din primul moment când mi s-a propus subiectul. Consider că argumentele și pseudo-dovezile aduse de sursă sunt insuficiente pentru un material jurnalistic corect, iar sursa în sine este lipsită de credibilitate.”

„Vorbim la redacție”, a fost reacția. Incapabil să ia atitudine, șeful meu ne-a programat o întrevvedere cu Turturică. Îi prezint informațiile, poziția mea și faptul că „investigația” nu stă în picioare, jurnalistic vorbind. La rândul său mai mult decât timorat de situație, Turturică i-a ordonat imperativ lui Curus să scriem ce avem, că așa vrea Adamescu. Dacă nu scriu eu, să paseze altcuiva subiectul.

Ceea ce nu s-a întâmplat. Mare stres, scandal, brainstorming. A fost invitat un alt coleg cu coaie să-și dea cu părerea. Cei doi, superiori mie în trup, suflet, ierarhie și buze, decid că trebuie scris, dacă așa vrea Adamescu. Scriem toți și semnăm anonim. Mostra de jurnalism este aici, semnată de cineva care nu există, evident.

În ziua apariției articolului, domnul Popa, a cărui poziție o obținusem telefonic, m-a sunat pe mine, deloc anonim, ca să mă anunțe că ne pregătește un proces frumos. L-am invitat să facă ceea ce consideră corect, după ce l-am informat că mă delimitez de informațiile prezentate.

La scurt timp, sătul de aere de divă, testicule atrofiate și atitudini tiranice, și când ajunsese la două pachete de țigări după două luni de nefumat, am decis că e potrivită despărțirea de minunatul mediu jurnalistic în care viețuisem trei sferturi de an, și de presă în general pe perioadă nedeterminată.

M-a frapat atitudinea colegilor, atât de mici în gândire, și-mi cer scuze dacă-i ofensez, încât singurele lor preocupări erau “da’ cum o să-ți plătești chiria”, “da’ unde te angajezi în perioada asta”, “poate dacă mai aștepți demisionăm toți, în bloc.”

După primele nopți în care am dormit ca un prunc, având chiar și vise umede, am purces frumos către Vama Veche unde am trăit cea mai lungă și frumoasă beție de până acum.

Pereche

12 decembrie 2011, facebook

Când lumea patinează,

Eu alunec spre nimic,

Doar un braț m-acompaniază

Se reglează cu un clic.

Nu e cald și nu mă strânge,

Nu se plânge că-i e frig

Și de ar avea și suflet

Cred că ne-am iubi un pic.

De vorbă cu tata

3 ianuarie 2012, blog

E interesant să realizezi cât de greu îți amintești unde sunt, sau măcar ce erau, lucrurile pe care cu bună știință le-ai ascuns odată.

Sunt la Foișor, într-o clădire, în spatele Spitalului Clinic de Ortopedie, care se hurducă de câte ori trece tramvaiul 14 pe Bulevardul Ferdinand. Cu mine sunt Nana, sora mea, prietenul ei, Vali și prietena mea, Oana. Stăm înșirați pe canapea și punem la punct planul de acțiune. Sora mea tastează numărul de telefon...

Ultima oară l-am văzut în ianuarie 1997. Eram răcit. Îmbrăcat în pijamale, stăteam înfofolit într-o plapumă groasă pe canapeaua extensibilă din sufragerie. De regulă, camera mică – singura în afara sufrageriei – era locul în care stăteam cu sora mea, însă în situații excepționale, ca cea de față, locul de pe canapea, cu vedere la televizor inclusă, îmi era rezervat.

Samsung-ul, cumpărat cu mândrie de mama de la Târgu Secuiesc în 1992, huruia un program banal, de la înălțimea comodei în care ai mei țineau medicamentele. Tata se mutase

de câteva zile în cabinetul lui de la baza de tratament, unde dormea pe patul de consultație. Alternativ, cum aveam să aflu ulterior, împărțea o cameră de hotel cu doamna Eleonora, ce avea să-i devină soție. Venise acasă pentru a-și mai aduna din lucruri, prilej cu care mi-a adus o mână de banane. Nu țin minte ce mi-a spus. Cred că m-a mângâiat pe cap și m-a sărutat. Era bărbierit și nu mirosea a alcool, ca alte dăți. Mi-a urat să mă fac bine repede. Urma să mă mai viziteze în zilele următoare. Nu l-am mai văzut niciodată.

Tata era un tip subțire, ascuțit chiar, nu foarte înalt și cu 20 de ani mai în vârstă ca mama. În ciuda aspectului precar, mi l-am închipuit mereu ca un bărbat iscusit în arta seducției. Sau poate mi-am proiectat imaginea asta în speranța că aveam să-l moștenesc. Fusese căsătorit de mult, la București, înainte să se mute la Sîngeorz-Băi, în Bistrița. Eu m-am născut la Covasna, fiind primul lui copil și al treilea al mamei.

Era medic. La baza de tratament era respectat de toată lumea, chiar dacă și femeile de serviciu îl cunoșteau pentru slăbiciunea lui pentru alcool. Colegii de la școală se simțeau responsabili să-mi spună că „iar l-am văzut pe tac-tu beat”. Totuși, avea un aspect foarte îngrijit. Umbla mereu la costum, cu cravate asortate și cămăși lipsite de cute. Vara purta costume ușoare, bej, iar iarna trăgea câte un pulover peste cămașă. În fiecare dimineață, își pieptăna părul într-o parte. Am avut o perioadă în care cred că am încercat să-l imit, deși garderoba mea era limitată la cel mult două-trei piese elegante. De câte ori mergeam să-l vizitez, la cabinet, trebuia să aștept să termine consultațiile, lucru ce mă enerva teribil pentru că voiam să mă laud cu bulinele roșii sau notele mele bune. De cele mai multe ori, după program, mergea la barul de lângă recepție, de unde ajungea, cel mai des, direct în pat. Profitam adesea de starea lui, golindu-i buzunarele – cu complicitatea sau mânat de sora mea mai mare – de ciubucul deloc neglijabil cantitativ pe care-l adunase de-a lungul zilei. Din

banii „împrumutați” cumpăram înghețată și gumă de mestecat pentru toți copiii din spatele blocului, ceea ce ne asigura protecția și statutul incontestabil de vedete.

În cei doisprezece ani în care nu am ne-am văzut, nu ne-am vorbit, nu ne-am scris, m-am gândit rar la el. La început mă simțeam decepționat că a ales să plece fără să își ia rămas bun. Credeam că i-am greșit, deși mama îmi spusese clar că de vină erau neînțelegerile dintre ei. După câteva săptămâni, copiii de la școală aflaseră de despărțirea alor mei, lucru pe care îl considerau demn de menționat în vendetele personale pentru micile răfuieli. „V-a lăsat tactu’!”, ori „de-asta a plecat taică-tău” spuneau fără cea mai mică urmă de regret. Nu acceptam, negam „acuzațiile” ce mi se aduceau și încercam să găsesc scuze pentru o situație de care, am înțeles mai târziu, nu mă făceam vinovat. Faza de negare a trecut cam într-un an. Îmi acceptasem condiția și mă declaram fericit că mama îmi devenise și tata. Ne simțeam bine fără el. În casă era liniște.

A urmat perioada în care l-am renegat. Dacă mă întreba cineva cu ce se ocupă ai mei, răspundeam că „mama e asistentă, iar tată nu am.” Lipsiți de un salariu de medic, au început însă problemele financiare. Mama reușea cu greu să întrețină doi copii și o casă dintr-un salariu mediocru. Țin minte că așteptam vara, când stațiunea se umplea de turiști străini, pentru că mama primea ciubucuri consistente. În două-trei luni putea strângea câteva sute de dolari din care să plătească datoriile și să ne pregătească pentru școală. Eu mă simțeam fericit, deși sora mea mi-a amintit, câțiva ani mai târziu, că mult timp am mâncat doar cartofi de trei ori pe zi. În acest context, bunica mea – femeie de la țară – nu i-a dat pace mamei până când n-a acceptat să-l dea în judecată pentru pensie alimentară. Bunicii nu-i plăcuse niciodată de „unguru’ nyenoroșit”. După mai mult timp și un munte de hârtii, am devenit „pensionar”. Citația de la poștă era singura punte de legătură cu tata. Îi aflam adresa, care s-a schimbat de

câteva ori. Eu am rămas indiferent, deși știu că pe mama o ajutau banii, un milion și ceva de lei.

Regret că nu am putut profita de experiența lui de viață. Nu-mi amintesc ce vorbeam, dacă m-a învățat ceva, în afară de limba maghiară. M-a ajutat și cu câteva litere când am învățat să citesc. Am în minte o scenă în care, aflați la țară la bunici, jucam fotbal cu o minge verde din cauciuc. Pe sora mea știu că a învățat-o să joace table. Uneori, ne ducea la cofetăria din colț, de unde ne cumpăra işlere, un fel de biscuiți cu gem, înveliți în ciocolată. În amintirile mele au rămas și scenele cu crizele lui de epilepsie. Îl vedeam cu spume la gură și nu înțelegeam de ce mama îi băga pe gât o lingură de lemn.

Era un om inteligent și citit, cu un limbaj impecabil, atât în română cât și în maghiară. Mama îmi povestea cum, atunci când aveam doar câțiva ani, încerca să-mi insufle pasiunea pentru muzică lovind cu tacâmurile pahare sau farfurii și spunându-mi nota muzicală ce-și lua zborul prin bucătăria înghesuită. Tot el ne punea să ascultăm compozitorii clasici, spunându-ne poveștile muzicilor pe care le ascultam. De altfel, imaginea care-mi vine în minte de cele mai multe ori când mă gândesc la el este o poză alb-negru, de când era adolescent: purta ochelari cu rame groase, avea părul tuns mediu și dat pe spate, iar în mână ținea o vioară. De la cultura sa generală cred că se aprindeau multe dintre discuțiile cu mama, o femeie deloc proastă, dar mult prea încăpățânată. „Tot timpul TU le știi pe toate”, ceda mai mereu mama în fața argumentelor lui.

Am rămas indiferent cu privire la existența lui până prin clasa a XI-a, deși noua lui soție, într-un soi de ieșiri paranoice, se încăpățâna să ne aducă aminte că ei trăiesc, undeva în Valea Jiului. „O să explodați ca America!!!”, i-a urlat în telefon surorii mele la scurt timp după atentatele din 11 septembrie.

Suferind de artrită și epilepsie, și cine știe ce alte boli, m-a chemat în justiție pentru a-mi cere să renunț la pensia alimentară. Nu s-a prezentat, însă judecătorul a considerat că banii sunt mai utili pentru tratamentele unui bătrân bolnav, decât pentru studiile și viitorul unui tânăr. Nu m-am supărat. În seara zilei în care am fost la judecătorie i-am scris o scrisoare. Îi mărturiseam că nu sunt interesat de banii lui, nu am fost niciodată, și că mi-ar plăcea să putem discuta. Eram sigur că aveam multe lucruri în comun și mi-ar fi plăcut să pot învăța de la el. Nu i-am trimis niciodată scrisoarea, ba mai mult, am ascuns-o printre caietele vechi, de rușine să nu o descopere cineva.

„Te bag în pizda mă-tii de bețiv!” o auzeam pe mama strigând isteric din sufragerie. „Nu ți-e rușine ție, curvo, care umbli toată ziua?”, venea replica. Eram ascuns sub masa mică din dormitorul pe care-l împărțeam cu sora mea. Ea mă lua în brațe și-mi astupa urechile. Cu câteva minute mai devreme venisem acasă de la joacă și o văzusem pe mama cum flutura un cuțit mare de bucătărie, cu mâner roșu. Înainte să fug în locul meu sigur am observat lacrimile din ochii mamei, când m-a surprins intrând pe ușă. Se întâmpla cu câteva luni înainte ca el să plece, când lucrurile o luaseră bine razna. Imaginile de acum depășeau cu mult scenele ridicole în care tata, inert, încerca să se ferească de mama înarmată cu un prosop de bucătărie, determinată să-i lase urme vizibile pe față.

Cu câțiva ani în urmă, într-un moment de sinceritate, mama mi-a povestit cum, sătulă de certuri cu un alcoolic, se urca în mașină și făcea sute de kilometri. Ajungea dimineața acasă, motiv de reluare a discuțiilor în contradictoriu. O dată, după unul dintre scandalurile mari, s-a dus la PECO și și-a cumpărat o sticlă de Jack Daniels, pe care a băut-o la volan. Am mustrat-o, dar am mulțumit destinului, în gând, că mi-a adus-o înapoi.

De tata nu am mai auzit din liceu, pe care l-am terminat în 2006, și până în primăvara lui 2010. Atunci m-a sunat mama să mă întrebe dacă îi poate da numărul meu de telefon soției

lui. Era grav bolnav. Am aprobat, iar Eleonora m-a sunat imediat să-mi dea raportul. Îmi vorbea de parcă ne vedeam în fiecare sfârșit de săptămână. Mi-a spus că suferă, că nu o mai duce mult, că delirează și-mi spune numele și că i-ar face plăcere dacă am putea să-l vizităm. Mi-a dat și numărul lui de telefon, rugându-mă să-l sun cât de repede. L-am salvat în memorie „ta”. „Tata” nu mai exista. Mi-a dat și numărul doctorului care se îngrijea de el, dacă voiam să aflu detaliile exacte.

Sună. La capătul celălalt se aude o voce moale, distrată, oarecum familiară. E sub efectul sedativelor și ne roagă să-l căutăm a doua zi. Primele lui cuvinte pentru noi după 13 ani.

Într-o discuție ulterioară, doar cu sora mea, ne-a reproșat că ne-am mutat în „mizeria din București”, deși ne-a lăudat pentru carierele promițătoare. Nu a vrut să-l vizităm. Apoi a ținut să ne menționeze că n-o înțelege pe „curva de mă-ta. Îi arde ei de prieteni mai tineri acum?”.

Sora mea, diplomată de fel, a pus totul pe seama medicamentelor și și-a luat rămas bun.

A murit după câteva săptămâni, fără să mai vorbim.

Iarna pe bulevard

13 februarie 2012, blog

„A-nceput de ieri să cadă. Câte-un fulg.” Și cade, și cade...

După o lună de iarnă trăită la adăpostul unei case încălzite și fără obligații de onorat în exterior, m-am întors la București, unde m-au răpit codurile. Crâmpie ale ultimelor 13 zile, în continuare.

„Ce vrei mă să faci? Intri sau ieși?”, strigă un ’nea cutare pe o alee din spatele bulevardului Lacul Tei. Roțile unei mașini de la Speed Taxi sunt astupate până la jumătate în canalele săpate de autoturismele locatarilor pe aleea îngustă. Clienta, o domnișoară cu geacă albă cu glugă împinge, fără succes, mașina. ‘Nea cutare simte nevoia să intervină și, cu mâinile descoperite, pune și el umărul la împins taxi-uri. Șoferul stă cu capul pe geam și dă indicații, nervos. Un alt bărbat, trecut de 60 de ani, care-și ferește intelectul într-o căciulă îmblănită fără urechi, urlă nervos și neinteligibil la telefon, cu un accent moldovenesc. Termină convorbirea și aderă la eforturile primilor doi. Tot fără mânuși. Se enervează și se

ceartă cu ‘nea cutare. „Intră sau iese după stradă?” „Da’ de unde să știu io, bre. Ți se pare că io șofez?”. „Bag-o mă-n viteză dacă vrei să ieși.”

Cei trei împing mașina zadarnic. șoferul sare din taxi și pune mâna pe o lopată înfiptă într-un morman de zăpadă ce-i ajunge până la piept. Mașina dispare de pe stradă, cât ți-ai aprinde o țigară, cu tot cu clientă. La fel și cei doi bărbați.

Câțiva metri mai în spate, trei vlăjgani, niciunul trecut de 30 de ani, apăruți ca din senin, pe fondul scrâșnetului de roți și al zarvei „împingătorilor”, încep să-și curețe mașinile. Unul dintre ei are o Dacia Nova. Și-a curățat-o și săptămâna trecută, deși nu a mișcat-o din loc.

Măturicea pe care o manevrează trebuie să îndepărteze stratul de câțiva zeci de centimetri de zăpadă cernut în ultima noapte peste cutia cu roți fără dinți. Zăpada e moale și dispare ușor, chiar și de lângă roțile din spate, care nu se mai vedeau, nici de jos, nici de la etajul 7.

Albastrul automobilului devine tot mai clar, deși efortul proprietarului este inutil. Două mormane mai încolo, un Volkswagen Golf tuciuriu apare și el de sub nămeți.

Acum 11 zile eram tot la etajul 7, însă în Pantelimon, în spatele colosului adormit cu nume pretențios, Național Arena. Patinasem, cam vreo 15 minute, cu grația pensionarului mânat la cumpărături de isteria cititorilor de prompter, pe trotuarele de la Piața Delfinul până aici, pe strada Herța. Șoferii care intrau pe aleile din spatele bulevardelor, mulți posesori de „încălțări de vară”, învățau, pe loc, tehnici de evitare a mașinilor parcate pe laterale. De la fereastra bucătăriei, „urgia” părea departe. Doar colțurile înghețate ale geamului și vuietul crivățului aminteau de temperatura mult sub zero grade de dincolo. Un tată își ridica, parcă fără efort, copilul alunecat pe gheața ascunsă sub nea. Vrăbiile și porumbeii zburau nestingherite între copacii răzleți, dar înalți, dintre blocuri. La unul dintre geamurile blocului

de vizavi, o femeie cu păr cărunt, scurs peste urechi, fuma în bătaia gerului. Câinii fără stăpân erau șefi peste gurile de canal ce flatulează aerul fierbinte din mațele împutite ale orașului.

Între timp, bucureștenii goleau rafturile hipermarketurilor de orice. Cantități industriale de alimente, mai mult sau mai puțin utile, dispăreau din comerț și poposeau în camere și frigidere, mai ceva ca de Crăciun.

„- Ce facem dacă vine zăpadă de trei metri?

– Stăm în casă, bem și ne uităm la filme.”

Un prieten râdea ironic de amenințarea gerului. N-are nici căciulă, nici mănuși, nici măcar geaca nu e tocmai potrivită pentru iarnă. „Nu vine mă nicio zăpadă. Diseară mergem în club.”

Preț de 12 stații de tramvai, lumea împărtășește impresii, multe presărate cu tragism, despre iarna năprasnică din '54. Câteva florărese, ce-și fac veacul pe la Facultatea de Construcții, fac haz de necaz în drumul lor către Cimitirul Armenesc. Una dintre ele ar prefera să fie ultimul ei drum într-acolo. Nu are pe nimeni acasă. Nici măcar pâine n-are. „Zi făi, vii la mine diseară? Aoleo, tre' să-mi iau pâine și dero.” „Să văd, nici eu n-am dero. Da' nici nu-mi place să spăl la mașină. Io spăl la mână, așa-mi place mie, parcă-s altfel și rufele.”

Ceva mai în spate, o doamnă, „văduvă de 20 de ani”, își povestește viața unui alt călător, ce pare de-a dreptul interesat. „Mie dacă mi-a murit soțul de 20 de ani, eu n-am mai avut pe nimeni. Pe el [noul partener] l-am întâlnit așa, întâmplător. Erea acu' șapte ani. Mi l-a adus Dumnezeu în față”, rostește convinsă doamna, în auzul întregului vagon. „Copii n-am. El are copii. Ei cred că eu stau cu el pentru apartament. Păi ce-mi trebuie mie? Că eu am unul la 13 septembrie. Eh, ei zic că e Ferentari. Eu îi zic Rahova, că sună mai bine. Și mai am unu, tot cu două camere în care nu stă nimeni. Am mobile acolo, da' după ce să le car, că nici nu

încap la prieten în apartament.” Râde, în timp ce-i explică ascultătorului primar cum concubinul e la spital, cu tensiune: „mi l-au luat cu 18. A venit ambulanța și mi l-a stabilizat. E cu 12 acuma, n-are nicio treabă.”

La Obor, tramvaiul cunoaște o creștere demografică subită. Miroșuri de legume pun stăpânire pe norocoșii cu nări desfundate sau dezghețate. Un bătrân înalt se oprește în apropiere, aducând cu el un miros de putregai umed.

Deși au pantaloni groși pe ele, florăresele nu au renunțat la fustele ce le caracterizează. Își țin mâinile în buzunarele vestelor și râd cu poftă. De câte ori sună câte un telefon, se întrebă una pe cealaltă: „E al meu? Nu-i al meu.” Cea mai guralivă se mândrește cu ghetetele „la comandă” pe care a dat 200 de lei. „Nu alunec și-s și călduroase. Păi dac-am dat atâția bani, măcar știi o treabă.”

La Turda cu Ion Mihalache nu e niciun taxi. E viscol și vântul îți înțeapă fața cu mii de lame fine, o senzație de arsură rece, ca usturimea unei loțiuni după ras care atinge pielea iritată. E întunecat a furtună, și, deși nu e nici ora nouă dimineața, senzația e de înserare. Zăpada înghețată scârțâie sub roțile mașinilor și ale bocancilor de diferite mărimi, forme și prețuri. Un „rechin” se bucură de suferința pedestrilor și păcălește, mult mai ușor ca de obicei, un bătrân. Mașinile galbene cu becuri verzi trag, pe rând, la colțul străzii. Nu apucă să oprească motorul. Multe pleacă tot cu becul verde, refuzând curse de câteva stații de autobuz.

„ – La Universitate, vă rog!

– Ai vorbit cu Topor?

– ...

– Ce zice mă, Topor? Ai vorbit cu el?

– ...”

Taximetristul e chel și are ceafă lată. Are mai mult păr pe față decât pe cap. Trecut de 40 de ani, vorbește cu un accent sudist-provincial. Are căști în urechi și pare să vorbească la telefon, prin handsfree. Stă pe un scaun învelit într-un prosop de un galben isteric, amestecat cu albastru.

„- Nu m-auzi, dom’le, sau nu mă bagi în seamă? Ai vorbit cu Topor?”

Nedumirit, îl întreb dacă vorbește cu mine. „Păi cu cine să vorbesc, mai e cineva în mașină?”. Nicolae Topor (meteorolog celebru în anii 1940), aflu de la șofer, era omu’ cu vremea. „Dacă zicea Topor că e ger, păi ger era. Asta-i o nimica toată. Dacă venea zăpadă de câțiva metri...” Îi spun că nu-l cunosc pe Topor, dar Romica Jurcă zice că e cod portocaliu. „Mai trăiește Romica Jurcă? Păi da, că ăștia de la TV au început să angajeze și meteorologi adevărați.” Mașina alunecă pe pojghița de zăpadă înghețată, către semafor. „Dom’le, mie nu mi-a plăcut comunismu’. Da’ pă vremea aia, cân’ era zăpadă mare, ieșea toată muncitorimea și dădea zăpadă. Nu intrau în schimb dacă era blocat orașu’.” Verde.

„Păi nu vă supărați, un milion de euro pentru dezzăpezire? Pentru ce? Un milion de euro din banii noștri. Și noi stăm la televizor și plângem că autoritățile nu fac nimic. Unu n-a ieșit să-și dea zăpada din curte, sau din fața scării, da’ se plânge că e înzăpezit. Stau la birt și așteaptă să vină jandarmii. Bine, am înțeles că românii-i cârcotaș, da’ să aștepți să te acopere zăpada în casă?”

Aproape de Universitate. „Mai protestează ăștia, ai? Păi ce oameni. Pă frigu’ ăsta. Adică mie nu mi-e de ei, da’ uite, îi ține pă jandarmi și pompieri aici în frig, parcă ei nu sunt tot oameni. În loc să facă ceva util, stă să-i păzească p-ăștia.” Când inspiri, aerul rece îți cristalizează umezeala nazală aproape instant. Începe să ningă cu fulgi mari.

*

„Dom’le, e dezastru. Tâmpiții ăștia dau cu sare, nu curăță nimic și uite... Sarea roade asfaltul, topește zăpada cu tot cu asfalt”, spune indignat șoferul, în timp ce încearcă să evite un crater ivit pe o stradă lăturalnică, aproape de Eminescu.

„Uite și tu, e plin de mașini. Vin cu lama, aruncă zăpada pe ele, fac bloc de gheață, unele nici nu se mai văd”, spune mai târziu, la bulevard. „P-alea nu le mai scoți până la primăvară. E dop, dimineața și seara nu se circulă.”

Pe trotuare e mai rău. Unde nu e gheață, e zăpadă aruncată din drum, ca să nu blocheze circulația. Lumea escaladează troienele ca să traverseze strada, sau ca să intre în blocuri. Pe multe străzi, trecătorii preferă să meargă direct pe drum, de fapt, pe un strat gros de zăpadă și gheață ce-l acoperă, decât să-și riște articulațiile pe trotuar, unde pot fi loviți și de țurțurii care rânjesc atârnați de balcoane sau streșini. Răzleț, câte un comerciant cu conștiință sparge gheața din fața magazinului, aruncând-o în mormanele deja existente.

În timp ce unii se chinuie prin trafic sau pe trotuare, alții dezvoltă afaceri prospere. „Doamnaaa, vă dezăpezim mașina?” mă întreabă doi băieți tuciuirii, trecând mândri cu lopețile în spate. Mă întorc cu fața la ei și dau din cap că nu. Se amuză că m-au confundat cu o femeie. „Păi am văzut io cum fac ăștia bani acuma”, spune un alt taximetrist. „L-am văzut pe unu cu o d-asta... un excavator d-ăsta mic. Dacă nu intră lama pe străzile din spate. Îți cerea 50 de lei. Stai și te uiți la el de pe geam și în 10 minute ți-a scos mașina.”

Parcarea e plină. Unele mașini au adus cu ele metri cubi de zăpadă, care, topită, a format bălți de noroi și ghețușuri pe alocuri. La mall nu există iarnă. Lumea patinează cu aceeași pasiune și vara, la 35 de grade, și acum, la -20. Cafenelele cu pereți de sticlă ascund fumul de țigară de plămâni copiii care își strigă fericirea în locurile special amenajate, în timp ce părinții sau îngrijitorii lor mănâncă mâncare supracalorică la suprapreț și/sau își cumpără

haine cu adaosuri comerciale exorbitante. Mesele sunt toate ocupate, iar cele libere nu mai au scaune. E frig și aici, dar magazinele te așteaptă până târziu în noapte să-ți cumperi o haină de iarnă.

Ninge. E cod portocaliu până mâine. Pe alee e ambuteiaj. Sunetul lopeților lovite de gheață se împletește cu cel de motoare turate. Avariile pornite ale mașinilor completează atmosfera. Acoperișul Daciei albastre e sub o palmă de zăpadă, dar roțile nu i se mai văd.

Căscatule

26 mai 2012, facebook

Când eram mic, prin grădiniță, și visam să devin terorist pe lângă Yasser Arafat, căscam foarte mult. Și căscând așa, mi-am imaginat că o să-mi trăiesc viața căscând și iar căscând, incapabil să vorbesc sau să fac orice altceva decât să casc. Nu m-am înșelat prea mult.

Flirt

14 iunie 2012, facebook

La Baia-Mare l-am cunoscut pe Marcel, un băiat de 21 de ani care lucrează la un magazin de biciclete, unde nu prea are nimic de făcut. A picat Bacu' la mate anul trecut și nu știe dacă-l mai dă. Fra'su, proaspăt major, tocmai ce și-a luat permisul auto. Lui Marcel îi plac motoarele mai mult. Voia să-și ia unu de 1200, dar era prea mult pentru un începător, plus că era destul de bușit. Marcel a votat duminică pentru prima oară. Nu s-a dus pe mâna lui Cherecheș, ci a optat pentru omul lui Diaconescu. Acu' câteva luni a completat un formular de la PPDD și i s-a promis c-o să primească apartament cu 50 de euro pe lună. Mama lui Marcel n-a votat, că e martor al lui Iehova și nu se cade. De ochii lumii nici nu muncește duminica. Tatăl lui Marcel e plecat în Franța. Marcel se cam plictisește și mă invită pe la magazin la o cafea și, mai târziu, acasă la el, dacă nu am unde să dorm.

Liber dreapta

18 iunie 2012, facebook

Baia Mare e un oraș atât de izolat încât după ora 21 nici trenurile nu mai pleacă în nicio direcție. Așa l-am cunoscut pe Iosif, de 48 de ani, un hipiot ungar din Satu Mare, care a făcut autostopul din Ungaria până la Dej. Din Baia Mare am călătorit împreună. Era plouat. Mai avea 70 de forinți în buzunar și câteva țigări. I-am dat niște cola rămasă prin ghiozdan și până la Valea Ilandei am ascultat împreună poveștile unui șofer dement, fost subofițer, a cărui mașină se dezmembra pe Drumul "European" 58. Am ajuns în gara din Dej cu o mașină de tractări, iar Iosif mi-a lăsat adresa lui, în caz că am drum vreodată prin Satu Mare. Când să traversez strada m-a strigat și, extrem de umilit, m-a întrebat dacă pot să-i dau câțiva lei împrumut, în caz că nu se întâlnește degrabă cu omul pe care-l căuta.

Ce sevrăj m-a luat

22 iunie 2012, facebook

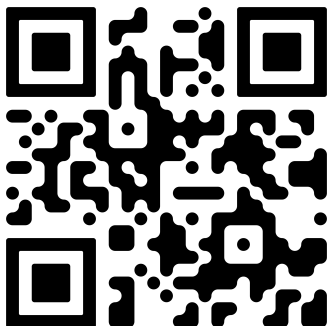
Am ajuns să scriu doar pentru like-uri...

Nu mai știu ce-i aia reportaj,

Surse nu mai am deloc

Să-mi iau șpaga abia pot,

Și mă ia somnul când scriu pe blog.

În mintea lu' schimb de mame

iulie 2012, the industry

Schimb de mame, difuzat de Prima TV, e cel mai longeviv reality show din România. Este șansa oricărei mame de a încălța, timp de o săptămână, papucii altei femei, pentru o oră de celebritate și 450 de euro. Pentru o scurtă perioadă, am fost producătorul emisiunii. Trebuia să mă joc cu oamenii astfel încât conflictul social să iasă la iveală în fața camerei, în văzul națiunii.

Prolog

Sunt la Suceava de câteva zile și viața mi se golește de sens. Mă simt în vertij, deși n-am băut nimic. În fiecare seară mi-am luat notițe pe holul pensiunii, auzind gemetele curvei din camera vecină, adusă de niște muncitori în construcții. Ușa se deschide și o văd, prinsă între doi hândrălai care fumează și beau vin la litru. Ochii ni se intersectează și mă regăsesc în poziția ei. Sunt prins între două industrii înfometate de public, gata să devoreze orice victimă pe parcurs: jurnalism și spectacol de televiziune.

Sună telefonul. „Trebuie să faci ceva, nu se poate ca oamenii ăștia să fie perfecți. Nu avem nimic tare, n-am schimbat nimic în familia asta. Nu e OK ce se întâmplă.”

Dar uite că se poate. Nu am ce să scot de la ei. Familia asta monoparentală în care am intrat e atât de decentă, atât de curată, atât de cumsecade încât nu poate fi umilită. Ar fi nedrept. Promit vocii din telefon că mâine o să schimb situația, însă știu că nu am cum. „Nu pooooooot!”, îmi spun amuzat în gând, amintindu-mi de o *femeie romă** spălată care se plângea, în timpul primei mele post- producții, că n-are robinet decât în curte. Mi-am semnat sfârșitul carierei.

Introducere

Am ajuns la Schimb de mame cu trei luni și ceva mai înainte. Plecasem de la România liberă din cauza unei anchete comandate de conducere și voiam doar să fiu la mare, să uit de tot ce se întâmplă în presă. *Erase and rewind*, cum le place fetelor să scrie pe Facebook după ce se despart de vreun iubit. Eram în gara de la Brașov când a sunat telefonul. O fostă colegă, mai preocupată de viitorul meu financiar decât mine, avea o intrare la o televiziune. A insistat să-l sun pe om. „E vorba de un post de producător la Schimb de mame. Știi emisiunea, nu?” Văzusem câteva scene pe vremea când aveam televizor și prietena mea zapa între reality show-uri. „Știu că ți se pare stupid și nu e idealul de job, dar s-ar putea să-ți placă, poți învăța lucruri și salariul e OK.”

După câteva săptămâni și niște emisiuni vizionate cu entuziasmul unui aventurier care se documentează pentru cea mai mare expediție din carieră, ajungeam slujbaş în televiziune, ca producător de segment al celei mai longevive emisiuni de tip reality din România. Schimb de mame (Wife Swap) e o emisiune de familie, inventată în 2003 de compania britanică RDF Media și difuzată în peste 20 de țări (printre care Italia, Spania, Germania, Franța, Serbia, Statele Unite sau Israel).

În România, Prima TV a difuzat deja 15 sezoane și încă mai prinde la public. Cine nu s-a întrebat măcar o dată cum ar fi viața dacă s-ar fi născut altundeva, ori dacă și-ar putea schimba familia, măcar pentru câteva zile?

Regia

M-am botezat pe altarul spectacolului televizat. Eram fericit, avid de nou. Trăiam cu convingerea că am scăpat de dracu și tainele divine ale fericirii de entertainment mă așteaptă să le descopăr întru conviețuire armonioasă. De câte ori spuneam cuiva că sunt producător la Schimb de mame, după reacția de șoc și amuzament, urmau întrebările: „E regizată, nu? - Dar mamele știu unde merg, nu? - Voi îi faceți să se certe, nu?” Nu, nu și nu, le replicam. Și totuși...

Realitatea paralelă a televiziunii m-a înhățat. Aveam sentimentul că sunt în continuare reporter. Eram absorbit de puterea scenariului și a contractului (dacă nu făceau ce le spuneam, concurenții riscau să plătească despăgubiri). Făceam ce nu mi-aș fi închipuit vreodată că voi face. Mânuiam cea mai groaznică mașinărie de manipulat realitatea: camera de filmat.

Foloseam unelte clasice ale jurnalistului - observație, întrebări, poze – într-un scop aparent nobil. Puteam schimba viața cuiva în bine. Dar, în realitate (pentru toată lumea implicată*), miza era numai balanța financiară de la sfârșitul lunii. Ce ușoară ar fi viața de reporter dacă ai avea același control!...

Presa și divertismentul au un singur cap, însă mâinile se întind să culeagă roade din pomi diferiți. Pentru 65 de minute difuzate în fiecare duminică, munca durează câteva săptămâni: ne documentam la sânge, făceam profilul psihologic pentru fiecare membru al familiei. Pe baza lui stabileam punctele nevralgice ale familiei, potențialul de scandal ce poate fi exploatat, unghiul de abordare.

Rețeta este următoarea: se iau două familii, cât mai diferite din punct de vedere social, preferabil cu concepții dramatic opuse despre viață. Să zicem că Măriuca este o fată fără prea multă școală, crescută greu, care are un copil dintr-o căsnicie eșuată. Îl crește cu Simi, un băiat de la casa de copii, vagabond, dar iubitor de familie și alcool. Cei doi stau în vârf de munte, având grijă de pensiunea unui patron, ascultă manele și chefuiesc, expunând și plodul acestui stil de viață pe care unii l-ar considera de neacceptat. Aici intervine Viorela, învățătoare de la oraș, născută într-o familie înstărită, educată, „înclinată către cultură”, dar semidoctă. Viața ei este condusă de valorile conservatoare ale familiei și își dedică timpul formării spirituale a copiilor săi, chiar și în vacanța de vară. E gata să facă orice compromis ca vecinii și prietenii, tot mai puțini, s-o vadă cu ochi buni, preferabil de la baza unui pedestal imaginar, pe care s-a suit fraudulos. Soțul ei are un job confortabil care întreține întregul fals.

Viorela s-a înscris în emisiune pentru fâlșenie. De asta acceptă mulți această intruziune în viața personală: vor să-și creeze o imagine de superioritate față de prieteni și dușmani, expunându-se ridicolului, pe care-l asimilează cu termeni precum succes și curaj. Alții sunt pur și simplu curioși, ori au nevoie de bani. Măriuca încearcă să ne arate că nu ai nevoie de multe ca să fii fericit.

Începe târășenia. Sunt la munte, cu un operator și un asistent-șofer. Un echipaj identic este în casa de la oraș a Viorelei. Mă simt ca un oracol - am fișele lor, i-am văzut pe casetă și nu mai trebuie să întreb unde este toaleta. Acum trebuie să-mi pun în talent veleitățile de anchetator și psiholog, ca să aflu ceva în plus față de ce am deja pe hârtie.

Devin un tartor: mă asigur că oamenii nu încearcă să pară pe cameră mai inteligenți sau mai importanți decât sunt cu adevărat. Odată ce am pornit camera, oamenii trebuie aruncați în

rol. E un joc de putere care se încheie când operatorul oprește camera. Nu e loc de prietenie, deși trebuie să mă prefac, cu destul efort și disconfort, că sunt prietenul lor cel mai bun.

Alegem scenele care se potrivesc cu profilul psihologic: o vedem pe Măriuca în diverse ipostaze – face curat, spală, se joacă cu băiatul, dansează cu bărbatu-său; aflăm dacă e mulțumită de viața pe care o are, ce ar vrea să schimbe, ce speranțe are de la familia în care va ajunge, ce temeri, ce n-ar suporta de la un bărbat. A doua zi, dimineața devreme, facem bagajele și Măriuca, într-o baltă de lacrimi, este expediată în necunoscut. Pe drumul invers, Viorela află consternată că ajunge la o pensiune la munte. Spera ca familia să fie una bogată și înclinată spre cultură. Aflu de la colegi că, pe ascuns, copiii ei s-au bucurat că au scăpat de ea.

Viorela este o scorpie fățarnică. Știam asta de la documentare, însă mi-a confirmat repede. Ar putea face politică fără probleme. În fața camerei este o femeie model, care vrea să schimbe felul în care trăiește familia din vârful muntelui. Pune accent pe dieta și educația copilului, încercând să-l sensibilizeze pe Simi în această direcție. Între filmări, însă, o taie pe dealuri sau se încuie în cameră. Noaptea doarme la pensiunea vecină, în secret. Simi e un om de viață, dar fără pretenții. Nu se schimbă în fața camerei, bagă în el alcool cu găleata și are un limbaj mai mult decât transparent. Secvențele astea vor dispărea din pre-montaj, nu putem să coborâm atâta nivelul cultural al emisiunii.

Bea până dimineața, când trebuie să-l trag din pat ca să ne putem vedea de treabă. Conflictul e clar din primele zile, iar eu conspir în spatele ușilor, ba cu Viorela, ba cu Simi, ba cu vocea de la telefon. Sunt un păpușar, trebuie să induc stări și să-i fac pe oameni să abordeze anumite teme de discuție. Lobby pentru audiență.

Viorela are multe de schimbat și e, oficial, extrem de dedicată. În prima dimineață se trezește cu noaptea în cap, să facă mâncare și curățenie. Crede că e filmată cu camere ascunse prin casă.

Se înverzește când află adevărul și nu mai mișcă un deget fără să întrebe dacă se filmează. Pe cameră apare ca îngerul păzitor al intereselor copilului. În secret, așteaptă să ajungă acasă, în coconul artificial de iubire și liniște... Dar regulile sunt clare: și ea, și eu trebuie să ne onorăm contractele. În a patra zi, Viorela are șansa de a schimba dramatic lucrurile.

Schimbul

Schimbarea de regulament întreține tensiunea și te ține în fața televizorului încă o jumătate de oră. În realitate, timpul și pârghiile mamei de schimb sunt insuficiente pentru a schimba ceva fundamental. La oraș, Măriuca sesizează rapid viața anostă a copiilor și falsa fericire întreținută cu bani mulți. Încearcă să-i distreze pe copii și să-l scoată pe bărbat din starea de blazare. Este o senzație care mă bântuie și pe mine, în timpul mai multor emisiuni și între ele. Banii aduc fericirea doar dacă le cumperi dulciuri copiilor și-i lași să se joace în baltă, desculți.

Este înțelepciunea omului simplu, obișnuit să aprecieze micile bucurii întreținute cu mijloace materiale precare.

Cele două femei se luptă cu morile de vânt pentru audiență. În ipocrizia lor, personajele jură în fața poporului că vor încerca să devină mai tolerante - la oraș, și mai dedicate educației copilului - la munte. Asta văd telespectatorii. Eu, în spatele camerei, încerc să le întrețin ipocrizia. Sunt o extensie obiectivului care nu va fi sesizată niciodată de public. Nu îmi rămâne decât să ascult cum se înjură, să joc fotbal cu operatorul și să mă lupt cu sticlele de alcool ale lui Simi. Nu e frumos ca cineva să fie ucis în timpul unei emisiuni de televiziune.

Show-ul se încheie după ce cuplurile se regăsesc, la mijloc de drum, obosite și exploatare de propriile porniri narcisiste, și își mărturisesc frustrările. Discuția se poartă pe un ton decent, doar ne vede o țară întreagă. Toți au avut ceva de învățat, dar nimeni nu va schimba nimic. Numai noi, paznicii destinului, știm că Simi a dormit cu capul în farfurie după ce a băut două carafe de vin. Se despart fără să se salute și nu se vor mai vedea niciodată. Un schimb de mame reușit!

Epilog

Mă întorc de la Suceava plin de mine, deși mă simt ca după o intervenție de extirpare a unei tumori. N-am fost supus niciodată unui asemenea procedeu, însă mă gândesc că așa trebuie să te simți. O senzație de ușurătate, ceva frumos, liniștitor. Am devenit un maestru al reality show-ului, un guru indestructibil, cel mai bun exemplu de eficiență. Am redus timpii de filmare la jumătate, o punem de-un show senzațional. E a patra emisiune la care am lucrat cu succes. Merit o pauză de recuperare.

După câteva zile de odihnă, nu mă sună nimeni de la birou. Poate că nu trebuia să fie așa ușor... M-am sustras realității cerute de format, crezând că fac ceea ce trebuie pentru emisiune. Și era ceea ce trebuie, dar pentru mine. „Ești un tip mișto, chiar îmi place de tine, dar n-o să faci niciodată ce trebuie aici”.

Sunt cuvintele pe care mi le-a adresat șefa după vreo două săptămâni de tăcere. Le-am primit fără sentimente și resentimente. După câteva luni, mama de la Suceava, ultima mea mamă schimbată, era încoronată „Prima mamă”. Emisiunea fusese printre vârfurile de audiență pe sezon. O reparație morală din partea Divinității. Până la urmă, realitatea unui show tv nu este realitatea celui implicat în facerea lui, de o parte sau cealaltă a camerei de filmat. Este cea care, duminică seara, te ține lipit de micul ecran.

Notă 2023:

În varianta originală din 2012 am folosit un termen rasist pentru femeia romă pomenită în prolog. L-am înlocuit în această ediție. Din păcate, nu mi-a sărit atunci în ochi. Asta spune ceva despre mine, dar și despre felul în care se scria, mult prea relaxat, în presa de atunci. Îmi pare rău.

Textul a primit locul 3 la categoria Portret, la Premiile Superscrieri 2013.

Prea mare

12 iulie 2012, facebook

M-am îndrăgostit aseară, tare

Dar nu mă vrea deloc, deloc.

Se plânge ea că sunt prea mic,

Copil,

Ea e prea mare...

A bătut vântu' și ploaia

22 iulie 2012, facebook

M-am trezit pe la 7. Eram singur într-un pat imens, îmburdad de parcă aș fi dormit cu alți șase în el. Televizorul nu mai mergea. Am coborât din pat și m-am dus, desculț, la baie. M-am pișat cu ochii întredeschiși, cu un automatism specific omului care nu mai știe ce înseamnă acasă. Vedeam boxerii negri cu capete de scheleți și slipul umed, agățate de calorifer. Din oglindă mă privea un tip aproape chel. Mi-am amintit, din nou, că m-am tuns. Singur. Bula-mi stătea în gât. Am încercat să trag o flegmă, dar nu mi-a ieșit. Limba-mi era arsă de țigări și neagră de vin. Am luat o gură de apă și m-am întors în pat. La telefon nu m-a căutat nimeni. „Bă, sunt la Predeal!” mi-am zis. Îmi părea rău. Că nu m-a căutat nimeni. M-am uitat la lumina care se isca peste vârful de munte din geam și am adormit. Să fi sunat ceasul vreo 40 de minute. Era, deja, 9:20. Am refăcut drumul către budă și m-am chinuit două minute să reglez apa de la duș. Un robinet cum n-am mai văzut vreodată. Deh, patru astre. M-am studiat în oglindă câteva clipe, dar n-am putut să mă mint. M-am cam rotunjit. Cu capul sub sita de apă mă gândeam cine s-ar potrivi, chiar acum, între mine și sticla care desparte buda de duș...

nu mi-a venit nimeni cunoscut în minte. Poate femeia coaptă care stătea la o masă mai încolo
aseară?!

Una din nouă

2 august 2012, facebook

Săptămâna trecută

Era-n asfalt

Pisica

Ne uitam la creieru-i împrăștiat

Roatele treceau pe lângă

Ieri, pe la prânz

A-nceput să plângă

„E-un pescăruș nenorocit”, am zis

Și i-am dat Like lui Dumnezeu

Acum doarme-n cutie

E vie.

Dentistire

2 august 2012, facebook

Sunt sătul și trebuie să fac o mărturisire! Când eram la grădiniță (prin '90-'91), la grupa mijlocie (secția maghiară), educatoarea m-a pus să cânt un cântecel. M-am ridicat în fața grupei și am început: „Noi suntem români, noi suntem români, noi suntem aici pe veci stăpâni!” Nu cred că știam alt cântec, dar am fost pedepsit crunt, adică trimis la colț. Au chemat-o pe mama de urgență. S-a rugat de ei să mă mai primească. Și m-au primit.

Bahoi vrea să existe

august 2012, the industry

Bahoi, din semiprofil, îl înjură pe cel din fața lui. Nu vrea să-i răspundă la întrebări și asta-l enervează. Nici n-ar avea cum. Se uită într-o oglindă și așteaptă răspunsuri la dilemele care-l macină. Cineva îl filmează. „Merge, mă, minutele?”, întreabă el.

E replica ce l-a făcut hit pe YouTube. Se pregătea să se arunce în Dunăre, de pe un pod. Singura lui grijă era dacă „merge secunde, acolo pă ecran, înregistrează?” De atunci au trecut vreo patru-cinci ani. Bahoi se filmează mai rar, dar asta nu-i știrbește cu nimic statutul de pionier al user generated content din România. Iar povestea lui s-a spus până acum doar fragmentar. În vreo cinci ani, a adunat 3 milioane și jumătate de vizualizări pe cele două canale personale de YouTube, plus alte câteva milioane strânse de utilizatori care i-au furat materialele. S-a luptat cu puiul spartan, a dansat, a făcut *freestyle țigănesc*, i-a învățat pe oameni cum să spargă parole de Yahoo și să vorbească limba extraterestră. A transformat cola în vin și caterinca din spatele blocului în spectacol vizual pe Internet.

Pentru mulți, e doar un maimuțoi. Iar pe el îl deranjează asta. E Daniel Alexe, zis Bahoi. Puțini oameni chiar îl cunosc. Are un fel șmecheresc, *țigănesc*, de a se eschiva, ca un pește. E greu să te întâlnești cu el și ajungi să te întrebi dacă există în afara ecranului de la calculator. Fuge din Constanța la București, de aici în UK, Olanda sau Dumnezeu știe unde, mai că nu-ți vine să-l crezi.

Lasă offline-uri pe messenger, dar n-are telefon mobil. Oamenii cu care am vorbit îl cunosc tot de pe Internet și-l caracterizează ca fiind „un mic combinator cu talent”, „un fel de om al Renașterii care și-a depășit condiția de mult”, „un geniu al Internetului”. Bahoi însuși zice că-i „un țigan de rang înalt”, născut pentru o viață de artist. Greu de spus cât din el e adevăr sau minciună, laudă sau naivitate. *E ca toți țiganii*, zice cineva. Nici ei nu știu dacă-s serioși sau nu. Asta-l face interesant și o mare durere-n dos, adaugă sursa.***

Dar dincolo de aura de cocalar oarecum bogat pe care și-a creat-o involuntar, se ascunde un spirit iluminat și sărăcie.

E fraier sau manipulator? Sau amândouă?

Pe lângă puținii care văd în el un adevărat talent, gloata de internați care-i urmărește activitatea îl ia de fraier. De vină pentru asta e chiar el, Bahoi. Acum, după ani în care a activat pe YouTube, Trilulilu, bloguri sau Livestream, vrea o reparație a imaginii publice pe care și-a făcut-o „oarecum greșit, da' n-a fost o greșeală”. Vrea să cânte. Să devină cineva în carne și oase, nu doar o supapă online pentru umorile frustraților de pe Internet. Îi place rap-ul și cântă de câte ori poate, mai ales în engleză. Dacă își propune să facă ceva, poate cu ușurință orice, zice Nicușor Ghiorghe, artist vizual și muzician. „Eu, când am dat de clipurile lui, m-am prins că nu e ultimul fraier, spre deosebire de alți amici.”

„Eu sunt o mină de aur, dar am nevoie de cineva care să mă descopere, să mă promoveze”, spune Bahoi.

bahoi: eu vreau sa ma expun ma

12:42:57 PM

bahoi: la un studio

12:42:58 PM

bahoi: muzica

12:43:03 PM

bahoi: sa fiu luat in serios

12:43:13 PM

bahoi: ca na mc din romania nu ma ajuta

pt ca ei stiu ca sunt bun etc..

12:43:16 PM

bahoi: am eu imaginea stricata

12:43:17 PM

Vorbește în rime și are flow. E pe caterincă și nu poate fi niciodată serios. Decât dacă cere bani. Când vorbește în engleză sună mai adevărat decât îți poți imagina. „It’s all about raisin’ up, man!” Te aruncă într-o stare de furie curioasă. Cum dracu poate ăsta, „un țigan de rang înalt”, să fie așa? O bizarerie culturală... S-a apucat să facă filmulețe ca să distreze lumea. *Țiganii* sunt născuți pentru asta, pare convins. La școală era recunoscut pentru caterincă, așa trecea și clasele, zice el.

stefan mako: ce școală ai făcut

1:20:54 PM

bahoi: harvard

1:20:57 PM

bahoi: aa ba nu

1:21:06 PM

bahoi:))

1:21:17 PM

bahoi: la wizzards cu potter

1:21:28 PM

bahoi: am 11 clase

1:21:33 PM

bahoi: dar leam trecut asa dadeam

bomboane

1:21:39 PM

bahoi: si flori sa trec si bani uneori

1:22:17 PM

bahoi: asa si am trecut

1:22:20 PM

bahoi: ca faceam intreaga scoala sa

lesina de ras

„La început a fost ce-a fost, a fost totul fără contracost”

Aşa-şi începe Bahoi povestea. E din Peninsula Lumina - Năvodari. „Sunt 21 de kilometri până-n centrul distracţiei, mă înţelege? Cu maşina ai ajuns în 15 minute la Constanţa,

Mamaia, cluburi, restaurante, fițe, oameni bogați. La noi e un sat ascuns, uitat de lume.

Sărăcie maximă.” Aici a început să facă filmulețe.

„Voiam să arăt o imagine a ruralității, cum arată un sat. Am început să fac caterincă că am văzut că pot arăta și face lumea să rămână lipită cu ochii de ce fac io. Faci mai mult și mai mult.” Până devii un maestru al manipulării.

Dincolo de orice, asta crede Bahoi că e: un manipulator. „Am trăit din manipulare toată viața mea. Mi s-a spus de multă vreme că sunt bun la asta. Asta fac. Sunt un mare manipulator!”

Îmi arată pe webcam camera în care stă, reproșându-și că a manipulat publicul într-o direcție greșită. „Știi, unii au impresia că io-s bogat, că îmi permit orice și d-asta o ard pe net toată ziua.” Panoramează camera prin încăpere. Doi copii „de pe zonă” sar pe o saltea de lângă ușă. „Uite vezi? Am sobă. Io mă spăl la lighean și lumea zice că am bani”.

„La mine ba sunt așa ba asha”

Zice că nu a făcut niciodată scenarii. Când îi vine vreo idee, se învârte până găsește tot ce-i trebuie, cheamă un prieten să-i țină camera, dă REC și improvizează. De muncit, n-a muncit niciodată pe bune. Dar ar vrea. Să-l ia cineva și să-l ajute să crească. Un sponsor, ceva. „Eu dacă eram bogat, să mor dacă nu mergeam și luam un țăran, ultimu’ om, și-l făceam mare. Și dup’ aia-l arătam cum a fost și cum e. Nu înțeleg de ce nu fac oamenii bogați asta.”

bahoi: lumea rade

1:17:13 PM

bahoi: e o complexitate

1:17:18 PM

bahoi: la mine ba sunt asa ba asha

1:17:21 PM

bahoi: si miam stricat imaginea

1:17:36 PM

bahoi: dar de unde ajutor

1:17:48 PM

bahoi: sa ma expun ca eu cant de nebun

oriunde

1:17:54 PM

bahoi: eu is cu muzica

1:18:46 PM

bahoi: asta e adevarata mea imagine

1:18:52 PM

bahoi: caterinca e asa landemana

1:18:54 PM

bahoi: dar in suflet

1:19:00 PM

bahoi: scopul meu e muzica

Bahoi are nevoie de o catastrofă ca să(-și) schimbe lumea. „Pe mine mă enervează bătrânii când se plâng, de fiecare dată când e ceva, un cutremur, inundații, că ne bate Dumnezeu pentru păcate. Sunt niște proști. Așa evoluează lumea, prin catastrofe. Așa vrea Dumnezeu să schimbe cum arată pământul, cum evoluează umanitatea.” Catastrofa lui poate fi chiar

imaginea de clovn pe care și-a creat-o. Dacă Jim Carrey a reușit o trecere fantastică din lumea măscăricilor de comedie, la personaje dramatice complexe, de ce n-ar putea și Bahoi?

Până atunci, va continua să facă filme pentru zâmbete. „Am fost educați să fim supărați. Așa am fost educați. Mai ales săracii. Dacă n-ai mâncare nu poți să fii fericit, n-ai cum să zâmbești.” Vorbește cum îi vine și înjură mult. „Cuvintele sunt doar niște sunete. Ce treabă are că zici «sugi pula»? Sunt doar niște sunete. Am moștenit chestia asta, ne simțim jigniți când auzim anumite sunete așezate într-un fel, iar altele nu ne deranjează. E o prostie.”

Bahoi, un protagonist nefericit

De vreun an e protagonist într-un documentar DaKino. Îi ia mult din timp, dar când e liber filmează și face tot ce-i trece prin cap. Își exersează talentul de improvizație pe Livestream. Schimbă subiectul în fiecare propoziție. „Dac-aș avea condiții aș filma non-stop. Cum fură țiganii prin Norvegia sau America. La noi e rasismul ăsta în muzică, nu știu de ce, că la americani nu e asta. Eu în alte țări sunt servit frumos, da' nu sunt fericit. Abia aștept să mă întorc în țară.”

În orice discuție insistă pe nefericirea lui. Se simte neîmplinit. Are tot ce-i trebuie, dar nu e fericit cu adevărat. „Neavutul creează dependența de a fi supărat. Cel mai fericit omul e când are iubirea.”

De idei nu duce lipsă. Dac-ar avea bani, ar face, de exemplu, un film în care le-ar ține în lesă pe Anda Adam și Nicoleta Luciu. Marilyn Manson ar sta în picioare deasupra lor și le-ar face *human centipede*.

„Aș face filme de s-ar speria lumea”, declară domnul Bahoi. Iar noi îl credem. Dar indiferent de ceea ce credem noi, Bahoi va cânta și va filma până în viața de apoi, și înapoi.

„Singura mea scăpare e să m-arunc de pe un pod și să mor. Voi filma, da' cineva să caute cardul. Și dacă afli repede c-am murit, să le zici că eram prea rănit.”

Bahoi

~~~ v i a ț a & opera ~~~

Data nașterii: 11.11.1985

~~~

Localitate: Constanța

~~~

Profesie: Artist

Treptele afirmării

5 noiembrie 2008: Bahoi te învață cum să te bați.

Sfaturi și încurajări pentru neofiți.

Peste 80.000 vizionări

5 noiembrie 2008: Bahoi Break Dance. În care se

face ce se vede.

Peste 142.000 vizionări

12 aprilie 2009: Bahoi și oglinda. Artistul se

ceartă cu propria-i imagine.

Peste 66.000 vizionări

29 aprilie 2009: Bahoi și Puiul Spartan. Artistul

protestează împotriva găinii hrănite chimic.

Peste 237.000 vizionări

12 iulie 2009: Bahoi și trenul morții. Aventuri

în roller coaster. Peste 59.000 vizionări

16 septembrie 2009: Bahoi sare de pe pod. Saltul e

înregistrat de un colaborator.

Peste 58.000 vizionări

10 martie 2010: Bahoi la furat de gutui cu copiii.

Episod complex, cu mai multe personaje.

Peste 23.000 vizionări

12 martie 2010: Bahoi te învață limbajul

extraterestru. Hipnoză pe YouTube.

Peste 25.000 vizionări

***

Keep walking

26 august 2012, facebook

Am ieșit din scară și am mers. Până am uitat că merg. Mi-am amintit repede. Ascultam muzică. Nu d-asta mergeam. Mergeam ca să uit, dar mi-am amintit repede. Mi-am amintit și am mers mai departe. Tot înainte, mai departe. Stânga, dreapta, înainte. Continuu. Am uitat că mă doare genunchiul, doar am mers. M-am oprit de două ori. O dată mi-am luat țigări și-o brichetă cu România și-o inimă. A doua oară înghețată Joe și apă minerală. Și-am mers. Mai departe. Continuu. Când nu merg, stau. Continuu. Când am mers, am văzut-o pe Georgiana. Era pe bicicleta ei roșie. Mergea și ea. Dar invers. Nu m-a văzut. Mi-am întors capul în timp ce mergeam înainte, continuu. Mergea și ea, invers, continuu, pe bicicleta roșie, invers, înainte. Când mi-am întors capul, mergeam tot înainte, continuu. Și ajungeam, dar nu mă opream. Băteam niște tobe imaginare. Mă loveam de lumea de pe trotuar și mergeam înainte. Nu mă-ntorceam, continuu. Am trecut de două ori pe lângă viitor. Vezi pe cineva și inima ți se oprește, necontinuu, și ai impresia că a trecut viața pe lângă tine. Dar ești grăbit și mergi înainte, continuu. Și inima-ți pornește. Și te gândești de ce nu te-ai oprit să faci ceva. Și mergi

mai departe, înainte, continuu, și ajungi mereu, dar tot mergi. Universitate, Cișmigiu, o babă leșinată scoasă din ambulanță, Piața Matache, Gara de Nord, continuu, Regie, continuu, continuu, Ștefan cel Mako, ajungi continuu, Dorobanți, boscheți, continuu, trecere de pietoni, ambasada, bicicleta roșie, continuu, Foișor, ajungi, dar nu te oprești, Izvorul Rece.

PcP - Vigilență

18 octombrie 2012, facebook

PcP - Vigilență

Pantaloni negri, bocanci de iarnă, hanorac și geacă army, barbă și bască-n cap. Aproape de miezul nopții. Merg singur prin Piața Amzei.

„Salut!”, aud din spatele meu. Fac 180 și aproape-l calc pe pantofi pe agentul

Smărăndescu, de la secția 1.

- Da, bună seara.

- Sunt aici cu mașina și v-am văzut trecând. Ce faceți prin zonă?

- Am fost la cineva și merg acasă. S-a-ntâmpnat ceva?

- Păi știți... pe aici e multă lume.

- ...

- ...

- Suntem în București, e multă lume peste tot.

- Dacă mă lăsați să termin propoziția... sunt băieți, se droghează, vând. Veniți cu mine până la mașină.

Dau buletinul colegei, pentru verificări. Agentul continuă cu întrebările.

- Probleme cu poliția ați mai avut?

- Da, m-au mai oprit așa, pe stradă, fără motiv.

- Nu, nu. Dosare penale, d-astea?

- ?!

- Student, ăă?

- Jurnalist. Vă rog să vă prezentați și dumneavoastră.

Notez numele, colega întinde buletinul pe geam, iar agentul îl scapă pe pantofi. „Scuze, scuze. O seară bună.”

Olatlantida

12 octombrie 2012, facebook

În Olanda e apă peste tot. Chiar și țărani, ca să nu mai facă garduri, sapă un canal și-și pun vacile să pască într-o peninsulă mică, cât o grădină. Nu există nimic care n-a fost făcut de om aici. Am început să cred că sunt în Atlantida. Oamenii ăștia au scos totul de sub mare și și-au desenat lumea cum au văzut-o ei în cele mai cumiți tripuri: pătrățele, dreptunghiuri, pătrate, cuburi, cărămizi.

În Olanda nu înțelegi unde încep și unde se termină așezările. Drumurile te trec de la o casă la alta, printr-o fermă, pe sub un pom, peste un canal către Marea Nordului. Peste tot sunt oameni care fac chestii. Oile pasc între blocuri și autostradă. Mai mult verde.

P.S.: Am scos căciula, dar am lăsat-o în cameră. Plouă torențial aici. Încă nu-mi dau seama dacă s-a făcut zi, cerul e negru într-una.

Ieși acas'

27 octombrie 2012, facebook

- „Ștefaaaaaan. Ștefaaaaaaaaan!”, sună, cu ecou, o voce de femeie senzuală. E cald ca-n pânțelele mamei. Așa de bine nu m-am simțit de când apa caldă mi-a ajuns pe buricele degetelor după câteva luni de surghiun.

- „Ștefaaan!”, insistă vocea. Dacă nu-mi zicea așa, juram că e mama. Stânga, mâna ei fină, îmi ține brațul, în timp ce dreapta-mi piaptână perișorii ca cel mai fin vânt marin, când adorm amețit pe plajă și mă iau fiorii. Alte degete alintă o clapă de pian.

- „ȘtefAAN!”, revine vocea, cu fermitate. Îmi descleștez genele și deslușesc o siluetă felină. Capul mi-e greu, mă trage-napoi spre visare.

- „ȘTEFAN!!!” se-ncăpățânează vocea și mă resuscitează. „Trebuie să pleci acasă.”

Ah, pe mă-sa! 5:30. E momentul ăla în care tre' să mă car că vine ta-su', bărba'-su', cine-o veni. Unde sunt? Cum am ajuns aici? Sunt îmbrăcat. Mai e cineva. Are barbă. Derulez caseta. Durează o viață. Rup trei creioane. O pisică-mi sare în față, mai să cad de pe budă. O cană cu ceai. Thom Yorke dansează cum îi cântă instrumentele. De ce nu m-am gândit la asta? Un

taximetrist îmi povestește cum mânca o ciorbă și-o tocană la restaurant cu nevastă-sa, în vremea ailaltă. Vodka orange, whisky, țigări. Mă-ntâlnesc c-un amic din gimnaziu. Babuini. O mașină șmecheră cu patru pizde ferchezuite oprește lângă mine. „Unde-i numărul 23?” Nu știu, dar aș vrea să-l găsesc cu voi. Băutură distilată cu aromă de mere și caramel. Bere. Șaorma cu gust de nisip împruțit de alge. Altă bere. Dans. Artsy-fartsy. Zâmbesc. Vioară. Sex. Carne. Drum cu vânt tăios. Mă săruți apăsător. Saliva ta mă ridică pe vârfuri.

E 5:17?!

Du-te la scara ta

28 octombrie 2012, facebook

Când intră cineva în Casă, gâfâie. Scările te omoară, mai ales dacă vii de la birou, unde-ți tocești curu' pe vreun scaun ergonomic făcut să te ruineze. Prima dată când am intrat, totul era alb și gol. Dar oala fierbe și e plină cu secrete care trebuie spuse.

Jorge

16 noiembrie 2012, facebook

Mă bucuram că arăt bine în buletinul nou. Trec ca un boss de vamă. Dupa zece metri, Jorge îmi bagă în ochi un badge strălucitor, ca-n filmele americane. 'Do you av drogs? Spic spanish, at list un poquito?' Îi zic că nu. Mă duce la percheziție. Se uită ciudat la pālınca din bagaj, îmi miroase ghetetele din pungă și mă lasă să plec. Ajung într-un beci din centru. Sângele-mi revine în creier. Un italian ascultă Salam la telefon.

Preludiu

16 decembrie 2012, facebook

Am visat, pentru a doua oară, un vis. Se făcea că eram în avion și totul era bine, până când am aterizat forțat pe o apă, prin Ungaria. Noapte. Era iarnă, dar eram în tricou. Apa nu era înghețată. Mi-am lăsat toate bunurile în avion și am plecat pe străzi. Orașul era plin de lume, cosmopolit. Înțelegeam puțin din ce se vorbea. Probabil o limbă care există doar în vise. M-am întâlnit cu niște băieți, despre care am aflat că sunt detectivi sau ceva. M-au luat cu ei acasă și mi-au dat o cameră din multele camere pline cu lămpi și două-trei băi în fiecare încăpere.

În primul vis eram cu soră-mea, pe care am părăsit-o pentru niște frumuseți porno. În al doilea eram singur și m-am trezit când m-am culcat într-un pat.

Vomage to Catalonia

20 ianuarie 2013, blog

S-a-ntâmplat repede. Abia ce scăpasem de Jorge de la antidrog, în aeroport. Abia trecusem peste șocul de a mă pupa cu zece femei pe care nu le mai văzusem niciodată. Abia dădusem căciula și fularul pe geaca de primăvară. Pe incașul hiperactiv care ne târâse afară din hostel la unu noaptea îl știam de două ore. Rambla de Raval aștepta în toată splendoarea ei.

„You have to do it in the FFUCKING Amazon!” zice, cu accent neamțo-hispanic, un indian din Peru. Povestește cu pasiune despre simbioza perfectă dintre om și natură, când omul ingerează suficientă natură sub formă de ayahuasca. Pasiunea se revarsă cu debit ridicat pe fețele noastre, suficient cât să ne răcorească, la fel cum Amazonul scaldă și dă viață unei treimi din America de Sud. „You can’t do it here, your brain gets FFFUCKED up, you become one with the FFUCKIN’ concrete!” Părul negru și drept, combinat cu un balans frenetic, e mop pentru fețele deja umezite.

Dansul indianului este întrerupt de o mână neagră care ne vără sub ochi un șir de doze: „Servesa/birrr? uan iuro! Birr uan iuro!” Mopul sud-american negociază repede 6 la preț de 5.

Cealaltă mână fuge până la un boschet din apropiere, se afundă-n el până la umăr și iese cu un sixpack rece ca gheața, sau chiar cu gheață. După ce se încheie tranzacția, vânzătorul citește fața de cocainoman a indianului nostru și mărește miza: „așiș, mariuana, cochein?”

Economia neagră din Barcelona, orașul lui Cristobal Colon, înflorește pe-nserat, când turiștii încep să ude rondurile cu flori și colțurile catedralelor cu bere ieftină, numai bună de lepădat pe stradă. O bere Steaua costă fix un euro și se găsește oriunde în cartierul gotic, până când gunoierii se trezesc să dezinfecteze corpul urban de puroiul nopții. La șase dimineața, când curvele din Nigeria și România se duc la culcare, mirosul de pește împuțit dispare. Pensionarii veniți din toată lumea să-l admire pe Gaudi și să se îndoape cu soare și cu bocadillos scump, umplu peisajul cu aparate foto și plase cu suveniruri.

Mâinile negre care-ți vând bere, droguri, umbrele când plouă, sau te combină la gagicăreală sunt mai degrabă gri. Mii de pakistanezi, indieni, *bangladeshieni**, cambogieni și alți *-ieni*, sau marocani veniți ca șobolanii pe mare, cu diverse combinații, întrețin bucuria turiștilor și pestilența fabulosului oraș. Toți sunt „paki” – chiar dacă nu sunt, baza lanțului trofic.

Martin (nu Martin!), mopul nostru incaș, îi taie repede noodle-u’. „The things they sell is SSSHIT!” Deși pare de cel mult 30 de ani, e trecut bine de 40. Stă în Europa de vreo 12 ani, de 10 la Berlin, unde a înființat și un festival de film latino-american. Are două neveste – câte una pentru fiecare continent și o casă de producție de film, cu birou și-n Barcelona. A prins destule dimineți pe Rambla de Raval cât să-i cunoască pe paki. Își palmează marfa prin boscheți, în palmieri, canale sau ghene, mereu suficient de aproape ca să poată onora comenzile oamenilor dați afară din baruri de prețul băuturii și interdicția la fumat.

Cum dracu’ e bocnă berea, dacă e ținută-n-ntre șobolani, vomă și pișat?!, ne întrebăm. „Once, I was walking with a friend who’s girlfriend was sister with a seller”, explică agitat,

scuipându-ne mereu. „He took us to his house. There are a lot of houses nearby where they keep their stuff in huge refrigerators. It’s fffucking crazy, man!” La orice mercat, berea de un euro costă cel mult 70 de cenți și e la fel de rece, ca orice altă băutură, de altfel. Paki devin boși pe străzi după unșpe noaptea, când magazinele nu mai au voie să vândă alcool.

Kumar, dealerul nostru de bere, trăiește din asta. E din Bangladesh, dar își face onorabil meseria de „paki”. Are oferte pentru clienții fideli și povești de dragoste din filme indiene, pe care ni le cântă cu pasiune și o strălucire melancolică în ochii nealcoolizați.

Străduțele înguste – toate paralele și perpendiculare – din El Bam Gotic sunt tarabe de suveniruri și mobilier gratis. Miezul nopții îți trânteste-ntre picioare biblioteci și discografii pe orice suport, canapele, haine și decorațiuni interioare, numai bune de pavoazat imaginea unei nopți de noiembrie pe o alee anonimă unde anarhiștii își plănuiau haotic următorii pași ai luptei.

Frânturile etnice, politice și ideologice au supraviețuit unui veac în viteză și se văd peste tot: la ferestre, pe pereți și în discuțiile oamenilor. Las Ramblas nu țin cont de ele. Noaptea, toate fețele au umbre și toate umbrele au aceeași culoare. Babilonia devine o mare de amețeală înecată în fum de hașiș și vapori de bere.

O bere și un joint leagă prietenii cu cei mai bizari rătăciți: un ucrainean blond emigrat în California care cântă prin Europa cu o trupă ambulantă de țigani, cu un chitarist flamenco ce-și face veacul în mașina moștenită de la ta’su, cu niște italience care lucrează pe fonduri europene, sau cu români cu care n-ai fi vorbit niciodată.

Barri Xino, denumirea populară pentru El Raval, e nucleul depravării din Catalonia. Locul perfect pentru pirați și gherțoi, care adulmecă, mai precis ca un test de sânge, nivelul de alcool și narcotice. Curvele din România îți sar în ochi chiar dacă nu le auzi vorbind la telefon în țară, promițând că trimit banii cât de urgent posibil. „Pakistanezilor” din raiul

junkiștilor le plac mult buzunarele. Aleile ticiste de târfe și pești sunt și târg de revânzare a furăciunilor.

„Hey, guuuys! Wanna go to a bar nearby and dance?”, îl întreabă unu pe Gică, cu accent nedefinit, și-i întinde o carte de vizită. „Gonna get some drinks, there are girls, great party!” și-ncepe să-l balanseze din șolduri. „Fuck off!” îl ceartă bossu’, în timp ce-i dă peste mâini. Străinu’ și-a găsit nașul și se-ntoarce la gașca lui: „m-a ginit, fraieru”!

Titirezul catalan îți dă busola peste cap, după câteva zile în care somnul e cea mai firavă greutate din talerul ce se opune balastului infinit. Patul scârț-scârț îți devine cel mai bun prieten, dar dimineața ai impresia că nu v-ai văzut dintr-a șasea, când ați poștit prima țigară. Îți cari povara-n spate, până te avântă-n purgatoriu.

Fețele diabolice îmi par, în mod bizar, demiurgice. Mă simt aproape de mântuire, uit cine sunt, iar până să-mi amintesc adorm din nou.

Slovenacul** Martin intră peste mine și-ntreabă ce fac. „I’m thinking!”, răspund din semitrezie. „On the toilet????”. Îmi scutur capul din mâini și încerc să-mi dau seama despre ce vorbește. Stau pe budă de ceva vreme, judecând după senzația de carne pusă la decongelat a picioarelor. Nu-mi amintesc când și de ce am venit. Nu apuc să ațipesc iar, că Martin strigă din nou: Ștefan, why don’t you go to your room? Mă dezmeticesc, îmi trag pantalonii și-n câteva minute reușesc să-mi conving picioarele să colaboreze. Traversez un hol lung, pe lângă pereți. Deschid ușa iar frontul atmosferic îmi urcă sângele și stomacul în cap. . Reacția întârziată nu-mi lasă nici o porțiță de scăpare, în afară de ușa de la balcon. Mașele mi se golesc pe Carrer del Palau și sângele-mi revine-n obraji, încetișor. „¡Ay chico, ¿por qué no te vas al baño a vomitar?”, mă întreabă o gagică de la un balcon vecin. Nu pot decât să întind mâna spre ea și să continui să-mi limpezesc trupul. Sufletul nu m-a părăsit. „Where are you from?”, insistă tipa binevoitoare. Am un flash cu gherțoiul român care a vrut să-și trădeze

propriul neam, golindu-i buzunarele într-o țară străină. Îl iert și-mi amintesc de slovenacul care m-a-mpins aici. Îmi strâng forțele și-i răspund, cu satisfacție-n glas: „Slovenia!”

* *cetățean din Bangladesh; oficial, bengalez*

** *sloven de etnie slovacă*

„Queer, the affection you can feel for a stranger. It was as though his spirit and mine had momentarily succeeded in bridging the gulf of language and tradition and meeting in utter intimacy.” – George Orwell, *Homage to Catalonia*

Nu te cred

15 februarie 2013, blog/experimentalist.ro

Mă trezesc panicat de țipetele înfundate din hol. O fată-n chiloți desprindea isteric icoana Mântuitorului de pe peretele din baie. Mă ridic repede din pat. „Icoana asta n-are ce să caute aici!”, zbiera vipera, în timp ce lovea aerul cu sticla care-i ținea de cald Fiului. „O duc la târg, ei o să știe ce să facă cu ea”!

Ajung în hol. Ușa băii e închisă. Fata dispăruse cu tot cu chiloți. În baie, Iisus își veghează reflexia în oglindă.

Pe casa scării se aude un un suflat de nas. O mână apasă clanța, pe dinafară. Ușa se trântește și o siluetă de urs face umbră pereților din hol. „Vlaaad! Vlaaad!”, grohăie umbra în sunetul pașilor grei din redacție.

- Unde-i Vlad?

- E la Bârlad.

- Cum pula mea?

- Pot să te ajut cu ceva?

Ursul dă din mână și formează un număr pe telefon. „Nu trebuia să ne vedem azi aici? Cum? Păi așa înțelesesem din mail.” Dă iar din mână și dispare pe casa scării, vorbind la telefon.

Nu mai am țigări. Cobor la non-stop. Iau două franzele, o sana din Covasna și un Nестea. La rând stau, separat, două babe cu coșurile pline. Batoane de ciocolată, ciocolată, bomboane de ciocolată, pufarine, eugenii, iaurt cu fructe. Mă uit afară să văd dacă e 1 iunie. Lumea pare îmbrăcată de iarnă. A doua babă, deși se ținea bine, bagă-n coș două acadele baston.

Vine un băiat cu multe citrice, de parc-ar vrea să-și facă tonetă de freshuri în stradă, în miez de iarnă. O plasă plină cu portocale, una cu lămâi și încă una cu lime. Ce dracu' faci cu atâtea portocale? Achită 87 de lei, iese în stradă și sună un taxi.

Plec, cu destinația Romană. Pe scară aud un bolborosit în maghiară. O femeie. „Hát mi az anya picsája?” Închid ușa, dar vocea nu dispare. Sunt mai multe. Cobor un etaj și văd două fete și trei băieți care cară un frigider în jos. Glumesc între ei de ridicolul situației, mă văd, le zâmbesc tâmp și aștept cuminte să iasă din scară. Trec pe lângă duba IF – PML, acronim ce le amuză pe domnișoarele din secuime, și traversez strada, spre ambasada Ungariei.

Uneori, când mergi pe stradă, parcă s-ar inversa legea gravitației. Ca și cum ai merge în mâini și te-ai uita mereu la vârful picioarelor. Observ pentru prima dată zidul imens de beton de pe strada Blanduziei. Poartă o coroană de spini, ca Mântuitorul din baie. Ai zice că e pușcărie, dar cine-ar face o temniță în mijlocul capitalei?

După colț, poarta ambasadei e întredeschisă, luminată discret de becul prost al unui stâlp.

- Ia uite, e deschis la ambasadă.

- Ai chef de gesturi anti-sociale! Nu intra acolo, ce naiba?!

Deschid o bere să văd dacă se varsă în sus. Totul pare normal, nici măcar nu s-au inversat polii. În afară de fața malefică a chelneriței nu observ nici o mutră până la jumătatea celei de-

a doua beri. Totul e estompat, de parcă Iisus mi-ar fi tras o pungă pe cap pentru că n-am avut grijă de el în vis. Doar oglinda de pe perete e clară ca lumina dimineții, dar nu reflectă nimic din încăperea.

Vărs restul de bere în creier, poate se mai așează, și ies din nou pe stradă. E întuneric, dar e normal noaptea. Dau colțul pe Batiștei și trec pe lângă o domnișoară cu ochelari care vorbește la telefon. „Hát en hivtam de nem veszi fel”. Îmi frec ochii mirat, de când sunt în București n-am auzit atâta maghiară la un loc. O fi de la scandalul cu steagul. Pe la Inter o dau la-ntors. Traversez strada și trec pe lângă un cuplu vorbitor de maghiară. Mântuitorul își bate joc de mine.

Ajung acasă. Ceasul arată ora 14:09. Pot să jur că era întuneric când m-am întors. deschid mailul. Ai vrut să-ți schimbi parola?, mă întreabă Facebook. Cineva-mi scrie că trebuie să ne vedem, să-mi spună niște lucruri. Mie, în particular. Accept. Fac o adresă de mail. Primesc o grămadă de numere de card și pinurile lor. „Fă piața, ia-ți mere!” Mântuitorul mă testează sau vrea să-și ceară iertare dându-mi mită.

Îl întorc cu fața la perete.

Margini, instituții, proteste, violență

Fantoma

7 iulie 2012, nepublicat

București, iulie 2012. La intersecția străzilor Calderon și Rosetti e o scamă din buricul târgului. Aici, între un sediu ANAF și un bloc vechi, cu opt etaje, era o casă mică, înghesuită de lilioci mari. Acum, locul este pustiu.

Din mijlocul sufrageriei și până la ferestre cresc nalbe sălbatice. În loc de parchet și covoare, pe jos, între nalbe, pământ și buruieni, sunt peturi, pantofi nepurtați de decenii, saltele găurite, cutii de televizoare și pagini de ziare. Miroase a pișat încins, ca la metrou. Mă gândesc imediat la „coptura” lui Nicușor de la Brăila. Într-un colț se cască un hău. Lângă, e o țeavă de apă ce se alimentează direct din canalizare.

Pereții sunt roși din tavan, până la rădăcinile nalbelor. Atât de roși încât nu-ți dai seama unde se termină sufrageria și unde intri în dormitor. Singurele zgomote sunt cele ale mașinilor care demarează la verde, chiar în fața casei. Și icnetul lui Traian.

Îîmha îîhm, îîmha HA mmmîîha, se schimonosește Traian. E un rest de bărbat – slab, cu musculatură flască și pomeți proeminenți. Ochii-i sunt jumătate de față. În fișa medicală de la

ultima vizită la Urgențe scrie că are 60 de ani. A avut o lovitură la cap și mâna dreaptă șifonată. Mai ia bătaie de la gabori, când e pe „teren”. Dacă nu, se găsește vreun proprietar de ghenă, sau un aurolac care să-l cârpească. Nu aude și nu poate vorbi. Doar îngână și gesticulează. Nimeni nu-l înțelege. Nimeni nu știe exact cine e și cum a ajuns aici.

Casa nu mai există. A fost demolată acum câțiva ani. Locul a fost împrejmuit cu un gard din tablă. Pe terenul viran nefolosit, Traian și-a făcut o coșmelie. E un cort, ca cele de campanie electorală, acoperit cu celofane, să nu intre ploaia. Miroase a umezeală și, mai tare ca în curte, a pișat îmbibat. Aici are saltele, niște haine și zeci de perechi de pantofi, găsite prin ghenele de gunoi.

E greu să te înțelegi cu el. Într-un portofel burdușit cu pliante cu oferte și reduceri la masaj erotic, păstrează portretul unui soldat, la tinerețe. A fost maistru militar ani de zile, om citit și puternic, zice Ștefan, un boschetar rămas fără jumătate de labă – după ce a muncit prin apă și zăpezi, care mai vine să se relaxeze în „grădina” lui Traian. Acum citește resturile de ziare de pe care mănâncă. Îți vine greu să crezi că știe citi. Abia fircălește „18” pe carnețel. Atâția ani a lucrat în armată. Nu vrea să mai scrie nimic, iar orice l-ai întreba, răspunsul e același: *îîmha îîhm, îîmha HA mmmîîha.*

Ridică mâinile, își freacă verigheta, arată în sus, simulează o îmbrățișare și-și învârte pumnii de parc-ar da la mulinetă, ca să explice mișcarea unui tren. Repetă faza la câteva minute. Ștefan zice că Traian a avut nevastă, dar l-a părăsit. A plecat cu copiii. Doi. Unul murise înainte. Cică sunt prin Moldova, acum. N-au vorbit de ani.

Traian nu s-a născut surdo-mut. A suferit un șoc misterios, acu’ vreo 20 de ani. Era în aplicație la munte și a picat de pe o stâncă. Sau s-a prăbușit cu un avion, tot într-o aplicație.

Sau a fost abuzat de superiori. Sau a fost în depresie. Nimeni nu știe exact, iar Traian nu poate, nu știe, ori nu vrea să explice. După accident, și-a pierdut și casa, moștenire de la părinți. A fost fraierit de o gașcă ce se ocupa cu înșelăciuni.

Rămas pe drumuri, familia l-a părăsit și a devenit boschetar cu acte în regulă. Adică fără acte. E unul din cei 5000 de adulți fără adăpost din București, care apar în statisticile ONG-urilor. N-are niciun venit, pentru că nu-și poate dovedi existența, zice Tibi, un tip pe la 40 de ani, și el fără ocupație. El și Irina, nevastă-sa cu vreo 10 ani mai mare și o facultate jumate, îl mai ajută. Ei au o cameră, pe Masaryk, moștenită de Irina de la părinți. De lucrat, nu lucrează niciunul. Strâng fier și plastic, pe care le vând cu trei lei kilogramul.

Tibi e filantrop. Vrea să se înscrie la seminarul teologic, ca să învețe cum să ajute oamenii de pe stradă, atât cât poate. Pe Traian îl mai ajută cu haine și mâncare, ce mai primesc și ei de pe la oameni. L-a convins cu greu să meargă la Samu Social, o organizație neguvernamentală care ajută oamenii fără adăpost. Dar Traian jură că n-are niciun act. Fără vreunul nu poate să-și răscumpere viața.

În afară de cei doi și Ștefan, Traian n-are pe nimeni. E mizantrop, ori paranoic. Îi e frică să intre în contact cu oamenii. E ultima verigă pe lanțul trofic. Boschetarii îl bat când merge pe teren. Cetățenii de rând cheamă poliția dacă îl prind căutând prin tomberoanele lor. Agenții îl saltă și-l duc la secție. Acolo e bătut sau batjocorit, după care e aruncat iar în stradă. Rutina săptămânală.

În fiecare zi, doarme până spre amiază, fierbând în culcușul improvizat, și apoi pleacă „pe teren”. Într-o sacoșă mare de Ikea strânge orice: cabluri, șuruburi, haine, capace de oale, resturi de mâncare. Îl secondează pe Tibi. Stă de șase când sare gardul spre terenuri virane, în căutare de fier. Mare lucru nu poate face. „Îîmha îîhm, îîmha HA mmmîîha”, se aude

dinspre el, fie că încearcă să-i dea vreun sfat, sau să-l avertizeze. Mai dă din cap, a aprobare. Sau e un tic.

Își păcăleşte nevoia de nicotină cu câte-un chiștoc găsit pe stradă. Când fumează nu mai îngână. După câteva ore de căutări se întoarce la „domiciliu” și începe să descarce și să sorteze marfa, tot cu Tibi. Domeniul lui arată ca un supermarket devastat dintr-un oraș invadat de zombi. Sunt borcane cu murături stricate, cutii de conserve, scule ciobite, cutii de aparate electrocasnice, sârme subțiri, sârme groase, sârme colorate, piulițe, șaibe, hârtie de ziar, hârtie de împachetat, hârtie igienică, hârtie de ambalaj, resturi de telefoane, bureți, pahare de plastic, pet-uri cu substanțe dubioase și alte zeci de pet-uri goale, măhuri ce și-au smuls părul din cap, găleți fără fund, lăzi de plastic, lăzi de lemn, baterii. Și orice altceva.

Nu se plânge de căldură. Vegetația atenuază senzația de toropeală și prinde o parte din praful aruncat din stradă. A stat și iarna aici, când zăpada îi venea până la buric. Se închidea în cort și-și pune pe el toate hainele. Mai greu era să iasă după mâncare. Vara se duce la Grădina Icoanei ca să-și ia apă de băut. De spălat se spală lângă fosa septică din curte. Nu merge la cerșit și nici pomană nu primește la biserici.

Selling the big issue: boschetarii din Ferentari care vor invada Londra

2013 / 28.02

28 februarie 2013, blog

Homeleșii din Marea Britanie vând The Big Issue ca să se pună pe picioare. E un model de afacere care susține jurnalismul independent și independența oamenilor fără adăpost.

În Ferentari, sub o țeavă fierbinte, grosă cât un taur, stă o gașcă de boschetari. Sunt cei mai săraci oameni din București. Pentru supraviețuire nu vând poveștile jurnaliștilor români, ci vând povești jurnaliștilor străini.

Vandam Meseriașu', Nei și Ciungu' ies din cortul improvizat sub țeava babană și cer țigări. Vin jurnaliști pe la ei? Tocmai săptămâna trecută ce au fost unii, „olandeji erau. Ne-au dat mâncare, niște bani, țigări. Au venit cu un volțvagă.” În schimb, ei au dat din cap și s-au lăsat pozați.

Au vrut să vadă cum e traiul de boschetar în Ferentari, le-au zis jurnaliștii, cum se descurcă în sărăcia de acolo. „Ce, ne-ați văzut la gazetă?”

Olandezii erau de la cel mai citit ziar din Marea Britanie, The Daily Mail. Marea problemă a tabloidului este valul de imigranți români și bulgari care va scufunda insula după 1 ianuarie 2014. După vizita în Ferentari au publicat o investigație șocantă. Săracii Ferentariului abia așteaptă să se deschidă granițele regatului, ziceau, ca și cum boschetarii de sub țeavă ar sta cu bagajele pregătite.

Traiul greu e greu, dar de muncă? „Unde ne duceți, acolo mergem. Noi mergem oriunde. Și aici, și-n Franța, Spania, Italia. Anglia? Și acolo.” Nei s-ar putea să aibă un văr, un unchi, acolo, dar nu știe sigur. „Muncă să fie, construcții orice, că putere avem”, zic săracii îmbibați de alcool ieftin.

Stau sub țeavă mai tot timpul. În rest, „cerșim, mai adunăm pet-uri, doze, mai muncim cu ziua, fier vechi, cum să trăim”, îmi zice Vandam Meseriașu' (Janko), un gabor maghiar care stă de șase ani sub țeavă. N-a vorbit de 10 ani limba maghiară și mai că mă ia în brațe, cu lacrimi în ochi, după ce schimbăm câteva vorbe în graiul din satul natal.

Ciungu, un domn ars pe jumătate din corp, cu o placă în cap și fără o jumate de mână, merge la cerșit, câteodată. „Io de muncit numa' la oi dacă merg, că fără o mână...”, zice. E frate cu gaboru' de când aveau șase ani.

Nei, fan fotbal, e puternic ca un bou, „îți ia sacu' de ciment de aici și ți-l aruncă acolo, după țavă”, gesticulează Vandam. El a fost tăblar. „Biblioteca din Iași o știți? Io am pus tablă pă acoperiș”, se bate cu pumnul-n piept bătașul. Are un ochi mâncat de cataractă, zeci de cicatrici de la cuțite și o minunăție de cicatrice pe piciorul stâng, de când a fost călcat de o mașină. Nimic nu-i răpune. Nici frigul, nici foamea. Îi mai ajută oamenii din cartier cu una, alta. Nu toți ferentarieni stau pe munți de gunoi, printre mașini arse.

Cu ei e și Turcu. Are haine curate, e aranjat. A fost și el boschetar, dar a avut voință și noroc. Într-o zi a plecat în Franța. Cerșea la Lyon când un domn l-a întrebat dacă nu vrea să

lucreze la grădină. A primit. Un an și ceva a grădinărit, a strâns niște bani și s-a întors. Și-a făcut școala de șoferi și s-a angajat pe camion. Are o cameră în chirie și e fericit. „Eu îți zic, numa' dacă nu vrei nu scapi de aici.”

Îi ajută și el pe foștii camarazi, dar le râde-n nas când vorbesc despre plecat în străinătate. „Unde să se ducă ăștia. Ei cred că acolo-s câini cu covrigi în coadă. Habar n-au. Când au venit englezii le-au dat câte 5 lei și un sandwich. Păi ăia nu-s nici o liră.” S-au maimuțărit degeaba, conchide Turcu.

A contribuit Victor Ilie.

Cel mai prost din curtea școlii

21 martie 2013, blog

Ura este un sentiment puternic de ostilitate, cu rădăcini în teamă, furie. E o emoție empirică, nu te naști cu ea. O înveți.

În liceu, la Covasna, am fost mereu între lumi, cel mai prost din curtea școlii: la mine în clasă eram ungurul, pentru unguri eram românul, la fotbal eram ăla cu păr lung, în alt oraș eram doar un covăsnean. Puțini mă vedeau ca un individ bilingv, care ascultă rock și joacă fotbal. Cu toate astea, nu-mi aduc aminte de șicane interetnice. Dacă au existat, probabil poziția în care eram m-a făcut să ignor sau să evit situațiile neplăcute.

Am fost privilegiat de la început: am învățat să vorbesc în două limbi, am făcut grădinița maghiară, după care am continuat școala la secția română, întotdeauna păstrând legătura cu oamenii, limba și obiceiurile celor din jur. M-am înțeles bine cu românii, cu ungurii, cu țigani și mi-am luat-o de la fiecare, când a fost cazul. M-am simțit câte puțin din fiecare, dar niciodată ceva anume, niciodată urât. Nici acasă, nici în spatele blocului, nici în bancă.

Școala, în schimb, ca instituție, făcea puțin spre deloc pentru a anula diferențele dintre elevii ei, de orice fel. Zilele astea, grupul școlar la care am învățat a devenit celebru pentru că desparte oamenii, deși cel care-i dă numele, Kőrösi Csoma Sándor, a legat lumi.

—

Vineri, 15 martie 2013. Ziua Maghiarilor de Pretutindeni

Sabina Elena, o elevă din clasa a noua, a venit la școală cu o bentiță tricoloră pe cap. Apoi, mai mulți elevi de la gimnaziu și-au vopsit tricolorul pe față și și-au scris pe mâini „Te iubesc România”. În pauza mare, băieții din clasele 10-12 au ieșit cu un tricolor mare și l-au fluturat în curte.

O elevă de clasa a unșpea spune că gestul a fost provocator: „Noi eram îmbrăcați frumos, cu cocarde roșu-alb-verde în piept, ca în fiecare an, pentru că după școală mergeam la ceremoniile din oraș”. Sabina avea pe cap o bentiță tricoloră, „pusă invers, și se plimba pe coridoare, s-o vadă toată lumea”.

Sabina e obosită, îmi spune pe chat. În ultimele zile Facebook s-a umplut de pagini pentru sau împotriva ei. Nu se aștepta ca gestul rebel de vineri să devină un bulgăre de zăpadă. La 15 ani e doar un copil, recunoaște. A purtat tricolorul trei zile, până când diriginta i l-a confiscat.

De unde i-a venit ideea?

„Nu știi. Urăsc ungerii. Țsta e adevărul. Îi detest, nu-mi caut scuze. Nu pot descrie, e ceva în mine, o repulsie... Mă irită. Poate e ceva genetic, așa era și tatăl meu. Când vezi câte discriminări se fac numai la nivel școlar, câte nedreptăți, câte se trec cu vederea la ei, eu una nu pot simți altceva.” – Sabina Elena, elevă

Vineri, 30 noiembrie 2012. Înainte de Ziua Națională a României

Elevii de la secția română a grupului școlar vor să cânte imnul României, ca să marcheze Ziua Națională. Elevii spun că directorul nu a vrut să-i lase pentru că nu au făcut cerere cu două săptămâni înainte.

“Cel mai bun exemplu de discriminare – faptul că eu am arătat un gest obscen, «fuck you», a fost imediat monitorizat, la fel și faptul că am purtat bentiță, dar faptul că NOI ÎN ROMÂNIA a trebuit să depunem cerere la direcțiune ca de 1 Decembrie să cântăm imnul în curtea școlii și că după ce am cântat ni s-au arătat gesturi obscene a fost trecut cu vederea”, reclamă Sabina.

Cererea ar fi fost solicitată de conducerea școlii pentru că „directorul e maghiar, iar în școală sunt doar șase profesori români, asta a fost justificarea”, spune eleva. Elevii de la secția maghiară i-au tratat atunci cu huiduieli, „ni s-au arătat gesturi obscene și câțiva au purtat tricouri cu Ungaria mare. Așa că eu, în calitate de româncă, n-am putut să nu am nicio reacție de ziua lor spurcată.”

Deși Sabina urma să fie sancționată cu exmatriculare sau scăderea notei la purtare, presiunea părinților și efectul mediatic i-au făcut pe profesori să renunțe la pedepse. Directorul grupului școlar este Simon Istvan, un profesor tânăr, consilier local UDMR. Mi-a fost și mie profesor, îmi amintesc că ne vorbea despre autonomie.

Acum, după Ziua Maghiarilor de Pretutindeni, directorul susține *nimeni nu s-a revoltat la vederea bentiței*, potrivit covasnamedia.ro.

„Nu am considerat nimic deosebit în această întâmplare, credem că a fost doar o manifestare a elevilor de la secția română. Profesorii de serviciu din acea zi au consemnat într-un proces verbal uzual că s-au afișat drapelele românești de 15 martie, dar nimic mai

mult. Nimeni nu s-a luat de bentița elevei, mai ales că noi aici conviețuim liniștiți, români și maghiari la un loc.” – Simon Istvan, Director

(LEN: Art. 7. — (1) În unitățile, în instituțiile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale sunt interzise activitățile care încalcă normele de moralitate și orice activități care pot pune în pericol sănătatea și integritatea fizică sau psihică a copiilor și a tinerilor, respectiv a personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic, precum și activitățile de natură politică și prozelitismul religios.)

La doar 15 ani, Sabina se simte ca la război:

- De ce nu te muți la alt liceu?
- Nu, ce-i asta, dăm bir cu fugiții?
- Colegii tăi ce părere au?
- Că nu am toate țiglele pe casă.

Am vorbit cu ea ieri, pe Facebook. Sunt 10 ani între noi. Nu cred că ne-am intersectat vreodată. Pare o fată agreabilă. Îmi trimite piesa pe care o ascultă. Poate fi sora mai mică a oricărui prieten din copilărie. Aproape are încredere în mine, deși vorbim doar de câteva ore pe chatul de Facebook. Îmi dă like la o poză și mă simt dator să-i spun că sunt pe jumătate ungar. Rămân singur în căsuța de chat. Poza îi dispăre. Dau click pe nume: „această pagină nu este disponibilă”. M-a blocat ura.

—

Precizare: *m-am prezentat Sabinei ca jurnalist și i-am pus întrebări în această calitate. Acordul de publicare e prezumat. Având în vedere că e minoră, nu am publicat poza și nici numele complet.*

***

Din groapa de gunoi, în combinatul chimic

6 mai 2013, Casa Jurnalistului

Vreo 500 de amărăți din Baia Mare stau, de aproape un an, în incinta fostului combinat chimic Cuprom, unul din cei mai mari poluatori din istoria locală. Controversată și dezbătută intens *anul trecut*, intervenția autorităților pentru curățarea „pungilor de sărăcie” – punctul forte al campaniei electorale a primarului Cătălin Cherecheș - a devenit un experiment *bizar* de civilizare și integrare socială a unei minorități cu probleme.

Proiectul administrației locale prevedea eradicarea mahalalelor și construirea unui cartier social pentru oamenii cu probleme locative până în această primăvară, dar până acum nu s-a găsit nici terenul pentru construcție.

În Craica, cartierul din care provin, trăiesc în continuare 137 de familii. Încă pe atâtea familii sărace sunt în zonele gării, Pirită și Ferneziu. „Pungile de sărăcie” s-au născut pe măsură ce industria băimăreană dădea colțul, iar oamenii veneau din alte localități pentru fier vechi. Casele au fost ridicate din resturi găsite de locatari pe rampa de gunoi – locul care le

dă viață, principala sursă de venit. Nu au utilități sau condiții minime de igienă, iar cei mai mulți dintre copii nu merg la școală.

Oamenii din mahala sunt obișnuiți cu acest trai. Se simt mai liberi decât între patru pereți la Cuprom, cresc animale și nu dau socoteală nimănu.

Craica, cunoscut și ca Hatvan, e un ghetou noroios înecat în gunoaie. O așezare haotică de barăci și case improvizate, proiectată ad-hoc de mișcările comunității, între o linie de cale ferată și-o vale care-i separă pe săracii dintre cartoane de restul orașului.

Resturi de cărămizi și borduri aruncate la distanțe de-un cot și multe mochete și covoare țin loc de trotuare și străzi, leagă casele de cotețe sau între ele.

La câteva case mai scoate capul din noroi câte-o țeavă cu apă potabilă. De vreo 20 de ani de când s-a format ghetoul, autoritățile care s-au preumblat după voturile săracilor le-au pus numere pe colibe și le-au dat de băut apă.

Peste vale, care se traversează doar la picior, pe niște podețe din scânduri, e un șir de garaje, după care începe orașul cu trotuare și străzi adevărate.

Aerul din mahala miroase a ars, cu tușe vagi de lemn, rupt de aiurea sau găsit în gunoi. Lemnul costă. Săracii pun în sobele încropite cartoane, încălțăminte sau haine găsite prin gunoi. Nimeni nu mai știe câte case au ars.

Zeci de câini se camuflează în mizeria aruncată de-a lungul liniei de cale ferată. Gunoiul este motorul comunității și motivul pentru care cei mai mulți rămân aici. Unii nu vor să audă de plecare, alții vor să vadă exact ce le va oferi primăria, dacă vor veni cu o ofertă.

„A nimănu suntem de 20 de ani. Nu știm ce să facem. Ne mută sau nu ne mută?! Nu știu dacă să iau porc, să nu iau, n-am idee, n-am stabilitate, ne încurcă. Noi ne descurcăm aici, facem din sortare la rampă 4-5, 7-8 milioane, nu-i o problemă. Mai aveam un purcel, o găină.

Acuma nu am că nu știu ce fac mâine”, spune Ion Ardelean. În octombrie împlinește jumătate de secol și e de 22 de ani pe rampa de gunoi.

Locuiește într-o cameră cu un pat și un dulap, împreună cu soția lui. În cocioaba alăturată stă băiatul lor, angajat și el în branșa reciclătorilor.

„Mai bine-i aici ca la Cuprom. Mai pui pe foc un pantof, un lemn”, zice o femeie de 28 de ani care nu vrea să apară la ziar, dar ne invită bucuroasă în casa ei cu două camere. Are 4 copii și tot ce-i trebuie: televizor, frigider, căldură.

Copiii nu-i merg la școală. Fata mai mare a fost, dar a retras-o. Merge cu ei la rampă. Adulții și copiii mai mari lucrează la rampa de gunoi. Sortează deșeurile pentru reciclare și fier vechi. Fac suficienți bani cât să nu moară de foame și să cumpere curent, la negru, de la locatarii blocurilor vecine. Cei mai mici stau pe lângă ei și se joacă. Povestește fericită arătând spre tabloul cu pozele care-i rezumă viața. Stă în Craica din 2001, venită direct de pe rampă, unde era mai nasol.

Poți să numeri pe degete copiii care merg la școală. Pe unii i-au retras părinții. Alții au fost trimiși acasă de profesori pentru că erau prea murdari.

O adolescentă care-i ține și pe frații ei ne reproșează c-am venit, ca atâția alții, fără să-i ajutăm cu ceva.

INTERMEZZO

Anul trecut, în plină campanie electorală locală, primăria din Baia Mare a început curățarea așa numitelor „pungi de sărăcie” din municipiu. Punctul Zero - Craica. Inițial, 60 de familii și-au dat acordul pentru a fi mutate, cu tot ce aveau, în niște locuințe sociale improvizate de autorități în fostele clădiri administrative și de laboratoare ale combinatului chimic Cuprom.

Presa centrală a comparat mutarea cu exterminările de la Auschwitz, după ce mai multe persoane, majoritatea copii, au ajuns la spital suspecte de intoxicare cu substanțe chimice, chiar după prima noapte în clădirile Cuprom.

Scandalul de atunci a fost politic, spun acum oamenii. După unele versiuni, liderii romilor* ar fi dat cu spray paralizant pentru a provoca neînțelegeri, după altele oamenii s-ar fi mutat în grabă, înainte să se termine de zugrăvit locuințele. Evenimentul a atras atenția mai multor ong-uri naționale și internaționale, precum Amnesty International, dar și ambasadelor SUA și Franța, care au făcut mai multe vizite de monitorizare.

Cuprom

Traiful de la Cuprom ar trebui să fie provizoriu, până când autoritățile vor construi un cartier de locuințe sociale – o parte blocuri, alta teren pentru cei care preferă traiul la casă. Primăria le-a promis oamenilor că vor putea locui gratuit trei ani în fostele clădiri administrative ale combinatului. După câteva luni au introdus, însă, o chirie de 20 de lei, care a devenit de 100 peste iarnă.

„Cetățenii, locuitorii din Baia Mare, cum ar veni, românii, erau nemulțumiți că plăteau pentru noi și d-aia s-a băgat să plătim și noi, ceea ce e normal. <Ce-ar fi să plățiți 20 de lei>? S-a negociat și am fost de acord să plătim. Au pus instalații noi, curent”, spune Jani Ardelean, „responsabil cu comunitatea” cum se autointitulează. Suntem în apartamentul lui, o cameră de vreo 20 de metri pătrați, cu un colțar la geam, câteva scaune, o vitrină și un corp de mobilă de bucătărie pe care e un reșou electric.

„Eu am vrut să fie condiții minime, apoi cine vrea mai mult, să-și facă lux”, spune Bogdan Gavra, directorul general al Serviciului de Protecție și Asistență Socială (SPAS) din Baia Mare. A venit rapid la Cuprom când a aflat că *sunt niște băieți de la București în vizită*. Problema persoanelor fără locuință este o prioritate în programul administrației din care face

parte, cel puțin pe hârtie. „Plănuim să facem cinci blocuri plus un centru comunitar, parter cu două etaje, condiții mai bune ca aici. Și un teren parcelat pentru cei care vor casă, dar casele să și le facă ei”, spune șeful SPAS. Nu se știe când exact.

Oamenii din comunitate fac însă progrese, constată Gavra. „În primele zile se înfunda toaleta zilnic. Nu sunt mulțumit de curățenie nici acuma, dar au evoluat. La început toți aveau probleme mari cu sănătatea.” Marele câștig este, însă, partea educațională spune directorul. Aproape toți copiii de la Cuprom sunt înscriși la școală.

„În Biblie scrie că ce vrei să ți se facă să faci și tu. Pe viitor nu e bătut în cuie ce facem, ce ni se întâmplă. Prelungim contractele aici sau mergem în alt loc, mai bun. Eu vreau să am utilități și veceu în casă, în rest mi-e indiferent, mă integrez oriunde”, zice Jani Ardelean.

E un tip solid, nu foarte înalt, ras în cap și cu o burtă care se răzvrățește prin tricoul mulat pe care-l poartă. A făcut vreo șase clase și după-ia a muncit necalificat. A lucrat și el o bucată la salubritate, ca majoritatea bărbaților din comunitate, dar acum e mai mult plecat. Când e p-acasă face pe șoferul. Îi cară pe băieți dintr-o parte-n alta, că nu mulți au permis. Tocmai s-antors din Lyon, cu nevasta și copilul. A avut niște proiecte, zice zâmbind. „Păi ce, să stau acolo pentru ajutor social?”

„Acuma, deviza noastră este <căutăm locuri de muncă>. La plecare de aici obligatoriu integrăm pe toată lumea”, spune foarte vesel, dar parcă nu chiar serios.

La discuție participă și Coloman Rostaș, zis Capra. E gunoier full-time și pastor adventist sâmbăta și de sărbători. „Aici fiecare așteaptă în loc să pună mâna să facă. Nu se mai poate trăi tăt gratis, tre' să fii cu capul pe umăr”, continuă și el discursul civilizator.

O vecină apare în apartament și începe să se plângă: „io mai bine am trăit la Craica decât aici. Să veniți să vedeți că mă plouă în cameră, am copiii bolnavi. Acolo am avut de toate.”

Bărbații din încăpere zâmbesc stupefiați. „Plătești, plătești, io plătesc cât o fi, da să fie și bine

la mine și la copii. Veniți să vedeți cum e la mine, plouă de vă speriați. Deja toți îs bolnavi.”

Ploua și dincolo, îi zic bărbații, zâmbind în continuare.

„Spune ce zic io că ăștia se tem că vine primaru’ și le dă în gură”, continuă femeia. O acompaniază de acum și soția lui Jani. Bărbații încep să urle în limba romani* la femei, muierile răspund, de nu se mai înțelege om cu femeie.

„No, mai sunt și oameni nemulțumiți. Deocamdată suntem în faza în care unii zic că e bine și alții că nu”, conchide Gavra.

Clădirile fostei uzine sunt situate pe strada Eliberării, aproape de turnul combinatului – *un falus de 351 de metri înălțime care nu mai servește la nimic* (este cel mai mare din țară, și a treia dintre construcțiile industriale din Europa).

La câteva minute distanță este zidul pentru care primarul Cătălin Cherecheș a devenit celebru, în 2011, în presa centrală și internațională. Organizațiile neguvernamentale l-au acuzat atunci de rasism și segregarea minorităților; el a motivat că gardul îi ferește pe copii de mașini și pe mașini de ei.

Fostele birouri și laboratoare ale combinatului arată ca niște cămine de nefamiliști. Condițiile nu sunt grozave. Geamurile, bătute de ploi, soare și vânt, sunt scorojite. Unele lipsesc cu totul. Acoperișul e în stare proastă. Acum, la Cuprom trăiesc 463 de persoane, dintre care 135 copii.

Apa se infiltrează la multe din apartamente, pentru că o parte din materialele care izolau clădirea au fost furate. Unii locatari se plâng că li se îmbolnăvesc copiii. Alții își amintesc cum pe Craica stăteau cu picioarele în apă când ploua.

Aproape toate locuințele au o cameră. După putere, fiecare și-a aranjat spațiul. Coloman Rostaș, zis Capra, e gunoier și pastor adventist. La început de an a găsit în gunoi o brichetă din aur masiv. Și-a cumpărat plasmă și mobilă de bucătărie.

Drumul către prosperitate e pavat cu competitivitate. Dacă o familie își ia plasmă, vecinii fac orice pentru un upgrade tehnologic. Jumătate dintre bărbați lucrează la companiile de salubritate și întreținerea domeniului public, majoritatea cu salariu minim. Cei cu vechime primesc și sporuri. Ceilalți lucrează tot în domeniu, dar fără acte, pe rampa de gunoi.

Femeile țin casa și copiii. Unele merg și ele la colectat reciclabile sau fier vechi. Doar câteva lucrează în menaj, dar majoritatea nu au unde munci pentru că nu au școală sau vreo calificare.

„Mai sunt probleme cu toaletele și curățenia, nu se poate civiliza lumea. Ne sfădim pe veceuri: <Ieși afară că mă cac pe mine>. Unu se cacă pe jos, altul nu vrea să curețe după el și atunci iese cu ceartă”, zice Jani Ardelean.

Nici celelalte spații comune nu sunt îngrijite. Lumea încă nu s-a obișnuit cu noile condiții. Unii așteaptă să vină cineva să le dea, să le facă curat spune Rostaș.

Din 135 de copii, cam 30 nu merg la școală. Mare parte din aceștia sunt minori cu copii.

„Deocamdată suntem în faza în care unii zic că e bine și alții nu”, conchide Bogdan Gavra.

„Eu cred că a fost oricum un caz clasic de manipulare electorală care a mers prost”, spune Nicu Dumitru, un activist rom care a fost de mai multe ori la Baia Mare în ultimul an, și a încercat să dezvolte diverse proiecte pentru comunitățile de acolo.

Cherecheș a mers pe nevoia populației din oraș de a vedea problema rezolvată, însă când a văzut că se bucură de suficientă susținere a lăsat lucrurile în aer, crede activistul.

Schimbarea statutului locativ și într-o măsură a celui social nu rezolvă problema segregării etnice, adaugă Dumitru. Părerea lui este împărtășită și de activistul rom Petre Florin Manole, consilier local în sectorul 5 și fost coleg în USL cu Cherecheș. „Perspectiva imobiliară, mutarea unor oameni în condiții ceva mai bune, e o perspectivă îngustă. Perspectiva largă e de ghetoizare. Poate fi frumos ca toți țiganii din București să fie mutați la Intercontinental, dar asta nu înseamnă că este ceva bun pentru comunitate”, ne-a spus Manole. De altfel, el a reclamat public de mai multe ori politicile primarului.

Guvernul a trimis vara trecută o delegație de la Agenția de Ocupare a Forței de Muncă, pentru a vedea care sunt nevoile comunității. S-a întocmit, mai apoi, un raport sec ce listează problemele oamenilor și „măsurile implementate de ANOFM în vederea integrării pe piața muncii a categoriilor vulnerabile”.

Curățarea pungilor de sărăcie s-a oprit după alegerile de anul trecut. L-am căutat mai bine de o săptămână pe primarul Cătălin Cherecheș la mai multe telefoane din primărie. Am fost trimis dintr-o parte în alta și amânat, la fel ca planul de eradicare a sărăciei și a mizeriei din municipiu.

Call 9 1 1

22 mai 2013, facebook

Am sunat de trei ori în viață la 112. Prima dată, în 2011, credeam că am meningită și o să mor până dimineață. Google certifica diagnosticul. Asistentul de pe ambulanță mi-a făcut o injecție și m-a-njurat că l-am trezit pentr-un căcat.

A doua oară, acum câteva săptămâni, am încercat să salvez un boschetar de la autodistrugere. Nu mâncase de trei săptămâni și scuipa sânge. A refuzat transportul la spital. Asistentul de pe ambulanță m-a înjurat că-i mor oameni și eu îi pierd vremea cu un jegos.

Azi am sunat iar. Găsisem un băiat tuciuriu, cu pantaloni la dungă și cămașă albă, întins pe un trotuar, la Piața Gorjului. Trecea lumea pe lângă el. I-am verificat pulsul, l-am împuns cu degetul. N-a reacționat. Cămașa-i trăda respirația. Am sunat la ambulanță. Tipa m-a-njurat că nu știam la ce număr e victima. Ambulanța a ajuns în șase minute. Șoferul a scos capu' pe geam și-a-nceput să râdă. „Scoală, Nicule, futu-te-n gură!”. Asistenții l-au săltat de pe trotuar și l-au urcat în ambulanță. A doua oară azi. Nicu bea și ia ambulanța ca să cerșească în fața spitalului ca să aibă bani de băutură.

E vreo listă neagră la 112?

Mica revoluție siriană din București

23 mai 2013, blog

O ceată de tineri intră în sediul Ligii Arabilor Sirieni din România – un ONG apropiat ambasadei Siriei la București, pe Șoseaua Pantelimon 81. Au programat o vizită la telefon, sub pretext că le trebuie o adeverință. În realitate, au venit să ocupe clădirea. În clădire era doar un angajat, singur într-un birou. L-au somat să le predea sediul.

„Conducerea trebuie aleasă, nu poate fi numită de ambasada Siriei. Nu plecăm de aici până nu se fac alegeri!”, i-au spus angajatului. Au preluat inventarul printr-un proces verbal. Au rupt apoi tablourile cu președintele Bashar al Assad și le-au aruncat în veceu. A venit și poliția, dar nu a avut ce să constate. Nu s-a intrat prin efracție, n-a fost nimeni agresat.

Poporul a înfrânt!

Cu trei zile înainte, pe 3 februarie 2012, guvernul sirian a început bombardarea orașului Homs. De doi ani și ceva în Siria e un război civil în care au murit 70.000 de oameni. Răzvrățiții îi spun revoluție. Ambasada Siriei mi-a zis că e o luptă împotriva terorismului.

Ammar, nepotul lui Hussein Hendawi, un sirian din România, pozând cu kalaşnikovul în regiunea Ar Raqqa. Acum e mort.

Siria s-a împărţit în două şi în România. Guvernul sirian e reprezentat de ambasada de pe strada Paris, iar revoluţia şi-a făcut sediu în clădirea ocupată din Şoseaua Pantelimon.

Oamenii se întâlnesc zilnic să dezbată ultimele noutăţi şi să plănuiască următoarele acţiuni. Ocuparea sediului a fost încununarea zecilor de proteste din ultimii doi ani ale comunităţii siriene din Bucureşti. Membrii ei se opun regimului Assad, aflat la cârma Siriei de patru decenii. Ahmed Khalid a fost printre primii care au organizat un protest anti-regim în Bucureşti. Pe 28 aprilie 2011 s-au dus cu steaguri în Piaţa Victoriei. Au fost câteva zeci de persoane, mulţi nici nu se cunoşteau.

Siria liberă numără cam 550 de membri înscrişi în toată ţara. Nu se rezumă la palavre: trimit ambulanţe, ajutoare, echipează sute de corespondenţi cu aparatură foto-video şi comunicaţii prin satelit ca să arate lumii ce se întâmplă acolo.

Ambasada Siriei la Bucureşti mi-a spus că cei de la Siria Liberă „sunt opozanţi ai guvernului sirian şi execută agenda opoziţiei externe non-naţionale, care solicită intervenţia străină – în special cea militară – în afacerile siriene”.

Ahmed Khalid spune că regimul Assad i-a furat 20 de ani din viaţă. „Mă rog la Dumnezeu ca revoluţia să răstoarne regimul. Dacă ţara se eliberează vreau să mă întorc acolo. Cred că 90% din comunitatea siriană vrea asta”, spune Khalid.

Domnul Ahmed mă întâmpină în faţa gheretei confort 1 din spălătoria auto pe care o deţine pe Vasile Lascăr. E biroul lui. Are două măsuţe şi nişte scaune, un automat de cafea la leu, un televizor pe care urmăreşte posturile de ştiri arabe şi calculatorul pe care citeşte noutăţile din Siria, majoritatea de pe Facebook. Este ordonat şi ferm cu angajaţii. Când nu

bate bonuri de casă dezbate ultimele știri cu prietenii sau clienții. Și eu l-am cunoscut printr-o prietenă care-și spăla mașina acolo.

Khalid a studiat psihologie organizațională la Damasc și a venit în 1993 în România, ca să-și continue studiile. N-a mai avut chef de școală când a văzut ce grea e limba română, așa că s-a apucat de afaceri. Și-a deschis o terasă în Drumul Taberei, în anii '90, apoi a exportat animale și acum deține spălătoria. S-a căsătorit cu o româncă în 2002 și au două fete împreună.

S-ar întoarce cu tot cu familie în Siria, dac-ar avea la ce. „Acolo, ca intelectual sau cineva care nu e partizan cu regimul, ori pleci, ori faci pușcărie sau mori, dacă spui ceva împotriva lor. Oricum ești urmărit peste tot. Când pleci, mai vine securitatea la familie, să întrebe ce faci acolo, întrețin tot timpul o stare de tensiune”, spune sirianul.

Acum doi ani, când primăvara arabă a ajuns și în Siria, susținătorii revoluției au crezut pentru prima dată în patru decenii că regimul Assad va fi doborât de popor. S-au simțit liberi.

„Credeam că o să se termine repede. O lună, două, trei, un an cel mult. Eu am pierdut 20 de ani din cauza regimului. Normal că m-am bucurat. Nu aveam nicio speranță că o să mă întorc înapoi vreodată. Să-mi exercit acolo profesia”, spune domnul Ahmed.

Președintele și regimul nu au plecat. Revoluția s-a transformat într-un sângeros război civil. Și doi dintre frații lui Khalid au fost împușcați pe stradă, în orașul lor, Ma'arat al-Nu'man. Cam un sfert din Siria e controlat de rebeli, în nord, de la Aleppo, de-a lungul Eufratului, până la frontiera Irakiană. Armata face eforturi pentru recuperarea controlului în zonă.

Comunitatea nu se limitează la proteste pașnice de stradă. Donează bani și fac transporturi regulate de ajutoare în mijlocul conflictului – medicamente, alimente, echipamente electronice. Diaspora din întreaga lume sprijină financiar populația în nevoie.

„Ne întâlnim, se strâng bani. Fiecare cât poate – 100 de euro, 100 de dolari, 50 de lei, și cumpărăm ce au nevoie. Cam 4-5 mii de euro se strâng la un drum. Medicamente, ustensile, anestezic. Mai nou și alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte. Le cumpărăm de aici sau le primim donație. Avem și doctori în comunitate care ne îndrumă și ne fac rețete”, spune sirianul.

Din martie 2011, Ahmed Khalid a fost de patru ori acasă. Prima dată legal, înainte de închiderea granițelor, apoi a trecut pe risc frontiera cu Turcia.

„Din 1996 până-n 2002 am avut interdicție să intru în țară. Tatăl meu a murit în perioada asta și n-am putut să-l văd. Simt și acum un gol în suflet. Acum doi ani m-a sunat fratele că mama e bolnavă și nu pot s-o ducă la spital. Am zis că merg s-o văd contra costul vieții”, povestește sirianul.

Drumul de la graniță până în Ma'arat al-Nu'man, localitatea de baștină, a durat peste 11 ore. Era chiar la începutul revoluției, în prima săptămână din mai 2011. Localitatea se află între Aleppo și Homs, două dintre orașele unde s-au dat cele mai grele lupte.

„Toată lumea era derutată. Mama a fost operată în oraș, la 10 km. Două ore și ceva a durat operația. După trei ore mi-a zis doctorul să nu mai stau niciun minut, trebuie să plec că o să fie bombardamente. De pe patul de operație am dus-o cu mașina acasă.”

De regulă, oamenii merg cu avionul până la Antiohia, în Turcia, aproape de graniță. De acolo iau autocarul până la frontieră și trec ilegal, sau cu complicitatea vameșilor turci, în Siria. Domnul Ahmed o face cu pașaportul românesc în buzunar și cu credință în Dumnezeu.

„Cine vrea să facă revoluție e contra-cost. Nu e nimic pe gratis. În viața asta cine vrea libertate trebuie să plătească. Fără sacrificiu nu poți să faci absolut nimic. Îmi asum tot.” – Ahmed Khalid

Ahmed Khalid are familie numeroasă acolo, peste 60 de persoane. Patru surori și patru frați. Cu el sunt nouă. Doi dintre frați au fost împușcați.

„Unu a fost împușcat pe stradă în iunie anul trecut. Pe stradă, civil. Și celălalt a fost împușcat în decembrie aproape de coloană. Se simte mai bine. Dar au fost operați în condiții mizere, fără anestezie. Ca în Evul Mediu.” Ar trebui să facă recuperare, însă nu există spitale. Bombardamentele au distrus majoritatea clădirilor de interes strategic, inclusiv spitale civile. Spitalul de campanie în care i-au fost tratați frații e improvizat într-o fermă de păsări.

De două dintre surori nu știe nimic. Stau la 30 de kilometri de restul familiei, însă nu au vorbit de mai bine de un an. Telecomunicațiile sunt adesea întrerupte, iar călătoriile sunt riscante.

O zi din viața lor e confuzie și teroare, spune bărbatul. Ultima oară când i-a vizitat a stat patru zile în casă din cauza bombardamentelor. „Începe bombardamentul fugi toată lumea pe câmp sau unde apucă. Mori, mori. Se liniștește treaba, se întorc. Mai fac câte ceva. De dimineața până seara cam asta e. Fugi, te-ntorci, stai speriat.”

Diaspora finanțează o rețea de mii de reporteri de război

Lupta nu se duce doar cu arma. Zonele din câmpul de război sunt lipsite de resurse, iar embargourile pun civilii în dificultate. „Ducem medicamente. Nu doar pentru rudele noastre. Pentru spitalele de campanie și cine are nevoie. Alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, aparatură electronică”, povestește Khalid.

Presa intră cu greu în zonele de conflict, iar internetul pică des. Țara e codașă la capitolul libertății de exprimare.

Astfel s-a creat o rețea extraordinară de „corespondenți”: tineri care-și riscă viața pentru a posta pe internet toate noutățile îngrozitoare. Așa se informează și Khalid.

Sirienii din străinătate au cumpărat aparatură pentru 3-4000 de persoane, împrăștiate în toată țara. Au camere foto/video și internet prin satelit, de la o firmă din Bulgaria. Ei postează totul pe internet: unde a fost bombă, atentat, câți morți, cine a murit, cine a dezertat. Câțiva dintre reporterii de nevoie corespundeză permanent cu televiziunile arabe Al Jazeera și Al Arabiya.

„Totul e la mila lui Dumnezeu”, spune Khalid. Aproape 50 de corespondenți-activiști au murit anul trecut în Siria, potrivit datelor de la Reporters sans frontiers.

Comunitatea Siria Liberă continuă să trimită ajutoare și să protesteze. Armata guvernamentală s-a regrupat și a început asalturi asupra orașelor ocupate de rebeli. Conflictul e departe de a se încheia.

Un război într-un război

Fragmentarea opoziției este piedica în terminarea războiului. Neînțelegerile între diferitele facțiuni și încăpățânarea unor lideri fac negocierile imposibile, iar asta înseamnă mai mulți morți. Cu Assad nu vrea să discute nimeni.

Guvernul sirian are altă perspectivă, pe care mi-a explicat-o ambasada de la București într-un email:

„Siria se confruntă cu o conspirație feroce care a aprins un mare război susținut cu bani, arme și luptători din diferite țări occidentale și arabe, vizând în primul rând axa de rezistență în care Siria este pilonul principal. Scopul este divizarea Siriei, destabilizarea țărilor din Orientul Mijlociu și provocarea de războaie și conflicte civile în aceste țări – totul pentru a redesena o nouă hartă a regiunii și pentru a satisface interesele țărilor care sprijină acest război”.

Occidentul a condamnat masacrarea populației civile, însă e puțin probabil să intervină militar. Între timp, armata siriană duce „un război împotriva terorismului” în care principala victimă este propriul popor.

Domnul Ahmed primește vizita prietenului său, doctorul Sayed, chirurg la spitalul județean Ilfov. Nici el nu e fanul regimului, însă nu crede nici în revoluție. „*Trebuie negociat, să se așeze toți la o masă și să rezolve o dată problema. Acum se mai poate reconstrui, dar dacă distrugem până la temelii n-o să mai fie nimic de reconstruit*”. Domnul Ahmed se supără: „*tu n-ai fost să vezi cum e acolo!*” Doctorul recunoaște: „*da, dar trebuie să mai am unde să merg*”.

Bubi

23 mai 2013, facebook

O rafală cumplită mi-a amintit că sunt treaz. Dудuie burlanele, o să aibă doamna cu fiare veechi niște fiare noi mai târziu. Și mi-a venit în cap un nume. Bubi Bozdogescu. Toată copilăria m-a amuzat teribil numele ăsta. Mi se înfîgea pe retină de câte ori treceam pe lângă bibliotecă. Cuplete fără plete și minaturi fără ospătari dar cu două perechi de paranteze deloc random. N-am deschis niciodată cartea, nici n-am atins-o decât de vreo două ori când rearanjam cărțile. Mint, pe prima pagină era autograful autorului pentru tata. Mi se părea bizar să citesc o cărțuție cu coperti muștării scrisă de un cățel. Altfel de ce ți-ar zice Bubi? Și de ce era tata prieten cu un cățel? Noi n-aveam. Cu prietenie era semnată. Așa că n-am citit-o. Dar m-a trăznit acum, ca fulgerele-n deselereuri și fiare vechi, ș-am dat un google. Pe okazii o vinde cineva cu 1000 de lei. Cine e Bubi Bozdogescu nu-mi pot închipui... Înțeleg că mai trăiește. O fi având și plete? Îmi suflă vântul pe la picioare.

Rezistența din Taksim. Corespundență din Istanbul

5 iunie 2013, blog

De vreo săptămână, mii de oameni se adună în fiecare zi în Taksim Gezi Park – centrul european al Istanbulului, una din principalele zone turistice ale metropolei turce. Se scandează, se cântă, se dansează. Sunt în mare parte tineri care se consideră independenți, apolitici. Grupuri eterogene pe care i-a unit nemulțumirea față de niște reforme guvernamentale pe care le consideră încălcări ale drepturilor omului.

Ne-a adus în piață Zeynel, un afacerist kurd promițător care ține o fabrică de materiale de izolație. L-am întâlnit într-o benzinărie dinaintea de Istanbul și ne-a arătat catalogul lui, cu promisiunea că o să aibă proiecte și-n România. După ce Mihai i-a desenat un metrou ca să-i explice unde vrem să ne lase, ne-a ocolit câteva ore prin satul în care are fabrica, ne-a dat mâncare și ceai și ne-a zis că Erdogan e cel mai bun turc din 1923 încoace. Am făcut cu el primul interviu pe google translate.

În Taksim am ajuns după miezul nopții, dar piața e plină. Studenți, liceeni, părinți cu copii care mănâncă porumb fiert. Miroase a alune și a sucuri de fructe. Sunt improvizate mai multe

corturi de aprovizionare gratis cu alimente și medicamente. Sunt și câteva biblioteci. Până acum câteva minute lumea striga „Dragi prieteni, Rezistența continuă! A început în Gezi, continuă peste tot.”

Aglomerarea a crescut temperatura din zonă față de restul orașului – un megalopolis năucitor cu zeci de colți din oțel care vor să înșface semiluna de pe cer. Au crescut între sute de mii de blocuri de apartamente și case colorate agățate în terasele dealurilor de pe Bosfor. Peste 13 milioane de oameni formează cel mai mare furnicar din Europa.

Infrastructura și peisajul turcești te lasă paf chiar și după un autostop de 24 de ore – din care nouă într-o comună bulgărească, trecut vama pe jos, după opt controale de pașaport, ratat furtună la un bob de grindină și ajuns în țară din mila unor tiriști români. 40 de ore fără somn și Taksimul te trezește.

Voluntari ambulanți fac ronduri de noapte cu chestii de ronțait, ceaiuri, cafele și sucuri. Pe alocuri miroase a boschetar. Unii participanți nu au mai fost acasă de câteva zile. Și-au făcut culcuș pe sub pomii din parc. În jurul spațiului verde e un proiect lăsat în paragină. Municipalitatea voia să lărgească spațiul destinat pietonilor, însă materialele au fost folosite pentru baricade, sunt rupte. În timpul luptelor cu poliția, tinerii au făcut ziduri din gardulețele care împrejmuiau șantierul și tot ce au mai găsit pe străzi: mașini, autobuze, bucăți de perete, bănci, cărămizi etc.

Niște artificii sunt întâmpinate cu entuziasm de participanți, care încep să aplaude bucuroși. În jurul câte unei tobe se încing hore cu chiote și aplauze.

Ne întâlnim cu Önder, student la astronomie și științe spațiale pe care mi l-a recomandat o prietenă pe facebook, în timp ce făceam autostopul prin Bulgaria. Am încropit toată călătoria în câteva ore, chiar în ziua plecării din București. Zice că și-a luat gaze în față în fiecare zi

din ultimile cinci. „Unora a început să le placă gazul lacrimogen. Miroase a libertate”, spune Önder.

În timp ce ne conduce către baricadele care coboară în semicerc pe strada Inonu Cd, spre stadionul echipei Beşiktaş, se întâlnește cu o fată pe care a pierdut-o săptămâna trecută într-o perdea de gaze. E bine.

După ce trecem de primele baricade, gazul rătăcit pe sute de metri începe să ne usture ochii și nasul. Cu cât ne apropiem de locul confruntărilor dintre protestatari și poliție, plângem și începe să ne curgă din nas un lichid înțepător.

„Sedye!” Strigă grupulețe de oameni. Se cere intervenția medicală. De nu-se-știe-unde apar alergând câțiva omuleți cu truse medicale și tărgi. Peste tot sunt oameni cu sticle și pulverizatoare. Ne clătesc ochii cu un maglavais de apă și Rennie, niște pastile pentru ulcer care iau din usturimea gazului. Alții au mixturi cu suc de lămâie sau oțet care au efecte similare. Primul contact serios cu gazul lacrimogen mă fute destul de tare. Mă opresc și strâng din ochi câteva minute, până mă găsește un pulverizator.

La ceva distanță se aud tot felul de pocnituri și urlete. Cu trei baricade înainte de poliție suntem opriți. Cică niște polițiști au sunat câțiva protestatari și i-au avertizat că vor porni un atac dacă se mai coboară spre poziția lor, în jurul stadionului Inonu, unde joacă Beşiktaş. Protestatarii sunt convinși că între ei sunt polițiști sub acoperire care provoacă ciocniri.

„Doctooooor” strigă lumea în jurul unora luați pe sus. Vreo zece persoane încep să alerge în sus dintr-un părculeț. În spatele lor sunt Bosforul și tunurile cu gaz ale poliției care încep să bubuie. Lumea o ia buluc la deal, însă Önder ne îndeamnă să mergem calmi către pereții clădirilor din jur, ca să nu ne accidentăm în mod stupid. Ocolim pe o străduță cu mini-baricade și ajungem ceva mai sus pe Inonu, suficient cât să ne deranjeze doar gazul purtat de vânt.

Zeci de litri de maglavais acidulat curăță ochii și fețele protestatarilor. Se întind șervețele, se caută prieteni pierduți, se cer târgi, se cântă, se aplaudă. Ușile rulante ale unui hotel se-nvârt ca un titirez mânat de oamenii care se feresc de gaze și victime care s-au accidentat fugind ca proștii.

Reveniți în Taksim, lumea începe să plece. E aproape ora trei. Coborâm din piață pe Istiklal, o stradă pietonală care arată ca înainte de Crăciun. Pe străduțe alăturate, badigarzi plictisiți își văd de treabă în fața unor discoteci. Lumea stă la taclale pe trotuare sau pe la terase încă deschise.

Intrăm într-o clădire veche unde mă-ntâmpină semnul Yeşilcam Sinemasi Alternatif Program. Ne așezăm la o masă unde scriu acest text, într-un club dubios care are pe perete un craniu care mușcă din niște coarne de bivol. Se face șase dimineața și patronul – simpatizant al protestatarilor – pleacă, dar ne lasă să dormim în club. E convins c-o să scriem ce trebuie.

Așteptându-l pe Erdogan. „Police Yok, Problem Yok”

6 iunie 2013, blog

Taksim, Istanbul, Turcia. Seara trecută a fost prima fără confruntări între protestatari și poliție. Un pas înapoi făcut de autorități, după scuzele publice ale vicepremierului Bulent Arinc, care consideră nedreaptă intervenția brutală a poliției din primele zile ale manifestațiilor. O mică fractură în sânul partidului de guvernământ sau praf în ochii protestatarilor.

Recep Tayyip Erdogan, premierul aflat în vizită de lucru în nordul Africii, e impasibil. Deși numele lui se aude permanent în Taksim – „Erdogan Istifa” = „Demisia, Erdogan” – ultima lui referință vizavi de proteste a fost înfierarea social media, pe care o consideră responsabilă de tulburări, cot la cot cu opoziția.

„Protestul ăsta o să moară fără să se întâmple nimic”, îmi spune Kayahan, patronul birtului în care am dormit în prima seară. A fost azi noapte în Gezi cu niște prieteni și au coborât din vânt câteva steaguri PKK. Nu există unitate, crede Kayahan. Jumate din populație e pro Erdogan, iar cealaltă e ruptă în două. Nicio șansă să se înțeleagă vreodată.

E zi de grevă. Mii de oameni – adolescenți scăpați de la școală, studenți, sindicaliști și partizani politici – urcă în zarvă pe Istiklal, spre încântarea oamenilor adăpostiți la terase. Ajunși în piață se pierd într-o valmă de oameni, steaguri și pancarte. E agitație mare, seamănă cu un bâlci. Mirosul puternic de popcorn și kebab îmi mută nasul de la discursurile politice fierbinți.

În așteptarea premierului, mai multe platforme ridică mașinile incendiate din piață, și le rează pe străduțele laterale pentru a bloca accesul auto. Câțiva protestatari îi ceartă până înțeleg că nu sunt de la primărie. Încerc să trag un pui de somn pe un petec de iarbă, dar mă trezesc cu fiori reci pe spate ba câte un slogan strigat la unison, ba niște semințe vârate sub nas de câțiva suporterți tineri, ba de Mateaș care vine de la licitații de cărți și-mi aruncă în cap o revistă.

Și spre Inonu, între două baricade mari – unde ceva mai devreme inhalam gaz lacrimogen, se face curat. Persistă un miros înțepător, ca de o mâncare lăsată fără capac, în care ai scăpat prea mult piper. Un gunoier cu hârtie în nări e atacat de o cioară, spre propria-i uimire. După câteva asalturi pasărea se resemnează și se așează croncânind pe gardul imens al ambasadei Germaniei. În fundal, niște elevi de liceu strigă entuziasmați și bat ritmul cu câteva tuburi goale de gaz pe care le-au salvat de gunoieri.

Printre protestatari se zvonește că urmează un asalt mare al poliției. Erdogan ar fi cerut ca piața să fie eliberată de protestatari pe când revine în țară. Câțiva tineri cară moloz și garduri dintr-o parte în alta. Înălță și întăresc baricadele.

La câteva sute de metri, pe malul Bosforului, vreo 20 de polițiști beau cafea și çay, la câteva mese de tineri cu steaguri și măști agățate la pantalon. O femeie ascunsă cu totul de veșmintele negre iese din moscheea alăturată și cumpără câteva rozarii.

După lăsarea întunericului, câteva sute de protestatari iau poziții în părculețul din fața stadionului Beşiktaş. E prima linie, așa că cei mai mulți poartă măști de gaze și căști. Lateral, între linii, stă presa. Un nebun sare din când în când în mijlocul drumului dintre stadion și parc, fluturând o pancartă șoferilor grăbiți. Protestatarii aplaudă la fiecare claxon. Vocea unui muezin care cheamă lumea la rugăciune răsună peste audiență.

E aproape miezul nopții și tinerii cu măști, majoritatea suporteri Beşiktaş, încep să-și piardă răbdarea. Câțiva încep să oprească mașini, alții sar în incinta stadionului și scriu mesaje deasupra porții principale. Un băiat cu tricoul Galatei se întinde pe iarbă și o roagă pe gagică-sa să-i facă o poză cu stadionul rivalei în spate.

Poliția nu apare, așa că intrăm în vobă cu Ryan, un fotograf documentar olandezo-canadian. A venit acum două zile de la București, unde a pozat o cântăreață celebră din fosta URSS. N-am auzit niciodată de ea.

Alaltăieri a fost reținut de poliție, dar a scăpat repede după ce și-a scos pașaportul. „Mai bine zici că ești turist, jurnaliștii nu sunt prea simpatizați de poliție”, ne sfătuiește.

Cică în fiecare seară protestatarii coboară din parc și blochează strada. Apoi vine poliția care-i somează să se retragă. Refuzul e întâmpinat cu o ploaie deasă de gaze. Dar acum nu-i întâmpină nimeni.

Urcăm deznădăjduiți spre Taksim. Patru rânduri de oameni cară din mână în mână cărămizi care se opresc bufnind în niște garduri mari de metal, dintr-o baricadă. Se pregătesc, dar cine știe pentru ce?

Ajungem în piață cu tălpile arse de bătăături. Nu există niciun veceu public, așa că un băiat ne îndrumă spre hotelul Intercontinental, aflat chiar lângă parcul Gezi. Are o toaletă specială pentru protestatari, aprovizionată permanent cu săpun și hârtie. În fața hotelului, rondurile de flori sunt pline cu tineri care beau bere în așteptarea agitației. Câțiva huligani se suie pe

autobuzele distruse din spatele Interului și aprind torțe. Sunt eclipsați de artificiile lansate din piață, văzute și aplaudate de toată lumea.

Ne umplem mațele de la standurile cu gratuități și ne trântim în iarbă lângă niște corturi.

Mă simt ca-ntr-un camping de la un festival muzical. Muzică orientală răsună din toate direcțiile și-mi găsesc somnul doar când un cimpoi se împletește cu o baglama în pașii frenetici de dans ai unor tineri. Așteptarea e obositoare și doare ca pământul tare care-mi împunge spatele.

Strada Cristinei

25 iulie 2013, Casa Jurnalistului

E o duminică de mai și enoriașii bisericii Icoanei, din centrul Bucureștiului, se ascund în umbra de pe trotuarele care-i duc spre casă. Unii aruncă o privire iute printre zăbrelele unui gard ruginit, dar întorc capul cu lehamite. Dintre două plăpumi groase ies un antebraț cu cicatricile unor tăieturi adânci și o jumate de față zbârcită de cutele plăpumii. E Cristina, o față care a stat mai mult de jumate din cei 31 de ani pe străzi.

Trecătorii calcă la o palmă de capul ei, afundat în plapuma groasă și năclăită, după gard. Doarme la umbră într-o curte cu vegetație sălbatică. Boscheții au crescut printre mormane de moloaz, monitoare de calculator sparte, cartoane, caserole cu mâncare stricată și rahat. Din loc în loc câte o seringă de un mililitru, din alea folosite de diabetici pentru insulină.

Casa e în paragină. Nu are geamuri sau uși, tencuiala e distrusă, pardoseala a fost folosită ca lemn de foc de alți boschetari. În locul parchetului sunt bucăți din tavan, cioburi și gunoaie. Dar casa a ferit-o de ninsoare și frig.

De când a dat căldura, Cristina doarme într-un părculeț, vegheată de statuia lui Caragiale, dar azi noapte a certat-o cineva și s-a culcat iar aici. Are hainele îmbâcsite de jeg, transpirație grea, urină și caca. Întinsă pe jos, se prinde de-o creangă ca să-și întindă oasele și mușchii. Ține ochii mijiți, să nu-i vadă soarele, și-ncepe să cotroboie într-o plasă. Are mâini mici și umflate, ca niște mănuși chirurgicale umplute cu aer. Scoate o mașină de tuns, un breloc, niște chiloți. Le-a găsit la gunoi. Găsește și jumătatea de țigară pe care o căuta și o aprinde în locul în care-i lipsesc câțiva dinți.

În casă, într-o cameră care miroase a ghenă, doarme Sasu. Niște pături țin loc de ușă și geam. Lasă puțină lumină să intre. E soțul Cristinei. Nu vrea să se trezească. De când a aflat că are HIV, acum o săptămână, e apatic. Doarme până dup-amiază. A mers la spital abia după ce a stat nemâncat vreo trei săptămâni. A trăit doar cu apă.

Foaia de externare are o listă consistentă de diagnostice: HIV, hepatită cronică și pneumonie. Gingiile și buzele-i sunt roase de stomatită și e în prag de ciroză. Așteaptă să moară. Doctorul i-a recomandat să nu mai bage etnobotanice, dar aseară a fost la gară, la Bruzli. Și-a băgat în venă 40 de lei, direct în gât. Cristina-l ceartă întruna, parcă mai mult pentru ea. „Dormi, dă-te-n pula mea! Altceva să nu faci!” Îl lasă pe Sasu în pat, își pune cureaua la pantaloni și sare gardul în stradă. Merge să caute mâncare.

Cristina are 31 de ani și de la 18 a stat doar pe stradă. Zici că e băiat. Merge crăcănat, cu turul pantalonilor lăsat ca la golani din anii '90. Are un balans de bagabont cu care vrea să intimideze. Când vede vreun binefăcător, renunță la postură și aleargă docil să ceară ceva. Nu întinde mâna. Stă cu mâinile la spate și sare de pe un picior pe altul. Are o șapcă pe capul lăsat puțin pe spate, și căști lipite cu scoci, pe urechi; ascultă radio și fredonează neinteligibil. Hainele largi îi maschează orice urmă de feminitate. Vorbește tare, cu o voce stridentă de

adolescent puber, ușor răgușită.

Cristina este unul din cei 5000 de oameni ai străzii care trăiesc în București, potrivit estimărilor Samusocial, un ONG internațional care ajută persoanele fără casă. În țară estimează că ar fi peste 15.000 de persoane care locuiesc pe unde apucă. Există programe locale și naționale de asistență socială a oamenilor fără casă, dar sunt departe de a fi funcționale din cauza birocrăției și a fondurilor limitate. Majoritatea boschetarilor au șanse minime de reintegrare în societate, iar câteva sute mor, în fiecare an, de boală sau de frig.

Cristina Ionescu scrie în buletin, da' nu-l mai are. La mamă e Elena, iar la tată o bară. S-a născut pe 17 ianuarie 1982, la București. Avea probleme la plămâni. N-a luat-o nimeni de la maternitate și a ajuns într-un centru de plasament.

De când a învățat să meargă a fost ba-n cămin, ba pe stradă. Trebuia să cerșească pentru colegile mai mari. O dată i-au bătut un cui în frunte. „La cămin era mai nasol ca pe stradă. Mă trimiteau la produs. Dacă nu făceam cât voiau ele, mi-o luam”. De ciudă că nu putea riposta – nimeni nu intervenea, Cristina se răzbuna pe propriul antebraț. Lua o lamă de ras și-și marca frustrările pe pielea de copil. Crestăturile și le-a acoperit cu tatuaje făcute prost de auroiaci, din plastic topit. În timp, alte tăieturi i-au sfârtecat și tatuajele. Aproape neinteligibil sunt scrise numele prietenelor ei din cămin: Jirca, Luiza și Mihaela, de care nu mai știe nimic.

În 2000, Cristina era șefă la stația de metrou din Piața Victoriei. O știau toți aurolacii din centrul Bucureștiului. Era singura fată respectată de băieți. „Dacă te purtai ca o fată, lumea te trata ca pe o fată. Te lua de proastă și profita de tine. Eu de la început m-am făcut băiat. Mă băteam cu oricare, nu m-am dat înapoi niciodată”. Îi proteja pe copiii mai mici de găștile

rivale de aurolaci și-i bumbăcea dacă-i ieșeau din vorbă. Administra banii și mâncarea pe care copiii le făceau din cerșit sau furtișaguri.

Doi ani mai târziu, Cristina era vedetă la Hollywood. *Children Ungerground*, un documentar despre copiii străzii din Piața Victoriei, era nominalizat la premiile Oscar. Regizoarea Edet Belzberg a urmărit timp de un an gașca de aurolaci condusă de Cristina și a arătat străinilor lumea violentă în care se zbăteau pentru supraviețuire copiii abandonți de români. Dintre copiii de la Victoriei doar Cristina a rămas pe stradă. „Decât la cămin, mai bine singură pe stradă. Am fost în canal la Gară, sub poduri, în scări de bloc, în parc, în șantier, în case părăsite. Mai bine am preferat strada, să fiu liberă!”

După ce iese din casă, Cristina iese la produs pe o stradă din vecinătate, C.A. Rosetti. Se oprește în fața unei terase și ridică două lăzi de plastic dintr-un șir care blochează câteva locuri de parcare. Dirijează o mașină de teren pe locul îngust de parcare și-i sare în față ca să nu lovească un stâlp gros de marmură, serie nouă, montată recent de primărie. Mașina se oprește, ea se întoarce și deschide portiera. Cere șoferului un leu sau ceva de mâncare, țigări, sau măcar când se întoarce să-i dea ceva. Primește doar o promisiune. După negociere o taie către alte mașini.

În fața supermarketului OK se oprește la o vorbă cu o bătrână cerșetoare. „Ce faci, babooo?”, o întreabă amuzată. „Dă și mie o țigară!” Baba cerșește pentru o familie care ocupă ilegal o casă din zonă. E oarbă, prilej de amuzament pentru Cristina, care-i flutură tot felul de gunoaie pe la nas, se maimuțărește sau o păcălește la țigări.

Cristina și Sasu sunt parcagii part-time. Cunosce aproape toți proprietarii de mașini din zonă. Știu cui pot să ceară bani, cui mâncare, cui haine. Știu și pe cine să nu mai bage în seamă. Cer bani și mâncare clienților de la un non-stop și o biserică din zonă. E un perimetru

între Maria Rosetti, Caragiale, Icoanei și Schitul Dărvari. Câteodată testează vanitatea bogătanilor. Le cer direct 50 sau 100 de lei, iar mulți le dau banii fără să pună nicio întrebare. „O sută de lei facem lejer pe zi. 150, 200.”

„Doamna, doamna, dați și mie ceva. Luați-mi ceva de mâncare că mi-e foame.” Nu le-ar fi rușine. Nevoia de droguri îi motivează. Când strâng măcar pentru un sfert de gram de etnobotanice – un drog sintetic din combinații de plante, legale până de curând – părăsesc zona. Toți banii ajung în canalele de la Gară, la Bruzli – regele boschetarilor de la Gara de Nord, protectorul fetelor de pe străzi, șaman și furnizor de droguri și alte bunuri – sau la niște squatterii din zona Obor. Primesc în schimb droguri și haine.

Uneori sunt prinși în canal de poliție. Se fac razii pentru recuperarea unor obiecte pe care banda lui Bruzli le fură. În aprilie Cristina a scăpat din mâinile unui mascat, exact după ce-și făcuse doza. Poliția căuta niște icoane furate de oamenii lui Bruzli dintr-un apartament.

* *
—

Boschetarii* au apărut pentru prima dată într-un text de lege în 2011, potrivit Ministerului Muncii, și sunt definiți ca „o categorie socială formată din persoane singure ori familii care, din motive singulare sau cumulate de ordin social, medical, financiar-economic, juridic ori din cauza unor situații de forță majoră, trăiesc în stradă, locuiesc temporar la prieteni sau cunoscuți, se află în incapacitate de a susține o locuință în regim de închiriere ori sunt în risc de evacuare, se află în instituții sau penitenciare de unde urmează ca, în termen de două luni, să fie externate, respectiv eliberate și nu au domiciliu ori reședință.”

Legislația prevede o serie de acțiuni pentru limitarea efectelor negative ale vieții pe stradă și reintegrarea socială a oamenilor fără adăpost. S-au făcut adăposturi județene și programe de

formare profesională și reinsertie socială. Există îmbunătățiri și în ceea ce privește integrarea copiilor abandonati după împlinirea vârstei de majorat, prin oferirea unor apartamente sociale.

Multe dintre acțiunile guvernului rămân însă pe hârtie. Programele de protecție socială funcționează pentru un număr limitat de beneficiari și numărul de oameni recuperați este infim. De altfel, datele oficiale sunt complet rupte de realitate.

Doar samusocial are peste 4.400 de beneficiari înregistrați în București, în timp ce statistica Direcției Generale de Asistență Socială vorbește despre 3.098 de persoane fără domiciliu în întreaga țară, potrivit unui recensământ efectuat în 2011 la doar 79,3 la sută din primării.

Finanțarea insuficientă, lipsa locurilor de muncă, birocrăția excesivă și legislația dură sunt lucrurile care încetinesc sau opresc cu totul accesul oamenilor fără adăpost la servicii de protecție și reintegrare socială și profesională, spune Alina Neagu, asistent social al samusocial. „Majoritatea ajutoarelor de stat sunt pentru clasa de mijloc”, iar pentru cei din clasa de jos, vulnerabilă, există puțină intervenție din partea autorităților.

„Dacă nu ar exista fundațiile astea, oamenii n-ar putea să-și facă dosare pentru obținerea unor drepturi, a unor servicii sociale”, spune Neagu. Personalul de la organizații ca samusocial întocmește dosare, merge cu beneficiarii la instituțiile care trebuie să le elibereze documente, fac un istoric al persoanei, bifând căsuțele birocratice solicitate prin lege pentru accesul la ajutor (mulți din homeleșii Bucureștiului sunt din provincie și nu pot beneficia de ajutor din partea statului dacă nu au documente).

Unu din 20 de boschetari din capitală provine dintr-o casă de copii, ca Sasu și Cristina. Aproape jumătate din oamenii străzii sunt bărbați divorțați. Lipsa unei case este, în multe din

cazuri, dublată și de dependența de alcool. Alți 20 la sută din adulții fără adăpost sunt victimele retrocedărilor sau a țepeilor imobiliare. Restul sunt pușcăriași care nu au unde să se întoarcă după eliberare, oameni cu probleme psihice sau dependenți de droguri.

Cei mai mulți subzistă din colectarea gunoaielor reciclabile, munci ziliere și sezoniere sau cerșetorie. Există și o minoritate care trăiește din furturi mărunte.

* *
—

Cristina are trei copii: doi băieți de 11 și opt ani, și o fată de șapte ani. Pe băieți i-a dat în grija unei femei din Ploiești, iar fata stă într-un apartament social din Berceni, alături de alți copii din familii cu probleme, sub supravegherea unor asistenți sociali. Cristina se întâlnește cu ea din când în când, când nu uită, la Direcția de Asistență Socială a sectorului 2, undeva pe lângă Izvorul Rece. Îi duce dulciuri sau bani. Întârzie la întâlnirile programate și se supără că asistenții o duc pe fată acasă la oră fixă. Și-ar dori să poată, la un moment dat, să-și reunească familia. „Crezi că am turnat trei copii așa, de distracție? Ți-a plăcut la pește, ia de-i crește!”

Nu i-ar lua niciodată cu ea pe stradă. Numai gândul o enervează la culme. N-ar vrea să-i treacă prin ce trece ea. Iarna trecută a adăpostit un cuplu de narcomani în casa părăsită. Femeia era însărcinată și se droga non-stop cu metadonă. După naștere voia să-și aducă copilul de la spital. „Io i-am zis că dacă își bate joc de copil chem poliția și protecția copilului și-i fut ș-o bătaie!”

Viața pe stradă nu înseamnă doar efortul de a găsi mâncare și adăpost. E un trai semi-nomad. Cristina și Sasu caută mereu un loc mai sigur. Concurența pentru casele părăsite e mare. Locuiesc în centrul capitalei de vreo doi ani. Înainte stăteau pe șoseaua Iancului, lângă un non-stop la care lucra Sasu. Proprietarul a făcut pe numele lui un credit bancar, însă nu i-a dat niciun ban. Apoi au stat într-o clădire dărăpănată deținută de primărie, pe strada Dacia, cu

o plăcuță ruginită pe care scrie Partidul Republican din România. Cristina mai trece pe acolo și fură câte ceva de la noii locatari. Se răzbună pentru că i-au dat foc la haine.

Cuplul e mereu în vizorul poliției și jandarmeriei. Sunt verificați aproape în fiecare seară. Cum se-ntâmplă ceva în zonă, cum sunt luați la întrebări. Poliția națională îi lasă în pace, însă cea locală îi hărțuiește mereu. Spun că miliția primăriei îi duce în pădurile din jurul capitalei, îi bate și-i lasă să se întoarcă pe jos de acolo. Iarna trecută l-au aruncat pe Sasu în Dâmbovița.

De altfel, poliția locală duce o luptă inegală cu oamenii fără adăpost din centru, care nu dau bine în peisaj. Aproape zilnic sunt luați și duși în diverse zone ale orașului. Am fost și eu martor la două intervenții ale agenților, care mi-au zis de fiecare dată că au primit reclamații de la locatari. Răzvan Popa, șeful serviciului de imagine și comunicare al Poliției Locale din București mi-a spus într-un e-mail că „Poliția Locală a Municipiului București nu a recurs, nu recurge și nu va recurge niciodată la astfel de practici care se regăsesc doar în poveștile acelor persoane cu care dumneavoastră ați intrat în contact.”

Iarna este chinuitoare pentru oamenii fără adăpost. Nu găsesc de muncă, iar opțiunile locative sunt limitate. În București există șase centre sociale cu 310 locuri și un adăpost de urgență pe timp de noapte, cu 600 de locuri, care funcționează în anotimpul rece, pe bulevardul Pallady, aproape de autostrada soarelui. De anul ăsta, adăpostul se transformă în centru permanent de locuire pentru oamenii fără domiciliu care au pensii și pot plăti o sumă mică lunară pentru cazare și masă.

Oricum, mulți dintre oamenii străzii evită să meargă în adăposturi din cauza distanței, a aglomerației din camere și a condițiilor precare. Cuplurile sunt nevoite să stea separat, dacă vor să aibă adăpost, așa că cei mai mulți preferă să se îmbrace cu tot ce au la îndemână și să

se ascundă sub pături în scări de bloc, sau case părăsite.

„Pfii, nu mă duc în mizeria aia io. Să mă fure toți jechoșii”, râde Cristina. Adăposturile au puțini paznici și administratorii recomandă oamenilor fără adăpost să-și predea bunurile de valoare ca să evite neplăcerile.

Cristina nu face o dramă din iarnă. A trecut multe geruri mai grele, s-a-nvățat. Ba chiar se bucură de zăpada din martie. Nu prea a nins la București anul ăsta. Descoperă mașinile de sub munții de omăt înghețat sau mai curăță câte o curte. Stă toată ziua cu picioarele ude și cu mâinile crăpate de frig, dar iese banul. Sasu și Cristina se ceartă de mai multe ori până să facă treaba. Nu se hotărăsc cine să dea la lopată, cine să întindă mâna?

– *Du-te-n pula mea, dințișor, te-ai supărat?*

– *Lasă-mă-n pula mea în pace!*, îi răspunde Sasu. Cristina sare la el, îl ia în brațe, îl învârte de două ori cât e de mare și-l aruncă în zăpada pe care trebuie s-o curețe. Apoi râde ca un copil.

Primăria și asociațiile neguvernamentale au echipe mobile de urgență care împart alimente, ceai cald și pături, pentru a limita numărul deceselor din cauza gerului. În 2012, primarul general Sorin Oprescu se lăuda că niciun om fără adăpost nu a decedat, datorită adăposturilor de urgență oferite de administrație, însă nimeni nu are cifre în acest sens.

Institutul Național de Medicină Legală a înregistrat anul trecut 184 de decese ale unor persoane fără aparținători sau cu identitate necunoscută, însă în lipsa unui instrument de monitorizare nu se poate stabili câți dintre ei erau oameni ai străzii.

Asistenții sociali care oferă ajutoare îi cunosc. Știu că se droghează și le dau doar mâncare. Cristina n-a primit sac de dormit. L-ar fi vândut pe droguri, îmi spune o asistentă.

Cristina și Sasu coboară din autobuzul 133 în fața Gării și trec pe lângă un canal unde se vede o doar o mână înțepată de un ac. Traversează strada și intră într-un părculeț vizavi de gară, unde mai mulți aurolaci trag chimicale din pungi. Apoi dispar într-o gaură din pământ.

Un domn bine îmbrăcat aduce două sacoșe cu haine și le întinde peste un gârduleț. Doi dintre aurolaci aleargă imediat în direcția lui și se încaieră, încercând să cucerească măcar o plasă. Sfârtecă plasticul, adună totul de pe jos și se scurg și ei în canal.

După câteva minute, Cristina și Sasu ies de sub oraș cu un pliculeț de hârtie. Se duc în spatele unei clădiri, lângă un fel de depozit părăsit, și își pregătesc doza. Pun puțină apă în seringă, trag firicelele de praf alb din hârtie, agită compoziția și-și bat venele. Carotida Cristinei, cu urme de înțepături, se umflă când lasă capul pe spate. Sasu îi înfinge acul, trage puțin sânge, să se asigure că a nimerit unde trebuie și îi împinge tot mixul în venă. Apoi își dă jos pantalonii, ridică hainele de pe el și-și bagă restul în abdomen. Într-un minut devin tăcuți. Ochii le sclipesc, se uită la cer, fără expresie. Par adormiți. Se dezmeticesc puțin și se duc să-și mai ia câteva fire de praf. Mai au zece lei.

În documentarul *Children Underground*, Cristina spunea că vrea pe cineva care să-i fie alături. Avea 17 ani și abia începuse să-și injecteze heroină. S-a îndrăgostit de un băiat care i-a făcut cei trei copii. Apoi a părăsit-o. El nu mai stă pe stradă. Nu se interesează nici de copii.

L-a cunoscut pe Sasu, nu mai ține minte când. El stătea pe stradă de la șapte ani, dar era mai slab, mai vulnerabil. Îl alintă Ionela sau nevastă și îl protejează mereu. Se bate cu agenții de la poliția locală ca să-i dea timp să fugă, sau cu boschetarii violenți care vor să le ia din

mâncare. În schimb, Sasu o răsfăță. Se trezește noaptea și-i face servișuri. Când iau masa împart aproape fiecare bucățică de mâncare. Își mai trag câte-o scatoalcă când unul din ei înhață dumaticatul preferat al celuilalt.

De regulă, iau masa lângă un restaurant, vizavi de Schitul Dărvari. O doamnă le dă mâncare gătită, din când în când. Mănâncă la stradă, cu mâna, așezați pe trotuar. „Nevastăăă, ia tu asta, e bună pentru tine, că ești bolnav.” La final pun toate resturile într-o caserolă și le amestecă cu pâine. Vor să caute un câine, să nu arunce la gunoi ce a rămas.

S-au îndrăgostit, apoi s-au căsătorit acum patru ani, la primăria sectorului doi. Pe atunci, stăteau la Buftea, într-o rulotă. Lucrau în construcții la un patron care își ridica mai multe vile. Când s-a terminat proiectul au rămas iar pe drumuri. Nici de muncă nu au mai găsit, așa că s-au apucat de droguri.

Folosirea repetată a aceleiași seringi la mai multe persoane condamnă narcomanii la boli precum hepatită sau HIV. Există organizații, ca Asociația Română Anti-Sida (ARAS), care dau gratuit seringi și prezervative. Asemenea servicii oferea și samusocial, însă criza i-a obligat să taie bugetul pentru drogați**.

Cristina și Sasu au hepatită C. Sasu are și HIV și nu o duce prea bine. L-a răcâit și o pneumonie. Peste toate a venit o depresie cruntă care l-a făcut să refuze mâncarea. Corpul îi e mâncat de durere. E palid și rablagit ca un gard hodorogit de scânduri. Când a venit ambulanța a făcut scandal și a refuzat internarea. Asistentul l-a înjurat că a venit de pomană, nu i-a dat nimic. „Du-te, mă, tâmpitul! Vrei să mori aici. Nu mănânci nimic, mânca-mi-ai pula!”, l-a certat Cristina în fața celor de la ambulanță. „Mă rog de tine să mănânci și tu faci figuri, nu mergi nici la spital!”

Cristina e decepționată și nu suportă să stea lângă încăpățânat. Sasu nu vrea să meargă singur la spital. E convins că, în timp ce el suferă, Cristina îl înșală cu dealerul Bruzli. „Ăla te face curvă și tu stai ca fraiera. Milioane Ț-am adus și tu mergi să te fuți cu ăla!” Se forțează să țipe, dar n-are putere. Cristina îl pleznește peste cap și-l înjură. Ambulanța pleacă.

Persoanele cu HIV au dreptul la un ajutor de mâncare de 400 de lei pe lună și tratament gratuit din partea statului. Pentru asta trebuie să-și facă un dosar, pe baza buletinului și a fișei medicale. Multe dintre persoanele fără adăpost nu au însă niciun document. samusocial îi ajută pe beneficiari să dobândească actele necesare pentru pensii și diferite ajutoare.

Dar legea încurcă și aceste acțiuni. Doar cei care au avut ultima oară buletin de București pot fi ajutați de ong să-și redobândească identitatea. Ceilalți trebuie să meargă în localitatea unde au avut ultimul domiciliu oficial, sau să fie primiți în spațiu de cineva cu locuința în capitală. Doar în timpul campaniilor electorale administrațiile locale renunță la birocrație și fericesc pe toată lumea cu buletin de București.

Sasu a avut ultima oară buletin la Popești-Leordeni. Documentele au rămas la fostul lui patron, în Buftea, și nu știe ce să facă. Zice că n-are cu ce să meargă până acolo și nici în spațiu nu-l primește nimeni. Așteaptă să-i întindă cineva mâna, iar zilele în care amână tratamentul se înmulțesc. Cristina are buletin cu adresă de capitală, însă a rămas în geanta doamnei care-a primit-o fictiv în spațiu, iar doamna a plecat în străinătate, zice Cristina.

* *
_

Statele găsesc cu greu soluții pentru reducerea numărului de oameni fără adăpost. Fie că sunt veterani de război, oameni cu probleme psihice, membri ai unor familii cu probleme sau narcomani, politicile pe termen lung ale statelor au fost superficiale sau neconcordante cu realitățile cu care se confruntă oamenii.

Nici Uniunea Europeană nu are o strategie foarte clară pentru ameliorarea situației. Majoritatea acțiunilor, la fel ca în România, se axează pe acordarea unor ajutoare imediate, precum adăposturi temporare și hrană, însă fără a putea asigura recuperarea oamenilor și aducerea lor la un nivel care să le permită integrarea în societate.

Finlanda este un exemplu de bună practică în domeniul asistenței sociale. Guvernul a reușit în 20 de ani, începând de la mijlocul anilor '80, să reducă la un sfert numărul persoanelor fără adăpost permanent. Numărul a scăzut la aproximativ 4000, din care doar vreo 400 locuiesc permanent pe stradă.

În 2007, administrația finlandeză a început un program de eradicare totală a fenomenului până în 2015. Pe lângă locuințe pe termen lung, programul finlandez prevede acțiuni individuale de recuperare – consiliere psihologică, dezalcoolizare și dezintoxicare, educație, pregătire profesională și supervizare și monitorizare permanentă la fiecare nivel.

Statul a investit peste 40 de milioane de euro între 2008 și 2011 pentru construcția de locuințe și susținerea programelor de integrare, oferind și subvenții de 50 la sută organizațiilor care asigură unele servicii externalizate. Alte 2,5 milioane s-au investit pentru spații de cazare a foștilor pușcăriași. Ca măsură de prevenție, statul a pus la punct un program de locuințe subvenționate pentru tineri, în colaborare cu municipalitățile, biserica, organizații și companii private.

România a cheltuit circa 4 milioane de euro în ultimii șase ani ca să construiască 33 de centre sociale în toată țara, cu o capacitate de 1556 de locuri, potrivit unui document primit de la ministerul muncii. Investițiile materiale nu sunt corelate cu investiția în profesioniști și oameni cu vocație care să dea valoare instituțiilor ridicate. Din păcate, persoana din minister care se ocupă de domeniu nu este disponibilă pentru un interviu, mi-a comunicat biroul de presă al ministrului.

Nici Cristina nu vede loc de împăcare cu societatea. Și-ar dori să găsească un loc de muncă și cazare, însă, ca și statul care n-o ajută, e mai mereu ruptă de realitate, din cauza drogurilor. Recunoaște că se autodistruge, dar „când bagi te liniștești, uiți de lumea asta, nu mai ți-e foame.”

Visul Cristinei de a-și lua copiii din grija altora și a-i crește cu Sasu într-o casă normală, cu bani din salarii de oameni normali e pus pe un piedestal înalt. Îi trebuie o scară ca să ajungă la el, însă scara e greu de găsit și costă. Dacă ar avea-o ar vinde-o pentru droguri.

Cristina zâmbește de câte ori se gândește la copiii ei și la ce viață ar putea avea cândva. Sasu e resemnat. „Dacă tot o să mor, măcar să mă simt bine.” Nu face tratament, mănâncă prost și se droghează în continuare. „Și dacă moare, eu ce mă fac fără el? Nu știu ce o să fac fără el”.

Text: Ștefan Mako

Foto: George Popescu

Editor: Cristian Lupșa, Decât o Revistă

Acest material a fost realizat în cadrul concursului jurnalistic “Povești pentru mai bine”, susținut de Fundația ERSTE și Decât o Revistă.

*Nu înțeleg de ce foloseam repetitiv acest termen pe care acum îl găsesc peiorativ

**consumatori

Nepot pentru bunica mea

26 august 2013, facebook

Tu nu știi să dai un tyelefon?! Nu să vinye așe nyeanunțat, mă ceartă bunica după ce am făcut un ocol prin Bistrița ca s-o văd.

Am deranjat-o de la Mireasă pentru fiul meu, sau așa ceva. Are 77 de ani și n-am văzut-o de vreo doi.

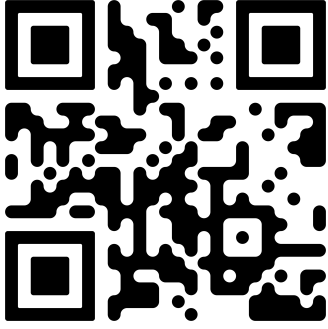
Barem dacă-mi zâșeai mă pregăteam și io cu șieva, amu nu știu șie să vă fac, mnyi-i și rușânye, și-or zâșe ominyii ășcia? Se zgâiește la evreul pe care l-am adunat de pe coclauri maramureșene. Aista nu-nțăleje românyește, or nu șcie grăi?

Se agită ca un titirez electric cu bateriile aproape consumate și scoate din camera de noapte niște păhărele de cristal. *Doră îți be o horincă, dacă alșieva n-am, că nu poți vinyi așe neanunțat, mă copile.*

Eu conduc, nu pot să beau. D-apăi cum să conduci tu, mă, copile? Uită că am 25 de ani și mă apostrofează de mai multe ori când stau pe lângă aragaz, nu cumva să mă ard sau să dau foc la casă.

Se mai liniștește după ce mâncăm o omletă și ne dă la pachet un borcan de cârnați
crescuți în untură* și un litru de pălincă.

Se cutremură satul

11 octombrie 2013, Casa Jurnalistului

E CUTREMUR LA COMANDĂ! LA COMAAANDĂĂ! Stai, nu mă prinde de gură...

LA COMANDĂĂĂ! E LA COMANDĂ CUTREMURUU!

O femeie sare să-i astupe gura bărbatului care urlă ca disperatu'. E un moș încropit din niște plete încărunțite, câțiva dinți și un costum din tinerețe. Dacă-i desfaci cravata se dezintegrează. Doi săteni îl înșfacă și-l târăsc până la ieșirea din căminul cultural, în care s-au strâns buluc parlamentari, seismologi și toate televiziunile că să-i lămurească pe cetățeni – **de unde vin cutremurele?**

Extenuat, bătrânul nu mai poate decât să chițăie din pridvor: *De ce vi-i frică s' vorbiți?*

Intervine primarul de pe scenă. *S-a hotărâat... s-a hotărâat... S-A HOTĂRĂĂĂT...*

S-a hotărâat ca în timp rezonabil să aibă loc o întâlnire cu organele de conducere Petrom, pentru a purta o discuție cu mesajul dumneavoastră. *De acord?*

Camerele de filmat se întorc de la oficiali la săteni, iar la oficiali... cine urlă mai tare.

Răspunde o femeie cu batic negru:

*Da' de ce să nu vină ei aici?! Aici la noi e o bogăție foarte mare a țării noastre. Aici sunt gaze, aici e petrolu', aici sunt interese. Să se știe, să se audă. **Ori murim, ori plecăm.** Dar noi de aici nu plecăm, avem o legătură... sentimentală. Avem valori sentimentale. Toată viața mea e aici. Io nu plec.*

Funcționează democrația participativă! Lumea desemnează doi săteni care să meargă cu primarul la o discuție *cu un director mare, nu cu un sondor*. Hărmălaie mare, asta nu-i pe placul parlamentarilor, ei vor ordine și disciplină.

Oficialii se adună ghem și pleacă îmbufnați pe ușa din dos.

Izvoarele e un sat fără câini de pază undeva prin partea moldovenească a Bărăganului. Nu tu primărie, nu tu poliție. Doar o școală, o biserică, un cămin cultural și trei abeceuri-crâșmă. O stradă principală și una secundară, tăiate de vreo 10 ulițe.

Până acum i-a ferit Dumnezeu de urgie, dar de-o lună parcă începe și se sfârșește lumea. Au fost inundații ca niciodată, apoi s-a cutremurat pământul de s-a văzut și live la televizor. *Osutănuștiucâte* cutremure în două săptămâni.

E duminică, s-au adunat oamenii la biserică, e ca-n filmele americane, când comunitatea se strânge înfrigurată să dezbată ce e de făcut înainte de furtuna secolului.

Pentru că Dumnezeu vrea să vadă dacă suntem credincioși. Am fost mulți zilele acestea la televizor și am țipat în stânga și-n dreapta. Dar câți dintre cei care au țipat au venit astăzi să se roage?

Preotul își recită calm discursul: *Nici I la sută nu suntem. Este grav pentru că Dumnezeu ne arată semne. Dumnezeu ne-a arătat ce eu spuneam cândva la predici. Dumnezeu lumea asta a ferit-o. Iată, până anul acesta. Erau inundații peste tot în țară și-n lume și aici era o zonă ferită. Iată că Dumnezeu ne-a arătat că, dacă vrea, ne poate da și nouă.*

Aoleu!, suspină o femeie. Păstorul își binecuvântează oile și le amintește că vine Sfânta Parascheva (vorba vine, vine, este), cine vrea s-o vadă să aducă 50 de lei pentru transportul la Iași.

În fața bisericii, niște copii se maimuțăresc pe lângă echipele de televiziune. 3,2,1, un băiet mai înfipt trollează transmisia unei reporterițe, apoi sare ca un căprior peste gardul neterminat din beton s-o vadă-n display pe donshoara ce relatează live la un metru de el.

Un huiet horror-industrial se aude din biserică, prin difuzoarele montate sub streșini. Slujba s-a terminat, dar preotul n-a închis microfonul. Mixaj de buze care șuieră și pupă cruci, pomeni aduse domnului, viilor și morților. Psy rural, eveniment rar, transmis în direct în toată țara, din oră în oră.

Sunt de o zi în Izvoarele, într-un colț al României, da' e ca și cum aș fi la Casa Poporului, cred că m-au văzut toate neamurile la televizor.

Când am ajuns nu era țipenie de om pe stradă. Doar drumuri plictisite, paralele și perpendiculare, presărate cu câte-un faiton legat la mârțoaage, un copil pe bicicletă, săgetat cu ceva comisioane de rude ocupate cu fel de fel de îndeletniciri, și mașini de televiziune care se plimbă din poartă-n poartă.

Sunteți speriată, duamnă? Suntem, duamnă.

Ce mai zice ăștia? mă-ntreabă, la un colț, **Neculai**, un șomer bețiv care face revista presei pe uliță.

Neculai se uită la televizor numai noaptea, când doarme. Ziua se uită la reporterițe pe viu. Nu prea mai are dinți în gură. Suge plugaru fără filtru, că *na, boală grea, cine are bani să-și ia țigări fine?* A fumat el tot ce se poate fuma pe lumea asta. În colțu' gurii i se adună spumă albă de salivă.

Chit c-a dat frigu-n toată țara, Neculai se preumblă în papuci de dimineața până seara. Își încălzește falangele prin degustări de rachiu și viță proaspăt culeasă, nici nu se mai cunoaște cutremuru'.

A fost și azi noapte, a fost două. Am sărit io din pat, mergea și televizuoru'. L-am scos direct din priză, n-am mai apăsât pe tilicomandî, știi? Cine știe, lua fuoc, ferească dumniăzău.

În armată a fost, zice, sergent la securitate. În civil, a șurubărit ca mecanic. Șaișpe ani și-a rupt palmele pentru Petrom, acu' iese la pensie din șomaj, după 36 de ani în profesie. Știe el care-i treaba.

N-a fost în zona asta așa ceva. De când a vinit austriacu' ăsta. Cic-ar fi un urât din ăla cum îi spune, musulman, înțelegi? Și cu... deci ar fi ș-un american și cu musulmanu ăla, ați înțeles? Bagă o soluție ș-acuma se chinuie să spargă placa aia tectonică. Să vadă ce-i sub ea. Îi o piatră care nu poa' s-o spargă. Ar băga trotil, ar băga tot!

Oamenii-s proști, oamenii-s proști, uite-i și p-ăștia de la teveu, tot transmit, ce transmit atâta?!

Neculai zice că tot aude bubuieli, dar compania nu recunoaște. E machit, a verificat niște rachiu de la butoi, să nu se fi stricat de atâta fiert. Abia mai înțeleg ce spune, bâjbâie conspirativ printre buze, să nu cumva să-l audă vreun consătean.

O femeie uscată trece pe lângă noi și se vaită că nu se mai termină odată nebunia. *Nu-mi trebuie mie nicio pomană de la stat, eu vreau să știu dacă e de plecat, sau e de stat. Are mâinile albe ca varul, dar nu de la spaimă. Vine de la moară...*

Bam! Mi se îndoie genunchii, parc-aș fi-n autobuz. Cablurile electrice se fâlfâie pe stâlpi, în timp ce un val de chiuieli, oftături și doamne ajută-ne și ferește-ne sparge aerul de pe uliță. Ai

văzut? Așa îi, consemnează Neculai al osutănușcâteleașiceva cutremur. *Ăsta nu-i cutremur, nici animalele nu fac urât. Nu e ca-n '77, ăla a fost cutremur adevărat.*

Valul seismic mă saltă în curtea femeii venite de la moară. E verișoara lui Neculai. *Cum să nu-l cazez pe domnu' reporter, și un boschetar dacă era îl ajutam. Dacă vă place camera, cu cel mai mare drag. Nu prea îs condiții. Îi zic la băiet să nu mai vie acasă, că-i dus la tăiet lemne.*

Doamna Popescu e o femeie dată naibii. A lucrat la oraș, în industrie. La pensie s-a retras la țară și ține gospodăria cu mână tare. Are vie, pune murături, hrănește câinii, orătăniile, duce lemne, îngrijește sera. Ce mai gospodărie. Doamna e șefa. Domnu' Nicușor, soțul, ar vrea, dar n-are cum. Are doar un picior și-și poartă un sfert de corp paralizat cu un cadru metalic. E rău de gură, da' nu prea poate vorbi.

Io acuma ce să mă fac? Am apartament la Galați, stau copiii în el. Să merg să-i dau afară? povestește pe fast-forward matroana, în timp ce pregătește masa și ce mai are ea de făcut.

Mă trezesc cu nasu' într-o farfurie cu ciorbă de fasole. Neculai, băut de abia mai stă pe scaun, grăiește-n limba lui, dar nu e moldovenească. *Scuze, domnu' jurnalist, nu vă supărați pe mine, securitate cutare, comandant cutare, ne-am îmbătat noi trei zile, nu vă supărați, nu vă supărați, sunteți om cu școală, mecanic, petrom, oamenii-s proști, știu eu ce zic, am fost acolo.*

La țară se face repede seară. Nici nu știi când ai băut trei vișinate proaspete și iuți ca horinca. Doamna Popescu face patul și-n loc de noapte bună aruncă încruntată un *n-o să se-*

ntâmples nimic în seara asta, nu?

Sper că nu, zic, da' puteți încuia ușa, dacă n-aveți încredere.

Adânc în noapte se ciocnesc pahare, Isus se hurducă necontrolat, toată lumea s-a-mbătat, câinii latră ca la revelion. Nu trebuia să fac chef la străini în casă. Da' nu era octombrie? Dacă încuia ușa, cum i-am zis... Visez, îmi dau seama. Da' nici trenul nu te saltă așa. Poate nu visez, totuși. Deschid ochii, apoi carnetelul și notez **4:38. Isus chiar se hurducă în rama de tablou.** La 5:35 mai sare o dată plapuma de pe mine.

Ai simțit cutremurul? citesc dimineața pe telefon. Care din ele, frate? Doamna Popescu nici n-a dormit. A adus-o și pe tanti Vasilica, să nu-i cadă casa-n cap, degeaba și-a luat loc la cimitir?

Numa' să termin cu treaba și merg la biserică și dup-aia-i sfat la cămin. Vin ceva specialiști să ne lămurească și pe noi ce se-ntâmplă.

La biserică, oamenii-s așezați în dreapta și femeile-n stânga, lângă o masă cu pomeni. Coșuri cu struguri, vin, ciocolată și banane. E ceva parastas, dar pân-atunci popa îi ceartă pe oameni că nu mai au credință, de asta îi bate Dumnezeu, cutremure, inundații:

Și ne mirăm de ce nu se coboară duhul sfânt, de ce Dumnezeu nu ne ascultă ruga? Pentru că ne-am laicizat. Ne-am secularizat. L-am scos pe Dumnezeu din creație și-l scoatem pe Dumnezeu din creație prin faptele noastre. Nu-i de ajuns să spunem „da!”, să recunoaștem. Nu toți ce spun „doamne ajută-mă!” vor intra în împărăția cerurilor.

O iau pe urma cablurilor de televiziune întinse prin biserică și prin tot satul. Mă duc la căminul cultural, unde sătenii au fost convocați de autorități pentru explicații despre năpasta care i-a lovit.

Cultura din Izvoarele stă să cadă. Sunt înșirate geometric niște scaune din lemn și fier. Podeaua e din dale de trotuar, iar în capătul sălii e o scenă înaltă, cu scaune parlamentare din lemn și tapet înflorat, înalbăstrit de jaluzelele de la geam.

Sătenii intră buluc în cămin, dar nu se așază, că n-aud nimic dacă stau jos. În fața lor e un zid jurnalistic, cu acareturi și trepiede și camere țintite pe frunțașii județului – o comisie parlamentară, prefectul, primarul și un seismolog.

Domnul seismolog e băgat la înaintare, cineva tre' să scoată castanele din foc.

Noi monitorizăm. Nu este ieșit din comun pentru noi să se întâmple asemenea cutremure de suprafață. Lumea și-a pierdut răbdarea de la prima frază. Au fost și-n Banat, în anii '90. Aici s-a reactivat o falie, să știți că au mai fost cutremure.

Intervin oamenii supărați, ce atâtea explicații?

- *Și dacă vine dealu' la vale?!*
- Cutremurele ar trebui să se rărească...
- *Ăștia forează cu freze d-alea, au adus din toată lumea, s-au rupt capetele de foreză, am lucrat mulți acolo, știm!*
- Nu există indicii care să arate că exploatările petroliere ar fi de vină, falia...
- *Ce falie, domnule, ce ziceți acolo? Noi nu înțelegem nimic!*

Sătenii sunt revoltați: *E CUTREMUR LA COMANDĂ! LA COMAAANDĂĂ!*

Toată viața mea e aici. Io nu plec, zice o doamnă și-i pune capac.

Sfatul se termină fără deznodământ. Oficialitățile pufăie, se adună ghem și pleacă îmbufnate pe ușa din dos. S-au supărat că sătenii nu ascultă. Ce-i drept, nici ei n-au zis nimic.

Toate obiectele sunt sfințite

22 octombrie 2013, Casa Jurnalistului

O mască brodată cu aur mă fixează dintr-un sicriu. În vârf are o cruce strălucitoare trasă peste un veșmânt sângeri, din care crește o viță de vie cu fir auriu. E protejată de un geam de plastic, îmi trec mâna peste el, bat de două ori, e tare ca un perete de la hochei.

Hai, hai, treceți, vă rog!, mă plachează o voce preoțească. N-am timp decât de-o poză, cât stă doamna din fața mea să-și încrucișeze ultimele dorințe. Altă doamnă îmi dă niște vată, mă șterg la gură cu ea, o miros, habar n-am de ce, o bag în buzunar. Altă babă își freacă punguța de plastic maro de o ditamai icoana argintie de la capătul baldachinului înflorat. *Hai, hai!*

E cinci dimineața și e frig. Sunt ușurat și gol, ca după un examen care mi-a distrus nervii. Acum pot să dorm, toată lumea vrea să doarmă, mai că se uită cu invidie la Sfânta, ptui, Doamne iartă-mă...

Am trecut prin cel mai mare pelerinaj al românilor. 15 ore la coadă. 150.000 de oameni. Am vrut să simt și eu ca ei, dar până acolo a fost ca o luptă pentru supraviețuire.

– 15 ore

Cinșpe mii de oameni stau cu spatele la mine, sunt ultimu' la coadă, undeva între niște blocuri cenușii despărțite de un șantier nenorocit prin care se scurge râul Bahlui. Deja mă dor picioarele și spatele.

Până la coadă am trecut pe lângă 20 de minute de tarabe cu oja la leu, cruci, căldări și kürtös. Atâta kürtös n-a văzut nici Ardealu'. La capătul tarabelor e un șir de autocare venite din toată țara și printre ele s-a infiltrat un tânăr dichisit care face marketing pentru biserica penticostală. Împarte noi testamente, dintr-un sac mare de plastic.

Colegii de la Casa Jurnalistului s-au cățărat pe blocuri, ca la proteste, să prindă toată mulțimea, dar nu-i nici o șansă. Sunt prea mulți și coada face zigzag prin oraș, dispar între niște copaci, apar pe după o clădire...

Un tip verifică pe google maps și ne anunță că avem de parcurs 3,2 kilometri. *Normal, îi facem în 41 de minute.* O femeie vorbește la telefon, *suntem abia la stâlpu' 59, tu unde ești, aaa, ești bine acolo,* sunt niște stâlpi din cinzeci în cinzeci de metri, reperele lumești de care te agăți pân' la binecuvântare.

Se merge bine azi, cred că nu stați mai mult de șapte ore, ne încurajează un jandarm. Un bătrân leșină lângă el.

E sâmbătă și străzile miros a busuioc de-mi iau miștile. Abia luni se prăznuiește Cuvioasa, dar sârbătoarea a început de o săptămână.

– 13 ore

Când sunt aici mie nu-mi e nici foame, spune o femeie din Bacău. Cumpără niște mir din Țara Sfântă, *să vă fie cu folos,* zice măicuța-vânzătoare. Mai în față, niște babe vând și altele cumpără ardei umpluți aburini.

Oamenii stau cumiști pe un trotuar ciuruit, sparg semințe, își dau unii altora de pomană. Cetățeni care nu s-au mai văzut de un an își reînnoadă prietenia, discută despre programul de la fabrica de confecții, sau cum a ajuns cutare să mănânce doar pasate, *așa e dacă n-ai grijă*.

De unde m-așteptam să găsesc doar babe pătrunse de evlavie, pelerinajul ăsta îmi amintește de protestele din București.

Sunt familii întregi, cu tot cu vecini. Unii și-au băgat toți prietenii în dubă și i-au adus până-n capitala Moldovei. Să se binecuvânteze pentru tot anul.

– 11 ore

Vidanjele fac ronduri și golesc toaletele ecologice amplasate pe fiecare stradă. *Sunt la 47, simt și miros de căcat*, zice la mobil o doamnă care se odihnește pe Ghidul pentru vecernii. Cu tot cu ziaru' Lumina l-a luat la un leu.

În Lumina am citit și eu care-i treaba cu Parascheva. Auzisem că era o fată fără de păcat, dar nu știam cum a ajuns să facă atâtea minuni.

Cică locuia prin Constantinopol și când era mică (acu' 1000 de ani) a auzit la o slujbă că trebuie să-și vândă averea ca să meargă în Împărăția Cerurilor. A devenit un fel de filantropă, dădea la săraci hainele de pe ea. S-a călugărit și a binefăcut, dar a murit tânără.

După vreo 200 de ani, oamenii au aruncat la ea în groapă un marinar naufragiat. Parascheva n-a suportat să stea lângă un împuțit, așa că s-a arătat cuiva în vis. Când au dezgropat-o, au văzut că are corpul mumificat și bine-mirositor, așa că lumea a început să se-nchine la ea. S-a plimbat vreo 400 de ani și-n 1641 a ajuns la Iași.

– 9 ore

Fiecare în ce crede și ce vrea mai mult de la viață, cu aia te ajută Sfânta, îmi explică o fată ca un balon dezumflat. Vine de trei ani la pelerinaj. Io șapte ani am vrut copii și n-am putut, mi-au zis doctorii că n-o să am niciodată.

A rugat-o pe Parascheva s-o ajute, iar anul trecut a rămas însărcinată și a venit la raclă ca să-i mulțumească. *Anu ăsta e al treilea an și l-am adus pe copil. Păi nu e minune? Eu asta am vrut cel mai mult. Fiecare știe în ce crede și Sfânta te ajută dacă crezi suficient.*

Femeia a venit cu toate rudele într-un microbuz, de la Râmnicu Sărat. Alții au venit cu trenul de la Arad, cu autocarul de la Mangalia, București sau Cluj, sau cu mașina de Țândărei și Vaslui.

E loc pentru toți. Parascheva are un CV plin de minuni.

– 8 ore

Dau 2 lei jumate pe un 3in1 unui copil de vreo 10 ani. Stă la tarabă cu fra'-su și bunică-sa. E o măsuță pliabilă umplută cu semințe, nuci, pliculețe de cafea instant, pahare de plastic și un termos cu apă. Bunica servește semințe la capac.

În spate, pe uliță, ta-su' prăjește mici și cârnați. El și mai mulți localnici au scos la învârtit pe grătare cărnuri din hipermarket.

Fac rost de un scaun model „pelerinaj”. I-l dau de pomană femeii cu copilul-minune. E obosit, tre' să-l culce măcar în fund. Abia reușește să-l potrivească în gropile din trotuar.

– 6 ore

Îl omoară, uite cum îl omoară, îl bat! țipă în cor câteva femei rome*. Mă-ntorc. Un tip sare la un jandarm. Colegii îi sar în ajutor, împing gardurile mobile până fac grătar femeile speriate. Îl saltă pe băiat și-l aruncă în duba albastră.

O babă cu ochelari îi mustră, *nu vi-i rușine? Dați în femei? Da' ce-a făcut băiatu', că n-a făcut nimic.* Femeile țipă în continuare, *să dați la teve, dați la proteve, să vină televiziunea, ne discriminează.*

După ceva timp, băiatul e returnat întreg. Îl cheamă Florin, a venit cu mama, fratele și o gașcă tomna' din Buzău, de la Râmnicu Sărat. Fra'su are opt ani și e chitit să ajungă la raclă, chit că abia stă-n picioare de bolnav ce e. N-a vrut să meargă la spital, așa că maică-sa îl tot scoate din înghesuială. Un jandarm n-a vrut să-nțeleagă și a împins-o după gard. Florin a văzut-o și-a înnebunit. S-a ales c-o amendă.

– 5 ore

Eu știu că nu e plăcut dar ce să vă fac. Am și eu copii, dar nu-i aduc aici, nu v-am pus eu să veniți, se justifică un jandarm, după ce e muștruluit de mai mulți credincioși. *Lăsați că sunteți plătiți, voi veniți pentru bani.*

După câteva ore de stat, oamenii nu mai au răbdare. *Ne țineți ca pe animale; lăsați oamenii pe stradă că se sufocă; rușine, jandarmilor! Faceți numa ce vă zice Băsescu.* Lumea-și amintește de toate problemele cotidiene, dar uită iar când o apucă foamea.

O păcălesc cu zacuscă la pahar de plastic, ceai și pâine feliată. *Unde-s alea nușcâtezeci de mii de sarmale?,* întreabă unul mai amețit. Abia luni s-au dat sarmale, 65.000 de sarmale.

– 4 ore

Am venit de bună-voie, dar suntem prinși într-o pușcărie imaginară din care abia așteptăm eliberarea. O singură doamnă a primit pedeapsa capitală.

Deși circulația e oprită pe tot traseul, lumea stă înghesuită pe trotuarele înguste. Pe unele porțiuni, credința ne unește atât de puternic că suntem efectiv lipiți unul de celălalt.

Două femei se plâng de condiții, că *ce fac ei cu atâția bani din acatiste și tot ce se vinde.*

Una vede și partea plină a paharului: *Ei, lasă, c-am văzut eu c-au dat la televizor cum au făcut azile de bătrâni, și case de copii, și din alea pentru dependenți de droguri, și pentru femeile divorțate ajutor, și pentru femeile și copiii bătuți. Doar că mi-era stricat televizorul.*

– 3 ore

Îmi dau seama că e bine noapte când nu mai deslușesc nimic fără becurile de la tarabe. În lumina gălbuie rânjesc sfinți de plastic colorat, cruciulițe, pungi de tămâie, îngerii pe CD-uri blank cu ventuză și ciucurei. Câte o față umană mă-mbie să cumpăr. E și un anunț: ***Toate obiectele sunt sfințite.***

Îmi sare în ochi *Lumina maici domnului*. E sub formă de ceva mărgele, la punguliță de plastic, 7 lei. *Lipsește un „i”, îi zic vânzătorului. Ești student la litere, sau ce?, pufnește omul. Am terminat clasa întâi, răspund la rezezeală și mă târăsc mai departe. N-am chef să mi-o iau.*

– 1 oră

Și... ești la facultate? Și... ce faci? Și... îți place fotografia? Și eu am vrut să mă fac fotografă, dar acuma nu mai știu. Tu la ce facultate îmi zici să merg?, mă mitraliază o fătucă. Zâmbesc tâmp, dar gura nu mi se mișcă.

Merg mai mult din inerție. La fiecare 5 metri se mai stă câte un sfert de oră. Dacă n-am renunțat în primele zece ore, ar fi absurd să o fac acum, când s-au făcut... 14?

– 30 minute

În sfârșit, aproape am ajuns. În curtea mitropoliei mă simt ca-n *Half-Life*. O voce mormăie în difuzoare. Vadul de oameni se lărgește. Învie când văd un foișor cu tavan de crini și trandafiri albi. Înainte să urce scările, voluntarii le opresc la sfințit florile uscate. Urc

scările. Un preot îmi face-n frunte o cruce de mir. Uite racla – o cutie mare cu o carcasă din plastic ranforsat, făcut să reziste ispitelor lumești (în alți ani, oamenii rupeau bucăți din Sfânta, să aibă norocul la ei oricând).

zero

Lumea curge în stânga și-n dreapta moaștelor, apoi alunecă pe scări, pe lângă butoaietele cu agheazmă, și se trezesc în stradă. Brr, e frig. Habar n-am cum să ajung la mașina în care am rezervat un culcuș, somn! Dar mai întâi postez pe Facebook.

Mi s-a întărit credința.

*Again, cuvântul cu ț, fmm Mako

România. Sat polițienesc

10 decembrie 2013, Casa Jurnalistului

Pentru mai bine de 24 de ore, un sat din România a fost ocupat de trupe guvernamentale, care au înlocuit autoritățile locale și au instituit neoficial stare de urgență, pentru a ajuta compania Chevron să înceapă operațiunile de explorare a gazelor de șist.

250 de jandarmi în blindate și echipament de luptă au descins la 4 dimineața, au aruncat în dube câțiva săteni, au blocat drumurile de acces și au patrulet nonstop pe dealuri. Cine îndrăznește să iasă pe uliță era urmărit și legitimat. Nu lăsau pe nimeni să treacă „granița”, fie că erau localnici, jurnaliști sau copii care mergeau la școală.

Noi am reușit să intrăm, alături de un fotograf de la France Presse, după ce am făcut târâș pe coate două ore prin stufăriș. Înăuntru, în satul ăsta amărât din Vaslui, am surprins o imagine rară a jocurilor de putere dintre politicieni, populație și corporație. Deznodământul va influența toată România.

Bine ați venit în Pungești!

„*Actele la control. Nu vă mai întreb unde mergeți, nu?*” La vreo 5km de sat, cum cotești de pe drumul național și pornești spre măruntaiele Vasluiului, e un filtru de poliție. Ne lasă să trecem, parcă le e și milă de noi, știu ce urmează.

Intrarea în Pungești e ca vama transnistreană. Lumini roșii de la stopurile mașinilor oprite, lumini orbitoare de la farurile dubelor de jandarmi parcate pe mijlocul străzii. Se văd doar contururi: garduri metalice, bocanci, zeci de jandarmi mascați.

„Accesul e restricționat pentru siguranța dumneavoastră.” Siguranța *noastră*? Unii încearcă să ocolească baricada, sar jandarmii, *înapoi!*, nici o șansă. *Ce facem, ne întoarcem?*

Lăsăm mașina la marginea drumului, ne dăm mai în spate, dincolo de bătaia luminilor, și coborâm în șanț. Hai, că am jucat Commandos, cât de greu poate fi? Păș păș prin arătură, *băga-mi-aș...* intrăm în câmp deschis și ne dăm seama că suntem înconjurați de *licurici*. Sunt patrule peste tot, pe dealuri, pe jos cu lanterne, mașini blindate cu faruri. Cum se îndreaptă vreo lumină spre noi, cum sărim în stufăriș. O luăm ocolit, ca umbrele noastre să pice într-un unghi mai greu de observat.

Uite perimetrul Chevron! E înconjurat cu garduri pe lângă care patrulează mascați privați, blindăți ca jandarmii. Arată ca un teren de fotbal cu nocturna îndreptată spre spectatori. Spectatorii suntem noi, avem locuri rezervate la tribuna din boscheți. Vizavi de Chevron se văd parcă niște corturi, ceva bannere... e chiar *tabăra de rezistență*, hai că poate chiar ajungem!

Stăm cu burta pe pământul înghețat de lângă un stufăriș, sub un cer ciuruit de stele. E o vijelie de n-auzi ce vorbești. Lângă noi e un veceu infect, din scânduri și celofan, prin care șuieră vântul cât să ne acopere gâfâiala și bătăile inimii. Vizavi, peste stradă, e tabăra.

Ne gândeam s-o rupem pur și simplu la fugă când a venit o blindată cu farurile aprinse și a parcat chiar lângă noi, *fuck*, iese mascatu' cu lanterna, ascundem capul în pământ, nu ne vede, intră înapoi, i se luminează fața de la mobil... stă pe facebook?

Suntem pitiți de juma' de oră, nu mai putem aștepta mult, că murim de frig acilișa. *Trebuie să se sacrifice cineva, hai să tragem paie, să se predea unul la jandarmi și ceilalți să fugă cât îi distrage. Nu, hai să mergem din spate, cu lanterna, ca și cum ne-ar fi lăsat să intrăm. Hai, că nu mai pot de frig... Știi ce? Hai să ne ridicăm și să mergem normal.*

Ne ridicăm și mergem pur și simplu, jandarmii nu ne văd, ocolim un gard de metal și ajungem chiar în centrul rezistenței: o remorcă veche de tractor, un cort de campanie, o baracă mică și una mai mare, care scuipă fum negru pe un horn de tablă. Intrăm.

Baraca e o adunătură de scânduri, celofane și bucăți de polistiren legate cu sfori, sârme și cuie. Zece metri pătrați feriți de vântul ascuțit. Adăpost pentru o sobă pe care se frig felii de cartofi, o masă cu scaune de plastic, o baterie de mașină, pungi de mâncare, icoane...

Și cinci oameni pierduți în mormane de pături, pe niște saltele înghesuite în fund. Atât a mai rămas după intervenția jandarmilor. Unii sforăie.

„*Eu nu dorm, eu sunt rezistent*“, zice un localnic slăbănog. „*De aia se numește Rezistența din Pungești!*” *Chiț, chiț*, se aude un chițcan într-o plasă cu mâncare, jap, tipul îi arde-o palmă, *fire-ai al naibii de șoricel, lasă că-ți arăt io*, mai dă câteva palme, șoricelu' nu se potolește, așa că ia sacoșa și o scoate afară, *hehe, să vezi tu acuma cum îngheți*.

Un călugăr lungan de la Petru Vodă e ofțicat că i s-a descărcat laptop-ul și nu mai poate să posteze poze pe blogul mănăstirii. Face planuri pentru dimineață, *cine știe dacă intră ăștia peste noi, ce facem atunci?*

Stau pe un scaun și adorm cu bărbia în piept, ca la biserică, sunt rupt. Adun de pe jos o pătură slinoasă, o trag pe mine, ațipesc încet-încet...

Localnicul slăbănog pune apă la fiert, caută cafeaua. E patru dimineața, ningău al treilea.

-24h. 2 decembrie, 4 dimineața

Zeci de autocare, blindate și regine taie întunericul de pe drumul județean care duce spre Pungești. Un echipaj de poliție se instalează la rădăcina drumului și oprește mașinile pentru control.

O parte din convoi oprește la Siliștea. Instalează un baraj din garduri și jandarmi. Nu lasă pe nimeni din sau spre Pungești. Grosul jandarmilor debarcă, după câteva sute de metri, în zona în care sunt și perimetrul Chevron, și tabăra de rezistență. Ce mai rămâne din efectiv se împrăștie prin sat. E încă întuneric.

În tabără sunt spre o sută de localnici și activiști. Au aflat la niște jandarmi că azi începe șantierul. Mulți au venit de seara trecută. Oamenii stau pe buza drumului și huiduie desfășurarea de forță – *trădătorilor!*. Filmează și sunt filmați de jandarmerie.

Au venit pe beznă. Ne-au zis că blocăm drumul. Noi eram pe proprietate privată. Au reacționat în stil mafiot, știți vorba asta? Să dați acolo la înregistrare. Au intrat peste noi pe terenul ăsta privat, zice Mihaela Papafil, o bondoacă din Bârlad, de 31 de ani, cu păr scurt ascuns în gulerul de la pufoaică.

Stă cu mâinile înfipite-n buzunare pe un scaun din plastic și își întinde picioarele pe altul, ca la gară. *Ne-au alergat ăștia pe deal aici, i-am obosit un pic, hehe. Dacă eram și eu băiat îl dărâmam și io pe unu. Da' sunt femeie, pfff.*

În fața ei, un tip învârte ceva pe plită. Bagă un lemn pe foc și mai povestește: *Ei ziceau că noi blocăm, că nu știu ce. De fapt ei voiau să plecăm. Când s-au băgat aici la intervenție la vreo doi au dat cu bastoanele direct. Erau vineți la frunte...* Tipul e dintr-un sat din apropiere, dar de la Sf. Parascheva, când a început necazul, e mai mult prin tabără decât acasă.

Știți cum veneau dimineața? 5-6-7 jandarmi la om, te înconjura, îți dădea la coaste, îți puneă piedică. Așa mi-a făcut mie, se bagă femeia. Da, da! Toți care i-a băgat în dube și i-o dus la Vaslui de aici i-o luat, de pe terenul ăsta, completează fochistul.

În buluceală, unii s-au lovit încercând să scape, alții, mai bătrâni, au căzut și au fost șifonați. Costică Spiridon, fost primar în sat, îmi povestește molcom pe marginea șanțului: *Au venit dimineața cu ghioagele. Pe mine m-au dărâmat și m-au târât. Mi-am fisurat o coastă, am fost la Vaslui la spital.*

Nea Costică a ajuns iar la spital, după ce în octombrie devenise celebru pe Internet ca primul român mort din cauza gazelor de șist. Acum a înviat și e gata să mai moară de oricâte ori e nevoie pentru cauza sa.

Alții au fost sălțați și amendați penal:

Aveam un steag la gât, m-au aruncat într-o dubă din aia mică și ca să mă imobilizeze m-au strangulat cu steagul, gesticulează nervoasă Zîna Domnițean, de la Greenpeace, între două telefoane cu prietenii și colegii activiști. Când au săltat-o, femeia a dat din picioare și a spart un geam, așa că și-a mai luat încă o amendă pentru distrugere.

Vreo 20 de oameni s-au plâns c-au fost loviți și au promis că-și scot hârtii de la medic, să le-arate ei! Cam 12 persoane au fost reținute și duse la secție: o parte la Vaslui, restul la Siliștea.

Cum a fost în ziua de ocupație

De la tabără până-n sat e aproape un kilometru cu terenuri agricole. Apoi încep niște case mici și amărâte, spoite în albastru și roz, care se pierd repede în vatra satului. Aici sunt poșta, poliția, primăria, școala, căminul cultural și niște birturi care te scapă de apăsarea gerului, toate într-o rază de 50 de metri.

Un bătrân venit în inspecție la birt zice că nici pe vremea *ailaltă* n-a pomenit așa ceva: *Ne-au asediat. Care ieșea din curte venea să legitimizeze, ne filma, au băgat spaima în oameni.*

Omul susține că gata, adună o trupă de oameni și se alătură rezistenței. Pleacă singur.

Sătenii spun că au fost copii care n-au putut s-ajungă la școală din cauza blocadei. *N-a lăsat să intre nimic dimineața, nici microbuzele, nici dac-aveai drum undeva, te pune să ocolești*, explică niște oameni la birt, în timp ce sorb câte o cafeluță la pahar de plastic și află noutățile politice. Tinerii discută și ei, dar în cerc închis, conspirativ.

Mai marii satului sunt de negăsit. În secretariatul primăriei e un singur om care nu știe nimic, restul ușilor sunt încuiate. Sediul poliției e plin de jandarmi.

Pe la prânz, oamenii rămași în tabără sunt înțărcați de jandarmi, care fac loc utilajelor Chevron și se îndepărtează de perimetru, dar patrulează constant. E un prilej bun să citească ziarul și să ne facă o recapitulare cu șmecheriile care i-au adus aici:

– *Pungești a fost împotrivă!*

– *Când consiliul s-a pus de acord cu oamenii și au decis să facă referendum, a băgat județu bețe-n roate; când a-nceput lumea să se prindă care-i treaba, dă-i cu presiuni, amenințări, că rămâneți fără ajutoare, care-mparte pliante e prins și pedepsit și alte nenorociri.*

– *Dar stai domne că-s locuri de muncă multe...*

– *Ce zici acolo? Nu-s locuri de muncă!*

– *Primarul a combinat terenul, care de fapt e al satului... dup-ai a adus oameni care au mințit sătenii că le dau abonamente la ziar și de fapt au semnat pentru Chevron.*

Acuma stau în procese și speră să mai poată schimba ceva. Altfel, la Vaslui începe sfârșitul.

– Domnu' jandarm, nu vă e rușine că ieri ați vorbit urât? Dumnezeii mă-tii de femeie, ați zis.

– Cine, eu?

Stai, c-a venit proprietarul terenului. Nu știe exact, exact de unde începe și unde se termină, dar știe că unde erau oamenii, n-avea ce să caute jandarmeria. *Eu eram la mine pe teren, stăteam cu brațele încrucișate și mă uitam, nu făceam nimic altceva. Au venit fără explicații, n-au ținut cont, erau pe tot terenul. Mi-au dat și amendă că eram pe propriul teren.*

– De ce ce m-ați luat la dubă, domnu' jandarm, eram pe terenu' meu, hai, luați-vă gardul și dați-l mai încolo, prinde curaj omul când îi vede pe consăteni alături.

Meanwhile, muncitorii companiei se mișcă bine; pregătesc terenul pentru prima sondă de explorare a gazelor de șist din România. Fac un podeț din pământ și pietriș, ca să treacă mașinile și utilajele. Mai multe platforme aduc excavatoare pe amplasament, în timp ce o gașcă de muncitori îngrădește perimetrul cu eurogarduri, montează o cabină-adăpost, două toalete ecologice, reflectoare, tot ce le mai trebuie.

Inginerii fac măsurători și marcaje, apoi utilajele sapă, nivelează, cară pământul și-l așează calculat. Câțiva muncitori ridică un panou cu detaliile proiectului. ***A fost ca la Iwo Jima***, susține un tip din tabără.

Țestoasele de la o unitate privată de intervenție stau în formație ca o poartă umană care se deschide automat, ca la mall, de câte ori trece un utilaj.

Răsăritul la Pungești

Noaptea târziu. Au mai rămas câțiva protestatari în frigul și mizeria taberei. Sunt obosiți, înghețați și deshidratați, ca amărății lui Dostoievski. *Ca să fie bine trebuie să fie mult mai rău.*

Discuția se transformă într-un scenariu machiabolic de gherilă rurală, împotriva conspirației suprealiste dintre masonii români și diavolii străini:

– O furculiță îmi pare rău că n-am adus. Toți trebuia să venim cu furculițe de fier. O furculiță nu e armă albă. Autoapărare. Dacă e ceva, scoți furculița și i-o bagi în gât.

– Nu, știți cum trebuia să facem de la început? Veneam cu furci și cu topoare să stăm cu ele în spate, nu neapărat să intervenim, da' să băgăm panică în ei. Atunci trebuia ori să vină să-i omoare pe oameni, ori să plece.

– Așa cum stau ei acum, pot fi bătuți și omorâți. Nimeni nu te prinde. Nimeni, niciodată! Să zicem că acum nu-i omori, da-n trei-patru zile când se știe dacă se face sau nu se face treaba cu Chevronu', atunci ori am scos Chevronu', ori nu mai avem ce face!

Parcă nu mai e așa de vijelie, schimbă cineva subiectul. A zis părintele că «parcă s-o schimbat un pic și timpul de răutatea care a fost», dacă ne mai rugam un pic, era și tsunami. Zic, ia uite c-o avut dreptate părintele ăsta, s-o rugat un pic ș-a venit vântul.

Cineva pune cafea la făcut, pe o plită.

A trecut o zi de la invazie. Noaptea se arde încet într-un răsărit care ne păcălește pe toți să ieșim în frig. Un corp ceresc neidentificat stârnește admirația tuturor. Să fie o rachetă, să fie o cometă. Oricum, ceva frumos.

După ce contemplează *nemărginitul acoperiș*, un călugăr traversează strada. În fața șantierului domnește o troiță construită în octombrie de cei de la mănăstirea lui, Petru Vodă. Călugărul îngenunchează în fața crucii și se roagă sub ochii bodyguarzilor echipați pentru luptă.

Înapoi în București, ni s-a comunicat că nu am înțeles cum trebuie...

Adevărul despre Pungești

Jandarmeria nu a creat o enclavă în care a suspendat libertatea de circulație, dreptul la proprietate și libertatea presei. Nici măcar nu a blocat drumul, mi-a repetat de trei ori purtătoarea de cuvânt, căpitan Irina Drăgan. Din contră, misiunea jandarmeriei a fost *„asigurarea fluenței circulației pe căile de comunicații”* și crearea unui *„climat de normalitate în zonă”*.

Chevron nu a folosit angajații statului ca mercenari împotriva localnicilor, ci *„își reiterează angajamentul de a avea relații constructive și pozitive cu comunitățile unde își desfășoară activitatea și de a continua dialogul cu publicul interesat, comunitățile locale și autoritățile, despre proiectele sale.”*

Guvernul nu a ordonat o intervenție disproporționată și abuzivă în sprijinul unei companii. După cum a reiterat prim-ministrul Victor Ponta, *„toate acțiunile jandarmilor au fost sută la sută conform legii și îi felicit pentru asta. De asta sunt jandarmii, pentru momente în care trebuie aplicată legea.”*

E totul OK.

Reporter: Ștefan Mako

Fotograf: George Popescu

Chițcan: Vlad Ursulean

Cronică de vis. Concert

21 martie 2014, blog

Mă duc la baie, dar e coadă. Majoritatea sunt oameni cunoscuți, măcar din vedere.

Hei, ce faci, Mako? Uite, mă pică, ca tot omu'. Mă duc la altă baie, tot coadă, tot cunoscuți, același dialog. Mă gândesc că știu prea mulți oameni, și prea mulți vor la baie în același timp.

Caut altă baie, dar sunt cozi la toate și deja m-am întâlnit cu toți oamenii cu care m-am intersectat în ultimii doi ani. Nu știu dacă mai e vreo baie liberă și dacă o s-apuc s-o folosesc, e concurență mare, toată lumea e angrenată în circuitul stomacului în natură.

Ca norocu', îmi calc pe șiretul de la tenis, înmuiat prin bălțile de la cozile de băi, și se deșiră toate hainele de pe mine, chiar și geaca de piele e redusă la un păienjeniș ca vata pe băț, apoi dispare de la subraț în jos, până rămân gol.

Ca să nu uit, îmi notez toată prichindeala pe o foiță de aluminiu de la țigări, cu un stilou verde:

IȘ VARTĂ. Cele mai frumoase melodii de ascultare, cântate cu moft și scârbă de un domn sinistru, îmbrăcat la 4 ace și 2 perciuni forțați. Nu-i plac țigările, nu-i plac luminile, nu-i plac oamenii, șșșt, liniște-n sală, unde vă credeți?

N-a fost la pușcărie, dar reproduce fidel durerile sufletești ale unui lache. I-a rămas și un Papa pe mâna stângă, în continuarea verighetei.

Un tip bate cu ciocanu-ntr-o chitară, domnul ridică mâinile în aer și scoate un scâncet de durere care-i eliberează sufletul și rescrie codul de mișcare al atomilor în univers, măcar pentru o secundă lumină. Apoi așteptarea își reia cursul. Duceți-vă sănătoși acasă, eu sunt.

Nu oricine poate asculta muzica asta, dar dacă ai 80 de lei, faci ce vrea pula ta.

Sunt într-un taxi, gol. Când se trânteste ușa îmi dau seama că sunt la baie, dar după atâta așteptare nu pot face nimic și toată lumea mă întreabă ce mai faci, Mako? în timp ce se uită la mine și așteaptă să eliberez baia.

Apoi mă trezesc și aștept.

Am fost smardoaică

07 aprilie 2014, Casa Jurnalistului

Mă trezesc în cameră cu doi mascați și cu ofițeru' de serviciu, *hai la cabinet*. Am făcut ceva? Doamna doctor cică *ai probleme cu inima*? Da, doamnă. Dați-mi o pastilă de inimă, că mă doare-n cur. *Ți-aduci aminte după cine te-ai injectat*? Parcă io stau să-i controlez. A băgat toată lumea la comun. Care-i problema? *Ai HIV*. Cu ce se mănâncă? Spuneți-mi pe limba mea, că io nu știu nimic despre astea. *Ești seropozitivă*. Haaaideti, doamna doctor. *SIDA*. Maaamă, simt cum albesc pe loc. Mi se înmoaie genunchii și leșin.

Sunt la Rahova, abia ce-am căzut la pușcărie. Era să omor pe cineva. Mă căuta garda, eram în urmărire generală pentru tâlhărie și încălcare. Un an de zile i-am dat în damblageală, că nu mă las io prinsă. Schimbam casele săptămânal. Obosisem, eram ca un câine din ăla gonit de toată lumea cu șutu-n cur.

Heroina era refugiul meu. Ca să uit de stres, am început să bag în venă. Așa știam că-mi ușurez suferința. Mă injectasem prima dată în '99, că la țigară trăgeam de prin '95, de când

cu pliculețu'. Mamă, cum era marfa... n-a mai fost așa ceva dup-aia. La folie nu-mi plăcea, tre' să ai plămâni, te rupe.

Eram în sevraj. De disperare, că nu venea nimeni să-mi aducă marfă, am ieșit la Gară. Puhoi de oameni. Îl văd pe unu. Are banii la piept, cărămidă. Vreau să-l fac cu umăru', să mă dau în el, da' se înțeapă fraieru'. Țipă. Îi dau una – baaam! cu cotu' în ochi. Cade și dă cu capu' de bordură, baltă de sânge. Mă panichez. Se strânge și lumea.

Mă ia unu' în civil și mă bagă într-o gheretă. Am briceag la mine. Nasol. Dacă te prinde și cu arme iei mai mult. Fac o regie, m-arunc pe jos și arunc briceagu' sub un birou.

Vine unu de la circa a treia, *Maaamă! Te duci cu crimă la pușcărie. Și care-i problema ta? Aaaa, asta-i Stela care-i căutată de circa 19, de Alexandria, de cutare, de cutare. Ne luăm grad de general. Simțiți-vă bine, fraierilor, dați-vă-n pula mea! Fire-ai a dreacu de smardoaică, în halu' ăla i-ai dat, să-i mulțumești lui Dumnezeu că n-a murit omu'.*

Mi-e rău de-mi vine să mă dau cu capu' de pereți. Când ești în sevraj nu mai știi de tine. Mi se aprind beculețele, încep să înțeleg și io ce-am făcut, îmi vin imagini cu ăla acolo în balta de sânge.

Mi-a dat șase ani. Așa am ajuns iar la penitenciar. A treia mea pedeapsă.

Toată viața mea a fost un haos. Sunt Stela Chiorea și azi împlinesc 38 de ani, din care zece am stat la pușcărie. Am fost smardoaică, șpringară, mafioată, am tras la venă, am băut, am bătut și-am futut femei. N-am omorât pe nimeni, încă. Niciodată n-am luat ceva de la săraci.

Sunt seropozitivă de 14 ani și recent am aflat că am hepatită C. Acu' trei ani m-am lăsat de droguri, mai bine bag la aparate. De vreo doi am început să-i ajut pe alții. Sunt voluntară la un ong, lucrez cu seropozitivi și heroinomani, le explic cum să ne ferim de întunerice ca să ne găsim lumina-n suflet.

Dar știi că-ntr-o secundă, dacă nu știi s-o-ntorci, poți să cazi.

Am avut o agendă în care-mi scriam gagicile. Am pierdut șiru' pe la 317. Tata când spunea că sunt băiatu-n casă, spunea bine. Făcea către frati-miu, *mai bine-i dau lu' soră-ta pantalonii și ție rochiță*. Eram sadică, aveam sânge rece. Îi băteam și pe el și pe soră-mea.

În clasa întâi îmi plăcea învățătoarea. Rodica. Îi duceam flori, ouă proaspete. Stătea aproape de noi. *Uite v-a trimes mamaia niște brânză, da' nu mă invitați în casă să-mi dați un biscuite?* Și mă uitam la ea așa. Prin a doua – a treia aveam o colegă de bancă Mădălina și mă pupam cu ea. Da' până la 17 ani n-am fost cu nicio femeie.

După ce-a murit tata, viața n-a mai însemnat nimic pentru mine.

Ai mei s-au despărțit când aveam șase ani. El era șofer pe tir. Ce ne aducea... io n-am știut niciodată ce înseamnă lipsuri. Venea la o săptămână acasă.

Vărul lui stătea după casa noastră și maică-mea trăia cu el. Eu de mică am fost peltică, nici acuma nu vorbesc bine. Și țipam *mama fute Nicu, mama fute Nicu, mama fute Nicu*. Tata ce zicea, *eh, copil*.

Prin clasa întâi, într-o sâmbătă seară, tata era de caraul. Caraul înseamnă că o dată pe an îți vine rândul să stai de pază în sat. Era frig și s-a-ntors să-și ia șuba.

În curte, mama cu ăsta făceau leagănu' dragostei. Mama s-a ascuns, ăsta a fugit. Când a intrat tata în casă eu *mama fute Nicu*. A prins firu' și s-a dus direct la Nicu acasă. Din panică, ăsta s-a băgat în pat încălțat. Tata n-a zis nimic. S-a dus înapoi de caraul.

Au băgat divorț. Instanța ne-a dat pe fete la ea, pe băiat la el și să petrecem vacanțele împreună.

Pe mama o vedeam tot timpul călărindu-se. Mie nu-mi arăta dragoste. Îmi dădea multă bătaie, de mică. Mă trata cu furtun, cu făcălețe, cu lemne, cu ce prindea. Și io-i spuneam *o să cresc, ehei, o să cresc...*

Pe tata în șapte ani nu l-am văzut cu o femeie. Să-i spele, să-i calce, nu pe stradă. El a dat în patima băuturii după ce a divorțat. A făcut ciroză hepatică. Când aveam eu 11 ani a început cu operații, cu spitale.

Pe 14 februarie, de ziua lui tata, i-am văzut pe unchiu-meu și pe văru-mio îmbrăcați în negru. S-a învățit toată țigănia cu mine, am căzut pe jos... A murit la două luni după revoluție. M-am dus la maică-mea și i-am zis *tu din secunda asta ești moartă pentru mine*.

Când mai aveam un trimestru din a cincea, nu m-am mai dus la școală. Aveam un văr care făcea box. El avea 14 ani și io aveam 12. Mergeam la sală cu el. Îmi zicea mereu să mă țin de box. Prima dată am învățat cum să țin garda. Abia dup-aia înveți să dai cu pumnul.

Și zice *uite, mergem la fabrica de biscuiți să lucrăm ca zilieri*. Încărcam lăzi de biscuiți în vagoane. Ridicam câte 40 de kile, cât avea un sac din ăla. Și furam... vorba vine furam, luam! Era doi lei pachetu' și noi îl dădeam cu un leu. Pe partea cealaltă era moară, la vreo 700 de metri siloz – semințe, soia, grâu, de toate.

Așa a început Stela să facă bani. Făceam șmecherii cu sacii, cu căruța, cu țărani – ia tu grâu, io iau găscă, ei îmi dădeau zece găini, eu îi dădeam o dubă de grâu. Astea erau avere. Am făcut botezuri, cu țuică, vin de la țărani. Nu-s comunistă, da' eu îl plâng pe Ceaușescu, i-aș mânca și puțlica aia a lui putrezită. Țineam toată familia.

La 14 ani mi-am făcut cadou de buletin o casă. Cu banii mei, 5000 de lei. O bucătărie, o sală, și două camere. Cu o curte de vreo 200 de metri. Cu acte de mână.

Sâmbăta-duminica la mine nu vedeai masa de bani. M-apucasem cu un văr și încă una s-aducem marfă: covoare, nes, pantofi de lac, tot felul de prostii. Turcia, Polonia Germania.

Maică-mea s-a combinat cu unu 'nea Marcel, avea ochelari d-ăia de borcan. S-au împăcat foarte rău. O dădea cu capu' de perete și eu o țineam să nu moară. Făcuse un copil cu el și pe sor-mea n-o lăsa la școală, să aibă grijă de ăla mic.

Într-o dup-amiază, vine un văr la mine. *Tttttttttteattpeticpttt. Bă, futu-te-n gură, liniștește-te, intră în casă. Hai repede c-a venit sottta și a bătuto Mace.*

Nea Marcel îi băgase la sor-mea șurubelnița în spate că i-a rupt o casetă. S-a agățat caseta în casetofon.

Mi-am luat bâta de baseball și m-am dus. Am deschis ușa, el era în pijamale, în pat, pe jos sticla de vin. Direct din pat BAM! La două minute toată familia, tot neamu', stânga dreapta, i-a rupt coastele. L-am luat de picioare și l-am agățat pe balcon, am zis că-l arunc de la etaju' doi.

Mai dai, mă, în soră-mea? Dați-iiii drumuuu' măă!

Nu, că mergem la pușcărie.

Mama fusese să întindă rufe, că era cu un lighean. *Aoleu, mi-ați omorât bărbatu'!* L-a luat urgența. Era terminat, avea arcadele sparte. 70 de zile de spitalizare, au vrut să ne bage la pușcărie. I-am dat 100 și ceva de mii pe vremea aia. A zis c-o termină cu el.

S-a mutat la mine. După vreo trei luni, i-am zis *femeie, mă trezești și pe mine de dimineață ca să îi împart pomana lui tata.* Pe vremea aia erau niște ceasuri de perete stil brățări. M-am trezit, când m-am uitat la ceas – 10 jumate. Eu nu-i ziceam mamă, îi ziceam Lisaveto.

Lisaveto, băga-mi-aș pula gura ta și-n fिकाții tăi și-n pomana ta.

Da' ce-ai de mă ocărăști așa, fute-m-aș în pomana lu tac-tu?!

Am luat oala de sarmale și i-am dat în cap. I-am spart nasu', toate alea. S-a-mpăcat înapoi cu bărba-su.

Așa era cu maică-mea, când era ceva venea la mine, dup-aia ne certam. Auzi ce zice un *pisolog*. Că tot ce fac pe partea cu femeile io-l răzbun pe tata. Că-mi bat joc de femei. Cât am râs.

Pe la 16 ani era să fiu violată. Aveam și eu un prieten, ca fetele. Cristi, era și el boxer. Făceam împreună tranzacții, combinații.

Într-o seară, veneam de la muncă, am ieșit din schimbu' doi. Înainte să ajung acasă mă întâlnesc cu un văr, era cu mai mulți. *Verișoară, de când te așteptăm, hai că suntem toți*, ziceau că e ceva chef, la un apartament la etajul 1.

Ăștia erau cei mai mari jepcari, violatori, pești. Copilărisem cu ei pe țigănie. Îi băteam, îi înjoseam. Eu mă băteam cu patru-cinci băieți de vârsta mea. Dacă-i dai la unu să cadă pe jos, fuge toți. Aveam părul lung, da' mi-l legam cu o d-aia de Rambo, îmi ziceau toți Linda, că era la modă un film cu o caratistă.

Cristi zice, io cred că e cazul să te duci să dormi.

Hai, mă, că e vărul meu primar, e ca fratele meu. S-a suit în mașină și-a plecat.

La 1 se auzea muzică, geamurile deschise, da' când am intrat în casă, nu era nimeni. Se închide ușa și zice unu *pân-aici ți-a fost, smardoaico!*

Ce-ai, mă, ai mâncat doape de plută?

Pac, mă trezesc cu un picior; dă să mă lovească lateral, mă feresc și-l prind. Vine celălalt și-mi dă un picior în noadă, de cad pe jos. Unu îmi imobilizează mâinile, celălalt una, două, pumni în abdomen.

Io când văd în ochi imaginea lui tata îmi dă forță, da' forță diabolică. Lu' ăla de mă ține îi dau un cap în abdomen, direct în pulă. Mă dau peste cap, iau o sticlă de pe masă – văr-miu râdea; ei băgau hașiș, d-astea, io nu știam de droguri pe atunci – i-am luat unuia fața cu sticla. Celălalt a scos un brici. M-a rupt la genunchi. Am luat două cuțite în picior, mi-a atins puțin osu'. Și acuma mi se mișcă rotula. Bine, am mai sărit eu de la un balcon.

Nu știu de unde am avut puterea c-am luat masa și-am sărit cu ea prin geam. A venit poliția și ne-a băgat pe toți la arest. 18 zile am stat, până mi-a plătit maică-mea cauțiunea.

Ăștia la poliție au zis că totul s-a întâmplat de la barbut. Când am ieșit după arest, toată țigănia știa că mi-au dat muie, că nu mai știu ce mi-au făcut.

Ca să le arăt la țigani că sunt domnișoară, m-am culcat cu Cristi. M-am dus cu cămașa pe țigănie, că așa-i la noi. Și le-am zis ăia care aveți fete, nu-mi doresc decât să le văd la colțu' străzii, nu să treacă prin ce-am trecut io. Și așa a fost.

Cristi că *gata, ne cununăm*.

'te dreacu', morții tăi de român. Nu știu cum am putut să mă culc cu el, da' nu mai suportam să-i aud p-ăia. Dup-aia mi-am tăiat părul. Și am devenit alt om cu totul.

M-am răzbunat. Mi-am futut și verișoarele, le-am dat la produs. Lu' unchiu-miu i-am luat bretonu' cu sabia. Unu n-a scăpat. Am prins boală pe țigani. Am luat sângele sadic de la ei.

La 17 ani m-am apucat de infracțiuni. Mi-am făcut brigadă adevărată mafioată. Cu bătaie în discotecă, numai din alea urâte. Am învățat prin exercițiu și stând de vorbă cu un hoț bătrân. Mama mamelor hoților. Omu avea 40 de ani de meserie și doar 10 la pușcărie. Mi-a zis, *tată,*

dac-ai început cu asta e frumoasă, e bănoasă, dar e scurtă. Prețuiește clipa, că nu știi ce-ți aduce secunda.

Mie-mi plăcea secunda aia. Una e să povestești, să descrii, alta să simți. E exact ca orgasmul. Senzații tari.

Vara am plecat la mare cu două studente de la Pitești. Ele aveau bilete de la părinți, io de la unchi-miu. Pe tren distracție, m-am îmbătat. Am coborât varză în Mangalia, am combinat-o pe recepționeră să ne dea camera.

Seara am plecat de nebună, că ele nu ieșeau. M-am dus la Neptun. Am băut toată noaptea, distracție, mi-am făcut prieteni, discotecă cu Metallica. La cinci dimineață, când începea să răsară soarele, io vomitam pe stradă. Zic mă duc s-alerg pe lac. De unde? Pe lac erau vile.

Sar un gărduleț mic de lemn și intru într-o vilă. Geamul crăpat și draperia ridicată. O iau ușor, zici că-s la mine acasă. O crupieră numai cu aur. Aparare video, cameră sony. Și găsesc pachete, pachete. Diiitai teancu de mărci. Puteam să ajung jmecheră-jmecheră la câți bani erau acolo. Aparatele și toate alea le-am aruncat în lac, îmi mai trebuiau mie?

La hotel am făcut ploaie de bani. Româncele au înnebunit. *Ce e fată cu atâția bani? Zic am fost cu un neamț și n-a știut să mă reguleze și i-am furat geanta cu bani.* Astea panică. Le-am luat pe nebune, le-am îmbrăcat, aur. Le trimiteam să-mi schimbe mărci. Mă ducea capu'. În loc de zece zile am stat o lună.

La hotel io nu mă duceam la restaurant să mănânc. Ospătărița care servea a întrebat *a treia persoană de ce nu vine la masă? Păi e puțin mai sostificată.*

Așa am cunoscut-o pe Mirela. Io nu mă culcasem cu o femeie încă. Fetele i-au zis că-s Stelu.

M-am întors într-un final la Pitești. Io mă îndrăgostisem de ospătăriță, da' nu-mi dădeam seama. Simțeam că-mi lipsește. Da' ea nu știa că eu sunt fată, că eu tot timpul aveam lucruri bufante pe mine, la plajă evitam să merg, nu știam cum să fac.

Am vorbit cu un văr, că am cunoscut o fată la mare, mi-e dor. *Zice fire-ai a dreacu', ești îndrăgostită de o femeie, 'te dreacu'.* Io îndrăgostită? Doamne, mă omoară țigani! La țigani e legea asta.

M-am urcat în tren și am plecat înapoi la mare. Când m-a văzut ospătărița a înnebunit. *Te-ai întors!* I-am zis că vreau să avem o discuție serioasă.

Seara am așteptat-o să iasă de la program și am plecat cu ea pe plajă. Am luat o sticlă de șampanie. I-am zis *nu știu ce simți tu pentru mine, da io' ce simt pentru tine n-am simțit niciodată.* Zice *n-ai avut niciodată o relație cu o femeie?* Zic nu.

Aveam 73 de kile, eram bărbat bărbat-bărbat de la spate.

Mamă, ce bine făcut ești.

Pula mea, zic, sunt fată, sunt Stela.

Și care-i problema? Zic, bă, ești amețită?! Sunt Stela, nu Stelu.

Am înțeles, ești Ștela. Mamă, nu pricepe. Sunt fată!

Am înțeles, te cheamă Stela.

Păi și sunt îndrăgostită de tine.

A fost prima femeie din viața mea.

Am căzut la pușcărie la 17 ani și 10 luni. Am spart o casă. I-am luat pe un văr și încă unu să-mi țină de șapte, p-ăia i-a recunoscut lumea și la poliție au vomitat. Venise și sentința cu tentativa de omor, cu verii mei de i-am bătut. Am stat până la 20 de ani și la 22 am căzut iar.

În detenție am cunoscut-o pe Cati. Asta mare bagaboantă, materialistă. Când am ieșit, îmi zice *ai 24 de ore să ajungi la mine*. A venit, m-a luat din gară și-mi zice *mai bine mâncăm ceapă cu pâine decât să te apuci iar de prostii*.

Era vară. La un moment dat ieșim la un grătar, la un prieten de-al ei, Vali. Io, ca de obicei, bășcălie, caterincă, i-am bătut pe unii. Țasta a văzut, *mamă, să moară familia mea cât de bine poate să dea asta*. *N-am văzut bărbați să dea așa*. La plecare îmi zice, *știi unde stau, vreau să stăm de vorbă*.

Într-o seară am rămas singură acasă, zic ia să mă duc la ăsta. *Ohoo, soră-mea*, bere, vin, grătărel. Asta-i viața la hoți. Și am băut. La două noaptea o luăm pe străzi, *hai că mergem la o șmecherie*. Vroia să mă testeze.

Lua pietricele, pac, pac, în geamuri. În scară punea semn la uși, ne întorceam după juma de oră, o oră, semnu' era acolo. A încercat ușa, nu s-a putut, prea mult bahaos. Ne-am făcut scară dintr-un gărduleț de la bloc, l-am agățat de balcon.

Ce senzație... e ca și cum ai câștiga la loto.

Stilul meu: mă așez vreo două minute să analizez casa. Cam pe unde ar ține fraieru morții'. Mă uit la poze să văd cum l-ar duce capu, unde și-ar piti ce are. Avea o bibliotecă, un tablou. Dau tabloul la o parte, bam, 1500. Țasta vine din dormitor cu un pumn de aur. *Zic ia și tu cadou*. A rămas mască.

Mi-am mai luat bonus o combină de vreo 12 milioane. *N-are rost să răsturnăm casa, hai să mergem*.

Când dădea ziua zice *mai mergem o tură?*

Mamă, nu-ți stă bine? E 5 dimineața, se trezește lumea. Da' era duminică, lumea merge la biserică. Și ne-am dus la alt apartament.

Ăsta era arab. În șifonier, printre haine, vreo 60 de milioane. Încă o cutie de aur. *Să moară familia mea dacă nu ești prea norocoasă! Hai să bem.*

Așa am început cu șmecheriile în București.

Eu deja aveam brigadă formată din închisoare: hoți, tâlhari, șpringari, prostituate, înșelăciuni, toate categoriile.

Eram cu două brigade: asta cu Vali, pe locuințe, și una la gară. Făceam tâlhării, pe blat cu poliția. Aveam două gagici care agățau străini. Ce-i miroseam. Aveam ochi de vultur. Mă uitam pe ei: ce ceas purta, ce haine, cu ce e încălțat.

Să nu mai apuc ziua de mâine dacă nu erau unii boschetari de am luat de la ei bani, bani, bani. Pachete. Nu dădeai mucii pe ei. Își țineau pachetu' la pulă. Când sforăia, îi dădeam un cep cu lama. *Ia uite cu ce doarme ăsta în chiloți.*

Nu mai zic de autocare cu străini. Eu eram pe blat cu șefu' de la poliția feroviară. Îi dădeam și lui partea. Veneau trenurile și se dădeau jos străinii. Să mănânce, să vadă, să se schimbe. Gagicile îi agăța și-i ducea pe undeva. Și nu apuca să se fută, puneau scrum în băutură și i-o dădea la cap.

Când am aflat că am HIV știam doar că mori repede. *Se transmite de la femeie la femeie?* Că eu aveam o cicatrice în palmă. O bătusem pe una și am căzut cu podu' palmei într-un pahar și dup-aia m-am culcat cu ea. M-am gândit că de la ea am luat. Da' ce treabă avea rana mea deschisă cu păsărica lu' aia?

Băi, Stela, 100% de la droguri, îmi zice doctora. Cred că de la studentii ăia am luat, la Apaca, de la Poli. Venea unu cu zece unități, cinci unități, direct în seringă; dacă io mă ascundeam de poliție, nu puteam să ies din casă.

La trei săptămâni după ce am aflat că am HIV, primesc încă o pedeapsă. 15 ani pentru încălcare, intrasem peste un puști în casă, la Alexandria. Cum crezi că e să afli că ești seropozitiv și să-ți mai vină și una ca asta?

Mă răsesem în cap. Văzusem filmul ăla, Philadelphia, cu Tom Hanks. Eram pe hol și le aud p-astea *ia uite, ăsta-i bolnav de sida*. M-am schimbat la față, nici n-am mai vorbit cu nimeni. Când am văzut efectele... io și acuma când ies din duș am obiceiul să mă uit pe mine, să văd dacă a ieșit ceva.

M-a văzut avocatul', *de ce te-ai ras în cap?*

Păi, de ce, să nu-mi cadă părul'.

Hai, mă, Stela că nu-i chiar așa.

Ba da, c-am văzut io în film.

Aveam un avocat bun, ținea mult la mine, îmi aducea covrigi calzi și gogoși. A insistat mult pe boala mea, că eram printre primii pacienți seropozitivi din penitenciar. Mi-au rejudecat toate dosarele și au făcut contopire. Am luat șapte ani, nicio zi în plus.

Un an de zile mi-a luat până m-am obișnuit cu ideea că sunt bolnavă. Mă urmărea peste tot: HIV în telenovelă, HIV în carte, HIV în coșmaruri. Slăbisem de la 73-75 de kile la 55 în câteva luni. Refuzam și tratamentul. Mă închisesem în mine. Nu mai comunicam, nu mai socializam cu oamenii. Mă feream, dacă-mi cerea una unghiera, NU! Mi-am căutat refugiu în citit, cred c-am citit toată biblioteca de la Rahova.

Ăștia ca să m-acopere au zis că am o tumoare la cap. *Tre' să fie ceva grav că altfel lumea o să fie șocată că nu mai ești tu, plină de viață.*

Mă droga cu somnifere, că lor le era teamă că vreau să mă sinucid. Eu am chestia asta că dacă mă sinucid îmi vând sufletul lui satana și nu mă mai întâlnesc cu tata. ăsta a fost un lucru care m-a ținut totdeauna pe loc.

M-am întâlnit cu tata în penitenciar. Am făcut o cădere nervoasă, urâtă rău de tot. Mi-a curs sânge pe nas, am vomitat. Eram nervoasă și ca să nu dau în persoana respectivă am dat cu capu' în ușă. Am căzut lemn. Moarte clinică.

Îmi aduc minte c-am intrat pe un tunel. Am mers, am mers și dup-aia am văzut o lumină. Era tata. N-a vrut să-mi întindă mâna. Când m-am trezit era baltă de sânge jos, perfuzii, injecții, o asistentă pocnită. M-am trezit în picioare și plângeam că n-a vrut tata să mă ia. Toată lumea a înnebunit. M-au dus la tomograf.

Când m-am eliberat, m-am dus la el la mormânt. Io când mă duc la el vorbesc cum vorbesc cu oricine. Nu merg cinci minute cu flori și am plecat. Iau câte o sticlă, mă pun în fund și vorbesc cu el. Stau ore întregi și-i spun tot ce am făcut.

M-am dus la el. Și ce mă certam. Mă certam cu el *de ce-ai plecat?, de ce n-ai luptat să-ți iei nevasta înapoi?* Vorbe. A început o ploaie... era soare de paști. Ploaie și tunete. Ș-o babă zice *maică, cere-ți iertare pentru tot ce ai zis că altfel noi nu mai plecăm d-aicișă*. Se zice că plânge mortu'. Se supăraser tata pe mine. Am zis *bine, mă, iartă-mă!* Și s-a oprit ploaia.

La Rahova îmi făcusem condiții ca acasă. Aveam acces la calculator, să scriu, jocuri. Să nu mai am timp să mă gândesc la prostii. Aveam tot felu' de oameni, de nebuni, eram badigardă la președinte de complet, avocată, numai lucruri bune. Printre care am cunoscut-o pe Denisa, marea mea iubire.

În afară de tata, cea mai importantă persoană din viața mea e Denisa. Io cred că m-am schimbat foarte mult datorită ei. Am început să cunosc și să definesc sentimentele. Eu știam doar paternitatea. Până atunci eu ziceam că iubesc, da' nu cunoscusem sentimentu' ăla. Eram

aventurieră. Unde dreacu' să-mi găsesc sentimentele, dacă eu nu stăteam în loc?! Erau risipite peste tot.

Aveam șapte gagici în aceeași cameră. Harem. Dacă una făcea ceva, lua bătaie toate. N-avea voie să se gelozească între ele, trebuia să fie unite. Una spăla, una gătea, în seara asta îmi lăsam papucii la aia la pat, mă culcam cu aia.

La un moment dat intră în cameră Denisa asta. Când am văzut-o... zici că-i Columbeanca. Monica Columbeanu. Piesă de femeie, trasă prin verighetă, avea pătrățele pe abdomen. Niște mâini lucrate... *zic cine este trufandaua, puștoaica?* Ce puștoaică?! Are aproape 30 de ani.

Era la pușcărie pe trafic, 20 de kile de cocaină. Bărba'su, cecean, cel mai mare traficant. Și intru în baie la țigară. Bună, zice, *tu ești faimoasa Chiorea cu cămășile alea de la Dior de n-are nimeni voie să pună mâna din cameră?* Aveam haine lăsate la penitenciar, pe umerăș. *Da, drăguță.* Și am schimbat câteva cuvinte.

M-am apropiat de ea. Avea grijă de mine, îmi gătea, îmi făcea cumpărături, se ocupa cu medicamentele. Avea o vorbă dulce, mai ales că e ardeleancă.

Eu cât am sărbătorit în pușcărie n-am sărbătorit afară. Și acuma era ziua mea de Sf. Stelian. Le-am zis la gabori *în noaptea asta ne distrăm. Nu bahaos să audă toată secția, dar așa distracție, muzică.* Am invitat-o pe Denisa la dans.

Venise la mine în cameră una Lenuș, o criminală cu care mă cunoșteam din prima pedeapsă. Era vorba de respect, ca afară, tu ai un grad. Am zis *dormi tu la mine-n pat și mă sui io la doi să dorm cu Denisa.* Scopul scuză mijloacele.

Ce să dorm?! că era o femeie care se îngrijea până la parfum intim, tot felul de creme. Am stat în cumpănă. Mă să mă dau la ea, să nu mă dau la ea. Când s-a aprins lumina am zis

măcar să ne vedem ochii. Și atunci am sărutat-o, ea mi-a răspuns. *Zic de astăzi te muți aici jos cu mine.*

Când vreau să cuceresc o femeie, vreau să dea cu capu' de pereți. Da' într-o secundă te fac să mă urăști. Trei săptămâni a fost lapte și miere. I-am dat o brățară de aur de Crăciun, un maimuțoi mare și un braț de trandafiri. A rămas uimită cum îi dau eu aur. I-am zis *ai grijă să nu te vadă ăștia că-ți taie drepturile*. Și-a pitit-o în ursuleț.

În noaptea de revelion, la grămadă, făceam șouri erotice pă față. Ea s-a drogat cu alea la țigară când a văzut ce pot să fac. Și am început să-i zic *dă-te-n pula mea că te-ai oferit pe tavă*. Vorbe grele. Îmi părea rău. După tot ce-i spuneam, sufeream.

Mă trata ca pe un copil. Dimineața îmi făcea micul dejun, după-aiă îmi spăla cu ce m-am schimbat eu seara, îmi călca hainele. Femeie casnică.

După un an de zile mi-am dat seama și io ce-nseamnă iubirea, să plâng după o femeie, ca un copil. Denisa a plecat pe traseu, au mutat-o. Când ești pe cale să pierzi pe cineva îți dai seama ce simți cu adevărat pentru omul ăla. Noroc că familia ei avea multe relații. I-a zis lu mă-sa *cum m-ai adus, așa mă întorci*. A plecat seara din Rahova, a treia zi de dimineață a fost înapoi.

De atunci m-am schimbat total. Nu mai eram Stela cea vulgară, violentă, nu. Mă trezeam io dimineață și-i făceam cafeaua, ca la o prințesă.

Am fost șapte ani împreună, trei în detenție și patru afară.

După ce am ieșit din pușcărie, în 2005, am luat-o de la zero. M-am dus la spital, am rezolvat cu tratamentul și tot ce trebuia.

Prietena mea Cati era în Italia cu unu Lapte, puști șpringar, pungaș, fura mașini. Și zice nu vîi să faci o vacanță? Cadou de la mine, te relaxezi, te plimbi. Ce să fac io în Italia?

Până la urmă m-am dus cu o mașină, cu mai mulți. Am ajuns în Italia, la Verona, am mâncat și dau să ies. Ea pune dreacu' capu-n pernă că abia ai venit.

În trei ore am ieșit la furat. Mi-era dor să simt adrenalina, nebunia, senzațiile tari. Ce concediu, ce relaxare, că cinci ani asta am făcut la pușcărie?!

Am ieșit cu Lapte ăsta, îi ziceam Lapte că era brunet. Doamneee, cât fura băiatul ăsta la 19 ani. Pe panacoate, autobuze, tramvaie, la gară. Așa eram și io la vârsta lui, să mor dac-aveam lege.

Și am ars niște englezi la bulan. De atunci am boală pe negri. Ce le-aș rupe guraaa. Cei mai mari ginitori din lumea asta ăștia sunt, ciuciumbacii ăștia. L-a banghit pe Lapte și dă-i, și fugi, trrrrrrrrr. Alerga negrii după noi.

Lapte vine pe partea ailaltă, bam ș-un negru. Îl prind să dau în el. Nuuuu, că faci pușcărie! Dacă dai în fraieri nici că mai scapi. Ța zicea acolo pe limba lui, că nici ei nu sare la bătaie. Dacă n-am putut să dau în el, i-am dat vânt.

Hai să ne despărțim, zice știi s-ajungi acasă? Păi știi io Italia? C-abia am venit. Hai că mă descurc. Noi fugeam tot timpul ăsta, că venise mai mulți. M-alerga patru inși, am sărit prin niște curți, nici nu-mi vine să cred c-am scăpat de ăia.

Singurul meu punct de reper era Domnul Isus, o troiță din asta. I-am întrebat pe niște libanezi, aveau un restaurant, tre' s-ajung casa Cati. Nu era mare distanță de la Gară, unde fusesem noi, la ea acasă. Vreo șase stații de tramvai, cam așa. Și ajung într-un final, da' Lapte nu-i.

Cati că ce-ai făcut, fă? Ți-am zis să te pui să dormi, futu-te-n gură! Dă-te-n sloboz, că n-am venit să dorm!

Apare și nebunu', ăsta mă căuta pe mine. Îi zice lu Cati să moară familia mea dacă nu e giancaloi, adevărat. Când i-am zis hai să mergem să luăm banii, a înnebunit? Făă, ești nebună, când i-ai pitit?

Ăsta-mi pasase mie mufa, și io ce fac? Peste un pod erau gunoaie, am sărit acolo, am băgat portofelu', l-am acoperit cu frunze.

Ne-am dus, am luat portofelu': două de 500, una de 200 și cinci de 100. 1700 de euro. Bă, nene, tu te-ai născut cu mir în frunte. Eh, am mâncat căcat când eram mică. I-am zis lu' Cati să-i ia, să achit ce-a plătit pentru mine cu drumuri și toate alea, io vreau 100 de euro.

A doua zi am plecat cu nebunu'. Am furat un Ford și am plecat la un fel de camping d-ăsta, cu corturi. Să moară mama, le luam gențile de sub cap, așa proști erau, te pișai pe tine. În două săptămâni am făcut 12.000 ș-am venit acasă.

Ăștia acuma voiau să bage gagici la produs. Eu mă bag la orice, dar la asta nu. Sunt femeie și nu accept. Da' Cati când vede bani și aur vinde pe toată lumea. A combinat-o pe vară-sa Mirabela cu Lapte și i-a trimis în Italia. Am înnebunit!

Dup-o lună zice nu mergi în Italia să stai cu Mirabela? EU? Ce să fac eu cu Mirabela. Lapte se îndrăgostise de fraieră și nu mai ieșea la furat. Du-te că să moară dacă nu mă duc eu și iese crimă.

Când am văzut că chiar intră în nebunie am zis bine, fă, hai că merg io în Italia. Și am plecat.

M-am dus cu unu Gioe, hata șmecheru' cu o gagică și unu Ceaușescu, cu două. Ăștia n-aveau cum să stea cu femeile, că dacă te prinde pește în Italia o belești rău, e pușcărie.

Și zice rămâi tu cu femeile că ești femeie, ai acte de femeie, n-au ce să-ți facă. Zici că ești în vizită la verișoară, ce să-ți facă carabinierii? Ei au plecat la șmecherii prin alte orașe, și-au luat niște mașini și s-au întors în România.

Am rămas cu gagicile. Lor le era frică, credeau că țin cu fraierii, le spun. Io le ziceam făăă, știe ăla acasă câți bani ai făcut tu aseară?

După vreo două luni de zile cu ele în Italia, au început nebunele să prindă grijă de mine. Nu mai le trimiteam bani la fraieri. Trăgeam cocaină cu un fost mare traficant ruinat, ieșeam cu ele prin toate cluburile, am cuplat-o pe una cu un albanez.

Ne distram noi, nebunie, și cine vine peste noi? Gioe, Ceaușescu, Lapte și Cati. Noi eram în mare petrecere. Ăștia acuma vreau să-mi reglez conturile cu ei, să le fac plata.

Ce să vă fac, să vă pun pe toți să mă sugeți? N-am ce să vă fac. Zice unu să moară familia mea dacă nu i-o trag la cap. Atunci Cati, nu știu cum a dus-o capu pe nebună, zice ia încearcă să i-o tragi dacă vrei să-ți iei o seringă cu sida. I-a băgat în draci, m-au lăsat.

Am făcut stop la Italia din cauza la cocaină.

M-am reapucat de seringă după zece ani. Mă drogăm ca să mă omor. Mă despărțisem de Denisa. Da' dacă mănânci și iei niște vitamine să-mi bag pula dacă zici că ești drogat.

Și m-am apucat de trafic. Nu aveam cantități, da' eram deșteaptă. Schimbam cartelele de telefon la câteva zile, nu ieșeam eu niciodată, aveam oameni. Le-am luat un apartament unde făceam bilele și stăteau băieții care vindeau.

Pe heroină ești un om pasiv. Îți moare cea mai dragă persoană stai și te uiți la el. Ca și cum n-ai exista pe pământ. Nu simți nimica, absolut nimic, deși ești tot aici.

De multe ori am momente când m-aș apuca. Am o secundă din aia. Am luat și seringi de la centru, la un moment dat. M-am dus la unu, unde găsesc marfă bună. A dreacu dacă-mi spunea vreunu'. Am luat pe doi inși și m-am dus să mă droghez cu ei. Le-am luat lor marfă să văd cum reacționează, cum e marfa. Că io nu vreau să mă înțep cu d-astea. Dacă le dădea la ăia bine mă înțepam și eu. Dumnezeu a vrut să nu fie bună marfa.

Și am zis ce sloboz să trag eu?! Sunt atâția oameni care au așteptări de la mine, vorbeam eu cu mine. Am stat câteva zile prin cameră. Și dup-aia am zis toate sunt cu un scop. E secunda aia care dacă nu știi s-o întorci...

Era s-o omor pe nevastă-mea, Dana. De asta m-am lăsat de droguri. I-am pus pistolu' la cap. Atunci a fost prima dată când am plâns. Băăăăă! Și am zis de astăzi nu mai bag droguri în gură. Dacă-am ajuns ca de la droguri să iau viața la un om.

Pe Dana am cunoscut-o prin una de la penitenciar. Făcea trafic, da' cu kilele, nu cu bilele. Am ajuns pe la Unirii, pe lângă circa de poliție. Când am văzut-o, o mână de om într-un halat, în papuci, cu coc. Ia uite-o și pe cioaba asta. Traficantu' m-a recunoscut, ohoo, Stela Chiorea, n-a zis că el e cu marfa, da' la orice oră am nevoie, Dana e cumnată-sa. Ne-a rugat s-o ducem și pe ea acasă.

A doua zi iar ne-am întâlnit. Am văzut că trage și ea. Băga două linii. I-am zis că e păcat, mai bine se lasă, are și copii. Dacă trăgea cantități era altfel. Aveam două folii de metadoane, zic ia asta cadou din partea mea. Vrea să schimbăm numerele de telefon. Eu nu și nu, lasă că dacă e, luăm legătura prin Antonio. Să mănânce și ăla o pâine.

Eu în vremea aia spărgeam tot timpul laptopuri. Când mă enervam le spărgeam. Și aveam pe unu care-mi repara, îmi schimba, și unu care-mi instala windows. ăsta trăgea și el de la Antonio și când a pompat o dată a auzit o discuție a la telefon. Când m-am dus să-mi

instaleze îmi cere numărul de telefon, am și io o problemă și vreau să m-ajuti; eu nu prea îl dau, da' insista.

Mă sună dimineață, hai să ne vedem la un suc. Păi de asta ți-am dat numărul? Ne întâlnim, tremura, și zice vezi că te duci la pușcărie. Maaamă, ăsta-i clarvăzător, vreun nepot al lui Nostradamus, io cu caterincă. Am auzit conversația lui Antonio. I-a dat una 200 de euro ca să dea la procurori pe cineva care ia grame. Luni-marți se face filaj. Când am auzit mi-a căzut telefonul, apa din mână. Singurul lucru care mi-a venit în cap a fost s-o sun pe Dana, să-i zic să nu mai stea la ăla.

Da' n-aveam numărul. M-am dus la Antonio și i-am zis să-mi dea să sun pe cineva c-am rămas fără baterie. Și i-am luat numărul din agendă. Și-i zic ăstuia, ca să-l testez, bă, io plec din București. Cum să pleci din București? Am făcut acuma legătura asta cu oamenii.

El fusese șoferul meu, a și prichindit pentru mine, a fost mâna mea dreaptă cândva. La un revelion l-am plimbat peste tot, i-am dat viață să trăiască, l-am îmbrăcat. Zic, nu mai, gata, vreau să mă las. Poate plec din țară. Am vrut să-i dau de înțeles că nu sforăi. Da' n-am plecat nicăieri, am stat în casă, n-am ieșit deloc.

I-am dat mesaj Danei, vreau să ne vedem urgent, vii la mine. Am început să conversăm. Într-o seară i-am zis, vii pe la mine să bem o bere? A venit.

Io umblam cu femeii, da' nu mai puteam să am orgasm, nu mă mai simțeam bine. A doua zi am dus-o la ea acasă. Sper c-ai uitat unde stau, așa i-am zis. Am ajuns la ea și am stat de la 10 dimineața până la 19 seara. Dup-aia am mers să luăm marfă, hop, Dana la mine acasă iar. Mă simțeam bine cu ea la pat, zic ceva nu e în regulă. După două săptămâni o întreb nu te muți la mine? Până la urmă m-am mutat eu la ea în cartier.

Eu toată viața am căutat o familie și am găsit-o la Dana. Am terorizat-o pe mă-sa, eram beată, au stat toți drepti în fața mea, cu pistolul. Mi-au acceptat cu toate nebuniile. Dana e stâlpul meu de rezistență, niciodată nu mi-a impus ceva, că altfel io nu mai stăteam cu ea. E de o calmitate, nu înțeleg de unde are puterea asta.

Stătea nopțile când mă drogăm și nu dormea, să nu mă sufoc eu. Dacă beam o cană de ceai, trebuia să mă injectez. Mâncam o portocală, mă injectam. Veneam de la veceu, mă injectam, ziceam c-a ieșit din mine. Mă spălam, mă injectam. Era din cap totu'. Din cinci în cinci minute mă făceam. Stăteam cu punga în față și dă-i dă-i dă-i dă-i dă-i dă-i dă-i.

Dar eu am fost mereu îngrijită, mă spălam, mă parfumam. N-am fost niciodată jechoasă. Ieșeam la cazino, mergeam la restaurant, la ștrand. Umblam cu seringă după ureche.

Dana e coordonator la o firmă de curățenie, vrea să fie un om integrat în societate, ca orice om normal. Acolo-și umple timpul, e refugiul ei. Se simte bine că aduce și ea ceva în casă. Bine, ia 12 milioane, da' cheltuie 30. Oricum, e pâinea lui Dumnezeu. E stâlpul meu de rezistență. Orice s-ar întâmpla, n-aș putea s-o abandonez. Vreau să fim prieteni, să mă ocup de ea, s-o întrețin, orice ar fi.

Are o fată de 14 ani, e bombă. Și un băiat, Antonio, aproape nouă ani, vrea să se facă inginer de roboți.

Ne gândeam să facem un copil. Chiar vorbeam cu unu și zice parcă te văd cu geanta la umăr și cu burta la gură. Doaaamne, nu. O pun pe Dana să-mi facă un copil.

Dana n-a văzut marea până la mine. Am dus-o la circ, la grădina zoologică. Am încercat să-i ofer tot ce i-a lipsit în anii înainte să mă cunoască pe mine. Nu mă face de râs. Știe să socializeze, are cultură, ea citește. Ta-su are bibliotecă de cărți. Ta-su e român, român.

La petreceri, la chefuri știe când să se oprească, să danseze, cu bărbați, cu astea. Eu i-am zis că e liberă.

Am dus-o într-un club de gay și de lesbi, cu toți colegii ei români. Am zis asta-i cadou din partea mea, nu vă faceți probleme de bani, e cadoul meu, beți cât vreți.

Am sunat și am făcut rezervare, zic vreo 20 de persoane. Și fete și băieți. Soți, soții, eu cu Dana lezbi. Io nu le-am zis ce club e, asta-i o surpriză să vă văd cum interacționați voi cu oamenii. Badigarzii mi-a zis de la ușă știi ce club e...

Luăm un colțar d-ăsta. Și am zis două-trei sticle de uischi, nu vezi ce brigadă am după mine? Eu sunt perversă, mai ales când sunt cu Dana, cu oameni care știu cât sunt de diabolică. Mai merg pe la bar, mai beau câte ceva, până-mi fac încălzirea ca lumea. De la unșpe la doișpe noaptea puhoi, full.

Îi zic la una vrei să-ți arăt cum se agață o femeie? Nu, dar vreau să-mi iau limba în gură cu ospătărița. Mă duc la aia și zic cât mă costă să-ți iei limba în gură cu aia? Niciun ban. Bine, du-te bagă-i limba în gură. S-a dus și i-a băgat limba-n gură, mamă, am leșinat.

Acuma toțiăștia s-au strâns și se mângâiau, plm, integrați-vă, nu? Au zis că aici sunt numa fete, nuș ce, vrem și noi la băieți. După 12 noaptea a început nebunia. Le-am luat pe ospătăriță și pe aia și le-am futut în baie.

Mie mi-a arătat Dumnezeu că mă iubește prea mult, la cât mi-am bătut io joc de mine. Să renunț la tratament și mai ales că nu sunt omu' cu mâncarea...

Astă vară am aflat că am hepatită C. M-a deranjat. Cu două zile înainte să aflu io băusem ca lumea. Eu făceam aerosol pentru bronșită. Am botezat un copil și n-am băut, două-trei pahare acolo, să dau noroc cu oamenii. După botez l-am trimis pe unu ia două sticle de votcă de un

kil și patru sticle de suc. După ce le-am băut cu niște prieteni, du-te mai ia două. Am băut până dup-amiază a doua zi. Vreo cinci nopți am ținut-o numa așa.

De la extaz la agonie e o secundă. Mi-a dat-o rău. Tre' să lucrez cu cerebelu'. Acuma după paște îmi bag dosarul pentru interferon. Trec io și peste asta, când văd câți oameni sunt la care le pasă de mine și investește sentimente.

Pe mine m-au ridicat doctorul Abagiu și Alina, cu ea m-am înțeles, mi-a făcut consiliere. Abagiu mi-a cântat operă, cânta o soooooole! Investește sentimente părintești în mine. Și e chestia asta ca să nu dezamăgesc oamenii.

M-am cumințit. Sunt nopți când mă întreb io sunt?! E altă Stela asta. Stela nebuna a dispărut și a rămas aia mai bună. E acolo și nebuna, a dispărut un timp, poate să revină. Acuma e o nebunie mai plăcută, mai acceptabilă. De asta am și zis că dacă pot ajuta oamenii, orice. Așa am început și să fac consiliere.

Am salvat oameni de la sinucidere. Orice nebun din pușcărie io-l aduceam pe linie. Că se taie, că se spânzură. Știu cum să-i iau. Dacă io m-am lăsat de droguri, am trecut peste boală, ei de ce să nu poată? Eu îl ridic o treaptă, două; a treia, a patra începe și el. Nu iau niciun ban, nu mă interesează partea financiară, dacă-s voluntar, să știu că sunt voluntar.

A venit unu la centru, la consiliere. Băețăș, vreo 27 de ani, bine făcut, lucrat. Și-o trăsesse cu una și i-a ieșit pozitiv testul HIV. Păi și nu știi să folosești cauciucu'? Trei lei, cât pula mea e?! Nu, sor'mio, că-mi place să simt. Dacă ți-a plăcut să simți, asumă-ți și responsabilitatea. N-o să mori. După câteva zile a venit mă-sa să-mi mulțumească.

De când m-am lăsat de droguri bag banii la cazino. Mai bine în aparate, decât în marfă, așa spune și Dana mea. Și toată lumea din jurul meu știe și îmi spune că decât să faci nebunii, să

tragi la venă, sau cine știe ce. Ieșeam pe la cazino și când mă drogam, da' nu jucam. Mă uitam la ăștia cum joacă.

Când am bani, joc forță! Forță, forță! Nu-mi place să merg fără bani, mă enervez degeaba.

Ziua mea mi-am făcut-o la cazino cu dilării, cu oamenii p-acolo. Aveam vreo 1500 de euro. Am zis în seara asta ce prieteni, ce tovarăși?! Mi-am luat patru aparate și bani, bani, bani, bani. Adu-mi 50, adu-mi 50, adu-mi 50. Cred că rămăsesem în delir.

Dana îmi zice mereu dacă tu simți că acolo-ți găsești liniștea, du-te la aparate. Acuma m-am potolit, că nu am bani cum vreau eu. Nu pot să mă duc să mă joc așa. Mai am momente când merg bag cinci sute-un milion, să-mi fac nebunia. Dau o mână, două. Da' fără forță-n buzunar nu-mi place să merg. Ori stau să dau în aparate, ori nu stau. Are și asta o logică.

Pe zi ce trece, cred că mă pocăiesc. Eu zic că mi-am spălat păcatele. Am făcut infracțiuni, dar viață de om încă nu am luat, încă. Avort, nu. Astea sunt păcate. Și dac-am făcut ceva, am plătit.

Am fost cățaua cățelelor, da-n lumea asta am văzut lumina.

Moartea țiganului

30 mai 2014, Casa Jurnalistului

Niște moși agită toiegele unii la alții, se ceartă și se blastamă care să cânte. *Cine mi-a făcut mie rău să-l ferească Dumnezeu, să-l ferească Dumnezeu, măăăăi* hârâie la microfon un semizeu cu burta ca o căldare, prinsă ontr-o ie impecabilă – versuri de jale și blestem învățate de la bunii lui.

Țigăneasca și româna se descompun psihedelic. Toiegele se agită prin vaporii transpirați cu rachiu banderas și se așază pe undele scurse obosit din saxofonul lui Nelu de la Gârbova, ca pulpa de fruct pe un fund de sticlă.

Totul e suferință, singura limbă care contează, nici somnul nu te salvează, *ao!eu, ao!eu, doamneee!*, își lungește părul între degete un bătrân care moțâie de ceva timp cu capul în piept.

Păzesc mortul înțolit frumos în copârșeu, în camera bună cu mobilă de trandafir. Are cizme de piele, pantaloni de postav, cămașă populară cu brâu frumos și o cușmă în loc de clopu?

tradițional. 108 ani cât a trăit *nu l-ai putut îmbrăca în altceva*, zic rudele. Vârsta lui adevărată e un mister. Nici ai lui nu știu exact când s-a născut. Pe crucea de lemn e scris 24 XII 1905, pe piatra din cimitir 24 XI 1905, dar un bătrân zice că nu-l depășea cu 10-12 ani și el e din '29.

Traian Grancea era cel mai bătrân țigan care a supraviețuit Holocaustului Romilor. Între 1942 și 1943, sub conducerea Mareșalului Ion Antonescu, România a încărcat în trenuri și căruțe cam 25.000 de romi pe care i-a mânăat în Transnistria, ca parte din programul național de purificare etnică, sincronizat cu acțiunile Germaniei naziste.

Vreo 11.000 au murit de foame, de frig și de boli. Grancea și-a pierdut nevasta și cei trei copii, dar a trăit. S-a întors pe jos, doar cu hainele de pe el, și s-a așezat la Porumbacu, un sat în buza munților, lângă Sibiu. În semn de respect, în 2007, președintele l-a decorat și i-a cerut iertare. Acum, în prima zi cu toropeală de mai, sute de oameni din toate părțile Ardealului au venit la Porumbacu să se despartă de trecut.

„S-a întors din morți și a așteptat izbăvirea din partea Domnului”, cuvântează preotul, *acum când Transnistria e pe buzele tuturor*, „un patriarh aproape în sensul biblic al cuvântului, cel mai bătrân și mai înțelept din popor”.

Bătrânii zic că a fost primul corturar care și-a făcut casă, în 1981 – o mândrie cu mai multe etaje. După el au renunțat și ceilalți la corturi. Acum au case din cărămidă, mai trebuie să le tencuiască și se fac oameni. Se pricepea la cazane și alămuri și i-a învățat și pe tineri. Tot ce știa și ce avea împărțea și la ceilalți.

Om bun, dacă-i cereai ceva zicea «ia și du-te, numa' să nu te mai văd», conform singurului ungar din sat, un hoț de lemne bețiv, care-i trage pe toți de mâneci și se cocoșește

pe limba lui. *Le e plină gura de pula mea, mă piș pe capu' lor de sus, da-s oameni buni ăștia, n-ai probleme cu ei, mă scuipe printre dinții lipsă.*

De omenia bătrânului Grancea s-au bucurat și ai lui, și străinii. Cine-a avut nevoie, a primit, uneori fără camătă, la câți nu le-a făcut și case, numa' să-l lase în pace. Și-a făcut familie nouă, a avut doi copii, Traian și Veta, care au mai făcut patru generații de Grancea – nepoți și strănepoți, vreo 60 cu totul. Familie mare cu funcții în stabor și trecere la autorități, știuți de toate satele.

I-a lăsat cu ditai averea, dar, pe lângă petul de vin, a luat în groapă și un secol de înțelepciune și îndeletniciri arhaice. „Ne luăm rămas bun nu doar de la un membru al familiei ci și de la o parte a istoriei familiei și comunității”, consemnează popa în discursul său.

Ce-i drept, tinerii s-au cam șmecherit, au scos capul prin Europa, pe Internet, unii termină liceul, poate și o facultate, se îmbracă după moda Sibiului, conduc mașini scumpe și dau animalele și meșteșugul pe fiare vechi și alte combinații. *Noi suntem privilegiați, am învățat cinstea și omenia de la el*, conchide strănepotul Raul Traian Grancea, cel mai în forță bărbat din neam.

Moșii nu se lasă de karaoke nici când încep cocoșii *să se certe** la spartul zilei. *Tu muiere, tu muiere, nu da porumbu' pe mere, că rămâne podu' gol și te bat de te omooooor!* N-au dormit de vreo 40 de ore și nici nu se culcă până nu-l petrec pe bătrân la groapă. Se-mpart bastoane și sudalme, lăutarii încep să-și facă selfie-uri, să le fure pălăriile, să-i tragă de bărbi ca să uite de jale și să sufere mai repede. *Mai încet, să nu trezim mortu'*, țac un baston, *ieși afară boschetare*, strigă către un român, un fel de Eminem orfan care ar vrea și el să fie *rom***, dar nu-l lasă lumea, țoalele nu-i sunt de ajuns.

Muzica și scandalul trec pe lângă o femeie care jelește împietrită de câteva ore la picioarele răposatului. E fata lui. Femeile sunt cele mai bărbate, nu prea beau – e un moment bun să fie cu ele însele, în liniștea din haos. Adună coji de parizer, peturi și mucuri de țigară din care mai sug câte-un rest de otravă, împart alcool și suc la pomanagii.

Mai marii vociferează pe limba lor de nu știi dacă urmează să se omoare sau așa vorbesc ei. Se trag de veste, se-mping, apoi tensiunea se sparge într-un val de râs amar. Tinerii le mai aruncă câte-un ochi de învățacel și dau din boruri în timp ce-și împărtășesc planurile de viitor și-și flutură telefoanele prin aerul răcoros.

Dacă cântăm nu se ceartă, zice Nelu de la Gârbova, un lăutar de prin Alba tocmit pentru priveghi. *Da' dă-i în pula mea, cu ăștia zici ca ei și faci ca tine. Mai râzi, faci mișto, ăștia din Porumbacu nu sunt cu săbii, da' cu alții nu e de joacă. Dacă-mi pune unu sabia la gât ori îl omor, ori mă omoară.* Nelu și formația sunt obișnuiți să cânte și câte trei zile pentru câteva milioane ș-o masă caldă. *Să-i vezi la nunți, joacă și zece ore fără să stea jos.*

Plămânii lui Nelu sunt obișnuiți să sufle-n jar la saxofon fără pauze, tre' să țină publicul încins și să pună de mâncare pe masă la familie. De câțiva ani e mai atent la ce pune on gură, că are probleme cu inima, dar dă pe gât doze de *farelenergy**** și cafea. N-ai ce face, tre' să cânți, dormi două ore prin mașină ș-o iei de la capăt.

„Uite cum fac ăștia risipă, peste tot sticle desfăcute și nebăute. ăștia nu bea unii după alții”, explică saxofonistu' între două solo-uri. Pe de o parte e bine, c-a văzut el că poți face *sculament dentar pe interior la gură. Eu mă uit tot timpul la emisiuni din astea medicale, ca să știu să-mi port de grijă.*

Românul orfan care ar vrea să fie rom scapă de vigilența *femeilor*** și pune și el mâna pe microfon, dar când să bage un refren se ia curentul. *Futu-te-n gură de român!*, e aruncat afară și se deșiră pe drumul de pământ până la casa lui.

Deja e lumină. Cine mai poate își dezleagă animalele ca să le ducă la pășune. Dup-aia-și mătură colbul de pe drum și până-i vede soarele pe după acoperișuri sunt iar în curte la Grancea. Femeile împart băutura, copiii se joacă, lăutarii cântă.

Aicia cântă Nelu din Gârbovavava, se aude din boxe, în timp ce se descarcă sute de colaci și pâini dintr-o dubă. *Doamne n-aș mai vrea să mor, că mai am un mare dor*, în mod special pentru toți dușmanii lu' Traian a lu' Cocoș și pentru toți prietenii. *Să iei bani cu împrumut, să dai de cinci ori mai mult, să te strângă inima că nu ai de unde-i daaaaaa.*

Așa au făcut avere mulți ț****i, explică un român bun la toate. Din bani de camătă au investit în animale și utilaje, și-au multiplicat avuția. Vorbește cu respect despre vecinii lui, *că-s oameni buni și le merge mintea*. Și care are patru clase a știut cum să se miște și să pună ban pe ban, degeaba ai masterate și școli înalte dacă nu te pricepi la nimic.

E invidios și înfricat, românii săraci sunt tocmiți de multe ori de *romi*** să le facă mizilicuri, mai ales la evenimente mari, ca acum. Dar ce mai e corect în lumea asta, intervine un altu', șofer la o rudă de prin Mediaș a mortului, *ai dat tu vreodată de dreptate și de fundul pizdii?* Recunoaște resemnat că nu, dar tristețea se evaporă în strălucirea soarelui și a camerelor de filmat apărute din senin de la Sibiu.

Leșinul colectiv se estompează în fața microfoanelor, iar auditoriul se vitalizează când dintr-un Maybach apare Daniel Cioabă, unul din fiii regretatului rege autoproclamat al *romilor***, venit să aducă *un ultim omagiu celui care a fost Traian Grancea*.

Moartea e o ocazie binevenită pentru mai marii de la județ. După Cioabă apare și o față proaspăt rasă, cu fine trăsături europene, înghesuite într-un guler cam strâmt pentru soarele înțepător. E domnul Sitterli, prefect, care vrea să-l pună în temă pe Traian Grancea al treilea despre alegerile europarl... *Bine, bine, dar azi nu facem politică, îi întoarce șmecherește bărbatul, deja cu spatele la el.*

Și lăutarii își vin în fire, e rost de puțină publicitate, *a venit și proteveu*? Mai țin și popii lumea cu ochii-n soare, să nu uite ce au învățat de la răposatul și că *disocierea regulilor duce la disocierea noastră de Dumnezeu.*

Alaiul se pune-n mișcare, condus de ritmul microfanfarei de la Alba, blochează o bandă de drum european până-n curtea bisericii și se-mprăstie pe sub cruci și boscheți, să scape de nădușeală. Îngropăciunea se lungește puțin din motive organizatorice: *nu s-a prins capacul, luați-i sucul, nu că-i vin, nu-s bune plăcile de beton, dacă nu te pricepi la ce te bagi.* Dar se rezolvă toate cu bine. Își iau toți, dar mai ales românii, colacii în sacoșe și merg să lăturească la pomană din ciorba și tocana de carne cu *contimente* secrete, făcute pentru 300 de guri.

Masa ține cât două doine plânse de saxofonul obosit al lui Nelu, șoferii-și încarcă dubele cu mormântașii aduși de prin alte sate, românii-și completează sacoșele cu pâine feliată și tocană. Apoi femeile separă mâncarea rămasă în *pentru porci și pentru oameni*, golesc și împăturesc mesele la fel de repede cum le-au așezat și gata înmormântarea.

E ceva special ce nu mai vezi în alte locuri, zic toți, indiferent de neam și culoare. Se mândresc cu tradițiile cum se mândreau și cu bătrânul, dar știau că n-o s-o mai ducă mult. Mai păstrează din port și obiceiurile la morți și nunți. Le-a bătut lumea obrazul**** de băieții

nici nu mai vor s-audă de căsătorie până nu-s ei în stare să-și aleagă una care le place, să înțeleagă și ei viața înainte.

Doar femeile sunt obligate să țină legile vechi. Alea mici și necăsătorite au aur pe ele, părul descoperit, cu două codițe dezlegate. Femeile cu soți își onnoadă cozile și-și pun batic în cap, n-au voie altfel. La tineri nici barba nu prea le mai stă bine. Doar pălăriile-și mai păstrează statutul, dar nu prea ai loc la volan cu ditai ligheanu' pe cap.

Nu mai e ca pe vremuri, bătrânii n-aveau școală, una știa, una făceau, zice îngândurat un tânăr fecior abia trecut printr-un scandal de căsătorie eșuată. De plecat nu poate pleca, rămâne fără nimic, dar mai cade la compromis cu ai lui.

Încă mai țin animale, e o tradiție de tranziție de la meșteșug la cetățean modern. Au vaci, bivolițe și poate cei mai frumoși cai crescuți încă pe coclauri. Da' nici ăștia nu se prea mai vând și ferme-i greu să-ți faci. Seara se adună lângă pârau, să-și mâne la culcare animalele întoarse de la păscut. Într-o dimineață o să se trezească toți în case tencuite și n-o să mai știe cine erau.

Notă 2026:

În varianta originală din 2014, textul folosea mai mulți termeni și expresii pe care azi le consider peiorative sau rasiste. I-am înlocuit în această ediție acolo unde apăreau în vocea mea de autor. Am păstrat, în schimb, contextul social, tensiunile și felul în care vorbeau oamenii din teren, pentru că textul documentează și o lume aflată între tradiție, marginalizare, autonomie, rasism majoritar și schimbare.

Alegerea titlului a fost discutată intens la momentul publicării. Încercam să surprind sfârșitul unei epoci în care o comunitate era privită aproape exclusiv prin clișeele majorității

și începutul unei revendicări mai clare a propriei istorii și identități. Intenția era bună, dar textul păstrează și limitele mele de atunci: eram mai tânăr, mai naiv, mai optimist și încă aveam reflexe de limbaj pe care azi nu le-aș mai lăsa să treacă.

„Farel Energy” era un energizant produs local. Referirea la „bătutul obrazului” trimite la discuțiile tot mai vizibile, inclusiv în interiorul comunităților tradiționale, despre căsătoriile aranjate între minori.

„Hai la mine să ne cunoaștem”, hai, lasă vrăjeala, doar par prost. „Haaai, că a mai fost un băiat la mine, mi-a dat niște role cu silicon; tu ești al doilea.” Îmi mai dă un brânci și-mi face cu ochiu' până data viitoare.

Ajung acasă și nu am chei.

Cinci ani de frigidere

octombrie 2014, șapte seri

Deschid frigiderul. E plin: vreo trei oale și caserole aproape goale – o bucată de mic, niște salată, legume, multă apă și sânge scurs dintr-o bucată de carne-posibil-stricată pe o roată de cașcaval începută, feta cu apă, o cutie de film, hârtia de la un pachet de unt, câteva sosuri, niște șuncă-n vid, usturoi, o lămâie stoarsă și uscată; yessss!, cineva comandă o pizza, dar după băiatul de la Cuptorul cu lemne intră niște polonezi cu peturi, huh?, au venit din Georgia pe biciclete, niște ceva nemți, niște românce, pizza pula.

Unii sunt de la o formație muzicală balcanică, frumos. Pun o poză cu ei pe facebook și o iau pe ulei.

Prietenii nu înseamnă mâncare. Pâine fără casă sau casă fără pâine?

Când am stabilit că frigidere nu știam mai nimic despre ele. Cărasem câteva în trecut, chiar recent am salvat cu Vlad o pisică de sub unul. A trebuit să întreb câteva persoane apropiate. Una mi-a spus că frigidererele sunt bune pentru oameni, de-a lungul vieții și chiar după. Alta că într-un frigider ai voie să faci orice, [...] totul e permis. Unii își țin în frigider

pâinea sau cafeaua, medicamente și instrumente medicale, chakrele sau diverse alte secreții, doamne ferește să se ia curentul mai mult de o oră.

De când m-am mutat la București am avut opt frigidere cu tot felul în ele. Unul la șapte luni și trei săptămâni, sau așa ceva (nu mi-a plăcut niciodată matematica), + unul de rezervă care a mucegăit și a crăpat de la umezeală.

Primul era la etajul cinci 1/2 dintr-un bloc înalt și subțire vizavi de pompieri, lângă Gara de Est. Zanussi cu o singură ușă, adus la a doua mână de tranziție. Tocmai terminasem facultatea și nu mai plătisem chirie niciodată, așa că în el se lăfăiau o tabla de slănină, niște brânză congelată, pateu, ceapă și ketchup. Din când în când mai venea o caserolă cu șnițele și una cu ciorbă de pui. Îl deschideam des și-i priveam goliciunea câteva secunde, apoi îl închideam. Lăsa în urmă un aer mângâiat cândva cu șaorma mare cu de toate și doi ardei iuți, de La Turcu, 750 de grame la 12 lei, din serile bune în care se răcoreau pe raftul ușii două-trei doze mici de tuborg, unleucincizeci bucata.

Al doilea era un arctic nou-nouț cu două uși, moaa. Mă mutasem cu gagică-mea la un parter gol din Baicului, luasem și o canapea șmecheră, jumate de salariu. Totul era atât de nou încât miroseam a plastic până ajungeam la muncă în Băneasa.

Legume, brânzeturi, prosciutto, doze, vin, lapte, alge, pachet cu sarmale, șnițele și alte bunătăți, măslina.

Frigiderul din Baicului. Frigiderul din Părintele Stăniloiaie. Frigiderul din Traian, bosch mare dă firmă și ultra puternic, aproape gol, că eram singur: bere, bere, bere, vin, bere, brânză, legume, uischi pateu, unt, icre, roșii.

Frigiderul din Tei bogăție de corporatiști.

Lamentările unui reporter fricos

februarie - martie 2015, Dilema Veche

Sunt pe ultima sută și textul tot nu e gata. I-aș zice draft semi-final. *Aș mai avea nevoie de o săptămână*, dar nu mai pot amâna. Știu că dacă nu-l dau acum, n-o să-l mai dau niciodată.

M-am gândit câteva zile *cum să bag tot ce fac în câteva mii de semne?* M-am panicat, că *de ce n-am zis «nu»?* Am încercat să mă calmez, să mă gândesc, să-mi fac un plan. *Am deja documentarea, tre' doar să scriu.* Dar nu pot să scriu fără un unghi de abordare și o structură, pff.

Când eram mic evitam fetele. Nu știu de ce, mi se păreau arogante și încrezătoare, mă speriau. Aveam acasă o soră cu trei ani mai mare, știam ce le poate mintea la nevoie. Preferam să îngrop securea războiului într-o criptă înainte să fiu nevoit să zic ceva sau, *doamne ferește*, să mă uit în ochii lor.

Mi-a luat ceva timp să mă dezgrop și încă pe atât să devin uman. Izolarea mă făcea să ratez o grămadă de chestii interesante, dar frica era mereu mai puternică. M-am programat să pot executa mici comenzi umanizatoare. Cu palmele asudate și tremurici în genunchi

chițaiam la nimereală câte un răspuns lipsit de sens. Funcționa, oricât de ridicol păream.

Anxietatea s-a mai domolit și s-a nivelat. Am redistribuit-o nediscriminatoriu, în tăcere, fără să mă prind.

Mi-am dat seama că pot aplica tehnica *nimerelii* în situații variate. Mă poate ancora în orice realitate, deși nu mă simt parte din ea și nici nu-mi vindec anxietatea, eventual o estompez.

Am început să scriu după mai multe experimente nepotrivite. Scrisul îmi oferă timp de gândire și spațiu de exprimare. Pot să zic ce nu puteam să zic altfel, să caut răspunsuri și să-mi definesc limitele. E cel mai bun instrument cu care pot controla frica, tratament și cauză în același timp.

Când am început să scriu, mi-am ales niște filtre de *nimereală*, teme, dacă vrei. Cu timpul am dezvoltat o pasiune pentru marginali: boschetari, țigani, drogați, toate la un loc cu restul lumii. Cred că mi-e frică de întoarcerea la sărăcie, de alienarea socială, de fragilitatea mută a unei vieți care contează, în cel mai bun caz, pentru câțiva semeni.

Am vrut să înțeleg de ce ajungem acolo sau de ce nu putem să ieșim. Să mă asigur că n-o să ajung chiar eu acolo și-n *worst-case scenario* să știu ce am de făcut. M-am dus și am vorbit cu oameni a căror existență mă terifiază, cu cei care-i ajută și cu cei care le fac zilele și mai grele. Am înregistrat, pozat și scris câteva articole, am citit altele, studii și cărți, am văzut zeci de ore de filme și am colecționat sute de discuții și dialoguri pe internet. Informațiile interesante le țin într-un fel de bibliotecă. Pentru unele subiecte am foldere și bookmarkuri, altele sunt pe vreun rând de carnețel sau în telefon, idei sau capcane în care o să cad, cândva, răsfoind o agendă mai veche.

Acum câteva săptămâni m-a întrebat un «ucenic» *cum îți alegi subiectele?* N-am știut să-i răspund foarte clar, cred că i-am zis ceva cu *ele mă aleg pe mine*. E adevărat, într-o măsură. Trebuie să vreau, să fiu disponibil, să mă expun. Când le am pe primele, merg la agățat.

Uneori aștept și câteva ore, paralizat de teamă. Mă învârt și fumez până când mă bagă cineva în seamă. Apoi fixez tema și ascult ore, zile, săptămâni. Absorb cât pot și storc cât pot. Împrumut din limbaj, din gesturi, mă schimb. De multe ori sunt nociv celor din jur, trebuie să iau o pauză. Am dezvoltat mici rutine ca să mă organizez din mers și să nu mă ard. Unele funcționează.

De prin septembrie (2014, l.e.) lucrez la un material despre un parcagiu care a murit într-o secție de poliție din centrul Capitalei. Când am aflat, anul trecut, voiam să scriu despre despre consumatorii de droguri infectați cu HIV. Eram la ARAS, un centru care se ocupă cu prevenirea HIV/SIDA. Mi-am notat *săraci bătuți* sau așa ceva. Îmi povestiseră și alți oameni despre cum sunt duși pe câmpuri, aruncați în Dâmbovița, bătuți, umiliți, lăsați fără bani sau obiecte și cum n-au ce să facă.

M-am apucat de documentat abia după câteva luni. Nu mai știu cum mi-am adus aminte și am văzut că începea procesul polițistului inculpat. Aveam și alte proiecte, dar n-am reușit să le duc în paralel. Le-am pus pe pauză, nu știu dacă și când o să le termin.

Voiam să fie o poveste simplă, dar din una-n alta a devenit cel mai amplu și greu material la care am lucrat. Nu m-a lăsat nici în zilele în care mi s-a părut că nu fac nimic. Când nu mai încăpem unul de altul, încerc să-i dau liber, să mai fac și altceva sau să dorm.

Scriu asta pe ultima sută de documentare. Întrevăd un *design* funcțional, știu ce-mi lipsește ca să meargă. Am o tonă de documentație, caiete și carnețele pline, chiar și un soft cu care să le organizez după idei, notițe, material brut și drafturi. Unele sunt deja paragrafe sau chiar bucăți de reportaj, dar vor suferi modificări.

La final, o să le las pe toate la un loc, să se prindă. Când o să mă ia panica, o să devin insuportabil. O să mă închid în cameră o săptămână, o să deschid softul minune și o să rescriu până când nu mai știu cine sunt. Apoi o să edităm în colectivul de redacție până când toată lumea e mulțumită.

N-o să mai pot amâna, dacă nu-l public atunci, nu-l mai public niciodată. O să zic că *îmi mai trebuia o săptămână, că puteam să-l scriu mai bine, că ar mai fi fost și perspectiva aia*, că. Apoi anxietatea va scădea, voi ști că e prea târziu, oricum nu eram eu și acum am altceva de făcut. O să-mi iau agendele la verificat, o să mă uit prin liste și o să mă apuc de documentat. Data viitoare o să fie mai bine.

Procesul

14 mai 2015, Casa Jurnalistului**Introducere**

Un boschetar slinos se strecoară pe holurile Tribunalului București, printre afaceriști și politicieni, și intră într-o sală de judecată. E martor într-un proces bizar, care a adus să jure cu mâna pe biblie smardoi, bătrâni amărâți, polițiști și tot felul de oameni care-și rezolvă de obicei problemele pe stradă.

Procesul are implicații majore pentru societate. E unul dintre puținele cazuri în care un polițist acuzat de brutalitate ajunge în fața unui judecător. Moartea unui parcagiu bătut de poliție a scos la iveală un fel de *fight club* tolerat de autorități.

În jurul cazului s-au mobilizat numeroase forțe sociale: aparatul polițienesc, presa, ONG-urile. E un ecou românesc al mișcării americane împotriva abuzurilor și a rasismului din poliție. Va rămâne ca un precedent care reglează relația cetățean-autoritate. *Care sunt limitele violenței legale, cine merită bătut, cine merită să moară?*

***

Am urmărit procesul ăsta luni întregi, din ultima bancă a sălii de judecată. Apoi am mers pe firele care ieșeau din el – familii sărace și marginalizate, tineri care cresc în medii violente și intră într-o cultură a violenței în uniformă. Am descoperit cum societatea noastră funcționează ca un imens generator de ură.

Sute de bucureșteni sunt bătuți în fiecare an de agenți care profită de legea neclară pentru a impune un fel de *dreptate a străzii*. Majoritatea victimelor sunt oameni ai străzii, dar am găsit și o mulțime de cetățeni plătitori de taxe care și-au luat-o pentru că “nu-și văd de treabă”.

Statul le ține partea polițiștilor: sunt mii de plângeri în fiecare an, dar mai puțin de 1% ajung în instanță, iar condamnările pot fi numărate pe degete. Bătăușii își văd bine-mersi de carieră și îi fac de rușine pe colegii onești.

În timpul documentării am fost și eu bătut de polițiști, pentru că i-am filmat în timp ce încătușau pe cineva pe stradă. A fost o experiență traumatizantă, dar m-a ajutat să înțeleg cât de neajutorați sunt cetățenii prinși în astfel de situații. A fost și un exercițiu de empatie – m-am străduit să-i înțeleg și pe cei care m-au bătut, să spun și povestea lor.

Voi decideți dacă am reușit.

MOARTEA

Un om zace pe ciment, într-o baltă de vomă, pe holul decrepit din anexa unei secții de poliție. Miroase groaznic, polițiștilor le e silă, dar unul îngenunchează lângă el și își lipește urechea de gura strâmbă. N-aude nimic. *Să sune cineva la 112!*

– Ce are persoana în cauză?

– A leșinat. E boschetar. L-am adus la bază și a leșinat. E bolnav.

[...] – Haideți, că nu mai respiră ăsta, vă rog eu, urgențați!

Acum o oră, mortul era bine-mersi. A mâncat ceva cu un tovarăș, apoi s-a dus să facă parcare. S-a fofilat când a venit patrula; n-avea chef de scandal. Polițiștii îl cunoșteau, *parcagiu' ăla drogat de pe Decebal*, îl legitimaseră și cu o seară înainte, dar l-au luat oricum la vestiarul secției ca să-l *identifice*.

Tipul era agitat și tot comenta că *de ce l-au luat*. Unul dintre polițiști s-a enervat, i-a dat un picior în piept și l-a trântit lângă o masă de sticlă, apoi l-a lovit cu palmele până când a spart blatul și s-a tăiat la deget.

Mai mulți colegi au trecut pe lângă ei fără să intervină. Polițiștii s-au pus de acord să spună că a căzut pe scări și s-a aruncat singur pe masa de sticlă, apoi a vomitat, a făcut pe el și a murit.

Un parcagiu mai puțin.

Cioc-cioc-cioc...

Cineva bate în fereastra unui demisol, o magherniță cu pat și televizor. Carameaua, o jumate de femeie legată la un aparat, stă în pat și se uită la *un șou păcătos*.

– Cine e?

– Poliția.

Aoleu, ce-or vrea?!, se gândește femeia. Aici stau doar ea și cu băiatul ei care o îngrijește, nici nu adoarme până nu vine el acasă, să nu cumva să se sufoce. Se mai ceartă, ce-i drept. A chemat de mai multe ori poliția când i-a vândut fi'-su televizorul, când a vrut s-o bată...

O fi făcut ăsta ceva? Că dacă l-a luat poliția îi poate dăuna la dosar, n-are voie să facă nicio șmecherie.

Acu vreo cinci-șase ani, a făcut un amic *șaișpe pe el*, adică l-a băgat la flagrant. L-a rugat să-i ia niște heroină. Banii erau marcați, a luat cinci ani pentru trafic. După un an și trei luni s-a eliberat, c-a fost cuminte, da' tre' să dea cu subsemnatu' la două luni.

– Aveți un băiat Dumitrache Daniel?

– Da. Da' ce-a făcut?

– Doamnă, noi suntem de la circa 10, ne-au trimis colegii de la Capitală să le ducem un act cu CNP.

Polițiștii găsesc certificatul de naștere și pleacă repede. Carameaua sună la Poliția Capitalei, dar băiatul nu e. Sună la circulație să vadă dacă a fost vreun accident. N-a fost.

Aaaaaaaaauuuuu!

Nu termină cu telefoanele că aude un țipăt care trezește toată strada. A sosit vestea.

***

“Îmi sare creierii când mă gândesc la el“, zice Carameaua și aprinde cu greu un chiștoc scos de sub pernă. N-are voie să fumeze, dar uneori simte c-o ia razna. Abia se mai ține. Are 56 de ani, un plâmân și un aparat care-i pompează oxigen printr-un furtun care-i intră în nas.

Carameaua făcea acasă croitorie și curățenie la unu, altu, blocuri, secții de poliție, o știa toată lumea. Soțul ei a lucrat la măcelărie și apoi s-a băgat la construcții. Singurul lor copil, Dani, s-a născut în '88. Pe stradă i se spunea **Dinte** sau Dinți, că era dințos. N-a prea mers la școală, *ba că n-avea certificat, ba că nuștiuce.*

Când i-a murit bărbatul de cancer, acum 14 ani, s-a îmbolnăvit și ea. A rămas și fără casă, a prostit-o un șofer de tir care *se bucura la ea*. A aruncat-o în stradă cu tot cu băiat. A tot umblat pe la primării până a găsit o anexă amărâtă.

Așa a scăpat și Dinte mai liber, s-a anturat cu băieții, stăteau pe la colțuri, o alba-neagra, caterincă. Cât era în putere, maică-sa umbla după el. Striga *chem milițiaaa!*, ca să-i sperie, să nu facă tâmpenii. *Da' ce făcea el mai departe...*

„Era obraznic și arogant, dar avea limită”, își amintește o vecină care-l suspecta că mai tăia și cauciucuri la mașini.

„Eu nu am avut sesizări, plângeri sau reclamații la adresa lui pe linie de violență”, a spus la proces Lucian S., fostul sectorist din zonă, acum pensionat. „În schimb, când a crescut mai mare, a început să petreacă mai mult timp în anturajul persoanelor cu preocupări infracționale, în așa numite *grupuri colț de stradă*.”

Dani era cel mai fraier cu drogurile, că avea gură slobodă. Toată lumea știa că se droghează. *Da' nu era ca alții, era curat ca o fată, nu făcea scandal*. Carameaua s-a ținut de el să le lase, dar nu prea i-a ieșit. A învățat-o un psiholog cum să-i vorbească, ce să-i facă să vadă că nu e singur, că e iubit. Seara îi scria bilețele și le punea peste tot: *tu ești copilul meu, am rămas numai noi doi, să ai un viitor frumos, să renunți la ele*.

Dinte alerga să facă rost de medicamente, de bani de mâncare și ce-și mai lua el – îi plăcea să fie curat, să aibă țoale și mai ales adidași, să bea o bere înainte de culcare. A muncit cu ziua pe la vecini, prin șantiere – *căra și câte doi saci de ciment*; o vreme a lucrat la o fabrică de încălțăminte, dup-aia la o firmă de curățenie.

De vreo doi ani, se înscrișese la seral, la „a doua șansă”, să aibă școală. Când se descurca, îi zicea maică-sii „uite, mamă, la engleză am făcut bine fără să m-ajute cineva.” I-ar fi plăcut să fie ospătar sau stilist, mai veneau băieți pe la el să-i tundă, să le facă perciunii, barba.

„Mă spăla ca pe copii până aici la burtă, îmi făcea să mănânc“, zice maică-sa, „da’ nu puteam să-l persecut să stea numa’ după mine. Avea și el un bar aici la Alba Iulia, pe Decebal, se ducea mai tot timpul acolo ca să-l bage și pe el pe sală“.

În ultima vreme se apucase de parcări și trecuse pe legale, îl combinase careva că e bine. Pleca seara patru-cinci ore, pe la Unirii sau Decebal, c-acolo ies baștani la cafele, făcea cât avea nevoie și-i mai lua ceva de mâncare și medicamente Caramelei. „I-am zis *de ce, mamă, te duci să vii doar cu amenzi? Că nu-i de tine*. Eu știu care a fost treaba. Eu nu le permiteam să vină pe la noi să aibă anturaj“, spune maică-sa.

Dinte n-avea niciun prieten, în afară de Căpățână, alt parcagiu.

Când nu mergea parcare, mai fura câte o oglindă, sau așa. „Era un infractor. Era impertinent și nesimțit. Crede-mă că m-am abținut în repetate rânduri să-l bat, pentru că fura și nu-l prindeam,” mi-a zis un agent de la secția 10. „Nu spun că și-o merita, însă nu era un om ok. Mie mi se pare o victimă colaterală a sistemului, o victimă a statului! Ți se pare corect să trimiți la închisoare un tânăr de 24 de ani pentru asta?”

„Vrând-nevrând e vinovat!”, spune despre polițistul acuzat fostul lui șef, comisar Marius Stancu, adjunctul secției 10. „Le-am spus întotdeauna [*agenților*]: Viața ți-o dă Dumnezeu și Dumnezeu ți-o ia. Știai că-i drogat, că are SIDA-n pizda mă-sii, *du-te, bă, acasă!*“

Comisarul era în concediu când s-a întâmplat *nefericirea* și nu i-a căzut bine când a auzit. „Îmi pare rău și de băiatul ăla [*polițistul*], și de ăla c-a murit. Vor suferi amândoi: ăla că e-n pământ, ăsta cu siguranță, cu siguranță...” va fi condamnat, subliniază șeful de secție.

Când a murit Dinte, niște agenți de la circă au venit la familie. Cică *mergeți să-l luați dimineața la zece de la IML, că l-a călcat o mașină și e mort*. Văru-su Bebe a luat încă un văr

și s-au dus dimineața la zece să-l ridice. Când să se intereseze la ghișeu, zice c-a venit un domn, s-a prezentat *comisarul cutare de la Capitală* și i-a zis *aveți grijă, că e cusută cu ață albă*.

Doctorul nu i-a lăsat să facă poze, i-a amenințat că-i dă afară. Da-și amintește că *pe partea stângă era plin de sânge, la ureche. Maxilarul era spart... se vedea... era umflat. Și picioru' l-avea rupt. Stângul, i-a zis și un tip care a lucrat la pompe funebre*.

I-au luat cruce și sicriu, l-au dus acasă și după trei zile l-au înmormântat în Berceni. Pentru înmormântare și pomeni, Bebe a cerut la proces câteva zeci de mii de euro. Profitând de mediatizarea cazului, a cerut și 5 milioane de euro despăgubiri morale, cu care zice că vrea să-și cumpere o casă.

Reprezentantul Poliției: Care este motivul pentru care solicitați suma de 5 milioane de euro daune morale?

Bebe: Suferința.

Reprezentantul Poliției: Acesta este singurul motiv, suferința produsă de pierderea victimei?

Bebe: Da.

Bebe e un tip îndesat, pe la 40, fost campion național de judo, însurat, cu un copil. Stă înfipt într-un scăunel în fața casei, singura dintr-o comunitate evacuată de pe strada Vulturilor care încă n-are aviz de demolare.

Bebe zice că era un polițist cu boală pe vărul lui, unu' Moldoveanu (se referă la inculpat). „Spunea, îhm, *domle, mă hăituieste de o săptămână unu Moldoveanu, mă bate unu*

Moldoveanu, porecla, nu știu. Cu vreo săptămână jumate înainte, așa. Că a pus electroșocul pe el și l-a pus în cap, a căzut în cap.“ De asta se ascundea de poliție, zice văr-su.

Poliția nu are în dotare arme cu electroșocuri, iar folosirea lor este restricționată. Dar un agent mi-a confirmat că „are un coleg. E necesar în unele situații”. La proces, un parcagiu a povestit că a pățit-o și el cu electroșocuri la Secția 10, dar atunci a fost salvat tocmai de polițistul acuzat că l-a omorât pe Dinte:

Avocatul părții civile: Ați fost vreodată luat la secția 10 și bătut?

Căpățână: Normal.

[...] **Judecător:** Cum se comporta Inculpatul cu dumneavoastră și cu ceilalți?

Căpățână: Cu mine n-a avut niciodată nimic. Sincer să fiu, chiar m-a ajutat o dată când am fost eu curentat. Dânsul m-a scăpat. *[inculpatul surâde discret]* **Judecător:**

Cine vă curenta?

Căpățână: Un alt coleg de-al lui. Eram în vestiar, abia mai stăteam în picioare, făcusem pe mine. Și Inculpatul m-a scos de acolo.

Judecător: Și ați făcut sesizare că v-au bătut? Nu v-ați plâns?

Căpățână: Ce sesizare, doamnă? Cine mă ia pe mine în seamă? Separat dacă m-aș duce, aș veni la dumneavoastră să mă plâng, nu m-ați lua în seama. Sunt drogat. Doar familia mea mă ascultă. Acum am avut putere să zic și eu, că-n rest n-am nicio putere.

Raportul medico-legal spune că Dinte a murit de hemoragie, în urma unor posibile lovituri:

„Decesul s-a datorat anemiei acute, consecința unui hemoperitoneu masiv survenit în evoluția de scurtă durată a unei rupturi traumatice de splină patologică (în cazul infecției HIV

și al hepatitei virale C cu tendință ciogenă) ce s-au putut produce prin **lovire cu corp dur**, posibil aparținând **mijloacelor de atac/apărare specifice omului**, cu puțin timp anterior decesului.”

Polițiștii au altă variantă. „Ăla avea probleme și de la o lovitură a murit, ghinion”, mi-a spus un ofițer care a participat la anchetă. Zice că nu a văzut nici o urmă de lovire sau vânătăi, că era doar de la splină. „Ăștia bolnavi li se umflă organele și nu mai sunt protejate de coaste, împing în peretele exterior și se pot rupe ușor.”

Un fost coleg al agentului mi-a zis că „**și dacă l-a omorât, și dacă se dovedește că lovitura aia l-a omorât, mie mi se pare ceva normal. Ca polițist așa-ți faci treaba**“.

După ce i-a murit și băiatul, neamurile au băgat-o pe Caramea la un centru social. Stă într-o cameră curată, are baie, televizor. Mai vine cumnată-sa pe la ea; în rest, se uită la emisiuni, citește sau plânge.

În ziua în care a murit, Dinte a sunat-o pe la șapte „și-mi spune *mamă, are băiatul tău 35 de lei, ce vrei să-ți iau? Nu vreau nimic, vino acasă, mamă, mai stăm și noi de vorbă.*” Nu l-a mai văzut nici mort, c-a intrat în depresie. Dacă ar putea să umble zice c-ar rezolva cazul *una-două*, ar afla exact ce s-a întâmplat, dar așa nu mai e bună de nimic.

Mi-a zis că-i amintesc de Dani, că era de o vârstă cu mine. M-a strâns de mână și m-a rugat s-o țin și pe ea la curent cu procesul, vrea să afle ce mai zic ăia de băiatul ei. I-am tot povestit:

Tribunalul București e ca un arc de triumf secționat de o clădire din sticlă. Localnicii îi zic Junior, că inițial fusese magazin, dar de vreo 15 ani vânzătorii și spațiile comerciale au fost înlocuite de judecători și săli de judecată.

La secția penală nu există geamuri. E o sală înaltă cu lambriuri trase peste pereții albi. Ne ridicăm în picioare până când judecătorul se așază la catedra înaltă, cu stema României deasupra capului; strigă catalogul și lecția, apoi elevii care urmează să fie ascultați sunt poftiți afară, să nu copieze unii de la alții; arestați, martori și curioși moțâie sau se agită emoționați prin bănci până sunt certați de judecător sau de jandarmul care ne supraveghează.

Procesul polițistului a început în luna septembrie. De atunci au fost audiate douăzeci și ceva de persoane: mulți polițiști, un parcagiu și câțiva membri ai familiei lui Dinte. *Elevii* sunt ascultați sub jurământ; dacă se încurcă, primesc întrebări ajutătoare.

Versiunile polițiștilor despre seara de patru martie 2014 se bat cap în cap:

Inculpat: Domnule președinte, în ziua respectivă mă aflam în patrulare cu autoturismul de serviciu împreună cu colegul meu, martorul Unu. Pe Decebal am observat un grup de persoane despre care noi aveam cunoștință că apelau la mila conducătorilor auto pentru obținerea unor sume de bani, desfășurând activitatea pe care noi o numim “parcagii”.

Martor Unu: Din acel grup s-a desprins Victima pe care o cunoșteam ca Dinți. Am plecat în urmărire, am coborât după bloc, iar Inculpatul a mers drept cu mașina. În timpul urmăririi am fost sunat de Inculpat care mi-a zis că l-a prins. Puteam să-l sancționăm la fața locului, dar am ales să-l ducem la secție și să vedem dacă are vreo lucrare la altă secție, dacă e căutat.

Martor Doi: În mașină se plângea, dar de obicei asta e o tehnică de diversiune pentru a scăpa mai repede.

După ce au ajuns la secție, unul din polițiști l-a certat și l-a lovit pe Dinte de mai multe ori:

Inculpat: I-am solicitat victimei să rămână pe loc, a părut c-așa face, am apucat să fac un pas-doi și când să ies, când m-am întors cu spatele, domnule președinte, am văzut că se

apropie de mine. Bolborosind, nu știu ce, că n-am înțeles exact ce spunea, exprimarea lui. Ceva de nesupunere și venea spre mine.

Martor Șapte: Era un bărbat în civil care stătea pur și simplu și Inculpatul striga la persoana respectivă. Avea capul plecat, dar nu zicea nimic de nimeni.

Inculpat: Venea în pas grăbit, amenințător, nu-i cunoșteam intențiile. Știind că este bolnav de HIV, știind că este consumator de droguri, știind că au existat cazuri în care colegi de-ai mei au fost mușcați și au fost contaminați cu aceste boli, *SIDA*, respectiv hepatită, singurul lucru care mi-a rămas de făcut a fost doar să-l împing pentru a-l depărta. Asta a fost singura lovitură, l-am împins în piept. Deci lovitură cu piciorul a fost de respingere și atât. Până-n acest moment n-a fost nimeni prezent la fața locului.

Martor Trei: Când am ieșit spre curte, l-am observat pe Inculpat trecând pe lângă mine și **lovindu-l pe om.** [*inculpatul își umflă nările nervos*]

Nu pot preciza la acest moment cu ce a lovit victima și nici în ce zonă și nici intensitatea loviturii, pentru că m-am ferit să nu fiu lovită din greșeală. [...]

Judecător: Și de ce nu l-ați oprit?

Martor Trei: [*îmbufnată*] Pentru că m-am ferit să nu mă lovească pe mine din greșeală. Lovitura m-a luat prin surprindere. Dacă aș fi avut timp, aș fi putut să-l opresc pe inculpat, dar raportat la forță nu aș fi putut. Apreciez că Inculpatul ar fi putut să mă lovească din ricoșeu cu piciorul. Apreciez că au fost și alți martori care au văzut incidentul. [*avocatul îl întreabă pe Inculpat în șoaptă: "l-ai împins când au ieșit colegii?!"*]

Martor Patru: **Am văzut când a lovit acea persoană în gât.** După lovire, Victima a căzut pe jos și a mai primit o palmă în cap. Loviturile erau de intensitate medie. După ce a dat cu palma Inculpatul s-a tăiat la deget în geamul de la măsuță.

Polițiștii spun că după bătaie Dinte a căzut pe scări și s-a aruncat pe o masă din sala de instructaj:

Martor Trei: M-am dus să-mi iau armamentul și l-am așteptat pe colegul meu în curte să plecăm pe teren. La un moment dat a ieșit persoana respectivă țipând, urla.

Martor Unu: Victima a căzut pe scări. A început să vomite și mirosea foarte, foarte urât. L-am chemat pe inculpat, eu nedorind să-l ating. Inculpatul a sprijinit victima de o mașină, i-a dat câteva palme ca să-și revină și l-a spălat pe față.

Martor Șaispe: Părea bine, să zic. Nu mi s-a părut anormal.

Martor Șaptispe: Îi era rău, gâfâia, dar nu zicea nimic. Apoi Inculpatul l-a pus înăuntru, unde-l văzusem inițial.

Inculpat: Când m-am întors de la baie victima era ghemuită pe hol, nu acuza stări de rău, părea că se odihnește. Am hotărât să-i scriu amenda.

În acel moment m-am întâlnit cu patru colegi cărora le-am spus ce am pățit. În maxim 30 de secunde am auzit pași de alergare pe hol și o lovitură puternică pe care am apreciat-o în blatul unei mese.

Martor Șaptispe: S-a trântit pe masă.

Inculpat: L-am văzut întins cu fața în sus, lateral.

Martor Doi: Era pe masă, stătea pe burtă. Nu a vrut asistență medicală.

Martorul Paispe: A zis că-i e rău și să chem o salvare. Le-am zis colegilor să cheme. A venit și martorul Doi de la vestiar și i-a acordat primul ajutor.

PARCAREA

O gașcă de dubioși se grăbește zgomotos pe străzile din Centrul Vechi. Cetățenii se dau la o parte deranjați, întorc capul scârbiți, un tip o trage pe gagică-sa deoparte și o strânge în brațe.

„Să mor io!”, îmi zice enervat unul dintre dubioși, parcagiu în centru. „Dacă fugi o dată de gabori și te știe, lasă speța de la unu la altu, *vezi că ăla m-a fugărit până nu știu unde.*”

Pfffhooooaaa, și ce se mai fuge... Mă fofilez lângă un stâlp înghesuit între două mașini și mi trag aerul prin ger, să-mi liniștesc inima. Ceilalți și-au găsit câte un loc prin parcare. Șapte inși cu mine. A dracu' treabă, mă gândesc, *au lăsat gaborii vorbă* că-i bagă la cameră pe-ntuneric și alergăm ca infractorii, deși n-am făcut nimic.

E groasă. La parcare, dacă nu faci bani sâmbătă seara, te lași de meserie. Dar azi e imposibil. Centrul e plin de polițiști și jandarmi puși pe treabă, iar aici nu parchează nimeni.

„Și când pune unu mâna pe tine, și să ai norocu să prinzi când se schimbă tura, te bate și ăia și ăia”, zice parcagiul.

” Dacă n-ar fi garda pe tine, n-ar câștiga nimeni ca un parcagiu.”

Marius are 25 de ani, e mic, închegat, strâns într-o geacă de piele și niște blugi tociți; mardeiaș, urlă tot timpul. E răgușit și își acoperă dinții stricați cu buzele încruntate. Iute la pas; când îl pierd prin mulțime mă uit după o căciulă albă *Cocaine&Caviar*. Face parcare *de când e parcările în București, de prin a întâia, a doua*. „Atunci venea omu și-i cereai și tu pentru mâncare”, nu era cu dirijat, șmecherie...

De vreo câțiva ani e jalea asta cu poliția. Înainte trecea secția a zecea o dată și dădea câte o amendă, la revedere. Dar de când au făcut secție în centrul vechi a început cu bătăile. „Să mor io! Dacă n-ar fi garda pe tine, n-ar câștiga nimeni ca un parcagiu. Să stai de dimineața până seara ai veni cu 15-20 de sute“, zice Marius.

Hai, bă, s-o spargem! Ce? Deja? Iar? Nici n-am ajuns bine în parcare că cineva sună la 112. Fuck!, mă gândesc. Sângele mi-o ia la fugă, picioarele după el.

Meseria nu e nouă, dar parcagiii s-au înmulțit de când cu criza. E plin orașul de *boschetari* și oameni care stau prin case părăsite sau în curs de retrocedare. Au profitat de problemele urbanistice cu care se confruntă Bucureștiul și și-au făcut un loc de muncă la limita de jos a legii.

E nasol să fii șofer în București, dar e și mai nasol să fii pieton. Tre' să ocolești mereu șantiere apărute peste noapte, să înghiți praf și fum, să fii atent să nu-ți luxezi gleznele și să nu te împiedici de mașinile parcate peste tot. Din 5 milioane de mașini din România, peste un milion sunt în Capitală, majoritatea pe trotuare.

Primăria habar n-are cum să rezolve treaba, își administrează prost parcărilor, nici măcar nu știe câte sunt.

Femei, bărbați și puștani se strecoară prin haosul din trafic și găsesc fiecare petec de asfalt pe care se poate înghesui o mașină. Pentru o *cinste*, o cafea, o țigară, îți indică locul, te dirijează și se oferă „să aibă grijă” de mașină. Unii vor doar bani. Există parcagii prietenoși, care glumesc și-și fidelizează clientela. Alții merg pe agresivitate, amenință să-ți strice mașina sau să-ți facă rău. E vrăjeală, și polițiștii zic că nu se întâmplă.

Parcagiii percep un fel de *taxă de protecție*, e un joc de intimidare în care șoferii plătesc un serviciu nesolicitat și aproape inutil. O aromă de capitalism sălbatic.

Un parcagiu face 20-30 de lei într-o zi normală; în weekend și de sărbători poate să facă și 150-200 de lei. Programul începe dup-amiază, când pleacă parcagii primăriei și ține până se mai golește parcare.

Unii se laudă că-s din nu știu ce familie de șmecheri, dar și asta-i o vrăjeală. Nu e ca-n Filantropica, vreun șef de clan care numără noaptea pe masă banii făcuți la parcare de băieții lui. Cel puțin nu am găsit eu și nici poliția nu știe de așa ceva.

Parcageala funcționează mai degrabă ca un ajutor social informal: hrănește niște oameni și îi ține departe de furturi și tâlhării, de pușcărie. O afacere precară, pentru familii blocate în sărăcie.

E o pată pe obrazul orașului. Oamenilor le e rușine să intre în contact cu mizeria, așa că sună la poliție *să facă ceva, că d-aia-i plătim*. Dar poliștii nu sunt asistenți sociali și nici legea nu le permite să rezolve mare lucru, așa că reglează situația cu bătaia.

„La oricare putea să i se întâmple cum i s-a întâmplat lu' Dinte“, zice Marius, parcagiul din centrul vechi. Se trezește îmbrăcat de stradă și gata istovit. Se întinde tăcut, își aprinde o țigară și soarbe dintr-o cafea răcită la un leu. Încearcă să se încălzească la reșoul improvizat dintr-o cărămidă de bca și niște arcuri legate ilegal la curent. Ține loc și de aragaz. Își cascadează ochii umflați și-l ia la pupat pe Mario, băiatul lui de șapte luni; gânguresc amândoi fără dinți.

Marius stă într-o vilă cu terasă și vedere la Casa Poporului. Dacă te uiți dinspre parlament, *casa boschetarilor* e o epavă scufundată în mizerie; n-are apă, curent, nici măcar ferestre sau uși. Sunt vreo 12 familii în toată vila, o comunitate unită, în felul ei: petrec împreună, se scaldă în Dâmbovița, vânează șobolani, mai dau câte un var, improvizează câte o ușă sau o instalație electrică.

Sunt mai mulți care se ocupă cu parcare, le trebuie bani de medicamente, au tot felul de boli; unii se droghează. În ultimele luni au murit trei locatari.

Și-a „cumpărat“ camera cu câteva milioane acum vreo cinci ani, de la alt *boschetar*, care a făcut la fel. O împarte cu nevastă-sa și patru copii fără astâmpăr; încă unul e pe drum. Nu-i trimit la grădiniță sau la școală, nu prea au acte și n-au nici cum să-i spele și să-i îmbrace.

Când era mic, Marius stătea în altă casă mare, boierească, pe la Radiodifuziune. „Eram chiriași la stat. A venit proprietarul după 37 de ani și i-au retrocedat-o.” N-au primit nimic la schimb și ta’-su s-a spânzurat.

Era un copil când s-a-nsurat cu heroina și și-a găsit și nevastă. Cum a prins forță, a învățat să dea cu pumnul. Bătea cel mai bine copiii de la școală, așa că l-au luat la box. Când s-a-ntărit suficient, a început să facă bani. La început căra saci prin piață, apoi a trecut la tâlhărie. „Când ieșea ăla din mașină *poc!*, dărâmam omu și-i luam direct portofelu.”

La 14 ani, în loc să meargă în State cu lotul de juniori, s-a dus la pușcărie. „Aveam 419 dosare: tâlhării, furturi, trafic de droguri, trafic de femei.” Nici înăuntru nu s-a liniștit. Înainte să se elibereze, l-a înțepat cu cuțitul de 36 de ori pe comandant că n-a lăsat-o pe maică-sa la vizită.

Vreo opt ani a dormit prin pușcării. În 2012, când s-a eliberat ultima oară, a zis că nu se mai întoarce. A lucrat o vreme la cărucioare la un hypermarket, dar când a venit vorba de angajare nu l-au mai luat, c-are HIV de vreo trei ani. (Așa pățești peste tot dacă ai HIV, nu vrea nimeni să te angajeze, chiar dacă boala e acum ușor de ținut sub control și nu te împiedică să-ți faci treaba.)

Așa că Marius a devenit „freelancer” la parcare.

„Stăteam acolo pe ploi, pe ninsori pe zăpezi, cu copiii după mine ca să nu mai dau curs la rele.” Oriunde e o parcare, Marius face parcare. „De multe ori ne-a scos foamea din gură”. Și când merge pe stradă și-l vede pe unu că semnalizează *dă-i, dă-i, dă-i*, a parcat mașini și-n

fața casei. Dar banii adevărați se fac în centru. Într-o zi normală ies 20-30 de lei, cât să ia pampersși, ceva de mâncare și țigări.

Când are nevoie de bani nu ține cont de a cui e zona. În centru „e mulți pe parcare, 30 pe puțin când e aglomerat. Pe toate colțurile. Eu dacă mă duc, mie nu-mi face niciunul figuri, nu te mint, eu îi bat.” L-a bătut așa de bine pe unu, că a trebuit să stea în casă câteva săptămâni. Îi cerea ăla 100 de milioane ca să nu pună *garda* pe el.

Marius e dur cu toți, dar încearcă să fie drăguț cu șoferii, mai ales cu femeile. Și insistent, că altfel nu iese banu'. *Dacă lași de la ei știi cât îți dă? 30 de bani, un leu. O pâine e un leu cincizeci la noi. Ce valoare are leul ăla? Îi mai zic unii du-te dom'le la muncă. Bine boss, dacă zici tu...*

Oricât încearcă să-și tempereze nervii, autoritatea îl scoate din minți. Nu poate discuta cu nimeni care-l ia de sus și polițiștii o fac cel mai des.

Ana, nevastă-sa – o pișpirică de 22 de ani, zice c-a luat bătaie când era cu burta la gură, la 8-9 luni de sarcină. „Mi-a zis ăla ***dacă te mai prind, cioaro, pe parcare, te bat până avortezi!*** M-a dus în sediu ăla din centru și mi-a dat peste palme, cu baston d-ăla drept și gros”.

Nu e cel mai cuminte parcagiu, mai încearcă și câte o șmecherie, dacă-l prind se ia în gură cu ei „Io niciodată n-am stat, eu am ripostat mereu. Păi cum să mă bați tu și eu să te las? Și dac-am greșit vorbește legal că ești organ, cum să mă bați? Cum educi tu? Tu trebuie să fii exemplu.” Cel mai bine fuge. Și dacă fugi nu e prea bine, că ești luat la ochi, ești suspect și tot așa. „Pe mine parcarea m-a ținut liber, m-a ținut acasă.”

Parcagiii de meserie își fac veacul pe străzile din Centrul Vechi, zona Unirii, Horoscop, Victoriei, Decebal, Romană. Sunt familii sau tovarăși care se impun pe câte un sector de stradă, dar sunt și mulți independenți.

Am stat câteva săptămâni cu o gașcă din spatele Palatului CEC, între Calea Victoriei și Splai, pe un colț de lângă Inspectoratul General de Poliție. Acolo sunt tot timpul cinci-șase băieți care stau de dup-amiază până-n noapte *să moară, să facă*. Bagă o grămadă de sprinturi, stau în ploaie, în frig, în arșiță. Când dă căldura vin și nevestele, surorile, prietenele, verii.

Gicu e fost pușcăriaș, însurat, cu copii. E bolnav cu rinichii și ficatul, nu ține la efort, se mișcă greu. Nu prea îi sare norocul de doi-trei lei, da' mai prinde și câte un Grigorescu. **Bobi** e un puștan entuziast, îndrăgostit de fotbal, fete și manele. Își face bani de suc, țigări și pariuri sportive. Fuge bine, dar e mereu cu mintea la vreo gagică. Mai sunt și **Burtoi**, veteranul locului și un fel de șefuț al parcării, care face bani între joburi; Ion, fratele lui Bobi, tare-n gură și la fugă și **Dorin**, și el fost pușcăriaș pentru hoție, care vrea să facă bani să plece în Anglia la frate-su, sau poate-n Germania, mai vede.

Când e cuminte parcare, stau toți la colț și povestesc. Stabilesc cine bagă următoarea mașină, își calculează datoriile, ascultă muzică sau își bârfesc zgomotos cartierul – tot felul de legende cu mai marii hoțomani și șmecheri. Zâmbesc mult și fac miștouri cu șoferii pe care-i cunosc. Dacă sunt bulangii, știu că și-o iau pe cocoasă și se ling pe bot de bănuți. Se ceartă între ei, mai ales pentru bani; rar, se ajunge și la bătaie.

Pe stradă se învață că *gaborii* – polițiști, locali sau jandarmi, sunt cea mai joasă speță, oricât de om ar fi unu, tot *gabor* rămâne. Au boală și pe badigarzi, că ăia fac parcare fără să pățească nimic, *ce-i discriminarea asta*.

Dacă e aglomerație, mai sună lumea la 112. Gașca se sparge când apare patrula. Cine-i fraier își ia amendă. Oricum, amenda se ia din oficiu, nu tre' să te vadă că dirijezi sau că iei bani de la oameni, poți să stai liniștit în fund pe trotuar sau să te plimbi.

În prima parte a timpului petrecut cu ei, întâlnirile cu poliția erau tensionate. Am observat fără să intervin și am fost legitimat de câteva ori, eram suspect pentru că stăteam pe lângă ei.

Unii polițiști le zic *maimuțe* sau *ciori* sau *tu ai față de tâlhar*. Într-o seară, când stăteam toți pe bordură la CEC, un agent care ne-a legitimat, fără nici o introducere, mi-a zis că are „boală pe toată rasa mea“ de „bozgor“ și mi-a promis că mă „execută pă lege“ dacă mă prinde că fac parcare.

Ăsta e cel mai smardoi de la a 17-a, mi-au zis parcagiii despre polițistul care s-a luat de mine. *Ăsta nu te bate oricum, dacă ai onoarea cu el. Se dezbracă de uniformă și o dă la parte cu tine, gentleman*. Da' cum să dai într-un polițai, chiar și dezbrăcat, în secția de poliție? Mai sunt unii care-i altoiesc c-un șut în fund, o palmă, ăia-s ok. Există tot felul de topuri și categorii de genul *cel mai*, deși cu majoritatea n-ai treabă, te roagă să pleci sau îți dau amendă, dacă tot s-au obosit.

Bătaia, conflictul sunt lucruri ordinare în viața de stradă. Mulți preferă mardeala sau o scatoalcă decât să rămână fără bani sau, mai rău, să fie înjurați. Dacă vor să facă reclamație riscă să și-o mai ia o dată sau să le bage pe gât niște furturi cu autor necunoscut. „Decât s-ajungi la pușcărie, nu mai bine îți iei omoru’?“

Toți băieții cu care am vorbit la parcare au câte o poveste cu polițiști: unu că i-au spart rotula cu bâta, altu a fost sac de box pentru un mardeiaș în uniformă, celălalt și-a furat-o rău într-un gang, nici nu l-au mai dus la secție. Pe stradă umblă o fază că la secție te pune polițistu' să tragi un bilețel, să-ți alegi stilul în care vrei s-o iei: vandam, brusli, chichician.

Problematika secției 10, „e un proverb din ăsta *în față leopard*, nu știu, nu-mi aduc aminte. E frumoasă secția asta 10, da'n spate... sunt numai ciori! Și ce fac altceva decât parcare?!” îmi zice **comisarul Marius Stancu**, șeful adjunct al secției în care a murit Dinte.

E un *joc de-a șoarecele și pisica*, în care toată lumea pierde timp și resurse. Noul cod penal spune că cerșetoria e contravenție și se pedepsește cu amendă de la 100 la 500 de lei. Parcașii adună mii de amenzi pe care nu le plătesc. „Ca să-i fac dosar penal trebuie să aibă

un minor asupra lui și așa mai departe. Îi luăm, îi mai speriem, îi mai ținem pe la secție, dar sunt familii întregi care cu asta se ocupă”, spune comisarul.

Primăria a decis la începutul anului să transforme amenzi neplătite în muncă în folosul comunității, dar nu-i poate obliga să muncească fără o decizie a instanței. Anul trecut, poliștii de la a zecea au dat 2300 de amenzi pentru *apel la mila publicului*, majoritatea la parcare.

„Tu scrii amenda și ei bagă mașini. Nu-i doare de noi, te persiflează, știi?”, îmi zice un agent de poliție. „În viața mea, un singur parcangiu am lovit. În sensul că l-am lovit la nivelul piciorului. Crede-mă c-am avut ocazia chiar să fac ceva, legal”, îmi povestește agentul de ordine publică. În cazuri extreme zice că poate să-l încătușeze. „Când îl încătușezi răspunsul natural e să se opună. Îi strângi mâna, i-o urci puțin mai mult decât trebuie. Cam așa e răspunsul pe care-l găsesc eu când am nevoie. Cum era și Dinte, azi mâine îl găseai cu... tre’ să-l iei în atenție și să-l bagi la arest, dacă e. De exemplu, e urmărit că a avut un furt și s-a dovedit, știi? Asta e ideea.”

Dar parcagiii nu prea se bagă la nasoleli, știu diferența între infracțiune și contravenție. „Statistic vorbind, ei nu zgârie și nu lovesc. Evită chestia asta,” mi-a spus agentul.

Zona centrală e monitorizată video și n-a fost vreun parcangiu să zgârie o mașină, „e o minciună! Sau poate s-a întâmplat și nu a fost sesizat“, mi-a zis și șeful adjunct al secției 10.

E o seară șukară de martie. Stau în spate la CEC cu un tip negricios, ras în cap, cu umeri lați. Mâncăm niște madlene și bem suc, sprijiniți de o mașină. Vine un echipaj de poliție, agentul mai în vârstă coboară să ne legitimizeze.

Tipul chelios nu bagă capul la cutie, ca băieții de pe stradă. Îi dă cu lehamite datele din buletin, poliștii le verifică, îi apare ceva ciudat, e contrariat, așteaptă un pic, își face curaj:

– O întrebare stupidă... dar o pun. Vreunul probleme cu poliția? Știu că vi se pare absurd.

Vă spun și de ce. *Se uită către tipul de lângă mine și zice:* De exemplu, știu că dumneavoastră lucrați *în sistem*.

– O întrebare la care nu pot să răspund.

Polițaiul e tot mai agitat:

– Atunci pe lângă sistem. Nu la poliție, dar aveți legătură cu poliția... Asta încercam să vă spun. Și nu puteți să-mi răspundeți pentru că sunteți în misiune.

– Am înțeles foarte bine, dar nu înțeleg de ce facem această discuție de față cu o persoană care nu are uniformă.

Polițistul se-nverzește și înghite în gol. Își cere scuze, *mă mai ia gura pe dinainte*, ne dă buletinele înapoi și merge să verifice dacă sunt parcagii mai încolo.

Tipul începe să râdă. Îl cheamă **Marian Ursan**, e doctor în sociologie și director la Carusel, o asociație pentru apărarea drepturilor omului. Acum câțiva ani a lucrat la biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate, avea statut diplomatic sau așa ceva, și a rămas însemnat ca „insider“ în bazele de date ale autorităților. Când îl verifică poliția îi place să-i bage puțin în panică, cum fac și ei cu parcagiii.

Marian lucrează de vreo 20 de ani pe programe de reducere a riscurilor pentru persoane de pe stradă – boschetari, prostituate, consumatori de droguri, tot felul de marginali ai societății.

După ce-a murit Dinte, a zis că trebuie să facă ceva înainte s-o pățească și alții. De câteva luni, Marian și mai mulți voluntari stau prin parcări și documentează interacțiunile dintre parcagii și polițiști. Proiectul se numește „Dreptate pentru Dinte”. Îi învață pe oameni ce drepturi au când sunt luați la secție, ce au voie să le facă polițiștii și cum pot să se apere.

Dacă e nevoie, se duc cu ei la poliție, le asigură consiliere juridică, îi ajută să depună plângere.

Gicu e primul care a depus plângere. L-au ars prin februarie – l-au luat de pe stradă, l-au înjurat de copiii lui morți; el le-a zis că, dacă-l bat, depune plângere la parchet; l-au dus la secție cu autobuzul și unul din agenți *i-a arătat parchetul*; i-a dat cu bastonul în spate, peste mâini, și-n pauze l-a pus să facă flotări și genuflexiuni; a scăpat când a venit unul dintre voluntarii asociației, care o să fie și martor dacă se ajunge la proces.

De când sunt pe stradă cei de la Carusel, polițiștii s-au mai potolit. Parcagiii au profitat și de prezența mea, le-au zis agenților că sunt filmați cu camera ascunsă și au lăsat-o mai moale.

Polițiștii se cumițesc când știu că lumea e cu ochii pe ei. Mi-au zis și băieții din centrul vechi că i-au lăsat în pace de când m-au bătut pe mine și a ieșit nasol. Nu-i mai bagă la întuneric, nu-i mai iau la garaje, îi mai bat doar pe *drogați*.

Intervențiile astea localizate și scurte nu schimbă situația de fond. Asociațiile nu-și permit să țină proiecte la nesfârșit, statul trebuie să planteze reforme de la rădăcină și să le crească pe termen lung.

„Dac-ar fi mai multă poliție locală în parcările astea s-ar rezolva. V-am spus, e o problemă socială, o problemă care trebuie rezolvată de primărie, părerea mea”, spune comisarul Marius Stancu.

În câțiva ani Bucureștiul o să devină mai *european* – cu chiu, cu vai, se mai face câte o pistă de biciclete, un trotuar, se amenajează parcări, tobogane prin parcuri...

La un moment dat, parcagiii o să rămână fără obiectul de activitate și o să-și găsească altceva de făcut. Fie îi ajutăm să se integreze, fie se vor întoarce la nasoale. Sau vor muri de boli și băți.

„E lume care vrea să dispară parcagiii. Da’ lumea nu înțelege că parcagiul unde apare? Într-un context foarte bine definit. Ăla al crizei de bani, că dacă n-ar fi criză ăla n-ar exista. Și doi, că ăla n-are ce să lucreze, că dac-ar avea...“, explică antropologul Bogdan Iancu.

„Scoate-l de acolo și o să crească numărul tâlhăriilor.”

„Oamenii le zic direct, *du-te la muncă!* Vorbim de oameni care nu au acte, nu au școală, mai sunt și bolnavi. Cine dracu să-i angajeze pe ăștia?”, zice Ursan.

Mai multe despre sărăcia cronică din România »

Potrivit unui eurobarometru din 2014, 40 la sută dintre români sunt expuși riscului de sărăcie. Jumate dintre aceștia trăiesc la limita sărăciei și cei mai mulți sunt tineri până în 25 de ani.

România își propune să scoată din mizerie 600.000 de oameni până în 2020. Guvernul are și o strategie pentru combaterea sărăciei – o colecție impresionantă de probleme care trebuie rezolvate, însă nu clarifică și cum trebuie rezolvate.

„O să fie bine doar când cei care acum sunt la grădiniță vor termina liceul”, a spus premierul Victor Ponta într-o discuție la începutul acestui an, asigurând că sunt bani, dar „important este să vrem să-i folosim”.

Până în 2020, țara noastră are la dispoziție aproape 3,5 miliarde de euro din fonduri europene pentru incluziune socială, combaterea sărăciei și a discriminării, însă țara noastră are probleme cu absorbția fondurilor – statul a reușit să cheltuie doar jumătate din banii disponibili între 2007-2013.

„Nu poți să apeși pe un buton și să se schimbe situația”, zice Marian Ursan. Reformele statului au fost mereu lipsite de consistență: de câte ori s-a petecit o gaură, au apărut altele în loc. Schimbările concrete se fac cu pași mici și fără resurse extraordinare.

Anul acesta, Ursan își îndeplinește un vis pe care-l are de mai mult de un deceniu:

„Ce-am zis: **facem o spălătorie auto**. Vine omul direct din penitenciar: mop, jet, soluție, spală mașina; direct la muncă.” A găsit finanțare, are și echipa: patru oameni – unii foști parcagii, care vor face cursuri de calificare și vor fi angajați timp de un an cu toate formele legale. Pe lângă salariu, vor avea parte de consiliere și sprijin din partea unui asistent social, până când vor putea intra în *normalitate*, se vor putea autosuține.

„Poate că omul ăla când vede că-i merge, că e așezat, se gândește să facă și altceva, în plus,” spune Ursan, care speră ca *afacerea* să devină sustenabilă și să se transforme într-un model replicabil de economie socială.

„Noi, ăștia, oamenii de rând, adică mai jos, noi suntem adevărații ultimi”, mi-a zis la un moment dat Marius. Societatea trebuie să le dea ceva de făcut „ultimilor oameni“, altfel o să-și tot găsească metode de supraviețuire care o să enerveze cetățenii capitalei europene București.

BĂTAIA

„**Sincer, regret ce s-a întâmplat**”, îmi zice un tip fâlcos, la costum. E noiembrie, sunt la Poliția Capitalei, într-o sală de conferințe, la masă cu corpul de control. Tipul e directorul adjunct al poliției, Lupu Nelu. Ieri seară mi-a transmis pe Facebook să vin *să ne cunoaștem mai bine*.

„Ce s-a întâmplat” e că în urmă cu câteva zile am luat bătaie de la niște agenți în timp ce documentam abuzurile poliției.

Mă plimbam cu bicicleta prin Centrul Vechi și am văzut doi polițiști care discutau cu un cetățean. I-au cerut să se legitimeze, ăsta se mișca încet, un agent s-a enervat și a început să tragă de el și să țipe, cetățeanul s-a enervat și el și a sărit la agent. M-am oprit să filmez.

Polițiștii l-au doborât și l-au liniștit cu câteva lovituri. La mine a venit unu' în civil și mi-a zis să nu mai filmez, să fac pași, că nu e treaba mea. Mi-a dat peste mână. Nu m-am oprit. M-am dus după cetățean, voiam să văd ce se întâmplă. Asta l-a enervat pe cel în civil. I-a pus pe agenți să mă ia și pe mine. Mi-au luat mobilul și au oprit filmarea. M-au aruncat în biroul din centrul vechi. Am fost lovit, scuipat, amenințat că *te fut în cur* și înjurat pentru „lipsă de spirit civic”. În timpul ăsta, alți doi polițiști își vedeau de treabă. În vreo zece minute s-au calmat și mi-au dat drumul de parcă eram prieteni.

[vezi articolul de atunci: Jurnalist bătut de polițiști în timp ce investiga abuzurile poliției]

Am ajuns acasă uluit, am intrat în bucătărie și le-am povestit colegilor ce s-a întâmplat. Am decis să facem totul public și a ieșit tărăboi mare: am primit sute de mesaje și telefoane; cazul a apărut în majoritatea canalelor media; mai multe asociații au cerut anchetarea urgentă a cazului, au făcut rapoarte și s-au oferit să mă reprezinte în instanță; un deputat a solicitat audierea polițiștilor în Parlament; până și OSCE a luat poziție – a catalogat evenimentul ca inacceptabil și a cerut investigații serioase.

Asta regretă, de fapt, directorul Lupu și colegii lui. Că n-am venit la ei să rezolvăm treaba ca-ntre băieți, că a ieșit tărăboi și el s-a trezit urecheat din toate părțile. Pentru că a fost un caz foarte vizibil, autoritățile au început să se miște: au anunțat că se investighează, au deschis dosare penale și au promis că cei care au greșit o să fie pedepsiți.

Dar sunt o mulțime de abuzuri care nu ajung în atenția autorităților sau a publicului: de la jigniri, glume și ironii legate de aspect, etnie sau ocupație până la palme, imobilizări, încătușări nejustificate, șuturi în fund, lovituri cu bastonul sau ciomăgeală cu pumni și picioare. Polițiștii spun că victimele erau bete/recalcitrante, că au căzut pe scări, s-au lovit singure sau erau bătute dinainte. Oamenii nu au cum să probeze altceva, pentru că sunt târâți singuri la secție și le sunt confiscate telefoanele.

Multe dintre abuzuri au loc în ganguri, pe străduțe lăturalnice, pe drumul spre secție sau în locuri izolate din acestea – vestiare, subsoluri. Polițiștii se acoperă între ei și găsesc tot felul de justificări ca să scape basma curată.

O persoană apropiată de ancheta morții lui Dinte mi-a zis că **polițiștii s-au înțeleș între ei** să spună că nu a fost nici o lovitură, că omului i s-a făcut rău și a murit, asta e. Dar unul dintre polițiști a cedat la interogatoriul procurorului și a recunoscut ce s-a întâmplat. Câteva luni mai târziu, la proces, s-a sucit din nou:

Judecător: Am aici o declarație, din 10 martie, în care ziceți „**mi-a spus colegul meu că i-a dat un picior și două palme**”.

Martor Unu: N-am spus așa ceva.

Judecător: Nu? N-ați spus dumneavoastră așa ceva: „s-a tăiat la deget, iar Inculpatul mi-a spus că **i-a tras un picior în piept și două palme**. Iar când i-a tras una din palme s-a lovit cu mâna de geamul ornamental”. Așa scrie. Cineva n-a spus adevărul.

Martor Unu: Eu n-am spus așa ceva.

Judecător: Dumneavoastră n-ați spus, dar ați semnat.

Martor Unu: Am semnat, dar n-am zis așa ceva. Am spus că mi-a povestit cum a fost. Că mi-a zis c-a sărit ăla la el și el i-a dat un picior, dar n-am spus de nicio palmă.

Judecător: Deci nu e adevărat. Cum vă explicați c-apare aici?

Martor Unu: V-am spus că nu eu am scris declarația.

[...]

Judecător: Cât erați în curte ați auzit vreun zgomot din clădirea în care se aflau Inculpatul și Victima?

Martor Unu: Nu.

Judecător: L-ați auzit vreodată pe Victimă strigând la Inculpat „**nu mai da, șefule?**”.

Martor Unu: pauză... Nu.

Avocatul părții civile: „**Nu mai da, șefule! Ce-ai cu mine?**”

Martor Unu: N-am auzit nimic.

[...]

Judecător: Și nu corespunde adevărului... „În timp ce eram în curte am auzit strigându-se din secție: «nu mai da, șefule! Ce ai cu mine?»” Corespunde adevărului?

Martor Unu: Nu.

O polițistă, martor în proces, susține că inculpatul le-a spus mai multor colegi să-i susțină povestea:

Martor Trei: Deci în momentul în care am ajuns cu colegul meu la secție, în curte, a zis „băi, voi n-ați văzut nimic.” Nu știu dacă mi s-a adresat mie sau altor colegi.

Avocatul Apărării: „Voi nu ați văzut nimic” a fost adresat sub forma unei porunci sau a unei întrebări?

Martor Trei: Nu știu, dumneavoastră să apreciați.

Judecător: A fost întrebare sau afirmație?

Martor Trei: Putea să fie și una și alta.

Judecător: Dumneavoastră ce ați auzit? Cum ați perceput-o?

Martor Trei: „Voi n-ați văzut nimic!” Afirmație!

După ce am povestit cum am luat bătaie, o grămadă de oameni m-au contactat ca să-mi spună că au fost și ei agresați. Unii au depus plângere, alții nu au povestit nici măcar familiei.

Uite o parte din cazuri:

««Pe la mijlocul lunii septembrie 2014, A.T. mergea cu bicicleta spre casă, când a fost oprit de o patrulă de poliție de la secția 10, dus la garaj și bătut.»»

««„Am fost oprit pe bicicletă noaptea, încătușat, dus la poliție și bătut cu cătușele la spate. Pumni, picioare în plex, în spate, toate cele. Mi s-a făcut rău acolo și am fost dus cu ambulanța de la secția de poliție la spitalul de urgență, având urme clare de bătaie pe corp. S-a constatat acolo că am fost agresat, iar apoi am mers și la IML. Am fost la Apador-CH, unde am aflat că un alt bărbat a fost bătut în ziua următoare, se pare de același polițist. Am depus plângere penală împotriva lor. Sper ca jegurile astea să rămână fără slujbă, sunt convins că mai mult nu au ce să pățească.”»»

««Horațiu are 25 de ani, face grafică și a lucrat la un cabinet de parlamentar. În august era în Centrul Vechi cu un prieten din alt oraș. Niște agenți s-au luat de ei pentru că beau bere pe o bancă, i-au luat la biroul din Centrul Vechi și i-au agresat.»»

««„Mi-au dat pantalonii jos, dacă am substanțe interzise. Palme, șuturi, gen caterincă. Mi-au scris ceva amendă, au pus ceva că eram în stare de ebrietate, nici n-au vrut să-mi citească ce-au scris. Până la urmă am zis să semnez, am vrut să scriu că am fost abuzat sau ceva de genul și când să termin, direct un pumn în gură. Mi s-a făcut rău și a venit

ambulanța să mă ia. Când le povesteam medicilor aveau atitudinea aia c-am făcut eu ceva. Am făcut toată documentația, da` dup-aia am vorbit cu un avocat și mi-a explicat procedura, mi-a zis că e subțire treaba cu daune morale, iau vreo trei milioane după doi ani. M-am gândit că sunt un caz singular, l-o fi înșelat pe om gagică și era ofticos... »»»

«M. e un turist elvețian care a fost de mai multe ori la București. În 14-15 februarie 2014, în timp ce mergea acasă din Centrul Vechi, a fost luat la secție de niște agenți care i-au cerut bani și apoi l-au bătut.»»

«„I-am provocat verbal. Nu-mi place poliția, de asta îi provoc mereu. La început n-au făcut nimic, probabil pentru că era multă lume și le spuseseam să filmeze.

Dar când mergeam spre casă, doi agenți tineri m-au urmărit, m-au înșfăcat pe o stradă goală și m-au dus la secție, unde mi-au cerut bani. Nu mai știu cât, dar le-am spus că prefer să fiu arestat decât să le dau bani. S-au enervat și unul din ei a început să dea în mine cu pumnii și cu picioarele. Mai erau câțiva agenți care stăteau fără să facă nimic. Nu au întocmit niciun document și nu m-au amendat. Mi-au zis de mai multe ori să nu spun nimic despre asta și dup-aia m-au aruncat în stradă.»»»

«M.S. e inginer la un producător internațional de telefoane mobile. A fost reținut și încătușat după ce a chemat un echipaj de poliție pentru că fusese lovit în cap de un tip.»»»

«„Am fost pus la zid, la propriu de cei trei agenți, am încercat să opun rezistență deoarece nu aveau niciun drept să facă acest lucru, m-au imobilizat și încătușat, m-au rănit

cu cătușele. »»

„La secția 10 nu se bate, domnule! Nu se bate! Nu!”, îmi spune comisarul Marius Stancu, șeful adjunct al unității.

În Capitală, Secția 10 e cea mai cunoscută pentru bătaii. Agenții profită de statutul incert al sediilor și altoiesc oameni. În 2006, poliția a trebuit să retrocedeze jumate de secție. Birourile și camerele de anchetă ale secției s-au mutat într-un bloc pe Bulevardul Unirii. Aici trebuie duse și persoanele suspecte sau reținute.

Dar polițiștii au rămas nesupravegheați la „bază“, locul în care au vestiarul, armamentul și garajul secției. În urma unei anchete, Avocatul Poporului a solicitat mutarea întregii activități într-un singur loc, pentru a reduce riscul unor viitoare abuzuri.

Comisarul Stancu spune că mulți dintre cei care iau bătaie, mai ales parcagiii, sunt în confuzie: „acu’ câteva luni era problema că-i bătea ăștia de la Centrul Istoric și zicea că-i bat ăștia de la secția 10, hehe.”

„ La secția 10 nu se bate, domnule! Nu se bate! Nu! ”

Polițiștii nu au voie să *conducă* pe nimeni la garajele secției, unde a murit și Dinte. După eveniment, au mutat biroul de ordine publică acolo, cu tot cu șefi, ca să-i supravegheze pe agenți. Șefii se jură că agenții n-au mai dus pe nimeni acolo din aprilie 2014.

Dar eu am aflat de patru cetățeni care s-au plâns că au fost duși toamna trecută la „biroul de ordine publică” și agresați de polițiști. Plus mai mulți parcagii, dar pe ei nu-i bagă nimeni în seamă.

Poliția nu se consideră vinovată pentru *evenimentele nefericite*. Anul trecut au murit doi oameni în custodia poliției bucureștene, cinci în ultimii cinci ani. În toată țara au murit 16 persoane în aceeași perioadă.

„Și în spitale oamenii merg să se trateze. Dacă faceți o statistică, sunt foarte mulți care mor. Mor acolo, nu-i aduci acasă,” a fost replica domnului Lupu, directorul adjunct al Poliției Capitalei, când am adus în discuție morții în unitățile polițienești pe care le conduce. Mi-a spus să mă interesez de finalitatea cazurilor la parchet, o să văd acolo că nu polițiștii sunt de vină.

Directorul poliției are dreptate pe jumătate. La parchet, cele mai multe dosare sunt clasate. Bătuții nu prea ajung nici să-și caute dreptatea în instanțele românești. Într-unul dintre cazuri, a durat șase ani doar să-i fie respinsă definitiv plângerea unui om bătut de poliție. S-a dus, însă, la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Sunt numeroase cazurile în care cetățenii au câștigat la CEDO, iar statul român a plătit despăgubiri.

Recent, o femeie bătută în 2001 a primit dreptate de la judecătoria curții europene și va primi 11.000 de euro de la stat. Curtea a constatat că ancheta statului a durat prea mult și nu a înțeles de ce polițistul nu a fost tras la răspundere de justiție. Agentul a fost achitat după șapte ani, și-a văzut de treabă și, mai târziu, a fost chiar promovat.

Sistemul pare aranjat în favoarea polițiștilor. Plângerile sunt soluționate de procurori îngropați în dosare. Ei *dispun* altor polițiști, de regulă colegi ai agresorilor, să verifice abuzurile. Dosarele se închid, după luni sau ani, din lipsă de probe.

Din datele pe care le-am primit de la procuraturile din țară, **mai puțin de 1%** din plângerile pentru purtare abuzivă au ajuns în instanță. Din **3000 de plângeri** am numărat **18 trimiteri** în judecată și **cinci condamnări**. Inspectoratul General al Poliției a aplicat doar 47

de sancțiuni disciplinare (de obicei muștrări sau tăieri de salariu temporare). Din 3301 plângeri.

Poliția se fofilează printre scandalurile astea pentru că ei controlează și blochează informația: registrele oficiale sunt lacunare și prost întocmite, nu există sisteme de supraveghere video în secții sau în mașini, iar mulți polițiști nu sunt supravegheați nici măcar de superiori.

Din informațiile primite de la polițiile din 30 de județe, doar 5,5% din secții sunt dotate cu sisteme de supraveghere. Doar poliția sibiană stă mult peste medie: din 71 de secții, 58 au deja supraveghere video, iar celelalte urmează să fie dotate.

În București, jumătate dintre secții au camere de supraveghere, dar cele mai multe sunt la intrare, nu în spațiile în care se produc de obicei abuzurile. Mare parte din secții nici nu stochează înregistrările, așa că nu pot fi folosite ca probe.

Legislația vagă le dă polițiștilor destul spațiu de manevră între *procedură* și *abuz*. Printre măsurile preventive, legea le permite agenților să legitimeze și să controleze pe oricine, dacă-l consideră „suspect”.

„Termenul acoperă un teren vast”, mi-a spus un agent de poliție. „Poate tu ai ceva în ghiozdanul ăla, care face obiectul unei infracțiuni. Noi ne folosim de termenul ăsta *suspect* pentru a încerca să găsim ceva.” În cele mai multe cazuri nu găsesc nimic, dar *nu știi de unde sare iepurele*. „Hoții sunt oameni normali, care se îmbracă normal, nu arată într-un fel anume.”

Poți întreba agentul de ce te consideră suspect, „însă asta ar irita și ar ridica semne de întrebare”, spune polițistul. „Acu’ depinde și cât îl duce capul pe polițist. Eu ți-aș spune că am dreptul să fac asta, ți-aș invoca legea și gata, fără vrăjeală!”

Deși polițiștii n-au voie să legitimizeze la plezneală, șefii le impun asta prin *situația operativă*. „Am stat opt ore în stradă, ne cerea să legitimăm 200 de persoane”, mi-a spus agentul, sub protecția anonimatului, într-o noapte cu viscol.

La întâlnirile de genul ăsta, atât cetățenii, cât și polițiștii sunt ușor de iritat. De multe ori, unul dintre ei este sau devine agresiv pe parcursul interacțiunii.

„Și pe tine, cum stai acum, legal vorbind, pot să te provoc. Subtil, că nu-s prost. Te provoc un pic, nu că mă-njuri, dar îmi zici niște chestii. Cade pe (legea) 61 și-ți dau amendă, știi? Funcționează chestia asta dacă știi cum s-o faci. Dar eu nu fac în principiu din astea, că nu-mi place”, îmi explică agentul.

Practic, pe stradă poți fi *suspect* în orice moment, legitimat și controlat în bagaj, iar dacă te enervezi, poți fi *arestat* pentru 24 de ore, din cauza unui gol legislativ ascuns în ceea ce se cheamă, în limbă de lemn, *conducerea administrativă la secție*.

Conducerea la secție „îmbracă forma unei privări de libertate, dar nu e însoțită și de celelalte instrumente de garantare a drepturilor persoanelor, tocmai pentru că în legislația românească nu e percepută ca o privare de libertate, ci mai degrabă ca o vizită benevolă la secție”, explică cei de la APADOR-CH (Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului din România – Comitetul Helskinki).

Dar cei mai mulți oameni nu se duc de bunăvoie la secție. Unii sunt confundanți sau luați cu japca. Polițiștii români au *condus la secție* peste 200.000 de cetățeni în 2009 și 2010, conform unui studiu al celor de la Apador. 17% dintre *arestările* astea au avut loc în Capitală.

În 2014, numărul persoanelor luate la secțiunile din București a fost aproape dublu față de 2010, potrivit datelor primite de la Poliția Capitalei.

La început, „deschiderea poliției era egală cu zero”, spune Manuela Ștefănescu, fost director al asociației. APADOR-CH e una dintre cele mai vocale asociații pentru apărarea drepturilor omului din țară. Monitorizează abuzurile forțelor de ordine de mai bine de un deceniu, timp în care au câștigat mai multe procese cu statul la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

„A durat ceva ani până au început condamnările la CEDO”, își amintește doamna Ștefănescu, „până atunci politica generală a poliției era *NU este adevărat! Noi? N-avem așa ceva*. Acum nu mai îndrăznesc să spună *minți, nu-i adevărat că l-am bătut*. Dimpotrivă, ei declanșează cercetările.”

Sediul Apador-CH e într-o casă veche din centru, în câteva cămăruțe pline de cutii cu hârtoage emise de stat. Se zbat să obțină informații publice. Practic, bat statul la cap și îl târăsc prin procese ca să-i forțeze transparentizarea. Modificarea unei legi virgulă cu virgulă e un proces frustrant și obositor, dar e cam singurul care funcționează.

Asociația a obținut la CEDO cea mai mare despăgubire pentru un român brutalizat de poliție. În 2001, Mugurel Soare a fost împușcat în cap de un polițist și a supraviețuit, dar e semiparalizat și nu poate să vorbească. La noi, polițistul a scăpat nevinovat (dar a făcut pușcărie, în alt caz, pentru luare de mită). Însă, Curtea Europeană i-a dat dreptate lui Soare, care a primit 130.000 de euro despăgubire de la statul român, în 2011.

Doi oameni bătuți în 2007 și 2012 așteaptă acum hotărâri ale curții, după ce cazurile lor n-au fost luate în seamă de justiția românească. În ciuda condamnărilor și recomandărilor făcute de CEDO, statul român se mișcă foarte greu. În lipsa unui mecanism independent de

supraveghere a abuzurilor (exemple sunt în Marea Britanie, Belgia, Irlanda), poliția bate în continuare, iar polițiștii sunt bine-mersi. Nici în cazul meu hiper-mediatizat nu s-a mișcat nimic în ultimele cinci luni.

***

Am vorbit și cu un polițist de la țară, cu 11 ani experiență. Pentru el bătaia e singurul instrument eficient în cazul bărbaților care-și caftesc nevestele, trebuie să le scape de omor, că după două zile oricum își retrag reclamația.

„Dacă-l cunosc ca un om înțelegător, care a avut o scăpare de moment, e chiar contraindicată folosirea forței. Dar când ai de-a face cu bărbați care consideră că soția le aparține, e un bun de care pot să dispună cum vor, mi-o spun în față și știu că vor recidiva, e clar. Pentru el e o ierarhie: ei sunt mai puternici ca femeia așa că o bat și nu se vor opri decât dacă vin eu, polițist, sunt mai puternic decât el și îl bat, spunându-i să nu-și mai bată femeia... suntem animale. Unii mai puțin, alții mai mult, din păcate.“

Statul are monopol pe violența legală: uneori trebuie să intervină pentru a restabili ordinea socială. Există reguli și proceduri care să limiteze puterea asta, dar și destul spațiu de mișcare pentru agenții de pe teren. Au nevoie de asta pentru că trebuie să ia decizii rapide în situații periculoase.

Atunci când societatea nu merge cum trebuie, oamenii îi trag la răspundere mai întâi pe reprezentanții statului din stradă. Ei sunt tentați să folosească acest *spațiu de mișcare* pentru a rezolva probleme pe care nu le pot controla. **Toată lumea are de pierdut.**

POLIȚIA

„Individul ca individ e foarte complex”, mi-a explicat domnul Nelu Lupu, director adjunct al Poliției Capitalei, psihologia polițistului.

De-a lungul investigației, am făcut nenumărate demersuri pentru a mă apropia de polițiști, de toate rangurile. Sute de mesaje pe Facebook, zeci de cereri oficiale. Să-i înțeleg ca oameni și ca profesioniști. Să văd strada din perspectiva lor. Aproape toate încercările au fost în zadar. Polițiștii mici nu vorbesc de frica polițiștilor mari, polițiștii mari se ascund după ziduri și aruncă hârtii la derută.

Un polițist de ordine publică din centru a trecut peste paranoia pe care oamenii legii o au față de jurnaliști și mi-a vorbit mai pe larg despre viața în poliție, cu condiția să nu-l numesc. O să-i zic Popescu. Am dezbătut cu el multe dintre informațiile din investigație, frustrările meseriei, am schimbat linkuri cu diferite *spețe*. Am devenit amici, cât de cât.

„Nu poți face carieră în sistemul ăsta.”

Popescu e un tip de vârsta mea, ceva mai înalt. Vorbește relaxat, dar nu dă totul din casă. A absolvit școala de poliție și după o perioadă în provincie s-a mutat la una *dintre cele mai grele secții* din Capitală. În prima lună de muncă îi venea să-și dea demisia în fiecare zi. Cică mai are și acum seri în care ajunge acasă și plânge. Dar s-a obișnuit, și-a găsit niște „supape prin care răbufnești: să mergi la un concert, la un teatru, orice. Dacă nu era viața culturală... și un curs, mai avansezi, în sensul ăsta, că altfel sunt și în provincie oportunități.”

Polițistul nu e încurajat să crească profesional. „Pentru mine e ceva vocativ, să faci un curs și să vină de la tine. **Șefii nu te încurajează** să faci pregătire profesională. Îți dau niște mape de lucru *ia, mă, învață!*”

Deși provine dintr-un mediu violent, a învățat să se controleze. Chiar a luat bătaie o dată de la poliție, dar *erau alte vremuri*. **Nu prea te faci polițist dacă nu ai background violent**, mi-a spus. „Eu am avut norocul să fiu implicat în multe chestii psihologice. Am trăit în câțiva ani de București cât în zece ani de provincie.”

E unul dintre zecile de agenți care patrulează pe străzile din centrul Bucureștiului. Zeci de mii de oameni vin aici în fiecare zi pentru cumpărături sau distracție, țintă numai bună pentru hoți de tot felul. Agentul de ordine publică e primul contact al statului atât cu cetățenii de rând, cât și cu infractorii.

Popescu patrulează pe jos, în primul rând pentru că *mașinile sunt sub orice critică*. Acum au primit câteva mașini noi, dar au probleme cu girofarurile, adică nu au girofar, doar o chestie cu magnet care cade când frânezi la stop. Oricum, îi place mișcarea, îi place strada, *altcumva simte oamenii*. „Cam asta făceau vechii polițiști cu tradiție: mergeau pe stradă și cunoșteau oamenii.”

După câțiva ani de austeritate, poliția a început s-o ducă mai bine cu salariile, dar condițiile de lucru nu sunt grozave. Majoritatea secțiilor de poliție sunt încremenite în deceniile trecute, iar agenții sunt adesea nevoiți să-și cumpere singuri echipamente. „Eu unde mă schimb pot să cad într-o groapă, e o d-asta de lemn, plină de umezeală. Dacă-mi las stația în vestiar, a doua zi e descărcată. Mori de frig!” spune Popescu.

Cel mai mult îl deranjează munca degeaba, că **trebuie să facă dosare la număr**, în loc să se concentreze pe adevărata muncă de poliție: „să stai după hoți, să-i urmărești sau pur și simplu să patrulezi pentru a preveni.”

Spune că **șefii le „sugerează”** norme de performanță. „Eu asigur ordinea publică, atâta am în fișa postului, nu să prind atâția hoți, să dau atâtea amenzi. Dar ei au o listă, și dacă n-ai

la sfârșitul lunii câte amenzi ai, câți infractori ai prins, câte informații dai... și ca să ai informații și să fie pe bune, e de lucru.” Dacă are performanțe bune, primește felicitări scrise, nu sunt bani de prime sau alte recompense. Nici timp liber nu prea are. A strâns zeci de zile „libere” pe care nu le poate folosi.

În rest, face sport și se uită la seriale din care spune că are ce învăța. Mi-a recomandat *Lie to Me*, cu un tip care face avere citind limbajul trupului, și *The Wire*, un film polițist despre corupție și inechitate socială într-un oraș copleșit de traficul de droguri.

Muskogee (OK) Police Department OIS

„Ce părere ai despre asta?” mă întreabă într-o seară. „Problema e că nu ai timp în teren să analizezi toate procedurile pentru că în secunda doi ăla se poate întoarce și te poate împușca.”

Vorbim despre evenimentele din State, cum polițiștii împușcă acolo negri și lumea protestează. Îi trimit și eu un serial radio american despre toată nebunia. Îi place. Plusez cu un documentar sub acoperire mai vechi, în care o jurnalistă din Anglia s-a făcut polițist și a filmat luni întregi abuzuri ale colegilor ei. „E tare ancheta”, îmi zice. „Sunt fericit să spun că **nu am întâlnit atât de multă mizerie** în România.”

Polițiștii români împușcă rar după infractori, „deși avem toate motivele s-o facem. E foarte subiectivă treaba. Tu alegi dacă se impune ori nu, însă dup-aia ești cercetat până se stabilește exact dacă au fost respectate procedurile. Lucrurile sunt cu totul altfel în momentele când trebuie să decizi ce faci pentru a te apăra pe tine sau societatea de un pericol (infractor).”

În 2011, șeful poliției române, Liviu Popa, le recomanda agenților să nu le fie frică să folosească pistolul. „Îi îndemn la fermitate, să înlăture frica și teama că dacă vor folosi armamentul se va întâmpla nu știu ce. Îi asigur că nu vor trebui să facă multe rapoarte”,

spunea chestorul Popa. Și fostul președinte Traian Băsescu i-a încurajat să o facă, însă polițiștii trag mai mult în poligon decât la serviciu. În 2014 polițiștii români au folosit armamentul din dotare în 86 de cazuri.

Internetul românesc e plin de videoclipuri cu oameni care și-o caută: iau polițiști la mișto sau îi agrează când încearcă să-și facă treaba. Infractorii nu le știu de frică nici atâta. Mulți polițiști sunt bătuți sau înjunghiați când se trezesc singuri într-o situație complicată. Chiar și somațiile de tragere rămân fără rezultat în multe cazuri. Popescu mi-a povestit că a fugit după niște puștani care furau, le-a zis *stai că trag!*, dar s-au oprit abia când a sărit pe unul dintre ei.

Oricum, „un cuțit e mult mai periculos decât o armă în lupta de aproape“. Dar cel mai des oamenii sunt nervoși și nemulțumiți. Fac scandal și dup-ai se plâng că sunt abuzați, zice agentul. „Noi avem o vorbă: cetățean european cu drepturi, dar fără obligații.“

„Unde legea e permisivă **noi trebuie să facem dreptate**, «între ghilimele». Aici presa ne încurcă”, îmi spune enervat. „Fugim după ei kilometri și voi surprindeți momentul în care sărim să-i immobilizăm.“ E supărat că au stat o grămadă după niște hoți și când i-au prins n-au obținut nici măcar o reținere pentru 24 de ore.

O dată i-a făcut unu' plângere, „foarte educat, inteligent, dar antisemit.“ Se legase de niște femei într-un magazin și a trebuit să-l ia la secție ca să se calmeze. „Nu mă înjura, dar urla. Eu stăteam și el urla la mine.“ A învățat în școală cum să gestioneze situațiile astea ca să calmeze omul agresiv, „cum să preluăm ca să nu ne încărcăm și să răspundem să fie ok. *Da, mă, te înțeleg, ești supărat, dă-i dreacu, e nasol, da' asta e nația lor*“.

Bucureștiul e școală bună pentru un polițist tânăr, învață multe în timp foarte scurt, dar e greu să facă treabă ca lumea: metodele sunt învechite și performanțele sunt bune doar pentru cifre, nu și pentru agenți.

„M-am cam săturat de București. **Nu poți face carieră în sistemul ăsta**, m-am convins. Concursul se ține joi, iar postul e ocupat de marți“, mi-a spus recent Popescu.

„Poliția e în prima linie, ei trebuie să facă ceva, pe ei e presiunea mult mai mare. Polițistul de stradă, **agentul, este un om vulnerabil**. Nu are instrumente“, zice Marian Ursan, doctor în sociologie și director al asociației Carusel.

Ursan spune că șefii ierarhici din poliție sau chiar din minister vor ca agenții să curețe străzile, dar „poliția e limitată în acțiunea asta. Polițistul vine, îl ia de pe stradă, îl duce la secție, îl bate, nu-l bate, îi dă drumul, pierde jumate de oră, combustibil, timp în care se pot întâmpla nu știu câte alte lucruri, dar nici un echipaj nu este disponibil.”

Românii nu prea au încredere în polițiști. Potrivit unui studiu de la sfârșitul anului trecut, jumătate dintre români au încredere puțină și foarte puțină în poliție.

Pe de altă parte, Bucureștiul este una dintre cele mai sigure capitale din Uniunea Europeană. 52% dintre bucureșteni spun că se simt în siguranță în oraș, conform unui Eurobarometru din 2013 despre calitatea vieții, în timp ce 69% se simt în siguranță în cartierul lor.

Pe străzile capitalei, **criminalitatea e în continuă scădere** în ultimii ani, potrivit cifrelor. Poliția a curățat anul trecut mare parte din clanurile violente care controlează prostituția, traficul de droguri sau cămătăria, prin „destructurarea grupurilor infracționale cunoscute generic sub numele: Cămătarii, Sportivii, Luptătorii, Drumeții“ și arestarea „membrilor grupurilor infracționale cunoscute generic sub numele: Domnu, Cuza, Puia, Chitila.“

În vechime, „polițiștii“ erau tocmiți de boieri și mai marii locurilor să păzească și să-i prindă cu orice preț pe cei care le făceau necinste, pe hoți și pe criminali. Din Evul Mediu până în secolul al 19-lea s-au ocupat de asta tot felul de băieți fără pregătire specială, dar voinici și șmecheri, să poată dovedi dușmanul: hatmani, spătari, vătafi, ispravnici, vânători de urme, pârcălabi, străjieri, zapcii sau dorobanți.

Poliția a început să se organizeze prin orașe și sate abia în secolul 19. Au apărut primele reguli și însemne oficiale, prima uniformă de poliție și primele cursuri de instruire, cu specific militar, dar poliția a rămas la cheremul șefilor locali.

În 1903, Vasile Lascăr, doctor în drept la Sorbona, a pus bazele profesiei de polițist, prin introducerea primei legi a poliției, făcută după ce a văzut el mai bun prin Europa și adaptată specificului românesc, nu foarte bine definit la acel moment. Poliția s-a reformat din nou în anii '20, după Marea Unire a principatelor. N-a apucat să facă prea multe că s-a întors pentru 50 de ani în secolul 19. Între 1949-1989, împreună cu Securitatea, Miliția a fost un instrument de teroare a statului comunist, unii îi știu de frică și azi.

România a ratificat abia în 1994 Convenția Europeană a Drepturilor Omului, oamenii au avut, în sfârșit, cui să se plângă dacă o păteau. A mai durat opt ani ca poliția să se demilitarizeze și să devină cât de cât autonomă. Demilitarizarea a fost una dintre cerințele de bază în negocierile României pentru aderarea la Uniunea Europeană.

Pe de o parte, polițiștii au început să se profesionalizeze și să fie tratați ca orice funcționar public, pe de altă parte au pierdut din autoritatea pe care o impuneau prin frică.

„Un om cinstit are în polițist un prieten. Dar un bagabont n-o să aibă niciodată...”, spune comisarul **Marius Stancu**, șef adjunct al secției 10 din Capitală, un tip destul de mare, cu blugi și sacou, proaspăt ras și cu chică de fotbalist din anii ‘90.

Sunt la etajul patru al unui bloc de pe bulevardul Unirii. Aici se află birourile administrative ale secției 10 și ale poliției sectorului 3.

Comisarul Stancu e polițist de 30 de ani și îi place *la nebunie*. L-a făcut și pe unul dintre băieții lui polițist. „Când prinzi hoțul ai o satisfacție... **cum ai face dragoste.**” Își deschide brațele cu pieptul umflat și surâde. „Când vezi că l-ai spart p-ăla, c-ai recuperat bunul, că vine omul și-ți mulțumește că i-ai dat înapoi telefonul sau lanțul.”

Spune că nu există secții ușoare, „fiecare are problematica ei, secțiile limitrofe au clanurile de țigani, furturile de fier vechi”, iar la secția lui cea mai mare problemă e tranzitul. „Vrând-nevrând, a naibii secția asta a zecea e în centrul Capitalei. Toți din țară vin în centru. **După ce ciordesc unde vin? Hai în Centrul Vechi.** Care are o atracție fatală. Joi, vineri, sâmbătă și duminică seară sunt aproximativ 15-20 de mii de persoane.“

„E un proverb din asta *în față leopard*, nu știu, nu-mi aduc aminte. E frumoasă secția asta zece, plină de blocuri. Da-n spate... sunt numai ciori. Și ce fac altceva decât parcare?!”

Se laudă că sunt fruntași la reținuți și arestați, au o legătură foarte bună cu parchetul șamd. Se scuză din cinci în cinci, ba-l sună prim-procurorul, ba cineva de la Capitală, ba are nevoie careva de o semnătură.

„Avem un stil de conducere mai, cum să spun, libertin. Nu suntem ca la alte secții, să vină cu șeful de birou. La mine și la comandant ușa e tot timpul deschisă”, îmi explică Stancu. Mai stă cu ei la caterincă, le mai spune bancuri; când prinde careva un hoț, îl păcălește că are trei zile libere. Ne întrerupe cineva care bate la ușă.

- Permiteți, dom' comandant?
- Acuma dac-ai venit ce să-ți fac? Stai să-ți dau ceva. [*îi dă două monezi de 50 de bani*] – Pentru?
- Să te bărbierești.
- Mulțumesc!
- 15 zile, nu? Tu, băiat frumos...
- E, mai am și eu scăpări.

Agenții lui sunt „cuminți, serioși și fac treabă bună”, dar nu prea are cum să-i recompenseze. I-a tâmpit cu diplome și cu felicitări scrise. Bani de prime nu sunt, zice că le mai ia câte o undiță, un cadou. Nici zile libere nu poate să le dea, *are mii de zile* restante, mereu e ceva de făcut. Nici el n-are zile libere. Nu doarme sâmbătă seara cu nevasta în pat. Într-o noapte l-au sunat agenții de 72 de ori.

„Ca polițist trebuie să vorbești de la parcangiu până la primar. Să nu-ți fie rușine să vorbești cu cetățeanul. Baza societății, dragă Mako, e informația. Eu le spun întotdeauna: cel mai bun prieten e poștașu' și ziaristu'. Că, dacă vrea, un ziarist te face de te termină în presă. Hăhăh“, îmi spune comisarul.

Așa e la secția 10, *discută de dimineața până seara* și nu doar probleme de serviciu, de familie, de orice; înțelegere, prietenie, dar și nițel realism: „Orice comandant care crede că-l iubește tot efectivul e nebun, e cretin. Dacă reușești să apropii 40% din efectiv ai rezolvat toate problemele“, spune comisarul, care crede că nu se învață din cărți așa ceva, *e ceva care tre' să ai din naștere*.

Când a murit Dinte, comisarul Stancu era în concediu. „N-am fost de acord cu ce s-a întâmplat. Viața ți-o dă Dumnezeu și ți-o ia Dumnezeu. Și cred că nu doar eu, marea

majoritate a fost împotriva la ce s-a întâmplat, împotriva agentului, cred. **Dacă-l cunoști, la ce dracu îl mai și lovești?**”. Cu vreo două săptămâni înainte să moară Dinte, comisarul discutasese cu „Iosipescu“, cum îi zice el polițistului inculpat, George Isopescu. „Mare atenție la corupție și violență.”

Polițistul nu era un băiat rău, dar „era un tip mai dezvoltat... Puteai să ai cu el o discuție să aibă început, cuprins și încheiere. Vorbea fluent engleza”, spune fostul lui șef. „Oricum, va răspunde penal, cu siguranță va fi condamnat! Zic soto, să dea Dumnezeu să greșesc, își ia 8 ani. Vrând, nevrând e vinovat.”

George Isopescu, agentul inculpat, n-a vrut să vorbească cu mine, dar am avut ocazia să aflu mai multe lucruri despre el în timpul procesului. E un tip înalt și solid, mereu aranjat. S-a născut în 1990 și de la cinci ani a fost crescut doar de mamă. La 14 ani a intrat la liceul militar, apoi s-a înscris la școala de agenți „Vasile Lascăr” din Câmpina. A promovat în 2012 și a fost repartizat în practică la Gura Humorului.

„Elevul și-a asumat sarcinile ce i-au fost stabilite în acord cu programa de practică, implicându-se în activitățile tutorelui și realizând studiul actelor normative recomandate”, se arată într-un document eliberat de poliția din Suceava. A fost evaluat cu 10 pe linie pentru comunicare, cunoașterea legislației și a procedurilor, aplicarea teoriei și folosirea deprinderilor practice, respect pentru disciplină profesională și lucru în echipă.

A făcut și facultatea de Drept la Constanța, după cum reiese dintr-o cerere de eliberare din arest, atașată la dosar. Isopescu spunea în document că nu ar influența martorii, pentru că știe că n-are voie.

S-a transferat la București, unde s-a remarcat destul de repede. „A fost un agent foarte bun pentru mine, își făcea datoria cu simț de răspundere” și aducea un plus colectivului, a spus la proces fostul său șef de la ordine publică.

„Când l-am cunoscut era genul ăla ignorant, puțin înfumurat. Nu-l plăceam. [...] S-a schimbat radical toată relația. E foarte pregătit. În primul an de muncă al lui a prins... foarte mult. **Pe secție a fost primul, clar.** Nici un procuror la flagrant nu prinde atâția”, mi-a zis un fost coleg.

Alte păreri colegiale:

„E un om bun, cu calități excepționale de polițist.”

„Ca polițist e bun și ca om tot bun.”

„Nu-l cunosc foarte bine, colegii îl laudau că e un polițist bun, se descurcă la spețe. Nu știu să fi fost violent.”

„E un om foarte bun. Atâta că are el problemele lui... Cu violența... da, a avut plângeri în sensul ăsta”, îmi spune un alt polițist.

În 2013 a avut trei dosare penale pentru purtare abuzivă, dar nu a pățit nimic. „Nu există polițist fără plângeri“, spune unul din martorii de la proces. După ce a murit Dinte, Isopescu a stat în arest câteva luni. Acum e judecat în libertate pentru *loviri cauzatoare de moarte* și riscă între 6 și 12 ani de închisoare.

L-au transferat la altă secție de poliție, „nu mai lucrează, e pus la dispoziție până la condamnare. Asta e procedura.“ I s-a restrâns activitatea, a suferit la salariu, face doar activități de secretariat în care nu are treabă cu publicul.

Sunt de vârstă apropiată cu Dinte și cu George, agentul care l-a lovit. Am crescut toți fără tată, în haosul și sărăcia anilor ‘90. Venim din medii instabile, am fost învățați să avem

încredere doar în noi și în familie, să ne descurcăm cum putem, să ne facem singuri dreptate.

Fiecare și-a găsit propriul fel de a o face.

A trebuit ca unul dintre noi să moară ca să ajungem la această discuție. Sper ca următorul Dinte să aibă casă și să poată face o școală, următorul polițist să aibă parte de condiții de lucru civilizate și să folosească forța cu discernământ, iar următorul eu să scrie despre prietenia dintre ei.

Bicla

5 iunie 2015, facebook

Pe la patru dimineața m-a trezit un vecin care se certa pe stradă cu poliția, că de ce să-l ia, că nu mai are voie omu' să se simtă bine în fața casei, că el nu vrea să ia bătaie degeaba, că n-a făcut nimic și că nu mai suntem pe vremea lui Ceaușcă. Polițiștii l-au înghesuit în mașină și au plecat cu scârțâit de roți, dar i-au dat drumul la colțu' străzii, de unde s-a întors victorios, că ce să-mi facă mie ăjtia.

Mi-am împachetat confuzia pe bicicletă și m-am dus la gară unde i-am cumpărat cu 10 lei bilet dus la Brașov, în vagon special cu rastele, dar cu uși pe care nu încap un ghidon. Mă simțeam vinovat că nu am ieșit să văd ce se întâmplă cu vecinul, e obligația mea de reporter, mă gândeam, sunt prea comod și până la urmă niciun somn nu poate fi mai important decât subiectul care mi-a distrus nervii în ultimul an. M-am mințit c-a fost doar un vis, ca-n multe din nopțile în care nu știu dacă visez sau ce căcat, nici nu mai contează.

După ce m-am buimăcit vreo zece minute ca să-mi dau seama cum se leagă bicicleta, am decis că e mai safe să o proptesc de-a lungul, pe tot spațiul, înainte să ne rupem careva vreo componentă. Controlorul era preocupat să împartă ziarul ring “din partea casei”.

M-am trezit înainte să oprească trenul în gară, suficient cât să nu arunc bicicleta prin ușa mult prea strâmtă. Am început să pedalez, contemplând la cele patru pagini în care ziarul gratuit din partea casei slăvea reducerea tva la alimente. Marketurile au scăzut prețurile chiar și cu 20%, lumea s-a înghesuit să ia banane și totul va fi mai bine acum că ne permitem să mâncăm bun și ieftin și sănătos, mai ales dacă luăm de la lidl, care a lansat o gamă nouă de reduceri, cât o pagină întreagă de ziar gratuit. Oare ce o să mănânce copiii vecinilor mei acum că totul e mult mai ieftin și nu mai trebuie să se hrănească cu energizant la un leu, mă gândeam, în timp ce o droaie de camionete gri mă umpleau de colbul vechilor păduri care-și dau ultimele suflări de oxigen.

Am încheiat victorios cei 60 de km de pedalat și m-am oprit să immortalizez această oportunitate de carieră care se ivește la marginea orașului meu natal, în care la market dau 3,39 de lei ca să-mi potolesc visele arse de soare cu cea mai ieftină bere la doză.

Granițe, refugii, război

4000 km garduri

22 septembrie 2015, Casa Jurnalistului

feat Matei Bărbulescu

Acum mergem, șoptește Pescărușul, un puști kurd din Siria cu figură de uncheaș. Îi trage două în coapse lui Khaled, un sirian de 20 de ani care sforăie în porumbul unguresc, sub luna rece de septembrie. N-au dormit de o zi, iar Khaled are picioarele varză de la bătături, abia își târșăie bocancii prin arătură, s-a pișat de șase ori în ultima oră, e răcit și deshidratat. Granița cu Ungaria e cel mai greu hop de pe continentul ăsta. Și el a adormit. Ultimele lui vorbe au fost „*if I fall asleep I won't be up for a day*“.

Se învârt de două ore prin câmp, ghidați de o voce înregistrată pe whatsapp + hărțile de pe telefonul ascuns sub o șapcă. Sunt convinși că dacă-i prinde poliția o să putrezească în Ungaria. Se ceartă în șoaptă la fiecare oprire, dar n-au făcut **4000 de kilometri** ca să se împotmolească aici. Un tip caută semnal la telefon și îi bagă în sperieți. Sute de refugiați se ascund unii de alții prin ciulini și culturi agricole.

Câțiva boscheți mai în spate, pornim tipil, să nu facem gălăgie, dar cu pași grăbiți, să nu pierdem timpul, pe mijlocul unei căi ferate dezafectate. Sirianul Ameen și un irakian conduc convoiul. Doi bărbați țin câte un copil mic în brațe. **Le-au dat somnifere** ca să nu rupă tăcerea nopții. Ameen se uită la ei cu reproș – în Siria sunt și zone sigure, nu era nevoie să-și ia odraslele cu ei, zice Ameen, care nu are copii. Dar așa pot să *impresioneze autoritățile* și să scape mai ușor.

Drumul e luminat de niște reflectoare îndepărtate și de stele. „Cine-i acolo?”, întreabă panicat cineva. „E cineva în tufiș?” Ameen îl liniștește – probabil un alt grup ca al nostru.

VuVuVuVuVu, elicea unui elicopter taie aerul. Lumină! Reflectorul din cer ne caută prin câmp. Sărim de pe șine și ne pitim în boscheți, iar raza se îndepărtează. Pfiu, am scăpat!

Oamenii își pierd răbdarea, ies de pe câmp și merg să caute mașini la o benzinărie. Khaled știa din Atena de schema cu OMV-ul ăsta, așa că se grăbește spre parcare, dar cade într-o râpă de cinci metri, în care se ascundeau alți refugiați. Se ridică, *I'm OK, I'm OK*.

Niște unguri au ieșit pe câmp și îi întâmpină ca taximetriștii din Gara de Nord, *hello băieții*, un transport? Ori stau aici și ajung în tabăra poliției, ori decartează 250 de euro la autobuz sau taxi. Agitați, cei doi băieți vor să urce într-o hoască pornită, dar pică într-o ambuscadă a poliției. Pescărușul dispare, Khaled se ascunde în tufișuri.

În ultimele luni, sute de mii de oameni din Orientul Mijlociu, Africa și Asia au îndoit granițele Europei pe autostrăzi, prin câmpuri și pe sub garduri, în fuga de nenorociri sau doar pentru că se poate.

Am mers cu refugiații din Grecia până-n Germania, șase țări în două săptămâni. Am călcat frontierele Europei, niște linii imaginare pe care unii le transformă în sârmă ghimpată.

Noi am fi putut să trecem granițele în voie, să chemăm taxiuri normale, să ne urcăm în trenuri și avioane. Drumul cu ei a fost mult mai haotic, ba în portbagaje de speculanți, ba pitulați prin pădure, ba sărind garduri și alergând. **Fugi, fugi, fugi!**

Atena

E șase dimineața, **Atena**, răcoare, soarele abia se vede. Portul Pireu e plin. Oamenii își butonează telefoanele, vorbesc pe whatsapp, se uită pe hărți, se sfătuiesc cum să aleagă cel mai sănătos drum spre visul european. Prin vânticelul răcoros, o tipă cu coada prinsă într-o șapcă vinde cartele, ofertă specială pentru refugiați, cu 50 de minute internaționale și un giga de net.

Ditai vapoarele cu turiști se-nghesuie prin portul aglomerat. Miroase a pește și condimente. Pe aici trec zeci de mii de refugiați pescuiți de pe insulele Greciei. Cei care ajung noaptea se pun la somn și așteaptă primul metrou ca să ajungă la gară sau autobuz. **Yala, Yala!**

În centrul Atenei, pe caldarâmul încins de canicula prânzului, cinci băieți își sting oboseala într-o cutie de ciocolată și niște brânză cu pâine. Al șaselea, **Khaled**, are privirea răpită de ecranul smartfonului Sony și auzul cufundat în difuzoarele căștilor. Stă chircit într-o cabină telefonică și încearcă să-și consume cât mai util energia: trebuie să bage la cap instrucțiunile, să salveze hărțile și să pună în aplicare următorul pas al planului.

Se gândește de luni de zile la asta, a vorbit cu vreo 50 de prieteni care au ajuns deja în Occident, urmărește toate noutățile și e responsabil și de cei cinci, deși e cel mai tânăr. Sunt toți din Siria, dar numai el vorbește engleză.

Planul e destul de simplu: trec *legal* în Macedonia și Serbia – țări care le facilitează accesul spre Vest, ilegal în Ungaria care nu-i vrea, acolo tocmește o mașină care să-i lase într-un safe-house din Budapesta, apoi cineva le cumpără bilete de tren și pleacă la Viena doar cu niște haine bune pe ei. Odată ajunși în Occident, fiecare merge pe drumul lui...

Aleg traseul prin Ungaria pentru că e cel mai scurt și mai ușor, chiar dacă maghiarii au construit un gard pe care-l apără cu armata ca să *protejeze Europa* și au cea mai nasoală poziție față de refugiați.

Khaled are 20 de ani și a studiat literatură engleză în capitala Damasc, oraș controlat parțial de guvern, dar înțesat de lunetiști și înconjurat de fronturi cu mai multe grupări rebele. Vorbește engleză de când e mic, crede că asta e talentul lui, prinde repede și se poate adapta mai ușor. I-ar fi plăcut o școală privată de business, dar războiul a bombardat lira siriană, așa că prețurile au crescut și de șapte ori; spune că salariile nu ajung nici pentru mâncare.

Banii erau puțini și drumul până la cursuri putea să-l omoare. Zilele deveniseră o rutină nasoală: „te trezești, mergi la școală, eviți lunetiști, te întorci, mănânci, aștepti curentul ca să-ți încarci telefonul să intri pe net, dormi și aștepti ziua următoare, care e la fel. Nu ai nicio experiență nouă. E îngrozitor.“

Prietenul lui cel mai bun a murit lângă el, împușcat de un lunetist. „Eram în vizită la bunicii lui și l-au împușcat... nu vreau să vorbesc despre asta. A fost atât de dur să-l văd. Trăiești cu cineva 10 ani și dup-ai-a moare pentru nimic.“

După vreun an de discuții și negocieri cu părinții, a hotărât să plece. Tatăl încă mai are de lucru, dar nu se știe pentru cât timp o să poată întreține familia. Khaled luat banii pentru zile

negre ai familiei și și-a făcut valiza. Din Damasc a ieșit ușor. A mers c-un autobuz până la granița cu Liban, unde a așteptat șase ore, că n-a vrut să dea șpagă. De acolo a făcut o zi până-n Mersin și încă jumate de zi până-n Izmir. A stat 8 zile într-o magherniță, până când **un traficant i-a vândut cu 1200 de dolari un petec de barcă** și o bucată de motor și s-a dus.

A împărțit micul vas cu 45 de persoane. Pe insula Lesbos a stat la coadă o zi și o noapte ca să-și ia permisul de trecere. *Multă mizerie, bebeluși și copii care plângeau, oameni care se băteau între ei și poliție care-i bătea pe oameni.* A doua zi s-a urcat în ferry și a ajuns în Atena.

În plină criză, grecii fac bani pe urma refugiaților

Refugiații sunt mană cerească pentru comercianții greci în plină criză. Patronul unei dughene infecte și-a crescut încasările cu vreo 30%, chioșcurile prosperă și dacă vând doar apă și cartele telefonice; supermarketurile rămân fără haine, mâncare și băutură ca-n zi de sărbătoare, unele s-au apucat să vândă corturi și saci de dormit.

Transportorii fac cei mai mulți bani. Căratul refugiaților e treabă bine pusă la punct. Companiile private au suplimentat cursele spre Salonic și au introdus linii speciale care duc oameni din oră în oră direct la granița macedoneană pentru 65 euro. Trenurile fac aproape dublu, deși costă mai puțin – cel de noapte e 25 de euro până la Salonic, dar e mereu plin, se așteaptă o zi pentru bilet. Chiar și cele de zi – 45 de euro, sunt ocupate.

Gara Larissa din Atena, ceva mai mare decât o gară de provincie, e plină de migranți care merg spre Salonic. Niște tipi stau pe jos, pe ghiozdane sau pe saci de dormit, și așteaptă să bată miezul nopții, când pleacă trenul.

Intru în vorbă cu un tip tuns scurt, cu barbă neagră și mustăți cu vârfurile lungi. „Ești creștin?” Ridic din umeri. „Pentru că numele meu se pronunță *amin*.” Poartă pantaloni army, un tricou gri și-o pereche de Superstars Adidas. N-am bilet, iar trenul e full. Ameen îmi sare în ajutor: face rost de un bilet de la un prieten, trebuie doar să-l plătesc. *Super, mersi*.

Ameen e un sirian de 25 de ani, din Deir ez-Zor, un oraș de vreo două sute de mii de locuitori, din estul țării. ISIS controlează 80% din localitate, restul zace sub jurisdicția guvernului. Statul Islamic ține zona sub asediu, fără hrană și fără apă. Așa că prezidentu’ Bashar le dă voie cetățenilor să plece după ce plătesc **175 de dolari**, taxa pentru avionul militar care-i scoate de acolo.

Tatăl lui Ameen, manager la o firmă petrolieră, și-a vândut mașina ca să-i dea bani de drum. Mama lui este învățătoare, iar sor-sa a fost voluntară la Crucea Roșie, apoi s-a angajat la o bancă. Țara e devastată, dar băncile sunt deschise.

L-au dat afară din Facultatea de Inginerie Marină pentru că a fost la pârnaie. În Siria nu e greu să ți se întâmple asta: dacă dujmanu’-ți poartă pică, merge la autorități și inventează chestii despre tine. Ameen spune că a fost acuzat de bătaie și omor, dar el se jură că nu ar face așa ceva niciodată. Judecătorul nu l-a crezut și i-a dat câteva luni de arest.

Își roade unghiile și povestește cum un amic a ajuns la închisoare pentru că fiul său de doișpe ani l-a turnat la poliție că ar fi terorist. Cică puștiul a fost forțat să declare că ta-su e membru ISIS.

“Teroriștii și guvernul sunt ca două fețe ale aceleiași monezi – **unii ne omoară în numele lui Allah, ceilalți în numele dictatorului**. Președintele e un bolnav mintal care face o groază de bani în timp ce populația moare carbonizată.”

Ameen vorbește engleză ca un american. Nu a învățat-o la școală, ci din filme și muzică. Ascultă Elton John și Frank Sinatra. Cântă voios prin gară *Ain't no sunshine when she's gone*.

Pe Facebook, la profile și cover photo are imagini cu prietenii împușcați și rudele care au murit în explozia unei bombe. Un amic de la Crucea Roșie a fost împușcat în cap de un lunetist – aștepta ambulanța ca să-l ducă într-o zonă bombardată. Un văr înrolat în armata rebelă și-a luat un glonț în gât de la un sniper guvernamental. Căzuseră la pace și văr'su a ieșit din ascunzătoare, dar sniperul și-a făcut meseria.

Dacă nu ești student, guvernul te obligă să te înrolezi în armată. Dacă scapi, vin ăia de la Armata Siria Liberă/Frontul Islamic/Armata Kurzilor/miliții creștine/ISIS să te bagi la ei. Refuzi? Cel mai probabil te execută. Toate grupările astea ba se omoară între ele cu sânge rece, ba își dau mâna și se aliază în funcție de interes, zice Ameen în timp ce-și rulează o țigară.

Dar el nu vrea să omoare. Așa că a fugit.

Nu e un paradis, e un drum lung spre o viață mai bună“, spune Khaled, în timp ce așteaptă să plece cu autocarul din Atena. „Poate o s-o avem sau poate nu... Dumnezeu știe.“ În Damasc rămăsese el și cu gagicile din facultate, stăteau prin cafenele. Majoritatea prietenilor părăsiseră deja Siria, nu prea avea cu cine să mai discute.

Acum plânge când vorbește cu părinții la telefon. „N-am plâns niciodată până acum. Când am lăcrimat pentru prima oară, lumea a râs. *Cum să plângă un bărbat în toată firea?* Bărbații n-ar trebui să plângă, sau așa ceva...” Își potolește emoția guturală și-i minte pe băieți, oricum nu înțeleg engleză.

Macedonia

Autobuzele din Salonic își descarcă marfa în curtea unui motel-restaurant de lângă granița cu Macedonia. Parcare e plină de corturi și saci de dormit. Proprietarul iese exasperat de oamenii care și-au făcut culcuș în boscheții de sub geamul lui și-i ușuie cu sudalme mediterane.

Yala, yala!, nu e timp de popas. Băieții se combină cu un grup de vreo 50 de sirieni și pornesc prin bezna de 5 dimineață spre Macedonia, pe o cărare pietruită, printre boscheți și mărăcini.

Merg în liniște, se aud doar păsăituri, pe lângă drumul principal, ghidați de două lumini, una în față și una în spatele grupului care adăpostește în mijloc femeile și copiii. Câțiva bărbați sunt înarmați cu bâte, cică prin zonă lucrează găști de afgani prădători.

Din snop în snop, liderul se oprește și strigă sabotaj, sau așa ceva. *Saba-tashar* e șapțișpe în arabă. Adică e al șapțișpelea grup care pleacă spre granița dimineața asta. Tipul anunță că a venit momentul să mai avanseze câțiva metri. Zilnic trec pe aici vreo două-trei mii de oameni care se înfundă în gara din Idomeni.

Ca să mergem mai departe, tre' să luăm bon de ordine. Lângă punctul de control e o gară care s-a transformat în ghetou: mii de oameni se odihnesc pe cele două peroane. În corturi, pe pături, pe pietrele ascuțite, în saci de dormit, cu capul pe șine sau pe jos, în praf și printre maldăre de gunoaie.

Se aude muzică, sună telefoane, plâng copii, oamenii care sforăie sunt acoperiți de un generator. Un tip fără un picior se joacă cu cârjele în pământ. O gheretă vinde cartofi și apă. Duty free-ul abia mai face față, de când e Grecia n-au trecut pe aici atâția oameni.

Grupul meu are numărul 45. După o zi întreagă s-a ajuns la 39. Mai avem puțin. Ameen conduce gașca. Ne organizează în linii de câte cinci, unii în spatele celorlalți, ca să formăm zece rânduri. Nu vrea să-și ia înjurături că își pune prietenii în față, așa că femeile stau în primele rânduri, apoi rudele lor și restul.

Cineva face un foc. Fumul se ridică spre luna jumătate dezvelită. Un bărbat aruncă un buștean în flăcări. Grupul lui are numărul 134, va trece mâine, poate poimâine. Sau poate riscă și intră ilegal în Macedonia.

Am trecut de punctul de control. Îmi assemblez cortul, pregătesc bagajele și sacul de dormit și „frate, aștia ne mută de aici. Trebuie să plecăm.” *Super*. Organizați, intrăm într-un camp pentru refugiați. „Scrieți-vă numele, prenumele și țara de origine pe o foaie de hârtie”, strigă cu pas grăbit un polițist cu burta legănată.

Îi spun cine sunt și cu ce mă ocup. „Păi nu e bine”, constată ferm. „Întoarce-te pe unde ai venit și intră legal.” *Ok*, numai că polițiștii militari, alt neam, cu alți șefi, nu mă lasă să ies din țară. Trebuie să mă aresteze, să stau o noapte pe secție și să plătesc o amendă de **510 de euro**.

Mă furișez prin boscheți, merg hotărât și cu pași repezi spre soarele răsare. Se vede o autostradă. Un 4×4 maroniu, ca un Aro, apare nuștiudeunde. Mă ascund după un tufiș, să treacă patrula. Mai bag niște kilometri, mă fofilez printr-o groapă de gunoi și aud niște voci.

Buro, buro, buro, un tip mic și vânos își fugărește tovarășii de drum, **douăzeci de inși din Afganistan**, tineri, cel mai mic are 13 ani, cu freze de fotbaliști, ochelari colorați, ghiozdane în spinare, pantaloni de fâș și încălțăminte Adibas, o iau după ei, gonesc de parcă polițiștii-mi suflă în ceafă cu pulanele, mă strecor printre crăci, țevi și mărăcini, unu-mi întinde mâna, mă prinde de braț și mă trage peste-o râpă, mă cațăr pe pietre, „buro, buro,

buro”, bossul mă grăbește, trecem printr-o parcare, o gagică se uită suspicios la noi, picioarele mi-o iau înainte la vale, mă așez pe vine și alunec prin praf, pășesc cu grijă pe-o cărare, să nu cad într-o râpă care dă într-un râu. Încetinim, ne oprim cât să se scurgă transpirația de pe noi și să luăm un gât de apă.

„Nu venim în Europa pentru mâncare, nu asta vrem. Vrem libertate și siguranță!”, bălmăjește un tip în engleză. Zice că-n Afganistan e război de 40 de ani. Nu-i place să alerge ca disperatul prin pădure, dar nu are de ales, nu poate să stea la mila talibanilor și Statului Islamic. Drumul până aici a fost un calvar.

Ne grăbim spre cel mai apropiat sat. Acolo vom aștepta un tren care să ne ducă în capitala **Skopje**. Ajungem într-o hală, doi pakistanezi se odihnesc între ruinele ei. Cică stau aici de două zile și nu oprește niciun tren. Kardar, șeful găștii, le face semn să tacă din gură că-l ia durerea de cap. Unșpe sirieni trec pe lângă noi, Kardar le spune că așteptăm aici de două zile și n-a oprit niciun tren.

Are 22 de ani și toți ascultă militărește de el. Când unii aleargă mai repede, Kardar îi ceartă că nu îi așteaptă pe ceilalți. Apoi îi altoiește cu o bătă pe ăia care se mișcă prea încet. Are maieu cu scorpion și o pereche de adidași găuriți. A trecut ilegal pentru că polițiștii macedoneni se purtau de căcat. Oricum n-avea răbdare să stea câteva zile la coadă.

Prdejtsi e un sat curățel, casele par trainice, iar oamenii – mulți vorbesc engleză – sunt amabili: ne invită la masă, ne dau pâine cu zacuscă făcută în casă, castraveți, fructe, cafea, suc, apă. Trenul oprește în hală la ora cinci, în fiecare zi, spune un nene.

La cinci, afganul pune urechea pe șină, dar n-aude nimic; 5:10, nimic; 5:30, tot nimic. Apoi pune o sticlă pe șină la zece pași, iar puștii își testează ținta. Câștigă un copil de 15 ani

care se duce să ridice sticla la loc, dar devine chiar el ținta băieților. Doi dintre ei văd un câine și transformă animalul în a treia țintă. Kardar îi beștelește că-și consumă energia cu prostii.

S-a făcut șase. Ne întoarcem în Gevgelija, orașul de la graniță. „Oamenii buni sunt buni, oamenii răi sunt răi, nu contează dacă sunt musulmani, creștini sau atei.”, spune un afgan de parcă l-ar auzi toată planeta. Tipul are 35 de ani, cică a fost cel mai bun fotbalist de la el din oraș, dar degeaba, nu ai ce să faci cu fotbalul în Afganistan. Vrea să ajungă în Suedia. Nu mai suportă războiul, iar țările bogate din lumea musulmană au o politică extremistă, de asta a venit în Europa.

Ne despărțim – ei merg la un autobuz, eu prind la limită trenul spre Skopje. *Go, go, go!* Strigă un nene cu bandă reflectorizantă și-și agită lanterna ca să-l oprească. Nimeresc la cușetă. Trenul trece prin noapte, lumea se odihnește cu luminile stinse. Polițiștii patrulează pe culoar și gonesc întunericul cu lanternele aprinse. „Papers? Do you have papers?”

Granița dintre Macedonia și Serbia e o bornă albă pe un câmp. Nu-ți cere nimeni hârtii, dar dacă ești prins fără poți să iei 6 luni, zice o voluntară de treabă. Pâlcuri de oameni șerpuiesc spre nord, pe urmele unui pârau, prin niște râpe noroioase. Un singur tip se întoarce. S-a dus să studieze terenul, **e cu mama lui în scaun cu rotile** și nu știe dacă poate s-o poarte până-n gara sârbească, da' n-are ce face. Canicula a rămas în spatele dealurilor macedonene pe care crește kiwi. E frig și plin de rakeți sârbi care duc refugiați în Belgrad pentru 200 de euro.

Belgrad

Capitala Serbiei e o ușurare pentru imigranți. Autoritățile le-au montat veceuri și le-au tras apă într-un părculeț de lângă autogară, polițiștii îi consiliază, iar oamenii le aduc cadouri. Până și cerșetorii o duc bine, primesc pomană de la femei siriene. Cei mai fericiți sunt proprietarii de chioșcuri și patronii de autobuze care fac mii de euro pe zi. Drumul din Belgrad până aproape de graniță costă 15 euro, se merge non-stop.

Lângă un veceu public, Khaled își pansează bătăturile cu talc și pregătește gașca pentru șoping. Își tot fac frezele cu gel. Vor să arate europeni, așa că se înfig într-un magazin chinezesc și-și cumpără tot felul de nasoleli. Acum sunt 12 băieți, șansele să treacă în Ungaria neobservați se înjumătățesc. Au încercat să se bage la un hotel, dar n-au fost primiți. Toată lumea e ruptă-n gură și nervoasă. Golesc un bistro de toată mâncarea halal, își cumpără bilete de autocar, o iau spre graniță și cântă muzici patriotice până îi lipește somnul de scaunele soioase.

Kanjiza, un orașel unguresc din Banatul Sârbesc, trece prin cea mai prosperă perioadă din noul mileniu. Înainte să apară primii refugiați, acu' vreo trei luni, taximetriștii se bucurau că aveau și cinci clienți pe zi, uneori zece. Acum au cinci clienți pe cursă și sunt mii... șoferii opresc motoarele doar ca să alimenteze; într-o lună de muncă pot să-și facă autobază sau vilă.

Sârbii au inventat o parcare și au amenajat niște corturi militare cu zeci de prelungitoare și wifi gratis. Khaled e chircit din nou deasupra telefonului, învață cum să treacă granița, dar nu prea știe ce să facă, ungurii schimbă tactica în fiecare zi. Cel mai bine e să treci înainte de răsărit. Sau poate la miezul nopții. Dar e abia șapte seara.

Cum se întunecă, încep să curgă autobuzele ieftine spre graniță. E cu bătaie, lumea-și aruncă bagajele și copiii pe geam ca să se poată îmbulzi mai bine. Polițiștii urlă la ei fără chef

și-i trimit la taxiuri. Ar putea s-o scurteze pe câmp, dar nimeni nu are voie să meargă pe jos “din motive de securitate”, adică pe combinație cu taximetriștii.

Băieții-și împachetează rapid catrafusele de prin corturi și se bagă la îmbulzeală. Khaled așteaptă calm, în timp ce prietenii lui fac pogo la toate ușile de autobuz. După vreo oră de striveală se burdușesc peste un șofer scos din sărite și dispar în beznă.

Ajungem la vreo cînșpe kilometri de marginea Serbiei. Polițiștii îi separă pe refugiați în două grupuri: ăia care merg cu taxiul și ăia care merg cu autocarul. „Dacă o luați pe jos, vă vor prinde” – amenință oamenii legii. Taximetristul ne cere zece euro pentru drum. Ne înghesuim șapte oameni în mașină – țeapă!, zece euro de căciulă și gonim spre Ungaria.

Lângă graniță, refugiații stau cu ochii lipiți de smartphone-uri și-și plănuiesc traseul. Un irakian îi propune lui Ameen să mergem cu el. Cică a mai făcut drumul ăsta, dar s-a întors pentru că zvonurile l-au paranoizat că va fi prins și amprentat. Una dintre fricile cele mai mari ale refugiaților este că vor fi înregistrați în Ungaria și nu vor mai ajunge la destinația visată.

Ungaria

Coborâm din portbagajul taxiului. Polițaii sârbi ne arată direcția și ne urează noroc.

Autobuzele preapline se golesc în grupulețe care urcă pe calea ferată și o iau spre gardul unguresc.

Câțiva din grupul lui Khaled se ceartă ca disperații, unul dispare în boschetărie și revine după câteva minute, gata să se ia la bătaie cu toată lumea. Planificarea e orbită de stres și oboseală, nu mai știu pe unde s-o ia și cum să se țină departe de gloată, e prea multă lume

peste tot, dacă-i prinde poliția e nasooool! Un șmecheraș cere 15 euro ca să ducă lumea pe un drum *sigur și nepăzit de maghiari*. „Minte și lumea îl crede“, zice Pescărușul, dar nu-și bate capul prea mult.

Khaled e atent doar la ecranul telefonului, nu mai ține ritmul, nu se ceartă, a schimbat planul, dar n-are rost să-l spună, nu-l mai ascultă nimeni. Cu cât sunt mai puțini, cu atât va fi mai ușor.

Se rup de șină, trec prin niște șanțuri și traversează câmpurile în zig-zag, până-și dau seama cum să citească hărțile. Au lăsat gardul în spate, acum așteaptă momentul potrivit ca să fugă într-o benzinărie din care să plece la Budapesta. Khaled e rupt, adoarme în porumb, spre exasperarea kurdului care-l însoțește. Se trezește greu, pornesc spre țintă și dau în câmp deschis unde un moș se oferă să-i ducă la autobuz. „Vine poliția! Zi-le-n limba ta să se întoarcă!“ urlă-n șoaptă moșul, dar Khaled se prăvălește într-un șanț de vreo cinci metri din care abia se ridică.

După șanț e un drum din asfalt acoperit de uruitul unor rable și autobuze. Peste drum se deschide o parcare mare cu un oemveu în mijloc. Zeci de bișnițari români, maghiari și sârbi bagă energizante și pateuri în timp ce așteaptă un transport proaspăt de refugiați din boscheți. Samsarii îmbie familii la autobuz, Khaled și Pescărușul vor și ei să urce, dar apare garda: o taie disperăți pe unde apucă, traficanții se suie-n mașini sau se ascund în veceuri.

Înaintăm cu grijă prin întuneric. Facem stânga printr-un lan de porumb, călcăm prin râpe și noroaie. Și ajungem la marginea unui drum. Un reflector îndepărtat îngălbenește asfaltul. Și trecem câte doi, câte doi.

Trebuie să găsim sârma ghimpată, să mergem pe lângă ea până dăm de o groapă prin care vom trece și gata, suntem scăpați. Dar ne-am rătăcit și ne învârtim panicați pe câmp, ca printr-un labirint invizibil. Nimeni nu vrea să fie prins. Alergăm, mergem pe burtă, sărim prin mărăcini.

Ne avântăm pe lângă un drum. Din spate se văd două lumini albastre. **Poliția, panică!** Ne aruncăm în boscheți. Nimeresc în niște ciulini de-mi ciuruiesc mâinile și picioarele. Mă ridic și o iau la fugă. Duba de poliție trece pe lângă noi și se întoarce.

„Șșșșt!” Nimeni nu scoate un sunet. Stăm mumificați de frică, întinși pe jos, ascunși prin iarba înaltă. Se aud niște pași, se aud mai aproape și mai aproape și mai aproape. „Taxi?” Ne întreabă o femeie. – Cât costă? – **250 de euro de persoană.** *Cam prea mare lăcomeala*, însă alții acceptă. Unii au dat 300 de euro până în Budapesta, dar au fost duși doar câțiva kilometri, la Szeged.

Continuăm pe carosabil. „Uite, Budapesta – 180 de kilometri, e bine.” **Hââârrrșș**, o dubă frânează în fața noastră.

– De unde sunteți?

– Siria.

– Pofțiți înăuntru.

Și polițistul deschide ușa mașinii. *Drace, chiar când credeam că am scăpat.* Ameen se gândește să-i mituim ca să ne lase să plecăm. *Mai bine nu.*

Coborâm, *thank you!* „Ciao!” Suntem într-un camp pentru refugiați, tot în Ungaria. Unora li se iau amprente, altora nu, politica se schimba de la oră la oră.

„Dacă încercam aceeași manevră în Arabia Saudită ne dădeau afară din țară. Sau ne împușcau”, comentează Ameen. Voluntarii ne dau haine, săpun, șampon, pastă de dinți, periuțe, mâncare, dulciuri și apă. Totul din donațiile oamenilor.

Mâncăm câteva senvișuri și bem o supă rece de legume. Lângă noi este singura gaură din gard, mulți vin pe aici și campează peste noapte. 90% dintre refugiați sunt din Siria, așa-mi zice un voluntar neamț.

Frigul mi se bagă pe sub haine, trag în piept aerul rece și umed ca să mă liniștesc. Pun cortul, mă bag în sacul de dormit, duamne în ce somn adânc cad.

Dimineață, soarele bate răcoros, în jurul meu sunt sute de corturi abandonate, pături, gunoaie și oameni care umblă zombificați printre rămășițele nopții. Am un mesaj pe Whatsapp de la Ameen – a evadat și e deja în Budapesta.

Un irakian îl calcă pe cap pe Khaled. S-a ascuns acum ceva timp când au venit vreo douăj' de dube de poliție și zace inconștient. Nu mai poate, vrea să fie amprentat și să rămână în Ungaria, dar irakianul nu-l lasă, îi dă apă, îl ia pe sus și-l cară spre Szeged. Vrea să se dea bătut, simte că moare. Încearcă să oprească vreo trei mașini de poliție, dar nu-l bagă în seamă. Se roagă de o patrulă să-l aresteze, dar îl trimit la secție.

Secția e închisă, așa că se pune-n drum, resemnat. Pierde noțiunea timpului până oprește o mașinuță lângă el. *Vrei taxi până-n Budapesta? 300 de euro.* Din spate vine un merțan lux, nou. Mai agață niște irakieni de pe drum și gonesc cu 190 până-n Budapesta.

Dărămat de somn, se cazează într-un hotel de hoți de la periferie. E *freaked out*, nu vrea să fie arestat, abia așteaptă să plece din Ungaria. Un traficant îl agață pentru o cursă de 450 de euro până în Germania. Pe drum primește un telefon, *e safe la gară, poți să iei trenul*, așa că-și

bagă picioarele în traficant, bagă un doner, o pizza, niște cheescake, își ia bilet și pleacă în capitala Austriei.

Viena

Din trenul de Viena cobor într-o altă lume. Gara e un centru pentru refugiați: voluntari tineri împart mâncare, apă, ceai și haine, există wifi gratis și-o zonă pentru copii – jucării, dulciuri și clovni; poliția se asigură că totul se desfășoară lin, personalul medical tratează durerile, **Refugees, you are safe**, scrie pe foile lipite pe pereți. Oameni bat din palme și cântă, paznicii glumesc cu niște boschetari și le explică civilizată, în limba engleză, că nu au voie să doarmă în gară.

Deși Austria are o extremă dreaptă puternică, cetățenii s-au mobilizat pentru ajutorarea refugiaților după ce au aflat de moartea a 71 de oameni în containerul unui tir lăsat pe autostradă. Cei fără timp au aruncat cu bani pentru haine și echipamente, mâncare, orice. Alții au venit să dea o mână de ajutor, după serviciu sau școală, prin gările vieneze. La un moment dat erau atât de mulți voluntari încât unii nu mai aveau cu ce să ajute. Toate acestea asigură curgerea fluxului de refugiați spre Germania.

Mă întâlnesc cu Ameen într-o cafenea. E cu doi tovarăși care au venit în Europa de câteva luni și s-au stabilit în Austria. Îmi povestește că după ce *a evadat* s-a mai târât pe burtă vreo oră, a prins un taxi și-a ajuns în Budapesta. „Șoferul ne-a cerut 350 de euro, de căciulă, dar i-am zis *go fuck yourself!* și a scăzut la 250. Sunt sigur că ăștia sunt mână-n mână cu poliția pentru că mașinile nu sunt niciodată oprite.”

Mohammad Balcjaji îl întrerupe pe Ameen cerându-i o țigară. Are 22 de ani și nu a apucat să-și încheie studiile în Business Management. Prietenul lui, Mohammad Othman, are 24 de ani, ten măsliniu, o barbă neagră deasă și e absolvent de Arhitectură. S-a stabilit în Viena pentru că unchiul lui este în Ungaria și vrea să fie aproape de el, dar și-ar dori să se întoarcă în Siria, după ce se termină războiul. Să reclădească țara.

Aici au o viață normală. Balcjaji a fost prins de poliție de cinci ori, în Ungaria și Serbia. Timp de două săptămâni a stat în închisoare și a îndurat bătaie și batjocură din partea gardienilor. Pe Othman l-au jefuit hoții în Macedonia, a pierdut 1500 de euro. Așa că a trebuit să se întoarcă în Grecia, ca să împrumute bani de la niște prieteni.

Se plimbă cu mâna prin barbă și-mi spune că Europa nu-și deschide porțile ca să nu dea navală toată lumea arabă. „Atunci ar ieși o mare mizerie imposibil de controlat.”

„Probabil că unii dintre refugiați sunt niște nenorociți, nicio problemă, să suporte consecințele,” completează tizul lui. Oricum, „musulmanii extremiști din Europa merg în Siria pentru că acolo arde jihadul”, încheie Ameen.

Fumăm niște haș și-mi zice că arăt ca un arab. Sau ca un țigan. Ne despărțim: Ameen pleacă spre Hamburg, eu spre München.

München

Mă trezesc într-o gară din viitor. E răcoare și noapte. Mă lipesc de un grup care merge la o tabără organizată în Olympiastadion.

Ies din gară și trec prin cortul medical. Doi bărbați în halate albe mă întrebă de unde am venit, cum mă cheamă, dacă sunt rănit, dacă am mâncărimi, dacă am orice fel de problemă.

Mă caută de păduchi, îmi bandajează rana și-mi pun o brățară verde.

Urc într-un autocar și adorm. Mașina gonește pe autostradă, șoferul ne anunță că mergem în Hermsdorf, un orașel industrial între Berlin și München.

Ajung în fața unui depozit. Un banner lung atârnă de gard – „Welcome refugees”. Doi lungani cu mănuși albe din latex direcționează oamenii. Soldați în camuflaj descarcă suporturi de pat, bănci și mese, poliția asigură paza, Crucea Roșie înregistrează noii veniți. Un nene în salopetă, cu ochelari rotunzi și fumurii, ține evidența toaletelor libere și-ți explică cum tre’ să te speli pe mâini imediat după ce termini treaba.

Depozitul are o capacitate de 600 de persoane. S-au adunat vreo patru naționalități: irakieni, sirieni, afgani și nigerieni. Refugiații primesc trei mese pe zi, au un pat, duș și-un free shop de unde își iau haine și jucării pentru copii.

În spatele lui Khaled, granița Germaniei cu Austria s-a închis. Ca să mai taie din flux, ministerul de externe german a propus reducerea drepturilor pentru solicitanții de azil – fără cazare și asistență medicală, dar a luat-o în bot de la societatea civilă. Șeful serviciului de informații interne a avertizat că, în aceste momente vulnerabile, refugiații riscă să fie racolați de grupări islamiste.

Poliția l-a pescuit pe Khaled după câteva zile de derivă prin țară. L-au dus la o tabără sub pază armată din Bichofswerda, un orașel de lângă Dresda, unde o brigadă de neonaziști a căutat scandal cu solicitanții de azil.

Khaled zice că e nasol. Nu poate să iasă, nu știe cât o să dureze procedurile, dacă și când o să primească azil. Dar are un pat și mâncare. Își încarcă telefonul și stă pe net, apoi doarme, mănâncă, își încarcă telefonul și stă pe net. “Nu e paradisul, dar e mai bine decât în țara mea.

“

Ameen stă într-un camp din Hamburg. Nu are probleme cu extremiștii, merge pe la petreceri și se distrează și așteaptă să-și ia azil. E ca și integrat, trebuie doar învețe limba germană, să-și termine studiile, să-și găsească un job, un loc unde să stea.

„Now I’m free to live in peace”, cică.

***

SuvurISIS

21 octombrie 2015, facebook

Apropo de mirarea occidentală vizavi de bogatul parc auto al statului islamic și aparenta preferință pentru mașinile toyota (<http://bit.ly/1jci8>) - am făcut azi un mic experiment pe drumul dintre Suleimania și Erbil (<http://bit.ly/1W6e8r1>): din 100 de mașini noi de teren, 48 erau toyota. Urmează nissan, iar restul sunt ford kia și alte mărci. Situația e foarte asemănătoare și în cazul berlinelor, unde există însă o mai mare varietate.

Mașina e un lucru extrem de prețuit în regiune, mai ales pentru bărbații care vor să-și găsească neveste. Având în vedere prețurile foarte mari (minim 20-30k pentru o mașină nouă) și infrastructura deficientă a unei zone cu conflicte armate cvasi-permanente, lumea preferă să investească în ceva care îi dă putere și pe drum și în statut.

Props

21 noiembrie 2015, facebook

M-am apucat să scriu despre ce am învățat în două săptămâni petrecute în nord-estul Siriei și am găsit printre notițe un mic delir depresiv:

Prima săptămână în chinga propagandei:

mereu în așteptare, mereu schimbări,

Posibilul devine imediat imposibil

Într-o țară care nu mai există

Dar se revendică vie și democratică.

Aici democrația e să ai: Curent, Apă, Mâncare, Net,

Să nu fii împușcat pe stradă,

Să pleci în Europa,

Să discuți și să bei ceai.

E un loc de joacă pentru stângiști încă ancorați în revoluții

Alegeri care confirmă că nu s-a schimbat nimic

Alegeri care o să confirme că e altfel pentru cei care n-aveau drepturi

Dar acum le-au luat pe ale celor care li le îngrădiseră până acum.

Ziua începe la 6 și se termină la 19 când e întuneric de mult.

Huruitul perpetuu de generator îmi sfredelește timpanele

Petrolul ars îmi arde nărilor îmbibate cu ulei și năut

Bărbații mă ating nefiresc, nu știu că-s european.

Ne apărăm pământul și femeile

21 decembrie 2015, casa jurnalistului

De când cu războiul civil, e aproape imposibil să obții viză pentru Siria. În octombrie am intrat *illegal* în nordul țării, printr-un punct de graniță controlat de kurzi.

Kurzii sunt un popor care a rămas pe dinafară la împărțirea granițelor și acum e împrăștiat în patru țări. Cu ocazia războiului încâlcit din Siria și Irak, kurzii au preluat controlul asupra unor teritorii din nordul celor două țări, au ținut piept ISIS și au obținut susținere internațională.

Kurdistanul din Irak e într-un boom turbo-capitalist alimentat cu petrol. Am aterizat la Suleymania, un oraș mare cât Bucureștiul, plin de mall-uri, parcuri de distracții, zgârie-nori și cartiere de lux presărate într-o mare de sărăcie. Am traversat regiunea până la granița cu Siria și am trecut râul Tigru într-o barcă de tablă goală. Toată lumea mergea în sens invers.

Pe malul ăsta e Kurdistanul din Siria, cunoscut ca „Rojava”. Kurzii de aici încearcă să construiască o utopie socialistă peste ruinele războiului.

La debarcare, un mustăcios mi-a dat un ceai negru și un fel de chitanță în loc de viză. Apoi m-a urcat fără explicații în mașina decrepită a unui moșneag fără dinți.

Am mers câteva ore pe niște drumege care nu apăreau pe hărțile telefonului. Unele erau în câmp, altele erau învelite în asfalt proaspăt sau gunoi, șerpuiau printre sonde de petrol, orașele sărace și tabere de refugiați.

După câteva zeci de puncte de control păzite cu kalașnikoave, un intelectual sfrijit cu ochelari și grade, un fel de ministru al propagandei, mi-a dat o hârtie de voie.

Timp de aproape două săptămâni m-am plimbat în siguranță prin nordul Siriei, încercând să desfac mirajul unei societăți născute din distrugere, după decenii de opresiune. Ei o prezintă drept o lume democratică în care nu mai contează dacă ești femeie sau bărbat, creștin sau musulman; o lume fără tiranie, în care oamenii rămași pot decide cum să trăiască.

Bun venit în *Rojava*!

Libertatea începe cu distrugere

Kobane e un oraș sărac din nordul Siriei, într-o regiune locuită de kurzi. În toamna lui 2014, a fost cucerit de *organizația teroristă statul islamic (ISIS)*, care voia să-și extindă ocupația la granița cu Turcia.

Aproape 10.000 de extremiști au năvălit în zonă – în două săptămâni au cucerit 350 de sate, au masacrat o parte a populației și au pus pe fugă vreo 300 de mii de oameni.

ISIS nu se aștepta să găsească rezistență. Depășiți numeric și fără echipamente sofisticate, kurzii au ripostat cu disperare. Americanii au bombardat orașul, apoi soldații au făcut counter-strike din casă-n casă și au eliberat orașul, adică au cucerit o ruină.

Acum e liniște. Oamenii au început să se întorcă acasă și încearcă să reconstruiască ce-au pierdut. Nimeni nu știe câți locuitori mai sunt, câți au plecat definitiv. Cine a avut câteva mii de dolari s-a cărat în Europa.

Occidentul a primit cu încântare vestea eliberării. Kobane a devenit un simbol al rezistenței kurzilor. Dar la reconstrucție nu se înghesuie prea multă lume. Totul e cârpeală și voluntariat.

Economia locală nu poate susține nimic: producția de bumbac, principalul produs al regiunii, este prea scumpă și a fost înlocuită de grâu pentru pită, cel mai ieftin aliment; deși au vreo 4000 de sonde de petrol, majoritatea sunt depășite tehnic și nu au personal – doar câteva sute funcționează, cât să acopere nevoile imediate. Ce se extrage e pentru consum intern și cheltuieli zilnice; mărunțișul disponibil abia ajunge pentru subzistență. Mulți cetățeni au găsit metode manuale de exploatare – rafinează petrolul la puț, în cazane improvizate, și vând benzina la colț de stradă, cu petul sau cu pompe artizanale conectate la butoaie imense și soioase.

În plus, kurzii au o problemă mare cu guvernul turc, care-i urăște. Turcii au închis granița cu Siria, pe motiv că ar putea intra extremiști ISIS în țară. Abia îi lasă pe refugiați să se întorcă la molozurile lor, două zile pe săptămână. Materialele de construcție, utilajele, alimentele trebuie aduse prin Irak, iar prețul crește exponențial.

„Vă rog să transmiteți un mesaj întregii lumi: avem nevoie de ajutor“, dă din mâini *Abdul Rahman Hamo*, șeful comitetului de reconstrucție a orașului în care locuiau vreo 40 de mii de oameni înainte de nenorocire. N-are mult timp – pe hol, câțiva cetățeni așteaptă zgribuliți să intre în audiență, au nevoie de case; așa că face un recensământ rapid:

- **70% din oraș a fost avariat grav**

- sunt în proiect mai multe zone rezidențiale, majoritatea oamenilor stau în niște tabere de la marginea orașului, dar vine iarna (temperaturile scad noaptea până pe la -2°) și n-au cu ce să se încălzească;
- **Toate spitalele au fost distruse**, dar sunt câteva servicii care pot ajuta trei-patru sute de oameni pe zi;
- **8 din 15 școli au fost complet distruse**; se lucrează la refacerea lor;
- **75% din oameni trăiau din agricultură și creșterea animalelor**, dar acum nu se mai poate lucra, totul merge pe import;
- **1 milion de tone de moloz** au fost adunate în cinci luni de muncă, mai au de cărat vreo două luni
- **1000 de muncitori** lucrează la curățarea molozului în fiecare zi. Până acum au eliberat drumurile și lucrează la refacerea conductelor de apă și a canalizării;
- **0 dolari** e bugetul administrației pentru reconstrucție, așa că nu pot să prevadă cât va dura curățarea și construcția de noi locuințe. Au un cont în care lumea donează bani, pe care-i folosesc la cheltuielile imediate. Totul se face din voluntariat și „crowdfunding” de la persoane private, afaceriști, kurzi din alte țări, kurzi din Turcia.

Pe strada principală din oraș, singura lumină e la o clădire cu etaj păzită de un rotisor de pui. Șeful puilor prăjiți e un tip scund și musculos. Are doar 25 de ani, dar părul i-a albit din cauza războiului – e greu să ții un restaurant într-un oraș dărâmat.

Pereții și obloanele localului sunt ornate cu găuri de gloanțe mari. A schimbat de trei ori geamurile – după lupte de pe stradă, după bombardamente și după mașini capcană.

Azad Hassan e un kurd mândru, soldat-voluntar în Brigăzile de Protecție a Populației (YPG – se citește *iepeghe*). E unul dintre puținii care vorbesc engleză, așa că se ocupă de luptătorii străini care au venit să se bată de partea kurzilor.

Când e nevoie merge pe front, în rest stă la restaurant. Zice că-i *cel mai bun din oraș*. În orice caz, e singurul care funcționează la turație maximă, chiar dacă prețurile au crescut din cauza embargoului turcesc.

E oră de vârf. Localul se umple în fiecare seară, spune Azad, pentru că *lumea are încredere și le place mâncarea*. **Au renunțat la livrări, că nu mai găseau adresele.** Oamenii vin și pentru socializare, nu prea mai au locuri de întâlnire.

Azad are afacerea de opt ani, împreună cu un partener. Toți muncitorii, vreo 10 inși, sunt rude de-ale lor – copii, frați, veri. Unul toacă legume cu un fel de macetă imensă, un copilaș spală vase suit pe o ladă, altul curăță mese, un puști turtește turte la o menghină, altul le bagă-n cuptor și le scoate lipii. Mesenii mănâncă și se uită la programul patriotic de la televizor: cântă unii muzică populară pe imagini cu soldați care fac diverse fapte eroice.

“Noi am arătat lumii că ISIS poate fi înfrânt“, spune Azad într-o engleză trudită, în timp ce rulează o șaorma pentru un client. A învățat engleză la facultatea de traduceri din Alep. L-a prins acolo Primăvara Arabă, așa că n-a apucat să termine studiile. S-a întors acasă, la Kobane, după ce mai mulți colegi au dispărut peste noapte.

Aici s-a trezit că face revoluție: kurzii și-au strâns o armată babană – între 40 și 50 de mii de oameni, zic ei; au promis oamenilor drepturi egale și și-au proclamat autonomia.

Azad e surmenat. Nu poate să doarmă *ca oamenii normali*, îl ia somnul pe la trei-patru dimineața și la nouă e în picioare. Zice că are un fel de sindrom-post traumatic, că a văzut

prea multe: a ucis, și-a pierdut prieteni. Ține poze cu ei pe telefon, sunt *martirii* care apar și prin toate posterele din oraș.

Când a omorât prima dată a fost groaznic, *îi iei viața unui băiat ca tine*. Apoi a devenit rutină. La fel și cu prietenii pierduți. Nici nu se gândește să se însoare, poate tura următoare o mierlește el.

Are foști amici care luptă acum de partea Statului Islamic. Din când în când se ceartă cu ei pe Facebook, cum ne certăm noi despre fumat sau ciobani. Ca să-i provoace, le postează steagul Israelului, cică asta-i enervează cel mai mult. “N-au argumente pentru ce fac“, îmi spune, nu își explică de ce oameni cu care a stat la aceeași masă sunt dispuși să-l omoare pentru o idee; dar și el e gata să moară.

Înainte de război visa la un viitor mai bun în Canada sau Marea Britanie. Bani ar avea, dar nu mai vrea să emigreze. S-au dus mai toți cunoscuții lui, cum face toată lumea în război. Acum trebuie să-și apere familia, pământul, *că dacă pleacă toată lumea...*

În ultimul an i-au plecat vreo 30 de prieteni în Europa. Au mai rămas doar doi din gașcă, se văd seara la o narghilea, își amintesc cum era înainte, când erau tineri.

Unul din prietenii plecați e Abdullah, tatăl lui **Alan Kurdi**, băiețelul ăla pozat mort pe o plajă din Turcia.

Abdullah stă acum în Irak și se ferește de orice contact cu străini, vrea doar să moară în liniște. Omul e complet distrus, după ce și-a pierdut toată familia și a fost hărțuit de xenofobi.

Kobane e înconjurat de șanțuri adânci, iar drumurile de acces sunt baricadate cu niște ghivece mari din beton, bucăți din conducte de canalizare, umplute cu pământ.

Cantonul e ca un șvaițer întins între Eufrat și Tal Abyad. Toată zona a fost prădată de ISIS în ultimul an. Kurzii care n-au vrut să plece au fost omorâți.

Islamiștii au lăsat în urmă sate goale, dărâmate de mortiere și găurite de mitraliere, despărțite de tranșee și terenuri minate. Când s-au retras, teroriștii au sabotat tot ce au apucat – case, școli, pământuri.

Înainte de război, cam trei sferturi din populația de jumate de milion de oameni se ocupa cu agricultura. Mulți erau deja foarte săraci și s-au mutat la oraș din cauza unei secete care a durat trei ani. Azi riscă să moară dacă-și cultivă pământul, le sare plugu’-n aer. Aproape în fiecare zi moare câte unul când își curăță molozul din curte.

Drumurile secundare care ne hâțână, în ritmul tristelor melodii, sunt pustii. La sud de Kobane, majoritatea satelor erau locuite de arabi. Kurzii au fost acuzați de epurare etnică după ce au strămutat mai multe comunități arăbești și au pus în loc niște “zone de război“, *de frică* să nu puiască vreun extremist. Se tem că o parte din arabi ar putea să-i susțină pe extremiști.

Zona de război arată ca în filmele cu zombi – sate pustiite, brăzdate de șanțuri și baricade, magazine prădate, case vandalizate, o fostă pușcărie ISIS în care *dușmanii lui Allah* erau torturați și uciși până acum câteva luni. **La o oră e capitala statului islamic, Raqqa.**

Într-un orașel, pe maidanul umed din fața unei școli, joacă volei câteva gagici. O tipă se ridică pe vârfuri și trânteste mingea peste o plasă legată de două butoaie mari de metal. Mingea se rostogolește până la un dig imens de pământ. În spatele digului, câteva excavatoare sapă tranșee.

În școală, două fete scribălesc ceva într-un caiet de matematică, altele adună resturile de la prânz – orez cu legume și lipie, și pun de ceai.

Fetele își iau kalașnikoavele proptite de ușa ciuruită de gloanțe și pleacă în patulă. Sunt din Brigada de Protecție a Femeilor (YPJ – *iepeje*), aripa de femei a armatei kurde. Rojava e, pe lângă Israel, singurul loc din Orientul mijlociu care dă drepturi egale femeilor. Asta se vede cel mai bine în armată.

Dintr-un dulap de sufragerie, un televizor măcăne o manea orientală cu femei și bărbați care trec prin foc, înarmați până-n dinți. Agățat de o perdea, un mustăcios veghează dintr-un portret XL, flancat de steagurile *armatei populare*. Acu' jumate de an, pe holul ăsta al unei foste școli primare din 'Ayn 'Isa serveau ceaiul niște bărboși de la ISIS.

O tipă cu cărare pe mijloc și dinți rari, se descalță la ușă și se tolănește pe o pernă mare din lounge.

“**Ne apărăm pământul și femeile**“, spune **Azda**, ascunsă într-o uniformă lălâie, în timp ce soarbe dintr-un ceai negru și fumează o țigară din rație. Are 21 de ani și e comandanta unui grup de 12 femei tinere care păzesc linia frontului.

A intrat în YPJ la 18 ani, în 2012. De atunci n-a mai fost acasă, vorbește cu familia ei săracă doar la telefon. Revoluția a prins-o prin curte, într-un sat de lângă Kobane, în timp ce făcea d-alea casei și grijea de animale. N-avea niciun vis, poate ceva cu drepturile femeilor, da' se gândește mai bine și își dă seama că nici nu știa de ele pe atunci.

Și-a găsit menirea când a auzit că se organizează revoluție și femeile fac parte din ea, că poate fi *femeie liberă*.

Zice că n-au mai avut nicio bătălie importantă de patru luni, după ce au terminat de curățat toate satele din jur. Toată lumea vorbește despre ofensiva din Raqqa, deși nimeni nu

știe ceva concret. Recent, kurzii au făcut o mega alianță cu arabi, creștini, asirieni și turkmeni. Îi zic Forțele Democratice Siriene (SDF) și vor să scape țara de extremiști.

Dar războiul *nu înseamnă doar luptă*.

Patrulează în fiecare zi pe la punctele de control și-n jurul tranșeelor. Câteodată mai trag în adâncul nopții, fără confruntări față-n față. *Teroriștii* nu s-au mai apropiat de ceva vreme – stau tot timpul la pândă după ei, cocoțate în vârful școlii, sub steagul de brigadă.

Cei mai apropiați daeshi, cum îi numesc localnicii pe cei de la ISIS, sunt în niște căsuțe din spatele gropanelor, la vreo doi kilometri de școală. De acolo începe califatul autoproclamat de organizația teroristă statul islamic.

Majoritatea extremiștilor nu arată ca-n clipurile de propagandă ale ISIS – bărboși în negru care flutură steaguri. Sunt oameni normali, nu ies cu nimic în evidență, povestesc kurzii. De multe ori, împrumută din straietele localnicilor. Așa au făcut și astă vară, când au atacat din nou Kobane. Câteva zeci au intrat sub acoperire în oraș și au omorât două sute și ceva de civili.

Azda zice că era și ea p-acolo și că a împușcat vreo trei isiși. Erau camuflați în uniforme kurde, dar s-a prins că e ceva dubios când i-a salutat; a ieșit un shoot-out și ea a câștigat.

În afară de război și patrulă, fac pregătire și propagandă: se trezesc la cinci dimineața, iau micul-dejun, apoi discută ore-n șir despre ideologie și strategii de luptă, se antrenează, se joacă și pierd vremea.

Azda nu mai știe altceva, poate nici n-a știut vreodată. O întreb ce planuri are dacă se termină războiul ăsta nenorocit, dar mintea i se blochează – viața cazonă și kalașu' îi vin perfect, nu se închipuie altundeva, cu o meserie, sau ca mamă. Nu există altceva, “asta e viața mea”.

Țara care n-a mai fost

Kurzii sunt cea mai mare minoritate din Siria, 1,5-2 milioane de oameni, cam 10% din populația țării, și jumate din cea a Rojavei.

Primele atestări sunt de prin secolul șapte și vorbesc de niște triburi care au început să se unifice în Evul Mediu, plimbate sute de ani între diferite imperii.

Ideea de stat le-a venit după Primul Război Mondial la împărțirea Imperiului Otoman în națiuni, dar kurzii și-au luat țeară și s-au trezit în patru țări: Turcia (unde locuiesc cei mai mulți, între 11-14 milioane), Iran, Irak și Siria. Vorbesc două dialecte, cu diferite variațiuni.

Regimul sirian i-a văzut ca pe un pericol, așa că i-a ținut mereu în șuturi: le-a luat casele, afacerile, cetățenia, le-a interzis limba și tradițiile, i-a bătut, torturat sau masacrat. Și kurzii din Turcia și Irak au avut parte de același gen de drepturi.

Când au proclamat revoluția, kurzii sirieni au călcat pe interdicția regimului și au făcut kurda limbă oficială, alături de arabă și asiriană. Apoi au început să-și construiască identitatea.

De anul ăsta școala se face în limba kurdă, iar pe viitor fiecare își va putea alege limba în educație și administrație, potrivit art. 9 din Carta socială, un fel de constituție a regiunii autonome.

“E foarte greu să le predau pentru că existența kurzilor nu a fost acceptată niciodată. (...) După atâta timp e greu să-i faci să înțeleagă că sunt kurzi, că au propria istorie și că până acum ea a fost ascunsă de puterile care controlează țările în care trăim.“, spune **Anwar Beiram Omar**, prof de istorie la colegiul pedagogic din Kobane.

După ce s-a retras regimul Assad, kurzii au ocupat clădirea unde era un institut sharia, în care se învăța legea islamică. Au convertit-o în școală pedagogică. 180 de fete și băieți și fete pregătesc să devină prima promoție de învățători în limba kurdă din Siria.

Teoretic, colegiul durează doi ani, dar acum se lucrează pe fast-forward, au început în primăvară și până la sfârșitul anului deja vor preda la clasele 1-6.

15 profi îi învață engleză, arabă, kurdă, matematică, biologie, istorie, geografie și științe. N-au bani să editeze cărți, n-au bani nici de salarii, așa că toată biblioteca e în arabă. Speră să rezolve detaliile astea până la anul, când se vor face și specializări. Acum nu e timp de finețuri, situația se poate schimba oricând.

Colegiul e pe un delușor ocolit de bombe, are curte interioară cu fântână în mijloc, iar sălile sunt pe marginea curții.

Într-o clasă prăpădită, Omar vorbește despre civilizație în fața unui grup de vreo cînșpe băieți și fete. Ascultă cu atenție, unii își iau notițe, nimeni nu scrollează pe telefon.

“Kurzii au fost mereu separați“, spune rar și apăsător proful de istorie, în timp ce mângâie aerul rece cu gesturi largi, “pentru că existau mai multe clanuri. Din clan s-au transformat în trib, din trib au luat naștere orașele. Cine putea împăca aceste triburi?”

Și astăzi, kurzii sunt organizați tribal, le explică. “Ei se recunosc și se judecă în funcție de trib, nu de orașul din care sunt, de asta n-au putut avea niciodată un teritoriu, o identitate comună.“ *Până acum.*

Omar n-are 30 de ani împliniți. E genul de prof cu care poți discuta despre orice. A început să predea odată cu revoluția, în 2011, iar aici a ajuns în primăvară, când s-a dat drumu' la colegiu. Deși ar trebui să le vorbească de istoria kurzilor și a *Kurdistanului*, i-a luat pe tineri de la începutul civilizației.

Improvizează mult, are la îndemână doar vreo patru cărți și culegeri despre istoria poporului. “Și cele cinci cărți ale lui Abdullah Öcalan. (...) E greu să găsești resurse și să faci cărți noi. Avem nevoie de mai mult. Dar avem multă informație din cultura noastră”, spune profesorul Omar, care-și sfătuiește elevii să caute cât mai mult pe internet.

Abdullah Öcalan e cel mai cunoscut kurd. Toți au o poză cu el pe undeva, iar porecla lui, Apo (Unchiu’), e șpreiată pe toate gardurile din nord-estul Siriei.

Timp de 10 ani a fost singurul prizonier de pe o insulă din Marea Marmara. Acolo a scris cărțile din care tinerii își învață acum istoria și idealurile politice. Turcii l-au condamnat la moarte că a format Partidul Muncitoresc al Kurzilor. PKK este considerată organizație teroristă de NATO, SUA și UE. Vreo 30 de ani s-au războit cu guvernul turc pentru autonomia teritoriului locuit de kurzi.

Öcalan e închis pe viață, după ce Turcia a renunțat la pedeapsa cu moartea, ca o cerință de pre-aderare la Uniunea Europeană.

În 2012, Apo a făcut pace cu premierul de atunci Recep Tayyip Erdoğan (acum președinte). Öcalan le-a spus *băieților* să lase armele și să plece în Irak. Vreo doi ani a fost liniște. Toamna trecută turcii nu i-au lăsat pe kobanezi să se refugieze la ei din calea ISIS. Armata turcă și-a întins armamentul la gardul cu Siria și s-a uitat la dezastru, în timp ce coaliția condusă de SUA bombarda ce a mai rămas din zonă. Așa că PKK-u’ a împușcat niște polițiști turci de supărare și au luat-o de la capăt.

Öcalan a propus și o confederație a kurzilor, ***o democrație fără stat***, suprapusă pe zonele din cele patru țări. Democrația nestatală ar fi inclus și celelalte populații locale, iar legislația trebuia bazată pe legile naționale ale țărilor locuite de kurzi, legislația UE și legislația proprie a kurzilor.

Confederație nu s-a mai făcut, dar Rojava e un fel de proiect pilot al ideii lui Öcalan.

Democrația fără stat

Rojava e un teritoriu în continuă dispută, întins pe vreo 500 de kilometri – de la nord de Alep, cel mai mare oraș sirian, până la hotarul de est cu Irak; în cel mai lat punct are vreo 100 de kilometri. Peste patru milioane de oameni locuiesc în cele trei zone autonome, denumite cantoane, pe model elvețian: Afrin – cel mai mic dintre ele, complet izolat în nord-vest de statul islamic; Kobane și Jazira, care sunt legate.

Aici, orice om cu mașină e dispus să facă pe taximetristul, deși drumurile sunt destul de proaste și periculoase. Noaptea nu se circulă. Transportul în comun s-a reluat recent – pentru câțiva dolari de căciulă niște minivanuri private cu program aleatoriu fac curse zilnice din Kobane până în Qamishli, vreo 300 de km.

Mașina e oprită de câteva zeci de ori în cele șase ore ale călătoriei. Miliția de securitate internă, *Asayish*, verifică documentele șoferilor, se uită la plăcuțe și la fețele călătorilor, să nu fie teroriști.

Pe măsură ce înaintezi spre estul teritoriului, bolovanii și scândurile din punctele de control devin pereți din beton, molozul se transformă în case din chirpici cu parabolică; apar măslini și câmpuri verzi, cisterne cu benzină prost rafinată de la sondele de petrol încă funcționale.

Singurele chestii cu adevărat amenințătoare sunt tancurile și artileria turcă de pe movilele de hotar; din când în când, turcii mai trag aiurea cu mitraliera, ofticați că regiunea e tot mai bine controlată de kurzi.

Cobor din dubiță în Amuda, un oraș în care vreo 20.000 de mii de oameni locuiesc în case joase, pe străzi aproape identice, dispuse ca un grilaj imperfect, pline cu magazine, tăietorii de găini și ateliere de manufactură. Aici n-a fost război, doar sărăcie.

Un copil în șlapi descalecă de pe o rablă de bicicletă, îmi dă o țigară și-și scoate smartfonu' să vadă ce mai e pe net. Rânjește și-mi arată un videoclip în care un bărbos de la *daesh* retează capul unui kurd cu o macetă. Apoi încalecă pe bicicletă și o taie prin mulțime.

E o sâmbătă însorită și orașul e blocat de o manifestație care pare uriașă raportat la proporțiile locului. Vreo 1000 de oameni mărșăluiesc pe străzi în *prima zi de comemorare internațională a eliberării orașului Kobane*.

Strada principală e plină de oameni înarmați, fiecare unghi e păzit, iar străduțele secundare sunt închise.

Cei mai mulți protestatari sunt femei. Urlă tribal și flutură steaguri cu Rojava, YPG&YPJ, Kurdistan, portrete cu Öcalan și cu martiri. Cântă la unison *Apo/Ocalan, Kobane, Kobane* și *Biji, bji iepege*, imnul oficial de luptă, mânați de lideri cu microfoane cocoțați pe un fel de mașină papuc de-a locului.

Proprietarii de magazine trag obloanele când trece șirul și rămân holbați pe trotuare. N-au mai văzut așa ceva.

Marșul se oprește într-un sens giratoriu unde lumea încinge discursuri politice și o horă imensă, apoi se dizolvă pe străduțe și-n mașinile cu care au venit din tot cantonul.

Străzile din centrul orașului sunt închise cu piloni de metal și ziduri groase de beton, iar accesul cetățenilor e restricționat. Printre case din chirpici, câteva clădiri mai țapene țin consiliile legislative și executive, centrul media – un fel de minister al propagandei care se

ocupă ca jurnaliștii străini *să-și facă treaba repede și bine*, și alte câteva instituții de interes regional.

Kurzii sirieni își denumesc sistemul politic *self-democracy*, o autonomie celulară. Aceasta începe din *comune*, adunări la nivel de stradă, sat, ori cartier unde oamenii decid ce trebuie făcut ca s-o ducă mai bine, apoi transmit mai departe unui consiliu legislativ.

Consiliul legislativ e format din 101 de cetățeni care au fost numiți; încă nu s-au organizat alegeri, dar *o să fie în curând*, se zvonește. Legislativul reglementează viața din canton pe baza nevoilor transmise din *comune*, celulele de bază ale participării politice. Orice for trebuie să aibă minimum 40% femei. Deciziile nu depind niciodată de un cineva anume. De exemplu, există co-primari, co-președinți, sau triumvirate cu președinte – doi vici, dintre care, pe cât posibil, unul arab, unul creștin și unul kurd, iar cel puțin unul să fie femeie.

Conducerea centrală e asigurată de o coaliție politică numită Mișcarea pentru o Societate Democratică (TEV-DEM), pe baza Cartei Sociale care ține loc de constituție.

În 2012, kurzii au ocupat Kobane, Amuda și Afrin, profitând de lălăiala armatei guvernamentale, care se retrăgea spre vest. Apoi au preluat și Qamishli, un oraș mare și multiethnic, în care guvernul Assad controlează un cartier și aeroportul. Guvernul mai trimite via aer diverse chestii care nu se găsesc în zonă, toată lumea are de câștigat.

Ca să nu-și ia bombe de la Damasc, kurzii i-au lăsat în pace pe oamenii lui Assad. Au mai fost niște frecuşuri, dar n-a existat niciodată un conflict deschis, ca-n alte regiuni. Non-combatul i-a făcut pe unii sirieni și anumite facțiuni din opoziția armată să-i acuze pe kurzi de complicitate cu guvernul.

“Unu la mână: nu există nicio relație cu regimul. Doi: în Qamishli, regimul controlează o piață, restul e controlat de administrația noastră și de YPG. Este o situație provizorie, dar noi

considerăm că și susținătorii regimului au dreptul să participe la acest proiect, care este un proiect federal“, spune enervat de subiect premierul Rojavei, Akram Hesso, un lungan pe la 40 de ani, care se fâstâcește în costumul larg ca un elev la examenul de bacalaureat.

Până una-alta, toți angajații statului – ingineri, personal tehnic, angajații spitalelor, sunt plătiți în continuare de Damasc, chiar dacă mulți nu mai desfășoară activități. “Este dreptul lor să le primească și obligația statului să le plătească,“ zice Hesso.

Rojava e administrată din Amuda, e mai ușor de securizat, de asta s-a comemorat aici. Capitala oficială e la Qamishli, dar cei de la ISIS mai strecoară câte o mașină capcană, din când în când.

În plus, Amuda e un loc liniștit, numa' bun ca centru ideologic. O grămadă de academicieni și stângiști din Europa se întâlnesc aici să scrie lucrări despre cea mai hip mișcare politică din Orientul Mijlociu sau să se joace de-a revoluția.

Kurzii sunt mereu ocupați cu delegații din Europa, diverși anarhiști sau politicieni într-o pauză de ceai.

Rojava nu vrea independență, spune Akram Hesso, ci o Sirie federală. Asta ar fi suficient ca oamenii să-și păstreze drepturile câștigate prin revoluție.

Siria federală nu e tocmai visul împlinit al Kurdistanului, dar e o băiețelă convenabilă. Kurzii au câștigat destul credit după luptele cu ISIS, au bartai forța militară, nu mai pot fi suprimați ușor, indiferent de cine câștigă războiul sau în ce țară ajung.

Ca să nu-și saboteze revoluția, încearcă să implice pe toată lumea în proiectul lor, chiar dacă sunt susținători ai regimului de la Damasc. Speră ca modelul lor de autonomie să fie preluat și în alte zone ale Siriei sau chiar în alte țări.

“E o victorie pentru că nu a fost revoluția unui popor, ci a tuturor oamenilor din Rojava, creștini, yazidi, arabi, armeni, asirieni, dar kurzii au condus revoluția. Toate componentele sunt prezente în conducere. Eu conduc consiliul executiv, dar vicii mei sunt arab și creștin, “ spune premierul, repetându-și lecția cu accent pe *succesul și victoria revoluției*.

Orașul cu două guverne

În Qamishli, funcționează două guverne în paralel. Se vede cu ochiul liber: Bashar se uită la Apo din portretele care tapetează tot orașul fie în galben-verzuiul kurzilor, fie în culorile steagului sirian.

Mă plimb timorat pe străduțele întunecate. E plin de oameni înarmați, în uniforme; dacă nu-s la posturi nu-mi dau seama care-s kurzi, care-s de la regim. În primăvară, un jurnalist suedez a fost arestat și dus la Damasc pentru că făcea poze prin centru.

Dacă e s-o pățesc, o pățesc oricum. Sunt o grămadă de miliții fără uniforme. Poți fi legitimat din senin de tipi care vând țigări pe stradă.

Soldații regimului păstrează o piață din care-i salută Hafez al Assad, fost președinte și tatăl celui care a moștenit conducerea țării. Aeroportul, un cartier și mai multe instituții sunt și ele sub control guvernamental, deși majoritatea activităților sunt suspendate.

Kurzii au și ei câteva instituții bine baricadate – ministerul femeilor, curtea populară; dar majoritatea administrației e în Amuda, din motive de securitate.

Orașul vibrează, la propriu: mii de generatoare întrețin toate activitățile cu hurelul lor, și încarcă nările cu miros înțepător de păcură. Unii kurzi au devenit furnizori de servicii: și-au cumpărat un generator din care dau curent vecinilor de pe stradă, în schimbul unor taxe.

Niște polițai cu cămășuțe albe și chipie fluieră lumea din trafic, dar nu-i bagă nimeni în seamă. Poți să faci orice, dirijorii *vor doar bani*, zic localnicii.

Există o piață de aur și mirodenii și orice chinezărie. Sunt și magazine fake, gen H&M și Pizza Hut.

Kurzii sunt majoritari, dar se găsesc și destui arabi și creștini. Cifrele arată că aici trăiesc cam 200.000 de oameni, top 10 orașe din Siria, însă estimările pe care le-am auzit vorbesc despre 400-800 de mii de oameni. Orașul a absorbit o parte din refugiații interni dinspre sud, multă lume a plecat mai departe.

De altfel, Qamishli a fost înființat acu' 100 de ani de refugiații din genocidul creștinilor asirieni, o bucățică mai puțin marketată din genocidul armenilor desfășurat de turci. A purtat și numele de *capitală creștină a Siriei*, până recent locuiau aici peste 50.000 de creștini. Cei care au rămas, cam jumate, nu prea îi halesc pe kurzi, pentru că au participat cu entuziasm la epurarea lor în timpul genocidului; sperau că-și fac teren pentru un viitor stat.

Mai recent, au fost tensiuni și între kurzi și arabi. În 2004, la un meci de fotbal dintre echipa locală a kurzilor și Deir ez-Zor, suporterii arabi le-au cântat kurzilor de Saddam Hussein, care omorâse kurzi din Irak cu arme chimice. Kurzii s-au enervat și a ieșit pizdeț. Bătaia s-a mutat în oraș, unde fanii kurzi au incendiat sediul partidului Ba'ath, aflat la putere. Autoritățile au intrat peste ei și meciul s-a încheiat cu sute de răniți și morți (numărul morților variază între 30-100).

“E ultima noastră luptă pentru existență! Paispe ani în Chicago, mașină, loc de muncă foarte bun, tot. [...] Că eu vin înapoi în vremurile ăstea am simțit că dă speranță. Vreau să fiu parte din speranța asta.”, spune un hipsterăș cu barbă scurtă și ochi migdalați.

Când toată lumea pleacă, George s-a întors în Siria. Mă roagă să-i spun așa ca să evite problemele. Are 32 de ani și aproape jumate a trăit în State. E un ortodox asirian care a studiat și a lucrat în IT. Cum a ajuns înapoi, a început un fel de afacere – dezvoltă jocuri mobile, aplicații, site-uri, desene animate, “produse care să întărească limba noastră, limba asiriană și cultura.”

Generatorul bisericii ortodoxe din Qamishli tocmai s-a oprit, nu mai luminează steagul schilodit al Republicii Arabe Siria. O ceată de copii încearcă un fel de fotbal pe neve, dar Gaby, un amic al *americanului*, îi trimite acasă.

Gaby are 25 de ani și e student la Damasc; merge la cursuri cu avionul, o dată la câteva săptămâni. În fiecare vineri seara, încuie sala de conferință a bisericii ortodoxe din Qamishli după dezbaterile asociației tinerilor creștini. E unul din cele 11 locașuri de cult creștine din oraș. Astăzi, un avocat le-a prezentat hibeles din procesul Mântuitorului Isus, iar Gaby a încheiat tranșant discuția: “ce contează dacă procesul a fost corect sau nu, atâta timp cât Mesia a venit pe lume ca să moară pentru păcatele noastre?”

Biserica lui Gaby e aproape goală, jumate din creștini au plecat și tot pleacă. Părinții lui tocmai s-au mutat în Suedia, dar el n-a vrut s-audă, *dacă nu se întoarce nimeni n-o să mai avem un viitor.*

“Toată lumea pleacă și nu știu de ce. După cum vezi, e ora șapte și nu se întâmplă nimic: niciun incendiu, niciun sunet de armă, niciun sunet de bombardament. E curent, apă, internet, orice. Nu știu ce se întâmplă cu oamenii”, asta e cea mai mare întrebare pentru toți, crede tânărul asirian.

“Înainte, toți ochii erau pe tine. [...] Acum e mai deschis, e mai puțin stres din partea guvernului, din toate părțile. Oamenii își fac asociații, întruniri, echipe mult mai ușor. Și nu-i întreabă nimeni *ce e asta?* Sunt mai liberi, din cauza lipsei opresiunii“, crede George.

Chiar dacă nu le place Assad, majoritatea creștinilor susțin regimul în continuare. Nu recunosc Rojava și nu vor să li se zică ce să facă, deși miliția creștină *Sutoro* colaborează cu kurzii și mulți politicieni creștini au funcții importante. “Hai să fim cinstiți, aici majoritatea creștinilor susțin regimul. Poți vedea poza președintelui. Biserica noastră mai ales susține regimul.“

Paradoxal, statul islamic a făcut pace între popoarele din Qamishli: “toată lumea știe cine este dușmanul. Dușmanul este ISIS. Dacă ne luptăm între noi, ISIS vine și ne omoară pe toți“, spune tânărul creștin.

“S-a ajuns într-un punct în care locuim într-o pușcărie. La șase sau șapte nu mai pot ieși din cartier. Sunt blocat în închisoarea asta. Și dacă le zic că merg în cartierul ăla, e interzis! Trebuie să stau aici, ca să știe de unde mă ia.“, spune Gaby nervos.

E obligat să facă șase luni de armată, în YPG, și nu reușește să-și ia o adeverință care să-l scutească. “Dacă merg într-un cartier în care patrulează kurzii și-mi cer hârtia și n-o am, mă iau. Nu ai de ales, te lovesc și te iau în mașină, cum o fi“.

“Cred că e primul sau al doilea motiv pentru care băieții de vârsta lui părăsesc țara“, argumentează George pentru amicul lui. “Ceii ca el nu vor să lupte pentru nimeni, de nici o parte.“ Povestește că vreo două săptămâni mai devreme au venit în zona creștinilor și au luat pe cine au găsit. “Dacă buletinul zice că ai între 18-30 te întreabă dacă ai hârtia asta; dacă nu, te’ să mergi în armată“.

Băieții susțin că guvernul Rojavei a impus cu forța limba kurdă în școli, la clasele 1-3, chiar dacă sunt doar câțiva elevi kurzi, “Îți spun eu: au venit și au zis *aveți kurzi la școală*,

limba kurdă o să fie învățată aici. Majoritatea școlilor sunt închise pentru că trebuie să învețe în kurdă“, spune Gaby.

Pentru el nu e aproape nicio diferență între 2010 și acum, “dar acum suntem mai puțini și mai slabi. Asta e cea mai mare biserică din Qamishli. Înainte, dacă veneai duminică la slujbă nu găseai niciun loc liber, acuma cele mai multe sunt goale. Asta e marea schimbare.”

George a vizitat Siria în fiecare vară. A văzut cum se degradează tot mai mult.

“Viziunea mea e că nimănui nu-i pasă de comunitatea mea. Nimeni, nimănui. [La început] oamenii și-au ales tabere. Unii s-au dus cu guvernul, ceilalți cu opoziția, atât, două părți. [...] și probabil majoritatea la mijloc. Dar încet încet au dispărut cele două părți [...] de la an la an lumea a pierdut încrederea în toate taberele. Nu văd pe nimeni să le pese, să-i apere.”

Cu toate necazurile, viața e mai ok acuma, recunoaște creștinul George. “Înainte, toți ochii erau pe tine. [...] Acum e mai deschis, e mai puțin stres din partea guvernului, din toate părțile. Oamenii își fac asociații, întruniri, echipe mult mai ușor. Și nu-i întreabă nimeni *ce e asta?* Sunt mai liberi, din cauza lipsei opresiunii”.

Ca să ajungă în Europa, sirienii au de parcurs un drum periculos și scump. Trebuie să intre și să traverseze ilegal Turcia. Trecerea frontierei costă cam 150 de dolari “pachetul de bază” – sărit garduri noaptea și ascuns prin câmp, din ce mi-au zis mai mulți localnici; cei care vor fie siguri că nu-s împușcați de turci, tre’ să scoată vreo 1000 de dolari, șpagă pentru grăniceri.

Traficul de persoane e cel mai bun business acuma. Cică majoritatea tâlharilor și infractorilor au devenit samsari de oameni: ei fac toate combinațiile, șpaguiesc pe cine trebuie și te trec fluierând; câteodată dau țepă – te lasă în câmp sau îți dau în cap și-ți iau tot ce ai. Unii au murit.

Khalid Ali, șeful Curții Populare din Qamishli, mi-a zis că rata criminalității a scăzut semnificativ de când noua justiție funcționează, pentru că milițiile arhiprezente își fac bine treaba și nu există corupție.

Pentru emigrare, majoritatea oamenilor trebuie să vândă ceva, dacă au. Salariile s-au prăbușit de cinci-șase ori, e vreo 70 de dolari un salariu obișnuit. Unii sunt atât de săraci încât trebuie să stea la coada guvernului pentru niște pâine (video).

Se vând case și mașini. Prețul unei locuințe a crescut de patru-cinci ori în ultimii ani, chiar și la 20 de milioane de lire siriene (60.000 dolari). Băieții de la biserică mi-au spus că știu cazuri în care casele oamenilor au fost *naționalizate* de kurzi. Nu și-au vândut locuințele pentru că aveau suficienți bani ca să plece, dar s-au trezit fără ele, pe motiv că *dacă au plecat, nu mai au nevoie*.

Lumea s-a ferit să-mi vorbească despre plecare, de frică să n-aibă probleme cu *Asayish* – miliția kurdă care se ocupă de securitatea internă. *Pot să te aresteze dacă află*, mi-au spus mai mulți.

La ieșirea din Siria, câteva sute de oameni împachetați cu viețile lor așteptau viza de Kurdistan. Am urcat cu tristețe în barca de tablă. Kurzii din Irak au inventat o lege nescrisă prin care îi lasă o singură dată pe străini să intre pe aici. Restul frontierei e controlat de ISIS.

Orașele kurzilor irakieni sunt în plină dezvoltare, se construiesc cartiere rezidențiale, sunt parcuri de distracții, carfur și mec, middle-classu' face cumpărături în mall-uri de sticlă, ca-n America, conduce mașini scumpe cu benzină ieftină produsă de Chevron, Gazprom, Exxon. Zeci de săraci în costume populare se bat ca mexicanii pe lângă camionete pentru joburi de zilier.

Revoluția din Kurdistan a început anii '70. Acum sunt practic independenți. Socialismul fraților din Siria se transformă aici într-un turbocapitalism tribal, controlat de foștii eroi ai rezistenței, deveniți lideri politici. Camarazii se ceartă acum pe resurse – o parte a țării e controlată de președintele Barzani, cealaltă e-n mâinile partidului de opoziție, Gorran.

Dar regiunea e sigură, cea mai sigură din Irak. Drumurile sunt păzite de băieți bine echipați, care caută arabi prin mașini. Infuziile de armament și trainingurile americanilor se văd peste tot. Statul islamic e foarte aproape și aranjează mereu atacuri și atentate care să mai muște din autonomie, dar Irakul nu înseamnă doar ISIS.

În drumul de aeroport, un cioban în teniși și cu vestă își mână oile peste stradă. N-avea mulți câini, dar de umăr îi atârna un kalașnikov antic, ca alea folosite soldații din Rojava. Allah știe ce-l paște...

Funcționarul

Astăzi l-am ratat cu 20 de minute pe Funcționarul afurisit care nu și nu, nu se poate, vă arăt în lege, am mai avut cazuri, aia e. Plecase și încuiase biroul. Portarul a zis să mă întorc luni. La naiba!

O zi întreagă îmi creasem scenarii în care mă întâlneam cu Funcționarul în viața reală, speram să pot aplica câteva din replici și pe terenul lui, dar n-a fost să fie.

În scheciurile astea:

Îl umileam la casă în supermarket, să știe toată lumea care se pregătește de înfulecat cum taie Funcționarul pofta de salată boeuf a cetățeanului onest, cum îi distruge liniștea sacră a nașterii Mântuitorului și-l pune iar pe drumuri inutile între crăciun și anu' nou.

Îl întâlneam în parc, când se plimba cu copiii. Le arătam puilor de Funcționar masca odioasă a părintelui, înțelegeau repede că o să le distrugă viitorul în cel mai scurt timp, dacă nu a făcut-o deja. Copiii plâneau și-și aruncau cadourile de pui de funcționar, gata să vină cu mine să mâncăm salată boeuf.

Îi arătam cazuistica pregătită și-i demontam toate susținerile cu “așa scie-n lege“, de-și lăsa familia și făcea întâlnire extraordinară cu toată funcționăria într-un restaurant de

funcționari și le arăta cum au fost în eroare tot timpul ăsta, toată viața Legea a fost de partea întunecată a birocrăției.

Apoi l-am văzut în tramvai. Acu-i acu', diavole, te-am prins, al meu ești.

Ședea pe scaun cu serenitate. Soarele-i dezmierda fața tolănită-n eșarfa de funcționar, dând niște smalex funcționăresc părului vopsit roșu-castaniu.

Mi-a întâmpinat salutul cu jenă, apoi și-a activat fața de scârbă indiferentă afișată și la birou. Când m-a recunoscut, s-a așezat lângă mine cu un zâmbet preocupat și mi-a descris cu nespuse calm și duiosie aceleași proceduri aberante pe care Legea ne obligă să le bifăm, altfel nu se poate, aia e, până când tramvaiul s-a oprit în stația mea.

Am simțit cum sufletul mi-a rămas agățat de bara din tramvai în timp ce gura îi ura cu emfază sărbători fericite, dar n-am avut ce să fac, tramvaiul dădea să plece.

Sistemul a înfrânt din nou! Sărbători fericite!

Televizorul

19 februarie 2016, blog

În octombrie am ajuns pentru prima dată pe front. Era o dimineață cenușie în deșertul din Hasakah și soldații kurzi erau deja plictisiți de vizitele reporterilor care le deranjează constant siesta din timpul non-combatului cu Statul Islamic.

Dar pr-ul este cea mai bună armă a unui popor urât de toată lumea din jur, soldații n-au decât să tacă și să înghită instrucțiunile europenilor care-i maimuțăresc pe filmări.

Am tăcut și eu și am înghițit, în timp ce făceam cadrul în care Adrian Ursu își așezase un puștan cu kalașu' îndreptat spre neant, gata de atac. Putea să fie mai rău, mă gândeam, în timp ce mi-l imaginam în cadru și pe Mircea Badea, făcând un șpagat între sacii de nisip care baricadau punctul de observație din fosta pușcărie pentru minori disputată de mai multe ori de părțile beligerante. Cică ar fi fost și el interesat de o maimuțăreală în cea mai periculoasă zonă din lume, dar l-ar fi oprit niște banale motive administrative.

Așadar, iată-mă în Siria, în timpul celui mai sângeros război civil din Orientul Mijlociu, filmând cadre aranjate pentru cea mai faimoasă întreprindere de media din România, sub

ochii jenați ai unui fotograf de Pulitzer de la New York Times. Visul îndeplinit al oricărui tânăr reporter de pe planetă.

“Just do your thing, man”, mi-a zis Tyler când i-am explicat situația încurcată în care m-am trezit după ce am trecut granița cu Irakul. I-am urmat sfatul și i-am explicat lui Ursu că metodele noastre de lucru sunt incompatibile, nu, n-am cum să fac interviurile cu el și să-mi pun și eu întrebările, eu lucrez altfel și dacă stau să-i filmez toată ziua “Romania very good”-urile pe care încerca să le scoată de la diferite personaje care n-auziseră niciodată de țara noastră nu mai apuc să fac nimic.

A părut că înțelege, dar m-a rugat timid să-l mai ajut cu niște stand-up-uri, după ce-mi termin eu treburile.

În zilele alea murea polițistul Gigină, iar eu trebuia să dorm în aceeași cameră cu cineva care era convins că nu e vina lui Oprea că era o groapă în asfalt. Adormeam ascultând slujbele înfiorătoare ale imamilor de la televizor, sperând că nu mai trebuie să fac conversație, măcar pentru un timp.

Colegial, insista să facă cinste la fiecare masă, s-a oferit chiar să-mi lase niște bani din bugetul de la tv, că el nu mai avea nevoie.

A plecat resemnat după câteva zile în care n-a reușit să dea de românii care luptă împotriva statului islamic și n-avea niciun subiect interesant pentru antenă. Televiziunea lui era peste micimea acestor oameni care mor degeaba. Pe cine interesează utopia asta?! E un loc de tâmpiți în care nu există stat și practic nimeni nu plătește taxe, cu asta a rămas din toată călătoria și asta a discutat într-un platou special cu Gâdea și Badea când a ajuns la București.

În locul meu trebuia să fie Mircea Barbu, de la în premieră, dar a avut niște probleme la graniță și a ajuns în Siria abia când a plecat Ursu. Când ne-am regăsit la centrul media al

kurzilor, mi-a transmis că nu am avut un comportament profesionist, colegial, că nu se face așa când ești într-un loc periculos, să nu-ți ajuți colegul, românul de lângă tine. Era vocea second-hand a doamnei Carmen Avram, șefa de la în premieră și soția lui Ursu, dezamăgită că nu am fost dedicat misiunii nobile a singurei televiziuni care a avut curajul să intre în țara asta nenorocită, că mi-am văzut de treaba mea, eu, un nimeni fără televiziune.

Le-am cerut să nu mă semneze în materialul produs, dar nici nu a mai fost cazul, au venit atentatele de la Paris, așa că trei sferturi din emisiune au fost cu filmări preluate de pe agenții și interneți, ce bine că n-am fost mai colegial.

Succes la protest! La multă libertate de exprimare!

Bani, putere, crimă organizată

RISE Project

Între 2015 și 2018 am scris, documentat sau contribuit la mai multe investigații publicate de RISE Project. Nu le republic aici, dar le adun aici, ca parte din arhiva muncii mele jurnalistice - „cealaltă viață” - cu linkuri spre materialele originale.

Dragnea - milionul dispărut

data publicării originale: 1 martie 2017, **co-autor**

Investigație despre un milion de euro încasați de Liviu Dragnea din vânzarea unor proprietăți către Costel Comana, patronul Regiotrans, bani care au dispărut apoi din declarațiile de avere ale liderului PSD. Materialul urmărește legătura dintre averea personală a lui Dragnea, afacerile feroviare finanțate din subvenții publice, proprietăți din Teleorman, Prahova și Năvodari, precum și relația dintre politică, bani cash, contracte de stat și imperiul Regiotrans.

Dragnea - fortăreața din Brazilia

data publicării originale: 2 martie 2017, **co-autor**

Investigație despre filiera braziliană din jurul lui Liviu Dragnea: vacanțe, afaceri și oameni de încredere reuniți în Cumbuco, pe coasta Atlanticului. Materialul urmărește legăturile dintre

Dragnea, Costel Comana, Mugurel Gheorghiaș, Tel Drum, Regiotrans și firmele înființate în Brazilia, arătând cum rețele politice și economice din România s-au extins la mii de kilometri distanță, prin interpuși, investiții imobiliare și bani cu origine neclară.

Dragnea - secretul din pădure

data publicării originale: 31 martie 2017, **co-autor**

Investigație despre rețeaua de asociații, firme și interpuși prin care Liviu Dragnea și apropiații săi au ajuns să controleze fonduri de vânătoare de zeci de mii de hectare în Teleorman și Olt. Materialul urmărește traseul de la asociația de vânătoare înființată de Dragnea în anii '90 până la pădurea de 260 de hectare transformată în complex privat de vânătoare, trecută prin firme conectate la Tel Drum și ajunsă temporar la fiul liderului PSD.

Dragnea, fortăreața din Brazilia (II)

data publicării originale: 10 aprilie 2017, **co-autor**

Continuarea investigației despre filiera braziliană a lui Liviu Dragnea, cu documente care arată cum Mugurel Gheorghiaș, fost coleg de facultate și trupă al liderului PSD, a cumpărat printr-o firmă din Brazilia vila de lux din Cumbuco unde Dragnea își petrecea vacanțele.

Materialul urmărește legătura dintre Tel Drum, investițiile imobiliare de pe malul Atlanticului, Costel Comana, Campos Junior și proprietățile folosite sau administrate prin interpuși, într-o rețea transnațională de bani, influență și loialități vechi.

Dragnea - oamenii și banii

data publicării originale: 12 aprilie 2017, **co-autor**

Investigație despre rețeaua de familie, prieteni, cumetri, funcționari și afaceriști care a crescut în jurul lui Liviu Dragnea prin Tel Drum, compania alimentată cu miliarde de lei din contracte publice. Materialul urmărește circuitul banilor între Tel Drum, firmele fiului lui

Dragnea, apropiați politici, donatori PSD, subcontractori și afaceri locale, arătând cum bugetul statului a fost transformat într-un sistem privat de influență, loialitate și îmbogățire.

Afacerea Madagascar

data publicării originale: 19 iunie 2017, **co-autor**

Investigație despre traseul unei presupuse șpăgi primite de Radu Mazăre până în Madagascar, unde banii au ajuns într-un complex turistic ridicat pe malul Oceanului Indian. Materialul urmărește legăturile dintre Mazăre, Elan Schwartzberg, Avraham Morgenstern, offshore-uri din Belize și Insulele Virgine Britanice, conturi nedeclareate și afacerea Ocean Dunes, arătând cum bani proveniți din contracte publice și relații de influență au fost mutați prin paradisuri fiscale într-un resort exotic.

După teren

Cel mai frumos gol al fotbalului meu

12 mai 2016, facebook

Prin '98 trăiam în cea mai cruntă sărăcie de care îmi amintesc. Aveam 10 ani, taică-miu plecase de vreun an și maică-mea se chinuia să ne crească cu un salariu din care abia acoperea facturile lunare. Mâncam cartofi și de trei ori pe zi, iar în vara aia mama și mătușă-mea venită în vizită au brevetat cu succes rețeta de caise cu muștar, pe care ne-o prezentau cu entuziasm, de parcă era un preparat gourmet din restaurantele michelin în care nu ajunseseră niciodată. Dar aveam prea multe metode de julit genunchii ca să mă preocup serios de problematica finanțelor. Fotbalul era pe primul loc, idoli mei îmi erau tată și frate și colegi de echipă în meciurile pe care mi le imaginam singur în camera mică, unde eram titular la CM 2016.

Tot în vara aia am primit cadou prima minge de fotbal adevărată - un balon Diadora cu detalii mov, mărimea 4, pentru copii, adusă de un prieten de familie din Israel, de la un tovarăș care lucra la pepiniera clubului Maccabi Haifa.

Completasem cu mari eforturi albumul cu stickere panini WC 98, și așteptam frenetic să înceapă Cupa Mondială din Franța.

Pe 15 iunie, într-o dup-amiază târzie, m-am lipit de canapeaua din sufragerie și, cu mingea strânsă în brațe, am asudat de emoție la primul meci al României, cu Columbia.

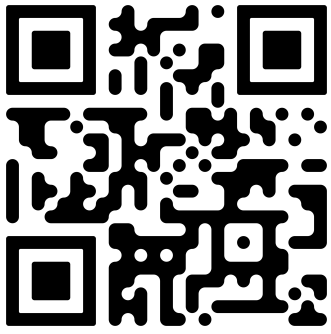
Nu-mi aduc aminte de mersul jocului, dar la ultima fază din prima repriză Dorinel Munteanu a primit o pasă la mijlocul terenului, i-a dat-o mai departe pe stânga lui Adi Ilie, care a scăpat repede de ea la Hagi. La vreo 30 de metri și cu spatele la poartă, Regele l-a văzut pe Ilie fugind în gaură, i-a băgat mingea în careu cu călcâiul, Adi a preluat, a făcut o fentă rapidă în stânga și a rămas singur cu Mondragon. Mingea mea era deja asudată când Ilie a înțepat-o pe a lui în diagonală, direct în vinclu și pentru totdeauna în inima mea de copil.

Cu caisele-n burtă, am ieșit pe coclauri și am început să-i copiez mișcărilor până când mi-a fost frică să nu-mi fure bezna mingea cea nouă, și tot așa câteva zile, săptămâni, toată vara.

Am uitat de astea până azi dimineață, când îmi făceam exercițiile de hernie la sală. Am asudat ca mingea mea cu 18 ani mai devreme când am văzut în oglindă o față de copil cu păr grizonat.

După câteva minute mi-am făcut curaj și l-am deranjat pe Adi de la exercițiile lui. Ușor stânjenit, și-a scos căștile din urechi. N-am reușit să articulez ce voiam să-i zic, am bâiguit ceva și două mulțumescuri, nu știu dacă a înțeles, dar mi-a mulțumit cu un zâmbet timid și s-a întors la rutina lui.

Mulțumesc pentru cel mai frumos gol din istoria fotbalului meu!, here, I said it.

Rezident

13 iunie 2016, facebook

Când am intrat prima dată în Casa Jurnalistului, în ianuarie 2012, mi s-a făcut pielea de găină. Era frig ca afară, mirosea a parchet înmuiat cu vin prost și resturi de Revelion al ospătarilor, care se relua în fiecare seară, cu ospătari noi. Un pat nasol, niște reșouri electrice și mobilă prăfuită de pe vremea gloriei jurnalistice a lui Viorel Ilișoi. Nasol, așa arată viitorul jurnalismului, mi-am zis și m-am pus pe băut cu Ursulean, convins că ideile lui n-o să aducă nimic bun, n-avem decât să ne bem mințile cât ne mai țin buzunarele.

Aveam aproape un an de când nu mai credeam în nimic, de jumate de an mă lăsasem de presă. Încercasem cu vârfurile degetelor câte ceva, dar nu făceam clic, mai aveam puțin și muream. Sătul să-i distrug mințile maică-mii, mă târâisem la București cu cârjele sub brațe, voiam să mă conving că nu mai am ce să caut în țară și că pot să încep liniștit o carieră de căpșunar.

După câteva săptămâni băusem toți banii, dar în Casă era mereu ceva de băut, mereu ceva de discutat, iar Vlad avea deja pe mâini urmele invizibile ale ghearelor mele. În fiecare zi mi se demontau prejudecăți, începeam să văd, să înțeleg, să fiu curios.

În următorii patru ani am cunoscut în Casă cei mai mișto oameni din București, am văzut lumea din Siria până la Londra, prin Izvoarele și sate uitate din Maramureș. M-am cunoscut pe mine prin mii de proiectele zilnice DIY, de la zidărie la editat documentare, am construit o casă și diverse încăperi pe care le-am umplut cu oameni, idei și premii extraordinare. Am cunoscut persoana pe care o iubesc. M-am târât, am învățat să merg și acum încep să alerg. Le-am putut face pentru că sute de oameni ne-au donat în fiecare lună niște bănuți.

Prin mai am golit camera de pe Viitorului în care am suferit în ultimii doi ani și jumate. Din suferința asta au ieșit Am fost smardoaică, Procesul, Ne apărăm pământul și femeile și alte reportaje care m-au adus în atenția voastră, tot mai mulți după fiecare material.

Au rămas în cameră patul împrumutat, un birou și o chitară electrică. O să găsiți notițe scăpate prin colțuri și o cutie cu documente din Procesul, abia m-am abținut să nu plâng, am plecat repede și n-am apucat să fac curat.

Azi dimineață m-am trezit și am donat și eu 10\$ pentru viitorul Casei, pentru cei care vor dormi de acum în vechiul meu pat, pentru poveștile prin care or să schimbe, milimetru cu milimetru, lumea în care trăim.

Spate

17 iunie 2016, facebook

Prin '93 habar n-aveam cine sunt și de ce. Știam că maică-mea mâncase multă slănină și după aia am apărut eu. Și că bătrânii care-mi chinuiau obrazii nu puteau să trăiască fără să știe câți ani am, dar nu voiam să zic cinci, nu știu, le ziceam.

Când nu mergeam la grădiniță, făceam curățenie ca un obsedat și dansam pe Michael Jackson, care ne confundase cu Budapesta de la balconul parlamentului, cu un an mai devreme, dar eu nu știam asta, abia reușisem să zic omienouăsutenouăjdoi în loc de unuununuădoi.

Vară-mea își rătăcise un caiet cu versuri colorate din care am dibuit black or white, deși habar n-aveam de engleză. Învățasem să citesc dintr-o biblie colorată pentru copii, ceva cu coperti tari, portocalii, dar la ș și ț trebuia să-i întreb mereu pe ai mei. Tot cam atunci, îmi arătaseră o revistă playboy primită de la ceva nemți și încercam să pătrund rostul părului pe care oamenii mari îl aveau în diverse părți ale corpului.

În afară de MJ, nu prea aveam muzică modernă printre casete, dar în vara aia a apărut Ace of Base și probabil maică-mea, care era tânără și frumoasă și-i plăcea distracția, și-o fi cumpărat albumul pe care-l ascultam la un casetofon mic, cu care mai târziu am înregistrat știri despre războiul din Iugoslavia, cu soră-mea.

În vara aia au venit în vizită verii mei de la Bistrița și ne-am dus cu două mașini la Pădureni, un sat prăpădit cu un lac mare unde lumea ieșea la picnic în weekenduri. Ascultam All that she wants is another baby la casetofonul din Dacie și țin minte că am găsit un crab, sau așa ceva, pe care l-am chinuit puțin cu niște bețe, până nu s-a mai mișcat.

Dup-aia maică-mea m-a luat în brațe și ne-am dus în lac, câțiva pași, apoi am atins apa cu picioarele și malul era tot mai departe și eu o strângeam tot mai mult pe mama. Când mi-a ajuns apa la gură, maică-mea mi-a dat drumul și eu am crezut c-o să mor și m-am prins de gâtul ei și am strâns-o cât am putut de tare cu mâinile mele de cinci ani, eram disperat, dacă vrei să m-omori te omor și eu pe tine, sau ceva.

Am urât-o toată ziua și n-am mai vrut să fac baie deloc, deloc.

Ani de zile mi-a fost rău când am auzit Ace of Base și n-am vrut să mă apropiu de ape adânci, de câte ori mergeam cu prietenii la lac intram doar cu picioarele sau făceam pluta unde apa-mi venea până la brâu. Am învățat să nu mă duc la fund, cât de cât, dar frica nu m-a lăsat niciodată să înot mai mult de câțiva metri.

Acu' două luni mi-am făcut abonament la piscină. În prima lună m-am dus aproape zilnic, am făcut exerciții de respirație și am imitat copilașii de 5-6 ani care învățau să înoate. Am găsit și un site american care te ia de la zero, și, ușor-ușor, am ajuns de la câțiva metri la un bazin, la câteva bazine, la câteva zeci de bazine (mici, mici).

Dacă tot înot în fiecare zi, ar trebui să găsesc și o utilitate mai mare, m-am gândit. Mi-am amintit de ceva concurs de amatori care strâng bani pentru diverse cauze, dar am văzut că se

terminaseră înscrierile. Printre cauze am zărit Climb Again, o asociație de escaladă pentru tineri cu nevoi speciale și mi-am amintit că Iaona lucrează de mult cu oamenii de acolo.

Copiii de la Climb Again o să participe la Campionatul Mondial de Paraclimbing în septembrie, dar au nevoie de bani pentru cantonament și participarea la competiție.

Cu puțin trafic de influență am ajuns și eu într-una din echipele care strâng bani pentru copiii ăștia, dacă ei se cațără peste atâtea piedici, pot și eu să înot 10 bazine. Pe 2 iulie o să încerc să înot 500 de metri de bazin olimpic la Dinamo. Până atunci am nevoie de 1000 de lei pentru țăcărători. Veniți să mă vedeți, și dacă vreți să nu mă-nec ca unguru' la mal, ajutați-mă cu o donație (alegeți din listă echipa TOT MAI SUS)

Procurorul M.

15 august 2016, facebook

Luna trecută mă sună un fix, la capătul celălalt o voce de bine, procurorul M. de la parchetul de pe lângă judecătoria sectorului 6. Că a primit de la CNCD o plângere pe care au considerat-o de competența parchetului și să vin cât pot de repede la el la birou, să facem o declarație și să ne apucăm de treabă, s-adun eu toți martorii și să vin și cu probele pe care le am, audio/video, versiuni originale, că altfel nu se iau în considerare.

Vin eu de la Covasna, mă târâi prin canicula de la ora 10 până în buricu' orașului, ajung la adresă, nu mai știu nici numele, nici biroul, nici etajul, golesc buzunarele, trec prin detector, polițiștii de la intrarea în clădire îmi cer citația, zic am fost sunat și am uitat detaliile, îmi zic că n-au ce să facă, n-am cum să intru dacă nu le mai știu, unde o să mă duc? Păi, am venit tocmai de la Covasna, trebuie să fie o soluție, zic. Le cer un număr de telefon, cică n-au, le mai cer o dată, mă trimit afară să caut pe la avizier.

Sun ceva număr, doamna îmi zice că nu se poate, cum adică nu știu nici nume, nici birou, nici etaj?!, că n-are ce să facă. Zic întrebați pe cineva, îmi pare rău că nu știu, am uitat, da'

vin de la Covasna, totuși, mă bagă pe hold, nu mai mult de un minut, îmi dă relațiile necesare, merg triumfător cu ele la polițiști, mă înregistrează și îmi indică singura direcție disponibilă.

Stânga scări, dreapta lift - interzis civililor. Urc cu liftul la șapte, ies într-un hol plin de băieți cu tricouri mulate peste chiepți vânjoși și pistol, și insigne, cum am văzut numa-n filme. Mai urc pe scări un etaj, că liftul n-ajunge la opt, găsesc biroul, ultimul din clădire.

Procurorul M. e singur, pregătit să consemneze, haideți să facem declarația, îmi ia datele din buletin, e un caz foarte interesant pentru el, n-a mai avut niciodată o speță din asta și pentru el astea diferite sunt o provocare, ce se bucură că i-a venit lui dosarul, facem treabă, e inacceptabil un asemenea comportament din partea cuiva și mai ales a unui polițist.

Ne apucăm de declarație, ne cramponăm puțin la locul de muncă, nu putem consemna Casa Jurnalistului dacă nu-s angajat, mai bine să nu punem nimic, că dacă nu e cu hârtii... în fine.

Aoleu, nu stau la adresa din buletin? Și n-am flotant? Păi e nasol, că ăsta era criteriul pe care am fost citat la el, da' dacă nu stau în sectorul șase nu e bine. Fapta s-a întâmplat în cinci, eu stau în unu, of, nu se poate. Îmi arată în codul de procedură unde scrie că nu se poate în condițiile astea, da' totuși adresa din buletin, da, dar nu se poate, ce să facem, tre' să mutăm dosarul la unu.

Hai să facem totuși o declarație, poate o lua-o careva în considerare, dar ce păcat, ce caz interesant, chiar nu mai făcuse procurorul M. așa ceva și ar fi fost o experiență inedită. Dar e important să ne căutăm dreptatea, dacă nu o fac eu n-o s-o facă nimeni pentru mine, să nu renunț.

Îi zic că m-aș fi bucurat să facă el, că mai am un dosar conex care a fost clasat de colegii de la trei, după ce într-un an jumate nici măcar nu m-au chemat într-un birou ponosit de la un etaj fără lift să mă întrebe de bine. E intrigat și devine și mai interesat, îi arăt pe net și-și

aduce aminte de caz, a văzut la televizor, cum adică să dea clasare, așa ceva nu se poate, treburile sunt destul de clare, dacă venea la el un caz ca ăsta îl făcea ca la școală, să știi că nu suntem toți la fel și se mai schimbă lucrurile, domnule, să nu renunți, să-ți cauți dreptatea, dacă n-o facem noi, n-o s-o facă nimeni în locul nostru.

Îl las pe om ca pe un copil la care i-ai luat jucăria nouă, mă strecor pe holuri pe lângă detectivii americani și mă întorc cu liftul în neantul birocratic.

Procesul continuă

*dosarul se referă la polițistul care mi-a zis că are „boală pe toată rasa mea“ de „bozgor“ și mi-a promis că mă „execută pă lege“ dacă mă prinde că fac parcare

Mărturia nuntașului

24 septembrie 2016

am fost noroi și lut

când ne-a cules Adina de pe jos

ne-a făcut oameni, ca pe George

ne-a copt cu mână caldă și iubire

ne-a eliberat din cunoscut.

n-avem mâini, nici picioare

dar nu ne trebuie, că ai tu

când pleci alege unu dintre noi

și ia-l cu tine

și când îl vezi din nou după un timp

adu-ți aminte cât de beat ai fost

și c-a fost bine

mărturia nuntașului

Pușcărie

24 octombrie 2016, facebook

Polițistul acuzat că a provocat moartea unui parcagiu în secția 10 poliție, în martie 2014, a fost condamnat definitiv la închisoare. Patru ani și opt luni.

În primă instanță fusese condamnat la șapte ani, însă Curtea de Apel a decis reducerea pedepsei și interzicerea drepturilor pentru o perioadă de trei ani.

Între timp, sediul secției 10 unde se întâmplau cele mai multe bătăi a fost închis.

Am scris pe larg despre subiect aici <http://casajurnalistului.ro/procesul/>.

«Procesul are implicații majore pentru societate. E unul dintre puținele cazuri în care un polițist acuzat de brutalitate ajunge în fața unui judecător. Moartea unui parcagiu bătut de poliție a scos la iveală un fel de fight club tolerat de autorități.

În jurul cazului s-au mobilizat numeroase forțe sociale: aparatul polițienesc, presa, ONG-urile. E un ecou românesc al mișcării americane împotriva abuzurilor și a rasismului din poliție. Va rămâne ca un precedent care reglează relația cetățean-autoritate. Care sunt limitele violenței legale, cine merită bătut, cine merită să moară?»

Bărbatul

cum arată bărbatul ștefan

calm

nu se ascunde de oameni

nu se teme de el

nu se plânge

n-așteaptă atenție

nu-și caută scuze

are încredere în el

știe ce are de făcut și nu se lasă ușor

se descurcă și fără să se împrumute mereu

are timp pentru el și își poate satisface singur poftele

Frică

4 martie 2017, facebook

Ieri dimineață am discutat prin somn la matinalul Guerrilla cu Mihai Dobrovolschi despre ancheta cu Dragnea.

Am fost destul de incoerent, așa că nu am răspuns cum aș fi vrut la întrebarea „care este punctul nevralgic?”

Nu am întâlnit niciodată atâta frică, de la oameni simpli cărora le arde limba, dar și-o vâă adânc în stomac să nu le rămână gol, până la membri de partid sau parlamentari care nu vor să-și deranjeze pozițiile. Dacă nu exista o revoltă generală probabil că nu am fi obținut niciodată unele documente publice de la diferite instituții ale statului.

Subliniez publice, pentru că în județul Teleorman (a nu se citi că doar acolo) nu există instituții ale statului care să nu fie în buzunarul anturajului președintelui PSD. De altfel, acest tip de fidelizare asigură baronilor locali cea mai sigură metodă de a păstra controlul banilor publici. Aparatul de stat este plin de poziții ocupate de prieteni, rude sau chiar dușmani ținuți aproape tocmai din acest motiv.

Oamenii liberi sunt puțini. Și mai puțini sunt pregătiți să-și riște poziția socială ca să se întoarcă împotriva Județului Dragnea. Unii dintre ei au făcut-o, datorită lor am reușit să aducem câte ceva la lumină.

Probabil vor rămâne anonimi pentru mult timp, dar sper să fie un exemplu de curaj și pentru alți cetățeni din Teleorman. Pentru cetățeni în general.

Școala, la fel

15 ianuarie 2017, facebook

Aseară, după ce m-am întors din Hanu' Drumețului (era bine dimineață, de fapt), am visat un vis. Era deja primăvara, o săptămână din aia însoțită și verde care-ți activează toate alergiile și cheful de viață, probabil final de aprilie sau început de mai. Blat clar cu colegii de la meteo, n-aveau cum s-o nimerească mai bine.

Elevii aveau Școala Altfel și mi se părea că suntem invadați de versiunile noastre optimiste, de noi când eram mici, doar că mai deștepți și care încă știam să ne bucurăm de puținele lucruri frumoase din orașul ăsta. Ce era ciudat e că dispăruseră aproape toate mașinile din trafic. Primarul nostru se gândise că ar fi bine să trăim toți altfel, împreună, măcar săptămâna asta. Să ne lăsăm toți mașinile acasă, iar unde nu se poate, să mai luăm măcar 2-3 colegi cu noi.

Vorbise cu cei de la RATB să bage un abonament special pentru o săptămână, 15 lei pentru toate liniile, iar banii obținuți să fie investiți în infrastructură de optimizare a traficului și în opțiuni electronice de cumpărare a biletelor și abonamentelor, fără să ai nevoie de plastic

sau hârtii și vizite la tonetele regiei de transport. Metrorexu' nu putu să rămână mai prejos și oferea un abonament similar, pentru 20 de lei, cu un ghid online despre ce e deasupra găurilor prin care șerpuim în trenurile lor, în caz că te interesează viața celorlalte cartiere, poveștile orașului. Toate făcute voluntar, de it-iști care lucraseră și cu guvernul, mai demult.

Primarul nu contenea să vorbească despre asta la televizor, nu făcea politică, o tot ținea p'a ei, să fim împreună, să vedem cum e, să ne bucurăm de oraș măcar o săptămână în loc să ne înjurăm în ambuteiaje și să ne futem toată ziua. Luați-vă bicicletele, trotinetele, rolele, zicea, îmbrăcați-vă cum vreți, permiteți-vă să întârziați puțin la muncă dacă vedeți ceva interesant pe drum. Pozați, arătați-ne și nouă - hashtag orasulmeuorasulnostru.

Bașca își pregătise și o echipă cu tot cu opoziție și societate civilă, fete și băieți care studiau live impactul decongestionării orașului și căutau soluțiile cele mai bune pentru proiecte care să facă orașul mai liber, mai primitiv, mai uman, al meu, al tău, al nostru. Aer curat, mobilitate, oameni din toate cartierele împreună.

Bă, a înnebunit lumea!, mă gândeam, în timp ce traversam o Elisabetă dezbrăcată de mașini ca să-mi iau filtre și un ceai verde în drum spre birou, cu primul chef de muncă pe anul nou. Dup-aia m-am trezit. Ce vis tehnic, ciudat.

Valiza

5 noiembrie 2018, draft

E de domeniul fantasticului ca un țăran să găsească la el pe câmp o valiză cu documente și să sune la RISE Project ca să scape de ele. Așa ceva nu s-ar întâmpla niciodată.

În realitate e vorba despre o poveste oarecum banală în viața unui jurnalist, dincolo de magnitudinea întâmplărilor. Despre relația jurnalistului cu sursa.

În februarie 2017 eram stăteam descumpănit prin redacție la RISE. N-aveam niciun chef să mă ocup de ce făceam înainte de OUG13. Nu-mi venea să cred ce se întâmpla și ardeam teribil să pot scrie despre asta, bănuiesc, ca toți jurnaliștii la ora respectivă.

Într-una din serile de după OUG eram prin piață cu Victor și Luiza când a venit pe mail-ul redacției un mesaj: un cetățean care se revendica din Teleorman spunea că ar avea un document important; adresa de mail era făcută special pentru corespondența cu noi, mesajul nu dădea detalii, expeditorul era în mod sesizabil speriat de eventualele consecințe ale legăturii cu presa.

A doua zi eram cu Victor în drum spre Dunăre, doar cu capătul ăsta de ață la îndemână.

Ne-am întâlnit cu omul la o margine de drum. După ce s-a convins că nu am mai fost niciodată în oraș și sunt slabe șanse să fim recunoscuți, am mers la un bar modest, unde ne-am prefăcut că suntem asociați în afaceri. Am vorbit preț de vreo oră, aproape în șoaptă, despre documentul de la care pornise discuția.

Cum ajunsese la noi? Știa că n-are la cine să apeleze în județ - nu avea încredere în autorități, iar jurnaliștii locali sunt ori "deținuți" de Dragnea, ori n-au resursele necesare să documenteze temeinic un subiect. Omul citea presă și se documentase despre jurnalismul de investigație - pe lista lui scurtă rămăseseră două nume: Cătălin Tolontan și RISE.

Omul era vizibil incomodat de situația complicată în care se băgase. Îngrijorarea imediată era să nu fie descoperit la discuții cu niște jurnaliști: studia permanent persoanele din cârciumă, ne făcea semne când cineva se apropia de masă, cobora vocea extrem de mult când se apropia de subiect.

Îngrijorarea generală era că își asumă riscuri personale pentru o luptă din care nu avea nimic de câștigat. S-a descurajat și mai mult când și-a dat seama că puterile noastre sunt limitate. De ce s-ar înhăma la ceva atât de greu? Avea dreptate. Era gata să renunțe.

I-am explicat încă o dată toți pașii pe care urma să-i facem împreună, care sunt limitele noastre, ca jurnaliști, potențialele riscuri și ce efecte ar fi putut avea publicarea documentului respectiv. A promis că se mai gândește.

Apoi a mai sunat un prieten, și el supărat pe starea nației, și i-a propus să se vadă cu noi. Ne-am întâlnit pe un drum lăturalnic, lângă un câmp, în beznă, unde am discutat toți patru încă vreo oră despre toate legăturile dubioase ale primului om al județului și al țării. Prietenul ne-a dat și o mapă cu documente, unele complet inutile, altele care circulau prin diverse cercuri din județ.

Am pornit îmbuibați spre casă, șocați de unele dintre ipotezele auzite, dar puși pe verificat și coroborat informațiile pe care le obținusem.

În următoarele zile am ținut aproape cu omul - l-am instruit ce aplicații să folosească și cum să vorbească, i-am pus întrebări suplimentare, i-am răspuns la nelămuriri. Într-una din zile ne-a trimis poză cu documentul promis. Așa a început publicarea seriei despre Dragnea.

Pe parcursul anului am dezvoltat subiectul, ne-am văzut de mai multe ori, mereu precauți și pregătiți cu povești care să justifice prezența noastră la fața locului. Apoi am găsit și alți oameni dispuși să ne vorbească, să ne deschidă uși, să ne dea documente. Am ținut legătura permanent cu sursa inițială - i-am explicat stadiul documentării, ce piste avem, i-am cerut ajutorul în unele probleme, am speculat împreună despre posibilele consecințe juridice ale unora dintre materiale. Pentru jurnalist e o relație normală cu o sursă. Omul a văzut că ne facem datoria și i-am câștigat încrederea, articol cu articol.

Acum câteva luni, m-a sunat printr-o aplicație criptată. Nu mai vorbisem cu el din primăvară. A întrebat cât de sigur e canalul și i-am explicat că oricât de sigur ar fi, nu există nicio garanție că rămâne doar între noi, cel mai sigur e să ne vedem. A încercat să explice în dodii și povești pescărești că a dat de bibanul cel mare, de mistrețul cel mai mistreț, dar că ar avea nevoie de câteva zile să se asigure, să verifice. În orice caz, să ne vedem numaidecât. Știam că nu vorbește prostii, a fost mereu exact și extrem de util, instinctul îmi confirma că ar putea fi chiar peștele cel mare.

Fără context, povestea poate părea de domeniul fantasticului: speriat de DNA, unul din șefii Tel Drum a pitit într-o valiză un hard și niște documente - dovezi, printre altele, ale vacanțelor exotice și a legăturilor dintre Tel Drum cu șeful politicii teleormănene și familia sa - le-a pasat unui angajat, care în panica momentului le-a ascuns într-o anexă de pe proprietatea vecinului. Print-un accident al sorții, vecinul, care nu era apropiat grupului Tel

Drum, a găsit după o vreme geanta. Speriat, a vorbit despre descoperire cu cineva în care avea încredere. Al doilea accident al sorții face ca omul de încredere să fi fost sursa noastră.

La fel de speriată, sursa a venit la noi.

Așa a apărut #TeleormanLeaks. Nu este rodul unei conspirații oculte, ci un șir de accidente cu final fericit pentru o echipă de jurnaliști care în ultimul an și jumătate au petrecut luni în șir făcând naveta între București și diverse localități din Teleorman.

Conținutul valizei, analizat și verificat săptămâni la rând, confirmă mare parte din munca de un an și jumătate a echipei RISE Project.

Această poveste banală despre relația dintre jurnaliști și sursele lor este, de fapt, povestea extraordinară a unor oameni curajoși din Teleorman care și-au asumat riscuri peste puterile lor ca să scoată adevărul la iveală.

Strânsoare

28 februarie 2022, facebook

Oricine poate cumpăra un domeniu și un bax de hârtie pe care să printeze. Dar o publicație nu înseamnă doar un site sau niște hârtii îndoite umplute cu litere și culoare.

Nu sunt doar întâlnirile de 2-3-5 ore, peste program, în care îți freci mintea cu a celorlalți până ajunge la o netezeală care convine fiecăruia. Nici măcar orele de după întâlniri în care nu poți să dormi, uneori până dimineața, pentru că te gândești la un cuvânt, o literă, o culoare, un concept, un coleg care ar putea să facă mai mult, dacă ar învăța să facă mai puțin, la fel cum ar trebui să faci și tu.

Nici zecile de oameni faini care îți întind o mână de ajutor când nu te aștepti și-ți iau de pe umeri greutatea la fel de neașteptate. Nu e doar un an de documentare, în care te uiți la toți - de la tine și de afară, la ce au făcut bine și ce au greșit, ce poți îmbunătăți și la ce e musai să renunți.

Nu înseamnă doar să ai mereu deschise documente și exceluri, să verifici în fiecare zi cursul valutar și să recalculezi un buget care există doar la tine în minte, deși de mirajul

cifrelor depind deja mai mulți oameni, și e aproape o loterie ca aceste calcule să se replice și în conturi, la momentul potrivit.

Nici stresul că iar nu ai bani pentru toate facturile luna asta și nici toate certurile după care vrei să renunți și să te muți, în sfârșit, în străinătate, să trăiești normal, greu, dar simplu. Nimic din toate astea nu ajung ca să faci o publicație.

Pentru o publicație ai nevoie de public, iar noi am ales să implicăm publicul în procesul de creare a Inclusiv, deși asta ne-a făcut viața (un pic) și mai grea, dar cu siguranță mult mai bună.

Urmează partea cea mai grea - să strângem banii care să transforme munca de un an într-o publicație adevărată.

Pentru asta avem nevoie de tot ajutorul din lume.

Deschide ușa

7 martie 2019, facebook

Cum să ajungă o valiză cu documente foarte importante despre activitățile criminale ale unei grupări de stat mafiotă în brațele unor amărâți de reporteri? Sigur e servită de undeva.

N-are cum, frate, e cusută cu ață albă. Cum să scrii chiar tu despre asta? Ce noroc. Nu există așa ceva, și dacă ar exista, n-ar avea cum să afle tocmai un jurnalist despre ea.

Cum inventezi lucrurile alea ca să faci materialul interesant? E ca un film de acțiune, soto ai mai băgat de la tine.

Sunt reacții de care m-am lovit după câteva din documentările hardcore la care am participat în ultimii ani.

Jurnalismul pare uneori neverosimil, de aceea devine o obligație pentru jurnaliști să vorbească permanent despre felul în care documentează subiectele (fără să-și pună sursele în pericol).

Când am început să plănuim Inclusiv, am înțeles că trebuie să ne dedicăm o parte importantă din timp ca să le explicăm oamenilor ce presupune munca noastră, cum ajungem

de la idee la publicare, cât timp durează, ce eforturi trebuie să depunem și cât ne costă, financiar și uman, un material de anduranță.

Am decis să facem o redacție deschisă și să dezvoltăm un instrument vizual prin care cititorii să poată urmări fiecare pas al unei documentări și, când subiectul o permite, să îi implicăm și pe ei în documentare.

O să vorbim pe larg în următoarea perioadă despre viziunea noastră pentru jurnalism și motivele care ne-au unit sub numele de Inclusiv.

Mulțumesc

8 aprilie 2019, facebook

După cinci luni de muncă intensă, astăzi începe campania de crowdfunding Inclusiv, proiectul la care lucrez neîncetat de un an.

Începem cu un record neoficial: textul de pe site este rezultatul celei mai mari editări colective din istoria presei românești - a cincea versiune a mesajului nostru, care a plecat mai întâi la colegi, apoi la un cerc restrâns, care s-a lărgit la vreo 300 de oameni cu care am vorbit în ultimele săptămâni, iar apoi la întreaga listă de newsletter, peste 600 de abonați.

Fiecare tură de feedback a fost o nouă experiență uimitoare. Indiferent de rezultatul campaniei, pentru mine e confirmarea că drumul colaborativ pe care o luăm azi e cel mai bun răspuns pentru perioada în care ne aflăm: trebuie să construim comunități unite și puternice, indiferent dacă sunt în jurul vatrei satului, a școlii sau a jurnalismului.

În următoarele săptămâni încercăm să stabilim un alt record: să facem cel mai mare crowdfunding din istoria jurnalismului românesc.

Înainte să începem, vreau să felicit și să le mulțumesc tuturor celor care au făcut posibil acest moment - după emoțiile pe care le simt, e cu siguranță cea mai mare provocare cu care am dat piept:

În primul rând iubitei mele Alina, care, în mod inexplicabil, mă suportă de mai bine de doi ani, și care a acceptat să dispar aproape două luni din viața ei ca să mă pot gândi la lucruri, înainte să încep acest proiect.

Lui Suzan că m-a ajutat să descopăr încrederea.

Adinaei Badilita și lui George, care în cele mai grele zile din viețile lor mi-au dat putere și inspirație să merg mai departe.

Luizaei și lui Victor, care au cuplat imediat la idee și au insistat să o punem în aplicare; cu care m-am certat de atâtea ori, din prostii sau pe bună dreptate, ca Inclusiv să arate astăzi așa.

Lui Cosmin și lui Daniel, care m-au sfătuit mereu cu priviri oneste din afară. Sorina și Ștefania pentru căldura și calmul cu care au îmbunătățit fiecare întâlnire tensionată pe care am avut-o.

Lui Zenaida și Beatrice că ne-au scos din umbră și ne-au aruncat în ochii publicului la zilele Superscrieri din noiembrie. Lui Alex că ne-a luat ideea de pe scena zilelor, a investigat-o și a transformat-o în ceva real, cu sens și forță. Și că a făcut super treabă cu Sergiu Pintilei la dezvoltarea site-ului.

Lui Liviu pentru că a adoptat un pitic de pe creierul meu și l-a transformat într-un diamant vizual (o să vedeți în câteva zile). Și lui Vlad Pasca, care a muncit pe brânci o perioadă, dar nu a mai putut continua cu noi.

Le mulțumesc surorilor mele și mamei, care mi-au trimis ajutoare umanitare în momentele cu risc de foamete.

Mulțumesc lui Catalin Tolontan și Monei Dîrțu pentru că au crezut în idee și m-au ascultat de câte ori au putut.

Lui Răzvan pentru că e fanul numărul 1 și lui Răzvan Pascu pentru că ne-a zis cea mai mare redacție din România.

Roxanei Bursuc că a făcut mega baze de date ca să ajungem în afara bulei.

Lui Sergiu pentru găzduire, lui Vlad pentru șmecherie, Diane Pop pentru piar și sclipici, lui Andrei pentru pozele în care părem mai deștepți și mai frumoși decât e cazul, lui Andrei și Taniei pentru clipul de campanie - Simonei, Ana-Mariei, Adei, Cătălinei, Oanei, Cameliei și lui Carmen, Daniel, Marius, Constantin, Radu, Ion, Petre și Ionuț că au apărut în el, lui Ștefan Catoiu pentru încurajări și ponturi de campanie, lui Bogdan Manolea pentru politica de confidențialitate, lui Sebastian de la Krautreporter și colegilor lui de la Steady pentru susținere și platformă, The Membership Puzzle Project și The Correspondent pentru avânt și insighturi, donatorilor de la Superscrieri și sponsorilor de la Headvertising, Nicoletei și fetelor de la contabilitate care ne-au ajutat cu hârțogăria, Liane Fermeșanu pentru transcrieri, lui Cosmin Postolache pentru sunet, lui Marius pentru support goagă, lui Octav și Liviu pentru contul foto Inquam.

Mulțumiri Andreea Badoiu, Cătălin Secoșan, Sorin Eugen, Georgiana Laura Toea, Ioana Călinescu.

Mulțumiri speciale Vlad, Paul, Daniel, Mihai, Romana, Ana, Attila și Sergiu, de la care am învățat mare parte din ce contează despre jurnalism.

Mulțumesc tuturor celor care au venit la primele noastre două întâlniri și celorlalți 600 de oameni care nu au putut să vină, dar s-au adunat pe newsletter ca să vadă ce plănuiam, celor 3000 de oameni care ne-au dat până acum like pe Facebook și mulțumesc din suflet celor tuturor membrilor fondatori Inclusiv.

Toată munca de până acum a acestor oameni buni a fost pro-bono. Asta înseamnă că e un proiect necesar, care ne aparține cu adevărat tuturor. Îmi doresc să facem împreună nu doar cea mai mare redacție din România, ci și cel mai sustenabil, bun, corect, echilibrat, liber și profesionist proiect jurnalistic al următorului deceniu.

Hai și tu în redacție:

inclusiv.ro

Bărnat

10 aprilie 2019, facebook

În 2017 am suferit un burnout. 2016 fusese un an oribil, din care am ieșit cu cazul Burnei, la care am avut o contribuție minoră, ca să-mi dau de lucru; apoi am sărit la OUG 13. Din februarie până în septembrie am alergat aproape 24/7 pe coclauri cu Ilie, Ana, Biro și alți colegi de la RISE ca să legăm firișoare din povestea lui Liviu Dragnea.

Eram frustrat. În primul rând pentru că majoritatea informațiilor pe care le-am pus în tablou existau deja în spațiul public - fie sub formă de bârfe în presa locală, nedocumentate profesionist, fie prin dosare ale diferitelor autorități. Dar mai ales pentru că nivelul oamenilor care populau aceste discuții îmi aducea aminte de adolescența timpurie.

Simțeam că mă preocup permanent de dramoletele unor copii de 13 ani ale căror preocupări principale sunt țoalele, coșurile și cine a mai pipăit pe cine. Nu mai pricepeam sensul eforturilor noastre. M-am gândit să renunț. Să plec.

Am decis să iau o pauză de respirație, așa că am căutat un loc cât mai departe în care să pot să mă desprind de fierberile zilnice. Așa am ajuns în Israel, cu niște bani împrumutați, unde mi-am făcut culcuș în biroul nefolosit al unor vechi prieteni de familie.

Prima săptămână a fost un fel de sevraj - eram agitat, nervos, fără somn; îmi ardeau tălpile să fiu pe teren, să citesc tot, să nu ratez nici o replică de pe chat-ul redacției, să știu ce se întâmplă în fiecare moment.

Apoi am luat o decizie radicală, pentru acel moment: am șters aplicația de facebook de pe telefon și am oprit toate notificările care mă țineau conectat la starea de alertă permanentă. Toate notificările.

După a doua săptămână dormeam ca un bebeluș, iar mintea începuse să funcționeze relaxat, să răspundă la stimuli, să creeze. După trei săptămâni umplusem 200 de pagini cu istorii personale din ultimul deceniu, strâns legate de evenimentele majore care ne-au marcat pe toți și începeam să întrezăresc viitoruri potențiale.

Liniștea este un lux fantastic azi. Dar un lux la îndemână, cu câteva eforturi aplicate, transformate în rutină. Lumea nu s-a sfârșit pentru că am închis notificările. Nu am ratat niciun eveniment major din istoria omenirii, nici din viața personală. Lucrurile fără de care nu aș fi putut continua să exist au ajuns și la mine.

Astăzi nu mai citesc știri. Cu excepția câtorva resurse de încredere, nu citesc presă. Deloc. Am înlocuit timpul câștigat cu cărți și lucrări care intră în profunzimea problemelor. Zoom out. Privesc lumea în ansamblu și încerc să nu mă las doborât de evenimentele zilei oglindite în presa de azi, care în cel mai bun caz deformează imaginea reală.

Am decis să mă uit la cum a fost posibil ca acești adolescenți conduși de instinct și puseuri hormonale să decidă pentru toți? Care sunt mecanismele care le permit să stea bine mersi pe poziții? Cum putem să ducem lucrurile înainte? În loc să alerg după fum, am ales să

caut focarul. Jurnalismul în care cred trebuie să găsească moduri noi de a privi lucrurile, de a selecta informația și de a o trimite în brațele cititorilor.

Asta încercăm să facem la Inclusiv - un loc în care să dialogăm calm despre teme importante fără să ne dăm în cap sau să anunțăm apocalipse iminente.

Încă nu sunt pregătit să renunț la jurnalism. Așa că anul ăsta mai bag o fisă la Inclusiv. Dacă ți se pare un proiect important, hai și tu în redacție. Ajută-ne s-o punem pe picioare și să aducem în discuție teme care contează.

Fii membru fondator!

Bărnat II

11 aprilie 2019, facebook

Spuneam ieri că am avut un bărnat care m-a făcut să iau lucrurile mai încet, să nu mai fiu mereu pe fugă, de parcă mâine ar fi sfârșitul. M-a învățat să nu-mi mai construiesc viața în jurul urgențelor permanente venite sub formă de pop-up-uri, vibrații și luminițe, un hazard continuu de notificări obositoare.

Dar asta a venit după șase ani în care am făcut foarte multe tâmpenii, până când granițele între mine și profesie s-au suprapus și au culminat cu o căsnicie regretabilă.

De exemplu, în 2013, am cerut 100 de euro împrumut de la Adi Luca, l-am luat pe Mateaș din concediu și am plecat cu autostopul la Istanbul, să ne luăm gaze în Piața Taksim. Mai spre iarnă m-am infiltrat târâș-grăpiș în miez de noapte cu Gică Popescu într-un sat închis de jandarmerie, ca să protejeze forajele companiei Chevron.

În 2014, m-am dus cu autostopul la o școală de vară din Muntenegru. Am mers mai mult pe jos, iar doi dintre șoferii care au oprit să mă ia erau un proxenet care m-a băgat într-o pădure să-mi vândă minore și un șofer de TIR care a încercat să mă înghesuie în cabina lui.

În 2015 am plecat cu autocarul în Grecia, să văd care-i treaba cu refugiații care ancorau pe malurile europene. Am petrecut două săptămâni ca un semi-clandestin, sărind granițe ilegal, ascuns noaptea prin boscheți, să mă feresc de gardă. Două luni mai târziu, am intrat ilegal în nord-estul Siriei, cu doar câteva sute de dolari în buzunar, unde am gravitat inconștient și fără o boabă de arabă sau kurdă pe linia de front dintre Statul Islamic și Kurdistanul Sirian. Și pe cap cu Adrian Ursu (da, ăla: <http://mako.casajurnalistului.ro/televizorul/>). #Colectiv m-a prins acolo. La câteva săptămâni după ce am plecat, restaurantul unde am luat de câteva ori masa a fost nimicit într-un atac cu bombă.

În 2016, m-am infiltrat cu Victor într-o rețea de hoți-boschetari din Amsterdam, mici infractori care lucrau pentru proxeneți și traficanți de droguri, le făceau rost de haine și parfumuri pentru gagici. Am locuit într-un hotel fantomă, cu alți hoți și prostituate, iar la plecare am luat o factură scrisă de mână de turcul Ali, care vorbea și limba lui Eminescu.

Din unele au ieșit articole mișto. Din altele, nimic. Unele au fost de folos, iar altele au fost capricii fără sens.

Jurnalismul independent a însemnat de multe ori să fiu de capul meu și să merg pe intuiție sau noroc chior. Dar nu e singurul fel în care se poate face. Și nici cel mai bun.

Am distilat la Inclusiv lecțiile cele mai importante din documentările astea. E aproape imposibil să faci jurnalism pe cont propriu. Fără colaborare, fără colegi buni, fără ancore, fără spate, riscurile la care te expui sunt extrem de mari.

Construim azi o redacție-comunitate în care să facem jurnalism cum trebuie, cu o echipă robustă care să evite riscuri inutile, într-un cadru sigur și stabil. Iar pentru asta, ajutorul tău e vital.

Dacă vrei să participi la cele mai importante subiecte, hai și tu în #CeaMaiMareRedacție din România:

inclusiv.ro/

Revedere

24 aprilie 2019, facebook

Sunt măgulit. Am fost vineri, mai exact, dar simt încă efectele acelei seri. Măgulit. Știți senzația? E chestia aia când simți și tu că e prea mult, prea multe cuvinte frumoase, insinuări, laude. E un cuvânt pe care nu l-am folosit niciodată, până azi. Nu am avut de ce. Mi-a luat câteva zile să-l găsesc, dar cred că exprimă cel mai bine senzația bizară care m-a emoționat, recunosc, peste măsură săptămâna trecută.

Am fost la întâlnirea de 10 ani de la terminarea facultății de jurnalism, la Cluj.

Învățământul jurnalistic din România nu diferă prea mult de nivelul mediu al învățământului românesc, dar despre asta voi vorbi altădată.

În 2006 am ajuns din greșeală la facultatea de jurnalism. Eram deprimat după o iubire de liceu, confuz, fără perspective. După o zi de toropeală pe la cozile diverselor facultăți, am dat de una la care nu se înghesuia nimeni. Așa am ajuns jurnalist, deși Adrian Dohotaru și încă câțiva țipau în fața clădirii să nu facem asta 😊 . Da, nu e una dintre poveștile romantice despre tineri care știu ce vor de când sunt mici. Nici pe departe.

Sec și plin de bube, cum e învățământul ăsta, am avut norocul să dau pe la cursuri, printre alții, de profesioniști de la Associated Press și ABC News (cc: Emery Dalesio, Rhoda Lipton); asta, pe lângă cei mai deștepți tocilari de la Universitatea Babeș-Bolyai, care și-au găsit un rost pe holurile facultății.

Am început facultatea vreo 200 de inși. Am terminat vreo 80. La întâlnire ne-am regăsit doar vreo 30. Dintre ei, doar o mână mai suntem jurnaliști, după 10 ani.

Știam că suntem puțini, dar nu voiam să cred că suntem așa puțini. În 2009, când am absolvit, era vârful crizei financiare, un moment în care a dispărut mare parte din presă așa cum și-o amintește lumea. Mii de oameni s-au reprofilat, ziarele s-au închis, multe din puținele trusturi au fost acaparate de interese meschine. Dar din spatele nostru au venit tare Thomas Campean, Oana Moisil, Andrada Lăutaru, Delia Marinescu. Speram că se poate. (Acum, doi sunt plecați, dau tot ce au pe unde sunt, două sunt pe metereze și luptă cât pot, aici. Speram să stăm mai bine, azi. Dar nu, din păcate.)

Au fost 10 ani care m-au făcut, azi, să mă simt ca un om de 40 de ani, nu de 31. Uneori chiar de 50. Dar sunt măgulit, pentru că aproape toți colegii mei mi-au oferit un zâmbet, o laudă, un mulțumesc, o oră pentru un interviu despre Inclusiv. Mulți și-au rupt din buget ca să devină membri fondatori Inclusiv. Dana Cristiana Tirlea era să mă facă să leșin când s-a ridicat și ne-a povestit tuturor cum, într-o vacanță acasă, i-a explicat mamei că e la facultate un băiat timid, dar de treabă, care, săracul, n-are nicio treabă, nicio șansă în lumea asta grea.

Eu eram băiatul. Și mulțumesc! 😊

Mai presus de orice, am simțit că mulți dintre ei și mare parte dintre foștii profesori și-au pus în mine și în colegii mei de la Inclusiv, RISE Project, Casa Jurnalistului, PressOne, Decât o Revistă, Recorder, Să fie lumină, Dela0.ro toate speranțele pentru un jurnalism profesionist,

onest, independent, făcut în interes public de care au nevoie ca cetățeni implicați și în care ar putea să se întoarcă la un moment dat ca profesioniști dedicați.

Mulți au cedat în fața instabilității financiare, a presiunilor patronale sau politice, a lipsei de perspectivă. Este unul din motivele pentru care am simțit că sunt apreciat. Și e un motiv care mă onorează, deși sunt conștient că doar circumstanțele au făcut ca azi eu să fiu în continuare jurnalist și alții nu. Mulțumesc!, încă o dată. Mă înclin!

Sper să ne vedem din nou, peste 10 ani, și, până atunci, cât mai repede 😊

Yep, nope

16 mai 2019, facebook

Astăzi am refuzat o donație de 20.000 € pentru Inclusiv, de la un filantrop care preferă să rămână anonim. Bă, ești nebun?!, ai fi îndreptățit să întrebi. Pe bună dreptate. Iar răspunsul ar fi: da, sunt nebun! Suntem nebuni. Preferăm să-i strângem de la 500 de oameni. Proiectul ăsta nu este despre caritate și sume de bani.

Am fost nebuni când am ales să facem o publicație finanțată exclusiv de cititori, fără finanțatori potenți, fără reclame și conținut sponsorizat, fără companii și partide în spate. Dar motivul a fost foarte bine fundamentat:

pe lângă atenția pe care o putem investi exclusiv în interesul comunității, există șanse mult mai mici ca toți cei 900 de oameni care ne dau azi 5-10-50-100 de euro să dispară peste noapte cu bănuții, fără să apară suficienți oameni noi care să le ia locul. Dar dacă dispăre un om care ne dă 20.000 de euro, proiectul nostru poate fi în mare belea.

Puteam să adunăm sute de mii de euro de la oameni bogați, filantropi, companii. Însă am ales să construim o comunitate în jurul acestui proiect, cu suma pe care suntem pregătiți s-o

investim, ca societate, într-o asemenea inițiativă independentă. Asta ne ajută pe fiecare să înțelegem cât de importantă este contribuția personală, oricât de mică. E o condiție vitală ca să construim împreună un model de funcționare sustenabil în jurnalismul de azi.

Am fost nebuni când am ales modelul de membership, într-o țară care nu are tradiție jurnalistică și și-a pierdut reflexul de a plăti pentru presă. De ce să mai dai bani, dacă informația e oricum pe internet, nu? Am mers chiar mai departe, pentru că membership înseamnă să îți cerem pe lângă bani, timp - contacte, cunoaștere, idei. Să le iei oamenilor banii și să-i pui și la muncă, cum ar veni. (Nu chiar, pentru că nu e obligatoriu să faci nimic, dacă nu vrei/nu ai timp.)

Contribuția de membru nu este o donație. Dacă plătești pentru presă și nu primești ceva fizic, nu înseamnă că faci un gest caritabil. Este o investiție, un serviciu pe care noi ți-l "vindem". Ai și factură la el. Ce primești în schimb? Acces la zona noastră de membru de pe site, odată ce dezvoltăm platforma. Este practic biletul tău de intrare în redacție, cum bine remarca una dintre membrele noastre fondatoare. Contribuția ta la cheta asta mare pe care o facem pentru Inclusiv. Iar de Inclusiv beneficiază toată lumea, pentru că jurnalismul nostru va fi accesibil gratuit pentru toată lumea, întotdeauna.

Am fost nebuni să mergem pe varianta transparenței financiare totale. Asta înseamnă să știi mereu câți bani avem și de unde sunt.

Luni aveam 45.000€ de la 627 de membri fondatori. Azi dimineață aveam 55.000. În acest moment avem 64.032€ pe care i-am strâns cu ajutorul a 896 de oameni. Pare imposibil, dar până mâine la ora 23:59 putem să strângem diferența până la 100.000€ dacă vorbim fiecare cu cei din jurul nostru și le explicăm cât de importante sunt gesturile mici pentru un mâine mai bun.

Nu e o provocare personală, ca să dea bine în CV. Am putea să ne apucăm de altceva mâine și s-o ducem mult mai bine, fără atâtea bătăi de cap. Însă suntem foarte buni la ce facem. Nu credem în scurtături. Iar proiectul ăsta este rezultatul anilor de experiență și a contribuției a mii de oameni care ne-au adus până în acest punct. Au contribuit deja zeci de colegi cărora le mulțumim din suflet și sute de oameni de bine. Suntem dispuși să investim cel puțin încă zece ani ca să facem din Inclusiv un etalon pentru generațiile următoare.

Bine bine, dar n-avem timp acuma, Dragnea, ăștia, alegeri. Dacă vi se pare că astăzi alegerile sunt mai importante decât orice, să știți că fără o presă liberă și independentă alegerile ar deveni o simplă formalitate, cum au fost și altă dată. Noi scriem de Dragnea (chiar am făcut-o, găsiți materialele pe RISE Project). Pentru că jurnalismul făcut cum trebuie duce la competiție politică, singura care poate crea condițiile necesare unei democrații sănătoase.

România are nevoie de mult mai mult jurnalism, iar pentru asta trebuie să muncim cu toții, cot la cot. Fără voi, jurnaliștii sunt descoperiți, iar munca lor în pericol. Haideți să facem împreună una dintre cele mai importante platforme de jurnalism din România. Haideți să strângem împreună, până mâine la ora 23:59, încă 36.000 de euro.

Cum am strâns 100.000 € ca să construim o publicație

21 octombrie 2019, inclusiv, medium

Inclusiv este o platformă de jurnalism non-profit, susținută exclusiv din contribuțiile publicului.

În aprilie-mai 2019, am strâns peste 104.000 de euro în contribuții anuale de la mai bine de 1.600 de oameni ca să dezvoltăm Inclusiv – prima publicație pe model de membership din România.

Jurnalismul nostru se bazează exclusiv pe sprijinul financiar al cititorilor, fără publicitate, granturi guvernamentale sau private.

Cum ne-am atins ținta?

Proiectul a început în martie 2018, cu un an înainte de campania de crowdfunding. Totul a pornit într-o bucătărie de lângă Obor, după o discuție cu colegii Victor Ilie și Luiza Vasiliu.

Ne măcinau două întrebări: cum să ne ferim de avalanșa de informație care ne fură mereu din atenție și energie, și cum putem face un sistem prin care să colaborăm mai îndeaproape cu cititorii, dincolo de susținerea financiară.

Primul pas a fost să antamăm la idee membri activi din societatea civilă, ca să căutăm împreună cel mai bun model pentru noul proiect. Așa ni s-au alăturat Cosmin Pojoranu, Daniel Vrăbioiu și Sorina Vasile.

Am pus pe hârtie ce ne-am dori să facem și am început să ne imaginăm cum să facem ceea ce ne propunem, cât ar dura și cât ar costa. Faza asta a durat mai bine de patru luni, timp în care ne-am ocupat, însă, și de elemente mai pragmatice ale proiectului, cum ar fi înființarea unei asociații.

Faza a doua a început în luna noiembrie și a durat aproape cinci luni, în care am încercat să traducem dorințele într-o formă posibilă în realitate. Pentru claritate, am împărțit acest pas în patru etape, dar la momentul respectiv ele erau foarte încâlcite.

Etapele fazei a doua:

Ideea

Am discutat prima dată în public despre Inclusiv la Pitch-ul Superscrieri din noiembrie 2018, când am reușit să strângem și primii bani. O parte i-am investit într-un reportofon performant cu care lucrăm la podcasturi; restul i-am băgat în campania de crowdfunding, pe parcursul mai multor luni.

Deși conceptul nostru nu era foarte convingător, am câștigat sprijin. Alex Munteanu s-a oferit să ne ajute cu design-ul, pro-bono, așa că lucrurile au început să devină mai clare. Am continuat să testăm conceptul în alte discuții publice, newslettere, interviuri și întâlniri private, folosind constant feedback-ul ca să ne îmbunătățim ideile și transmiterea mesajului.

Comunitatea

În noiembrie 2018 am început un newsletter. Ne-am adunat familiile, prietenii, susținătorii, cititori cărora le-am câștigat încrederea de-a lungul anilor. Ținta era de cel puțin 500 de abonați până la lansare, însă am ajuns doar pe la 300.

În februarie 2019, am dublat efortul online cu o abordare directă, personală: am făcut o listă de mai bine de 700 de oameni pe care-i cunoșteam și am început să le vorbim despre proiect. Am organizat și două întâlniri cu o parte dintre abonații la newsletter, la care au participat de fiecare dată în jur de 20 de oameni.

În martie, am făcut un pitch deck – o prezentare a proiectului pe care am actualizat-o după fiecare tură de întrebări și feedback de la destinatari. Am contactat aproape 200 de oameni cu această prezentare (întâlniri, mesaje pe FB, WhatsApp, telefon, mail). Cu două săptămâni înainte de campanie, am trimis forma finală a prezentării către întreaga listă de abonați și am colectat sugestii și observații printr-un formular Typeform.

Instrumentele

Ne-am documentat îndelung despre toate instrumentele de crowdfunding disponibile, strategii și modele de funcționare. Am discutat cu zeci de cititori, creatori de conținut, jurnaliști și programatori, și ne-am consultat constant cu colegii de la Steady/ Krautreporter, care au făcut unul din cele mai mari crowdfundinguri pe jurnalism din lume. Cea mai importantă resursă pe care am folosit-o se cheamă Membership Puzzle, un bazin de cunoștințe excelent pentru orice informație legată de membership și implicarea comunității în jurnalism.

Campania

Am folosit puterea comunității și ca să organizăm campania de crowdfunding, fără buget și cu bani din buzunarele tuturor. Am hotărât să facem Jurnalism dependent de tine în

#CeaMaiMareRedacție din România, cele două sloganuri pe care le-am găsit și pus la treabă cu ajutorul unor oameni foarte faini. Ne-au ajutat mult Răzvan Pascu (Cea mai mare redacție din România), Diana și Mihai Pop, Andrei și Tania de la Veioza arte, Vlad Tăușance, Cristian Neagoe și zeci de alte perechi de mâini, ochi și urechi care ne-au împins bulgărele mai departe.

Am construit un site de campanie și am lansat un videoclip în care câțiva dintre primii membri ai comunității noastre vorbeau despre peisajul media și nevoia unei publicații ca Inclusiv.

Tot în campanie am publicat și primele noastre mostre de jurnalism, care ne-au ajutat să ilustrăm în ce direcție am vrea să mergem cu publicația: episodul 1 din podcastul De ce dăm șpagă și România plecată, un videoclip explicativ.

Newsletter nostru s-a dublat în timpul campaniei. Așa că am folosit această resursă ca să stimulăm rostogolirea mesajului, de câte ori a fost necesar. Abonații la newsletter au chemat mai mulți oameni care s-au abonat și foarte mulți au devenit, în cele din urmă, și membri plătitori.

Comunitatea ne-a trecut de finis

Ultimele zile ale campaniei au însemnat o mobilizare fantastică a celor care erau deja membri. Cu ajutorul lor, am reușit în doar câteva zile să strângem peste 60.000 de euro și să depășim ținta de 100.000, care era bugetul minim viabil pentru primul an de proiect. Altfel spus, fără acești bani, ne-ar fi fost extrem de dificil să intrăm în următoarea fază a proiectului: construcția publicației, despre care voi vorbi într-un material viitor.

La cinci luni după campanie, suntem o echipă cu cinci jurnaliști, un programator, un designer, un sociolog și un manager. Alături de noi sunt zeci de voluntari și colaboratori,

peste 1650 de membri plătitori, +2500 de abonați la newsletter și aproape 11.000 de fani pe rețelele sociale.

De anul viitor ne dorim să dăm mai departe cunoștințele acumulate și să ajutăm organizații de presă locale să implementeze modelul nostru de funcționare.

Sunt rasist

10 octombrie 2020, facebook

Sunt rasist.

„E un proverb din ăsta «în față leopard»... nu știu, nu-mi aduc aminte. E frumoasă secția asta zece, plină de blocuri. Da-n spate... sunt numai ciori. Și ce fac altceva decât parcare?!”

Asta-mi zicea acum cinci ani șeful-adjunct al unei secții de poliție din centrul Capitalei, într-un interviu acceptat abia după o bătaie pe care am încasat-o de la angajații lui și a ieșit iureș în presă, deși mă rugasem mai multe luni de ei să vorbească.

Din motive pe care abia acum încep să le înțeleg, investigația din care făcea parte acest interviu și-a ratat cu desăvârșire misiunea - de a deschide un dialog serios despre rasismul instituționalizat și manifestările lui extreme în prima linie, contactul oamenilor cu poliția.

În întreaga investigație de 50 de pagini/13530 de cuvinte cuvântul „rom“ nu apare niciodată. Nici măcar „ț***n“. Am verificat de două ori, ca să fiu sigur. 0 cuvinte. Cel mult câteva eufemisme pe care nu are sens să le reproduc în afara contextului.

Am reușit să scriu o investigație de asemenea proporții (și să fiu premiat pentru ea), ignorând complet elefantul din cameră.

Sunt rasist. Și o să fiu sincer cu tine, există șanse destul de mari ca și tu să fii și să nu-ți dai seama. Pot să-ți mai dau o listă de exemple în care m-am speriat singur după ce am procesat reacții și comportamente deplasate, formate de zeci de ani de trăit pe aici, dar și mai mult de când trăiesc în Rahova, și mai ales de când am început să mă educ pe subiect, dar prelungesc inutil expunerea de față.

Rasismul, la fel ca alte boli sociale, este extrem de înrădăcinat în comportamentele noastre de zi cu zi. Nu, ca să înțelegem de ce i-a zis Colțescu ce i-a zis lui Webó nu trebuie să știm ce a făcut acesta în momentele premergătoare incidentului. Trebuie să înțelegem locurile din care vin participanții la eveniment, forțele care modelează sistemele în care au crescut și care sunt comportamentele care conduc aceste sisteme complexe.

Rasismul nu este un cuvânt, nu este alb sau negru, nu e asta sau aia, poate fi multe lucruri, și de cele mai multe ori e ca o ceață subțire, pe care nu poți s-o prinzi în palme fără instrumentele potrivite.

Două zile de bălăcăreli pe aici nu ne ajută să ne confruntăm propriile prejudecăți și limitări, nici ca să tranșăm un dialog care întârzie de decenii. Însă pot fi un început. Ca în orice formă de terapie, primul pas e să acceptăm că avem o problemă, să cerem ajutor, și să ne aplecăm serios către dialog; e musai să renunțăm să fim defensivi cu orice preț, să ne punem cu burta pe carte, să învățăm să ascultăm înainte să judecăm. Am prins din activism o vorbă - anti-rasismul (ca orice lucru cu impact pe termen lung) e ca mâncatul, nu poți s-o faci o dată și să zici că te-ai vindecat.

Mă bucur că a apărut această șansă la dialog într-un moment în care ne pregătim de o documentare exhaustivă pe acest subiect.

În ultima lună am lucrat cu comunitatea Inclusiv la stabilirea agendei pentru 2021, iar pe primul loc a ieșit tema mea preferată dintre cele 14 propuneri:

💙🌀💚 500 de ani - Romii au fost ținuți în sclavie mai bine de jumătate de mileniu; segregarea și discriminarea sunt adânc înrădăcinate în felul în care funcționează societatea noastră. Cum putem vindeca această traumă severă? 💙🌀💚

Din aproape 1000 de comentarii pe care le-am citit în ultimele două zile pe facebook îmi dau seama că vom avea și mai mult de lucru decât aș fi crezut inițial. Și de foarte multă umilință.

Așa că mă pregătesc pentru un an lung și complicat. Am deschis deja acest proiect către oameni din comunități rome, profesioniști din domeniul discriminării și anti-rasismului, activiști și jurnaliști din alte redacții cu care avem valori și obiective comune.

Inclusiv se încheie

21 octombrie, facebook

Astăzi pun capăt unui capitol de trei ani și jumătate care mi-a adus unele dintre cele mai mari satisfacții și dezamăgiri din viață.

Sunt câțiva ani în care am învățat mai mult și mai repede ca oricând despre limitele mele și despre oamenii cu care vreau să-mi petrec timpul în viitor.

Privind în urmă, Inclusiv e un compromis pe care l-am făcut într-un moment în care știam foarte clar ce nu mai vreau în viață, dar nu prea aveam o idee despre cum arată ceea ce vreau.

Simțeam nevoia să mă rup de jurnalism încă din 2017, fără să știu cum să merg mai departe, fără curajul de a mă arunca în necunoscut. Nevoile mele trebuiau să mai aștepte, să capete o formă mai clară. Așa că m-am lăsat sedus de ideea de a contribui la schimbare, la ceva nou, la ceva și mai mare.

Pentru că eram consumat de procesul jurnalistic - nu mai voiam să merg pe teren, să produc materiale - m-am gândit că pot să fiu util ca omul cu plictiseala, cu birocrăția, cu banii. Chiar dacă proiectul s-a așezat pe un fâgaș conceptual foarte bun, pentru care am primit

și o susținere fără precedent (emoțional și financiar), inclusiv nu s-a materializat niciodată într-un produs jurnalistic de calitate.

Eșecul e un risc implicit când te apuci de ceva, orice, și învâț, nu cu puțină tristețe, să accept această lecție dificilă.

Odată cu acest capitol, se încheie și 12 ani de jurnalism (15, dacă pun la socoteală și facultatea). Aproape jumătate de viață și toată existența mea de adult. Am ajuns la această decizie pentru că jurnalismul este ca o dependență periculoasă pentru mine.

Vorbesc cu oameni și ne amuzăm de cât de pensionar par la 33 de ani - nu mai fumez, beau rar, evit petrecerile și mă culc, de multe ori, odată cu găinile. Înot, meditez, fac yoga și încerc să mănânc cât mai sănătos. Nu o fac de hype, nici din convingeri ideologice, ci pentru că mintea și trupul meu au îmbătrânit într-un an cât altele în șapte.

Au fost 12 ani dintre care 9 de fumat intens, cel puțin 5 fără un venit constant, 3 de depresie severă, unul cu episoade paranoice și câteva luni de gânduri suicidale. Minimum 4 burnout-uri. M-am luat mult prea în serios, de prea multe ori. O căsătorie debilitantă și cinci ani de terapie mai târziu, am reușit să mapez profunzimea abuzurilor la care m-am supus și ridicolul situației. Și să decid să renunț la acest drog teribil.

Sigur, jurnalismul în sine nu are nicio vină pentru felul în care am ales eu să-l trăiesc, de multe ori purtat prin lume de o inconștiență plăcută, care m-a făcut să ignor și moartea, câteodată. Mulțumesc universului că mi-a dat noroc cu carul, că la prostie m-am descurcat și singur.

Valul jurnalistic m-a dus în peste 20 de țări, printre care Siria, Irak, Turcia sau Ucraina, și mi-a adus în cale mii de oameni extraordinari. Mulți mi s-au deschis în cele mai neașteptate feluri, câțiva mi-au devenit prieteni cum nu aș fi crezut că există. Ne-am bucurat, am plâns, ne-am înfuriat, am câștigat și am pierdut împreună cu ei, cu tine, cele mai importante lucruri

de până acum. Au fost vremuri frumoase, nebune, în care m-am distrat și am suferit cât pentru o viață. Sunt extrem de recunoscător pentru tot ce mi s-a oferit și sper să învăț să folosesc câteva dintre aceste daruri în următoarele etape.

Merg înainte cu o ușurătate care aproape mă miră. Nu am adunat nimic, n-am nici casă, nici mașină, nici economii, nici măcar un job care să-mi ofere siguranță în următoarea perioadă (nici nu am nevoie). Dar am convingerea că iau cea mai bună decizie din viața mea. Chiar mai bună decât să mă las de fumat, celălalt drog favorit (semințele nu se pun, ok?). Din fericire, am privilegiul unei familii extrem de iubitoare și răbdătoare cu toate capriciile mele, oameni care-mi țin spatele indiferent de ce aleg să fac.

Îmi doresc să cred că las în spate câteva urme de inspirație care vor ajuta niște tineri mai înțelepți și conectați la sine să facă această meserie esențială într-un mod mai sănătos și eficient decât am știut s-o fac eu.

În următoarea perioadă mă voi dedica unor proiecte personale din zona de carte și film, și câtorva încercări antreprenoriale fără legătură cu media.

Mulțumesc tuturor și sănătate!